

Педагогикалық қоғамдастық
ХАБАРШЫСЫ
ВЕСТНИК
педагогического сообщества

Педагогика және психология тарихы
История педагогики и психологии

Білім берудегі инновациялар
Инновации в образовании

Білім берудің мәселелері мен болашағы
Проблемы и перспективы образования

Оқытудың заманауи әдістемелері мен технологиялары
Современные методики и технологии обучения

Педагогикалық тәжірибе
Педагогический опыт

Республикалық ғылыми-әдістемелік журнал
Педагогикалық қоғамдастық
ХАБАРШЫСЫ
Республиканский научно-методический журнал
ВЕСТНИК
педагогического сообщества

Мерзімді баспасөз басылымын, ақпарат агенттігін және желілік басылымды есепке қою туралы

КУӘЛІК

№ KZ40VPY00031319 – 18.01.2021 г.
(Ақпарат комитеті. Қазақстан Республикасы Ақпарат және Қоғамдық даму министрлігі)

Үш айда бір рет шығады.

2021 жылдан бастап шығады.

БАС РЕДАКТОР

Сулима Сергей Владимирович

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ

Бодыкова И.Н., Галиуллин Р.Р.,
Дүйсенбаев А.Қ., Кусанова Б.Х.,
Миралиева А.Ж., Нуржанова М.Н.,
Токжанова А.М.

МАТЕРИАЛДАРДЫ ЖАРИЯЛАУ ТІЛІ

орыс, қазақ, ағылшын

ТАРАЛУ АУМАҒЫ

Қазақстан Республикасы

Жарияланған материалдар редакцияның көзқарасына сай болмауы мүмкін.

Жарияланымдағы фактілер мен мәліметтердің шынайылығына авторлар жауап береді.

Материалдарды қайта басу редакцияның рұқсатымен мүмкін болады.

РЕДАКЦИЯНЫҢ МЕКЕН-ЖАЙЫ:

030000, Қазақстан Республикасы,
Ақтөбе қ., 101 атқыштар бригадасы к., 8

ҚҰРЫЛТАЙШЫ ЖӘНЕ БАСПАГЕР

© SEV&N-GROUP

СВИДЕТЕЛЬСТВО

о постановке на учет периодического печатного издания, информационного агентства и сетевого издания № KZ40VPY00031319 – 18.01.2021 г. (Комитет информации. Министерство информации и общественного развития Республики Казахстан)

Выходит один раз в три месяца

Издается с 2021 года

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР

Сулима Сергей Владимирович

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Бодыкова И.Н., Галиуллин Р.Р.,
Дуйсенбаев А.К., Кусанова Б.Х.,
Миралиева А.Ж., Нуржанова М.Н.,
Токжанова А.М.

ЯЗЫК ПУБЛИКАЦИИ МАТЕРИАЛОВ

русский, казахский, английский

ТЕРРИТОРИЯ РАСПРОСТРАНЕНИЯ

Республика Казахстан

Опубликованные материалы могут не совпадать с точкой зрения редакции.

Ответственность за достоверность фактов и сведений, содержащихся в публикациях, несут авторы.

Перепечатка материалов возможна только с разрешения редакции.

АДРЕС РЕДАКЦИИ

030000 Республика Казахстан,
г. Ақтөбе, ул. 101 стрелковой бригады, 8

УЧРЕДИТЕЛЬ И ИЗДАТЕЛЬ

© SEV&N-GROUP

МАЗМҰНЫ / СОДЕРЖАНИЕ

БІЛІМ БЕРУДЕГІ ИННОВАЦИЯЛАР ИННОВАЦИИ В ОБРАЗОВАНИИ

Бекбусинова Г.К., Жекеев Қ.С., Сарсенбаева К.А. ЖОҒАРЫ БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕГІ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ҚЫЗМЕТТІҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ	5
Weibitova A.Zh. INNOVATIVE TECHNOLOGIES: REVOLUTIONIZING EDUCATION THROUGH INNOVATION	7
Абдибекова Б.Б., Канаева Б.Е., Қали Р.Б. БІЛІМ БЕРУДЕ ЖАҢА ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУДЫҢ МАҢЫЗЫ	8
Абылхалимова А.С. ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ КАК УСЛОВИЕ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ПОДГОТОВКИ СТУДЕНТОВ ТЕХНИЧЕСКОГО И ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО, ПОСЛЕСРЕДНЕГО ОБРАЗОВАНИЯ	10

БІЛІМ БЕРУДІҢ МӘСЕЛЕЛЕРІ МЕН БОЛАШАҒЫ ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ ОБРАЗОВАНИЯ

Резниченко Л.Г., Жусупова Т.У. ФОРМИРОВАНИЕ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ, ЗДОРОВОГО И БЕЗОПАСНОГО ОБРАЗА ЖИЗНИ ВОСПИТАННИКОВ С ООП	15
Турлыбаева А. С. ДЕВИАНТТЫ ЖАСӨСПІРІМДЕРМЕН ЖҰМЫС ІСТЕЙТІН МҰҒАЛІМДЕРДІҢ ЭМОЦИОНАЛДЫ КҮЙЗЕЛІСІНІҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ: ПРОБЛЕМАЛАР МЕН ШЕШУ ЖОЛДАРЫ	17
Асылбек Р.А. ЗЕЙІН ТАПШЫЛЫҒЫ БҰЗЫЛУЫН ЗЕРТТЕУДІҢ ИНТЕГРАЦИЯЛАНҒАН АСПЕКТІСІ: АНАТОМИЯЛЫҚ-МОРФОЛОГИЯЛЫҚ ЖӘНЕ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ-ПЕДАГОГИКАЛЫҚ АЛҒЫШАРТТАРЫ	20
Тажибаева Р.К. АНАЛИЗ СИСТЕМЫ ОНЛАЙН-ОБРАЗОВАНИЯ ДЛЯ СТУДЕНТОВ ПОВАРОВ-КОНДИТЕРОВ	23
Васильева А.М., Мусаева Ж.М. БҮГІНГІ ТАҢДАҒЫ ЖАҢА БІЛІМ БЕРУДІҢ МӘСЕЛЕЛЕРІ МЕН БОЛАШАҒЫ	25
Жолдыбаева Г.С., Абылаева Т.Ж. БІЛІМ МАЗМҰНЫ – ЗАМАН ТАЛАБЫ	28
Архипова О.Н. ПРАВОВОЕ ОБУЧЕНИЕ СТУДЕНТОВ В КАЗАХСТАНЕ: СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ.	30

ОҚЫТУДЫҢ ЗАМАНАУИ ӘДІСТЕМЕЛЕРІ МЕН ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ СОВРЕМЕННЫЕ МЕТОДИКИ И ТЕХНОЛОГИИ ОБУЧЕНИЯ

Бекбусинова Г.К., Абдығалиева Л.С., Адилев М.Т. БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕ ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ	34
Бугрова М.А. ДИДАКТИЧЕСКАЯ ИГРА КАК СРЕДСТВО РАЗВИТИЯ СВЯЗНОЙ РЕЧИ У ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА	35
Васильева В.В. ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ТЕХНОЛОГИИ «СИНКВЕЙН» В РЕЧЕВОМ РАЗВИТИИ ДЕТЕЙ СТАРШЕГО ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА	36
Резабекқызы Г. РАЗВИТИЕ НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ НАВЫКОВ НА УРОКАХ ГЕОГРАФИИ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ТЕХНОЛОГИИ РВЛ	38
Щудабаева Ж.М. ПРИМЕНЕНИЕ ЭЛЕМЕНТОВ МНЕМОНИКИ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ	45
Абылбаева А.З. СОВРЕМЕННАЯ СИСТЕМА ОБРАЗОВАНИЯ: ВЕКТОР – ФУНКЦИОНАЛЬНАЯ ГРАМОТНОСТЬ	47
Мапарова М. TECHNOLOGY INTEGRATION METHOD FOR TEACHING LISTENING SKILLS TO FIRST-YEAR STUDENTS	49

Veibitova A.Zh. UNLOCKING THE LINGUISTIC DOORWAY: TEACHING FOREIGN LANGUAGES TO NON-LINGUISTIC STUDENTS	53
Қуанышқызы Р., Кисметова Г.Н. ЦИФРОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ПРЕПОДАВАНИИ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА В ВУЗЕ	54
Тойшибекова Р.Д., Бейсенбина М.К. СТУДЕНТТЕРДІ ПІКІРСАЙЫС ТЕХНОЛОГИЯСЫНЫҢ ТИІМДІ ШАРТТАРЫМЕН ОҚЫТУ	55
Рахматуллина З.Ж. ПРИЕМЫ ТЕХНОЛОГИИ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ НА УРОКАХ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА	59
Zhangali Zh.A., Beisenbayeva L.Zh. EXPLORING THE EFFECTIVENESS OF TASK-BASED LEARNING FOR ENHANCING STUDENTS' GRAMMAR PROFICIENCY	62
Volatkyzy S. THE USAGE OF REGIONAL COMPONENT IN TEACHING A FOREIGN LANGUAGE	64
Арыстанов М.Г., Асқаров Т.А. МЕТОДЫ ОЦЕНКИ УСПЕВАЕМОСТИ ОБУЧАЮЩИХСЯ: ОБЗОР ЛИТЕРАТУРЫ	68

**ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ТӘЖІРИБЕ
ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ ОПЫТ**

Тукашев Ж.Б., Казагачев В.Н., Алданова М.Н. ВНЕДРЕНИЕ КУРСА РОБОТОТЕХНИКИ ДЛЯ ОБУЧЕНИЯ СТРОИТЕЛЕЙ-БАКАЛАВРОВ	70
Нурлыбаева М.Б. БОЛАШАҚ ПЕДАГОГ МАМАН ТҮЛҒАСЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУДА КӨРКЕМ ТІЛДІҢ АЛАТЫН ОРНЫ	71
Alzharar Zh.T. SPEECH PRODUCTION: A SYMPHONY OF PHYSIOLOGY AND COGNITION	73
Копенова М.Е. ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ЭТНОДЕМОГРАФИЯЛЫҚ ҮДЕРІСТЕРДІҢ КЕЗЕҢДЕРІ	74
Бектемісова Ш.Т., Жалғасбаев С.Е. АУТИЗМІ СИНДРОМЫ БАР БАЛАЛАРДАҒЫ НЕВРОЛОГИЯЛЫҚ БҰЗЫЛУЛАР	76
Төлебай Г.Е. «САКРАЛДЫ ҚАЗАҚСТАН» 8 СЫНЫПҚА АРНАЛҒАН ҚОЛДАНБАЛЫ КУРС	78
Байсарсенова Н.Ш. «ХИМИЯҒА КІРІСПЕ» 7 СЫНЫПҚА АРНАЛҒАН ҚОЛДАНБАЛЫ КУРС	80
Alzharar Zh.T. THE COGNITIVE DANCE OF SPEECH PRODUCTION: UNRAVELING THE INTRICACIES OF THOUGHT INTO SPEECH	81
Тукашев Ж.Б., Казагачев В.Н., Суюнова А.Е. ДРОНДАРДЫ ҚҰРЫЛЫСТА ЖӘНЕ ИНФРАҚҰРЫЛЫМДЫҚ ЖҰМЫСТАРДА ҚОЛДАНУ	82
Ласеева И.В. УРОКИ ИЗО И ЭКОЛОГИЧЕСКОЕ ВОСПИТАНИЕ	84
Тыныбекова А.И., Тулеубаева С.А., Алтыбаева Б.С. ЖАРАТЫЛЫСТАНУ ПӘНДЕРІНДЕ МАТЕМАТИКАЛЫҚ АМАЛДАР МЕН ӘДІСТЕРДІ ҚОЛДАНЫП ЕСЕПТЕР ШЫҒАРУ	86
Ермошина Н.А. ПРОФОРИЕНТАЦИОННАЯ РАБОТА В ШКОЛЕ КАК ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ УРОВНЯ САМООПРЕДЕЛЕНИЯ ОБУЧАЮЩИХСЯ	88
Цыбуля С.Б. МАСТЕР-КЛАСС «МИР ШЕЛКОГРАФИИ»	92
Ковалёва С.А. ЭСТЕТИЧЕСКОЕ ВОСПИТАНИЕ СРЕДСТВАМИ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОГО ИСКУССТВА	98
Искакова А.Б. РАЗВИТИЕ ПРАКТИЧЕСКИХ НАВЫКОВ УЧАЩИХСЯ ПРИ ОБУЧЕНИИ ИСКУССТВУ ПЕЙЗАЖА ШКОЛЬНИКОВ МЛАДШЕГО ВОЗРАСТА (ЖИВОПИСЬ)	99
Шныр Е.А. РАБОТА КОНЦЕРТМЕЙСТЕРА НАД ДЕТСКИМ ХОРОВЫМ РЕПЕРТУАРОМ	101
Цыбуля С.Б. УРОК ДПИ «ТЕХНИКА ТЕРРА»	103
Куриченко Г.А. КРАТКОСРОЧНОЕ ПЛАНИРОВАНИЕ ПО ЛИТЕРАТУРНОМУ ЧТЕНИЮ 4 КЛАСС С.МИХАЛКОВ «БУДЬ ЧЕЛОВЕКОМ»	106

**БІЛІМ БЕРУДЕГІ ИННОВАЦИЯЛАР
ИННОВАЦИИ В ОБРАЗОВАНИИ**

ЖОҒАРЫ БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕГІ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ҚЫЗМЕТТІҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Бекбусинова Г.К.

э.ғ.к., доцент

«Бизнес-әкімшілік» кафедрасы
«Тұран-Астана» университеті
қ.Астана, Қазақстан Республикасы

Жекеев Қ.С.

аға оқытушы

«Бизнес-әкімшілік» кафедрасы
«Тұран-Астана» университеті
қ.Астана, Қазақстан Республикасы

Сарсенбаева К.А.

аға оқытушы

«Бизнес-әкімшілік» кафедрасы
«Тұран-Астана» университеті
қ.Астана, Қазақстан Республикасы

Қазіргі таңда қоғам білім беру жүйесінен экономикалық, әлеуметтік және мәдени өзгерістерге сай болуды талап етіп отыр.

Қазіргі таңдағы білім беру саясатының ең бірінші міндеті – жоғары сапалы білім беруге қол жеткізіп әрі оны тұлғаның, қоғамның және мемлекеттің өзекті де, өміршең қажеттілігіне сәйкестендіру.

Қазақстан Республикасында жоғары білім беру жүйесін инновациялық дамытудың теориялық негіздері. Қазақстанның әлемнің дамыған 50 мемлекетінің қатарына кіруі экономиканың және әлеуметтік саланың барлық салаларын реформалау қажеттігін талап ететін дәстүрлі экономикалық және мәдени байланыстардың бұзылуына әкеп соғады. Бұл ретте дамудың инновациялық бағыты қазіргі уақытта мемлекеттің стратегиялық басымдығына айналды [1].

Университеттің инновациялық дамуы университеттің барлық салаларына инновациялық технологиялар мен ғылыми-инновациялық қызметті кешенді енгізудің күрделі процесі болып табылады.

Жұмыс авторларының «университеттің дамуы инновациялық деп санауға болады, егер оның қызметі көрсеткіштерінің өсуінің көп бөлігі инновациялық қызмет арқылы қамтамасыз етілсе» деген пікірімен толық келісуге болады[2].

Жоғары мектеп жүйесіндегі инновациялық қызметтің мақсаты нарықтық экономика жағдайында жоғары оқу орындарының жұмыс істеу тиімділігін арттыру болып табылады. Білім беру жүйесінің маңызды міндеті инновациялық қызмет үшін кадрларды даярлау және қайта даярлау болып табылады. Белгіленген мақсатқа жету үшін жоғары оқу орындарының ғылыми, ғылыми-техникалық және инновациялық қызметін басқару жүйесін жетілдіру

қажет, атап айтқанда, осы қызметті нарыққа және тұтынушыға бағыттау — бұл қазіргі нарықтық жағдайларда жоғары оқу орындарын басқару жүйесінің негізі. Бұл маркетингтің, есепке алудың, ЖОО-ның тез және күрт өзгертін ортасының, тұтынушылар мен нарықтың сұранысының ролін күрт күшейтуді, демек, ЖОО-ны басқару жүйесін жаңа міндеттерге, ғылымды қажет ететін өнімдерге, технологияларға және мамандардың қызметтеріне тез бейімдеуді көздейді [3].

Жоғары оқу орындарының инновациялық қызметі келесі міндеттерді шешуге бағытталған:

- ұлттық және өңірлік инновациялық жүйені дамыту және жетілдіру;
- жоғары оқу орнының зияткерлік ресурстарын тиімді және ұтымды пайдалану, әртүрлі күрделілік пен бағыттағы инновациялық жобаларға бастамашылық жасауға және іске асыруға қабілетті тұрақты зияткерлік әлеуетті қалыптастыру;
- ғылыми идеяларды, инновациялық жобаларды коммерцияландыру;
- фирмалар мен бірлескен кәсіпорындар, оның ішінде басқа елдердің жоғары оқу орындарымен құру негізінде студенттер, магистранттар үшін жұмыс орындары мен практика базаларының спектрін кеңейту;
- кәсіпкерлік мәдениет деңгейін арттыру және шағын және орта бизнес саласында білікті кадрлар даярлау және т. б.

Жоғары оқу орындарының инновациялық қызметі білім, ғылым және өндірістің интеграциясына негізделген. Мұндай интеграцияның экономикалық негізі ұлттық экономикалық және коммерциялық әсерлерді алу үшін білім беру, ғылыми және

өндірістік кешендердің ресурстары мен тетіктерін біріктіру болып табылады.

Өңірлік инновациялық жүйені құрудағы жоғары оқу орындарының рөлі мынадай қызмет бағыттарын дамытумен байланысты:

- инновацияларды әзірлеу және коммерцияландыру үшін қажетті ғылыми-техникалық (зияткерлік) әлеуетті жаңғырту;
- инновациялық өнімдер мен қызметтерді өз күштерімен өндіру;
- ЖОО-мен байланысты шағын ғылымды қажет ететін бизнес кәсіпорындарын инкубациялау және генерациялау;
- өңірлік инновациялық жүйенің қажеттіліктеріне қызмет көрсететін инновациялық қызметті қолдаудың инновациялық инфрақұрылымын қалыптастыру;
- инновациялық қызмет үшін кадрлар даярлау;
- бизнес-ортада инновациялық мәдениетті қалыптастыру.

Осыған байланысты еліміздің техникалық университеттеріне бүгінгі таңда кез келген мемлекеттің бәсекеге қабілеттілігі, оның экономикалық табысы тауарлар мен қызметтердің қосылған Ғылыми-технологиялық құнының үлесімен айқындалатындығына байланысты ерекше миссия беріледі.

Сондықтан ел Президенті басым міндеттердің бірі ретінде мамандарды даярлаудың ерекше жағдайлары мен түлектерге қойылатын талаптары бар беделді инженерлік оқу орындарының жүйесін құру қажеттігін атап өтті.

Бұл миссияны орындау үшін, ең алдымен, техникалық жоғары оқу орындарын инновациялық университеттерге айналдыру қажет.

Алайда, автордың пікірінше, бұл тәсіл бастапқыда қате. Бұл қандай да бір инновациялық идеяларды ұсыну үшін ғалым мәселені бағалау және одан әрі пысықтау мүмкіндігіне ие болуы керек және бұл инновациялық инфрақұрылымсыз мүмкін емес. Біздің өркениетіміз иелік ететін ақпарат көлемі әр бес жыл сайын екі есеге артады. Сондықтан білімді игеруден басқа, жаңа ақпаратты алуға, өңдеуге және пайдалануға болатын әдістерді игеру де маңызды болады.

Инновациялық білім берудің мәнін «өткенді қуып жету емес, болашақты құру» деген сөзбен білдіруге болады [4].

Оның ең жақсы үлгілерінде ол үнемі ескіретін білімді беруге емес, содан кейін – қажет болған жағдайда – өз бетінше білім алуға мүмкіндік беретін негізгі құзыреттерді игеруге бағытталған. Сондықтан мұндай білім дәстүрліге қарағанда практикамен тығыз байланысты болуы керек.

Біздің өркениетіміз иелік ететін ақпарат көлемі әр бес жыл сайын екі есеге артады. Сондықтан білімді игеруден басқа, жаңа ақпаратты алуға, өңдеуге және пайдалануға болатын әдістерді игеру де маңызды болады. Бұл ретте білім инновациялық білім беру

бағдарламалары шеңберінде оқушылар менгеретін дағдыларға қатысты игеріледі.

Дәстүрлі білім беру институттарының бәсекеге қабілеттілігінің төмендеуі, сондай-ақ ғылым мен өндірістің жеткіліксіз интеграциясы жоғары білім берудің түбегейлі жаңа мекемелерін құру қажеттілігін көрсетеді. Бүгінгі таңда дәстүрлі білім білім алу жүйесі ретінде қазіргі заманғы ғылым мен өндірістің нақты қажеттіліктерінен артта қалып отыр.

Инновациялық білім іргелі ғылымды, тікелей оқу процесі мен өндірісті интеграциялау арқылы жаңа білімді құру процесінде оқытуды қамтиды. Сұрақ туындайды, қай университетті инновациялық деп санауға болады? Инновациялық ЖОО-дағы білім беру жүйесі заманауи ғылыми зерттеулерге және қазіргі заманғы экономикаға ашық болуы тиіс. Мұндай ЖОО-ның оқу жоспарында жобалық әзірлемелер, тренингтер, өндірісте, ғылыми-зерттеу ұйымдарында тағылымдамалар сияқты нысандар болуы тиіс. Оқу процесінің технологиялық жабдықталуы еуропалық және американдық университеттерде қол жеткізілген деңгейге сәйкес келуі керек.

Қазіргі уақытта білім беру қызметін дамытудың инновациялық сипатын қамтамасыз ету тұрғысынан келесі үш процестің бір мезгілде жүзеге асырылатын жоғары оқу орындары ең табысты болып табылады:

- студенттердің экономиканың түрлі секторларындағы нақты жобаларды әзірлеуі;
- іргелі және қолданбалы сипаттағы зерттеулер жүргізу;
- студенттерге оқу курстарын таңдау мүмкіндігін қамтамасыз ететін білім беру технологияларын пайдалану.

Жоғары технологиялар саласындағы инновациялық қызмет іргелі жаратылыстану-ғылыми және математикалық дайындықсыз мүмкін емес, сондықтан инновациялық жоғары оқу орындарында жаратылыстану-ғылыми цикл пәндеріне назар тек күшейтілетін болады.

Инновациялық білім беру инфрақұрылымын қалыптастыру мыналарды көздейді:

- мемлекеттің өңірлік және салалық венчурлік қорларға қатысуы нәтижесінде жинақталған қаражатты ЖОО-лардың алу тәртібін әзірлеу;
- ҚР-ның Мемлекеттік ғылыми орталықтары, жоғары оқу орындары, Ғылым академиясының институттары және салалық институттар негізінде құрылатын технологиялар трансфері орталықтарын дамыту;
- көп деңгейлі даярлау, қайта даярлау жүйесін іске асыру;
- білім, ғылым және өнеркәсіп саласындағы инновациялық қызмет үшін мамандардың біліктілігін арттыру және оларға кеңес беру;
- ғылыми-техникалық және инновациялық қызметті қолдау үшін жергілікті атқарушы органдардың бюджеттен тыс қорлар жүйесін құру.

Бұл ретте инновациялық құрылымның элементтері ЖОО-ның арнайы бөлімшелері ретінде

де, дербес заңды тұлға нысанында да құрылуы мүмкін. ҚР-да жоғары білім беру жүйесінің дамуын болжау және инновациялық нарықтық экономиканың даму перспективаларын әзірлеу үшін, ең алдымен, әртүрлі инновациялық тәсілдерді ескере отырып, жоғары білім беру жүйесінің даму ерекшеліктерін зерттеу қажет.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Полонский В.М. Инновации в образовании (методологический анализ) / В. М. Полонский // Инновации в образовании. – 2017. – № 2.

2. Тюнников Ю.С. Анализ инновационной деятельности общеобразовательного учреждения: сценарий, подход / Ю. С. Тюнников // Стандарты и мониторинг в образовании. - 2016. – № 5.

3. Никандров Н.Д. Россия: социализация и воспитание на рубеже тысячелетий. Екатеринбург, 2000. - 255 с.

4. Никитова С.Г. Социология и психология управления. М.: Московский институт экономики, менеджмента и права, 2017.- 108 с.

INNOVATIVE TECHNOLOGIES: REVOLUTIONIZING EDUCATION THROUGH INNOVATION

Beibitova A.Zh.

Master's Student of Astana International University.

Introduction

In the rapidly evolving landscape of education, technology has emerged as a powerful catalyst for change. From traditional classrooms to virtual learning environments, innovative technologies are reshaping the way students learn and educators teach. This article explores some of the groundbreaking technologies that are transforming education, enhancing engagement, and preparing students for the challenges of the future.

1. Virtual and Augmented Reality (VR/AR)

Virtual and augmented reality technologies have transcended their initial applications in gaming and entertainment to revolutionize the education sector. These immersive experiences provide students with a dynamic and interactive learning environment. VR and AR enable students to explore historical sites, dissect virtual organisms, or even step into the shoes of professionals in various fields through simulated scenarios. This hands-on approach enhances understanding and retention of complex concepts, making learning more engaging and memorable.

2. Artificial Intelligence (AI) and Machine Learning

Artificial intelligence and machine learning are making significant inroads into education by personalizing the learning experience. Adaptive learning platforms use AI algorithms to analyze individual student performance and tailor educational content to meet their specific needs. AI-powered tutoring systems provide real-time feedback, allowing students to receive personalized guidance and support. Additionally, machine learning is being employed to predict student performance, identify potential challenges, and suggest interventions to ensure academic success.

3. Gamification

Gamification involves incorporating game elements, such as competition, rewards, and challenges, into the learning process. This approach taps into the natural inclination of students to engage in play and competition, making learning more enjoyable. Educational games not only facilitate skill development

but also encourage collaboration and critical thinking. Gamified platforms motivate students by offering rewards, badges, and recognition for their achievements, fostering a positive learning environment.

4. Online Collaboration Tools

The rise of online collaboration tools has transformed the way students collaborate and communicate. Platforms like Google Workspace, Microsoft Teams, and Slack facilitate seamless communication, file sharing, and collaborative document editing. These tools break down geographical barriers, allowing students to work on projects together in real-time, promoting teamwork and enhancing communication skills. Virtual collaboration tools also prepare students for the collaborative nature of many professional environments.

5. Flipped Classroom Model

The flipped classroom model reverses the traditional approach to teaching. Instead of delivering lectures in class and assigning homework for individual practice, educators use technology to deliver content outside the classroom through videos and online resources. Class time is then dedicated to collaborative activities, discussions, and hands-on projects. This approach allows students to learn at their own pace, revisit concepts as needed, and actively engage in the learning process during face-to-face sessions.

6. Learning Management Systems (LMS)

Learning Management Systems have become central to modern education, providing a centralized platform for course administration, content delivery, and assessment. LMS platforms like Moodle, Canvas, and Blackboard streamline the organization of educational materials, assignments, and assessments. They also facilitate communication between students and teachers, making it easier to track progress, provide feedback, and create a more efficient and transparent learning experience.

Conclusion

As we navigate the 21st century, the integration of innovative technologies into education is essential for

preparing students for the challenges and opportunities that lie ahead. Virtual and augmented reality, artificial intelligence, gamification, online collaboration tools, the flipped classroom model, and learning management systems are just a few examples of the transformative technologies shaping the future of education. Embracing these innovations not only enhances the learning

experience but also equips students with the skills and adaptability needed in our rapidly evolving world. As technology continues to advance, the educational landscape will undoubtedly witness even more exciting developments, further enriching the teaching and learning experience for generations to come.

БІЛІМ БЕРУДЕ ЖАҢА ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУДЫҢ МАҢЫЗЫ

Абдибекова Б.Б.

музыка пәні мұғалімі

Канаева Б.Е.

тарих пәні мұғалімі

Қали Р.Б.

қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі,

педагогика және психология магистрі

Ілияс Есенберлин атындағы №15 орта мектеп,

Ақтөбе қаласы

Білім беруде жаңа инновациялық технологиялар - балалармен жұмыс істеуде, балалардың психологиясы мен педагогикасын терең білуге педагогтарға нақты бір жетістіктерге жетуге көмектеседі. Нақтылап айтқанда балаға білім мен тәрбие беруді саналы-сапалы етіп қызығушылықтары мен өміршеңділігін арттырады деп айтуға болады. Жаңа технология үрдісінің талабы балаға білім беруде мақсатқа жету, іс-әрекеттері арқылы ойлау дағдыларын, таным белсенділігін арттыра отырып, баланың жан-жақты дамуына және жаңалықты тез қабылдауына әсер ету. Білім беруде жаңа инновациялық технологияның негізгі мақсаты-балаларға сапалы білім, саналы тәрбие беру арқылы, денсаулығы мен физиологиялық дамуын қорғау және нығайту. Біздің заманымыз жаңа технология мен компьютер заманы. Соңғы жылдары біздің өмірімізге түбегейлі өзгеріс енгізді. Сонымен бірге педагогтың де рөлі өзгерді. Ол енді жоғарғы деңгейдегі жаңашыл ұстаз болуы тиіс. Оған қойылатын талап та жоғарғы деңгейде болады. Жаңа технологияның дамуының арқасында балалардың дамуына да үлкен үлес қосылды. Мемлекеттік білім стандарты деңгейіне оқыту үрдісін ұйымдастыру жаңа педагогикалық технологияны енгізуді өз міндетімізге алып отырмыз. Сондықтан оқу- тәрбие үрдісіне жаңа инновациялық әдіс-тәсілдерді енгізу бағытында мектеп ішіндегі іс-шараларды бейне таспалар арқылы тамашалауға мүмкіндік жасалады. Оқушылардың білімге деген қызығушылығын, талпынысын арттырып, өз бетімен ізденуге, шығармашылық еңбек етуге жол салу да жас ұйымның алдына қойған мақсаттарының бірі. Заман талабына сай технологияларды қолдану ауқымы, түрлері сай өзгеріп отырады. Бірақ, ең басты технологияларды тиімді, жүйелі қолдану керек екенін мұғалім ешқашан ұмытпауы тиіс. Қоғам талабы – заман талабы, өйткені «Әр адам - өз заманының баласы», сәбиді есті, саналы, сергек етіп тәрбиелеу отбасы мен қоғамдық тәрбие орындарының бірден бір

парызы.

Заман талабына сай білім беру оқушылардың адамгершілік, интеллектуалдық дамуының жоғары деңгейі мен білімін қамтамасыз етуге бағытталған оқытудың үздіксіз үрдісі десек, оның тиімділігі мен сапасын арттыру мұғалімнен оқу процесінің ғылыми теорияға негізделген және оқушының қабілеті мен бейіміне негізделген оқытудың таңдамалы әдістеріне көшуді талап етеді. Ондағы негізгі мақсат оқушыға сапалы білім беру болып табылады. Бүгінгі таңда жас ұрпаққа кез-келген пәнді ұғындырудың тиімді жолы - жаңа технология негіздері болып табылады. Тарих пәнін оқытуда жаңа технологияларды пайдалану мұғалім үшін қандай маңызды болса, оқушы үшін одан да маңызды. Жаңа технологиялар оқушылардың білім сапасын арттыруға, өздігінен жұмыс істеу мүмкіндігін молайтуға көп көмегін тигізеді.

Елбасы Н.Ә.Назарбаев көрсеткендей, Қазақстанның болашағы қазақ тілінің дамуына, тағдырына тікелей байланысты. Сондықтан да мемлекеттік тілдің оқытылу жағдайына көп көңіл бөлініп отыр. Осы тұрғыда жаңа технологияларды тарих сабақтарында кеңінен пайдаланамыз. Соңғы жылдары оқытудың жаңа технологиялары білім беру саласында кеңінен қолданылып келеді. Олардың ішінде отандық әдіскер ғалымдар жасақтаған «Модульдік оқыту технологиясы» (М.Жанпейісова), «Деңгейлік тапсырмалар» (Ж.Қараев), әсіресе қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарына арналған «Сатылай кешенді талдау» (Н.Оразақынова) т.б. технологиялары мұғалімдердің қызығушылығын арттырып, оқу үдерістеріне кеңінен ендірілуде. Мұндай әдіс – тәсілдер мен оқытудың жаңа технологиялары туралы арнайы еңбектер мен ғылыми – әдістемелік тұрғыдан баяндайтын құралдар, түрлі курстар мен білім сатысы оқулары арқылы мұғалімдердің әдіскерлік шеберліктерін ұштауларына мүмкіндіктер мол. Сондықтан түпкі нәтижені таңдаудың, оны мақсатқа сай ұйымдастыра білудің маңызы зор. Оқыту

әдістерінің кез келген түрін белсенді әрекетке айналдыру – мұғалімнің әдіскерлік шеберлігі мен шығармашылық ізденісіне байланысты болмақ. Оқыту әрекетінде жеке, топтық, ұжымдық жұмыстарды оқу мазмұны мен мақсатқа сәйкес, үйлесімді түрде жүргізудің қажеттілігі осыдан туындайды. Қазіргі заманның әлеуметтік экономикалық жағдайында оқушылардың білім деңгейін көтеру белгілі бір дәрежеде жеке тұлғаның өзін – өзі жан – жақты танып білуі мен қалыптасуына жағдай жасауға бағытталған. Осыған орай оқушылардың білімін тереңдету мақсатында колледжімізде жаңа технологиялық бағдарламалар қосылуда. Бүгінгі оқыту жүйесінде әртүрлі жаңа технологияларды пайдалану тәжірибеге еніп, нәтижелер беруде. Әрбір сабақта оқытудың тиімді әдіс – тәсілдерін енгізіп жүрсе, білім сапасына елеулі әсер етеді. Кез келген сабақты қызықты өткізу үшін әрбір ұстаз жаңалыққа ұмтылып, ізденіс үстінде болғаны абзал. Сабақ барысында қандай оқушы болмасын І деңгей тапсырмасын орындайды, Әрбір оқушы І деңгей тапсырмасын орындауға міндетті және одан жоғары деңгейдің тапсырмаларын орындауға құқылы. Деңгейлеп – саралап оқытудың тағы басты қажеттілігі, оқушыны өз бетімен ізденуге үйрету, олардың шығармашылық бейімділіктері мен икемділіктерін дамыту. Жеке тұлғаның қалыптасып, ой – өрісінің дамуы, белсенділігі, білім алу қажеттілігі, оны өмірде іс – тәжірибеде қолдану, шығармашылық міндеттерді ойдағыдай шешудің негізгі құралының бірі – оқушылардың өзіндік жұмысы болып табылады. Деңгейлеп – саралап оқытудың және бір бағыты — тәрбиелік. «Адамға ең бірінші білім емес, тәрбие берілуі тиіс. Тәрбиесіз берілген білім – адамзаттың қас жауы», деп Әбу – Насыр әл – Фараби айтқан. Қазіргі педагогикада пайдаланып жүрген технологиялардың бірі және бірегейі – модульдік оқыту технологиясы. Бұл технология қазіргі қазақ тілі пәнін оқытудағы тиімді әдіс болып саналады. Оқушылар мектеп қабырғасында меңгерген білімдерін колледжде одан әрі ғылыми – практикалық түрде дамытады. Осы мақсаттың орындалу жолында тілдік материалдарды модульдік жолмен ұсыну уақытты да үнемдейді. Олар түрлі тараулар мен тақырыптар бойынша дайындалған тірек кестелерімен, текстпен, басқа да ізденімпаздық, шығармашылық бағытта орындалатын жұмыс түрлерімен өздерінің іскерлік дағдыларын қалыптастыра алады. Білім берудің технологиясы педагогикалық пән ретінде дидактикадан кейінгі орынды алады. Оқытудың технологиясын - колданбалы дидактика десе де болады. Бір сөзбен

айтқанда, оқытудың технологиясы - оқыту іс - әрекетінің әдіс-тәсілдері мен құралдарын ұйымдастыру және қолдану теориясы. Қазіргі білім беру саласындағы оқытудың озық технологияларын меңгермейінше сауатты, жан-жақты маман болу мүмкін емес. Жаңа технологияны меңгеру тұлғаның интеллектуалдық, кәсіптік, адамгершілік, рухани, азаматтық және де басқа көптеген адами келбетінің қалыптасуына игі әсерін тигізеді, өзін-өзі дамытып, оқу-тәрбие процесін тиімді ұйымдастыруына көмектеседі. Қазіргі педагогика жаңалықтарын пән ерекшелігіне қарай қолдана білу - оқыту мақсатына жетудің бірден - бір жолы. Осы жолда педагогикалық технология оқыту мақсатына жетудің тиімді, нақты жолдарын көрсетеді. Оқытудың жаңа технологиясы іс-әрекеттің жоспарланған нәтижесіне жетудің шартты тәсілі ретінде қарастырылатын жаңа әдістердің жиынтығынан тұрады. Оның дәстүрлі оқыту технологиясынан ерекшелігі мынада:

- білім алушы тұлғаның интеллектуалды дамуы аз уақыт ішінде қабылдау дәрежесінің жоғары мөлшеріне жетуіне бағытталғандығы;
- білім алушы мен мұғалімнің белсенділігінің сәйкес болуы;
- мұғалім мен білім алушының өзара қарым - қатынасында жауапкершіліктің міндеттілігі.

Оқытудың дамыту функциясы білім алушы тұлғасын жетілдіруге бағытталған арнайы дайындалған кейбір оқыту технологиясында, әдістемелік жүйелері мен әдістерде жүзеге асырылады. Оларға бүгінгі өркендеп келе жатқан жаңа сипаттағы жаңа технологияларды жатқызуға болады. Олар: «Дамыта оқыту технологиясы», «Модульдік оқыту технологиясы», «Сын тұрғысынан ойлауды дамыту технологиясы» т.б. жатады.

Қорыта айтқанда, инновациялық технологиялардың қай түрін алсақ та, олардың тиімділігі тек қана мұғалімнің шеберлігімен және осы шеберлікті шыңдай түскендігімен ғана шын күшіне ие бола алады. Сондықтан білім алушылардың ынтасын арттыруға арналған әдістемелік құралдардың жүйесі мен амалдары әр мұғалімнен оларды терең игеруін, іске асыруын және оған сай болатын іскерлікті талап етеді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

- 1.Бөрібеков Ф.Б., Жанатбекова Н.Ж. «Қазіргі заманғы педагогикалық технологиялар». Алматы: 2014-360 б.
- 2.Құрманалина Ш., Мұқанова Б., Ғалымова Ә педагогика. Астана: Фолиант 2012-656 б.
- 3.Тұрғынбаева Б.А. «Дамыта оқыту технологиялары»- Алматы, 2000

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ КАК УСЛОВИЕ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА
ПОДГОТОВКИ СТУДЕНТОВ ТЕХНИЧЕСКОГО И ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО,
ПОСЛЕСРЕДНЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

Абылхалимова А.С.

преподаватель естественных дисциплин

КГКП «Высший сельскохозяйственный колледж им.Ж.Кизатова»

Невозможно представить современный образовательный процесс без поиска новых, более эффективных технологий, способствующих развитию творческих способностей обучающихся. В процессе обучения необходимо добиться того, чтобы обучающийся стал активным участником учебного процесса, а педагог, забыв о роли информатора, стал организатором познавательной деятельности студента. Для этого каждый педагог ищет эффективные пути усовершенствования учебного процесса, различные способы повышения мотивации студентов к изучаемой дисциплине.

Я являюсь преподавателем естественных дисциплин. Веду такие предметы как: химия, биология, генетика, ботаника, зоология, цитология. Свои занятия стараюсь разнообразить и преобразовать при помощи различных методов и педагогических технологий. Предлагаю вам несколько инновационных технологий, которые использую в своей практике.

Интегрированные образовательные технологии.

Проблемы интеграции в педагогике рассматриваются в разных аспектах в трудах многих исследователей. В работах В. В. Краевского, А. В. Петровского, Н. Ф. Талызиной рассматриваются вопросы интеграции педагогики с другими науками. Г. Д. Глейзер и В. С. Леднёв раскрывают пути интеграции в содержании образования. В работах Л. И. Новиковой и В. А. Караковского раскрыты проблемы интеграции воспитательных воздействий на учащихся. Интеграция в организации обучения рассматривается в трудах С. М. Гапеенкова и Г. Ф. Федорца [1, 25 - 26].

Интегрированный урок — это специально организованный урок, цель которого может быть достигнута лишь при объединении знаний из разных предметов, направленный на рассмотрение и решение какой-либо пограничной проблемы, позволяющий добиться целостного, синтезированного восприятия обучающимися исследуемого вопроса, гармонично сочетающий в себе методы различных наук, имеющий практическую направленность [4].

В интегрированном уроке объединяются блоки знаний двух-трех различных предметов.

Междисциплинарные связи имеют особое значение для формирования естественно-научных понятий.

Главной целью интегрированных заданий по естественным дисциплинам является формирование у обучающихся умения обобщать материал с позиций общих естественно-научных понятий, применение естественных дисциплин в различных областях жизнедеятельности человека.

Так как я являюсь преподавателем химии и биологии, на своих занятиях подчеркиваю связь между данными дисциплинами.

Пример 1. Тема «Строение клетки». Предметная область: ботаника, зоология, химия. Мельчайшие составные части любого растительного организма изучаются в курсе ботаники и животного - в курсе зоологии и цитологии, химический состав клетки – в химии.

Пример 2. Тема «Белки. Структуры белковых молекул». Предметная область: химия, биология, биохимия. По данной теме в курсе химии проводится лабораторная работа (Денатурация белков), затрагивается биологическое, биохимическое значение белков (Строительный материал организма, участвует в обмене веществ, в росте организма).

Преимущества интегрированных уроков:

- углубляется представление о предмете, рассмотрение явления с нескольких сторон;
- формируется умение обучающихся сравнивать, обобщать, делать выводы;
- является источником нахождения новых связей между фактами, которые подтверждают или углубляют определённые выводы.

Технология проблемного обучения.

Проблемное обучение представляет собой способ организации активного взаимодействия субъектов образовательного процесса (обучающихся) с проблемно представленным содержанием обучения. В этом процессе они приобщаются к объективным противоречиям науки, социальной и профессиональной практики и способам их разрешения, учатся мыслить, вступать в отношения продуктивного общения, творчески усваивать знания [5, с. 104].

Таблица 1

Взаимодействие субъектов в проблемном обучении

Деятельность педагога	Сотворчество	Деятельность обучающихся
Подготовка к восприятию проблемы	↔	Актуализация имеющихся знаний
Создание проблемной ситуации	↔	Осознание проблемной ситуации
Формулировка учебной проблемы	↔	Восприятие учебной проблемы
Мотивация поисковой деятельности	↔	Познавательная потребность в разрешении возникшего противоречия
Управление поисковой деятельностью	↔	Самостоятельная творческая поисковая

обучающихся		деятельность
Контроль за поиском	↔	Разрешение противоречия
Оценивание результатов творческого поиска	↔	Самооценка и саморефлексия

В проблемном обучении знания «не передаются учащимся в готовом виде, а приобретаются ими в процессе самостоятельной познавательной деятельности в условиях проблемной ситуации» [2, с. 124-125].

Цель проблемного обучения это усвоение не только результатов познания, но и самого пути, процесса получения этих результатов (овладение способами познания).

Проблемное обучение пронизывает весь курс химии. Изучение неорганической и органической химии сопровождается созданием проблемных ситуаций и постановкой проблемных вопросов. Например: неорганическая химия, тема "Теория электролитической диссоциации". Изучение почти всей темы основано на разработке гипотез, создании проблемных ситуаций, постановке проблемных вопросов и поиске ответов на эти вопросы. Например:

- Почему растворы хлорида натрия, щелочи, кислоты в отличие от твердой соли и дистиллированной воды, проводят электрический ток?
- Почему подсолнечное масло, сахара ни в кристаллическом виде, ни в растворе не проводят ток?
- Какова будет гипотеза по этому вопросу?
- Одни ученые считали, что ионы образуются в растворе при растворении в воде, другие считают, что они образуются под воздействием электрического тока. Кто из ученых был прав и как это можно доказать?

В курсе органической химии при изучении темы «Спирты» студенты ведут поиск ответов на следующие проблемные вопросы:

- как связана хорошая растворимость спирта в воде с его воздействием на организм?
- с чем связана хорошая растворимость жира в спирте? Как это свойство этилового спирта связано с его воздействием на организм?

	Растительная клетка	Животная клетка
Способ питания	Автотрофный	Гетеротрофный
Хлорофилл и хлоропласты	есть	Нет
Клеточная стенка	есть, из целлюлозы	Нет
Вакуоли	есть, крупные	есть не всегда, мелкие (сократительные, пищеварительные)
Клеточный центр	у голосеменных и покрытосеменных - нет	Есть
Деление клетки	образуется перегородка между двумя новыми клетками	образуется перетяжка между двумя новыми клетками

После изучения по химии темы «Элементы 2 (IIА) группы», обучающиеся составляют и заполняют обобщающую таблицу «Щелочноземельные металлы». Заполнение таблицы идет сначала в

В процессе изучения данной темы четко прослеживается межпредметная связь, используется опора на знания, полученные обучающимися из курса биологии.

Проблемное обучение - это один из наиболее эффективных путей умственного развития обучающихся, формирования теоретического мышления, развития самостоятельности в учении.

Технология укрупнения дидактических единиц.

Технология укрупнения дидактических единиц (УДЕ) – это методический подход, предполагающий объединение нескольких мелких дидактических единиц в одну более крупную, чтобы облегчить усвоение и понимание информации студентами.

Матричная система фиксации учебной информации – одно из средств укрупнения знаний обучающихся. Матрица-это таблица с двумя входами. В химии на этом принципе устроена периодическая система Д.И. Менделеева.

Матрицы используются, например, при изучении в биологии темы “Строение клетки”, “Нуклеиновые кислоты” и т.д. Развернутая таблица позволяет наглядно показать подаваемый материал, так проще сопоставить и сравнить, найти сходства и отличия, запомнить особенности.

Для формирования познавательной активности обучающихся на занятиях применяю динамические, аналитические, сравнительные и обобщающие таблицы.

Например, по дисциплине цитология для закрепления темы «Строение клетки» обучающиеся заполняют сравнительную таблицу «Различия между растительной и животной клетками»:

*Таблица 2
«Различия между растительной и животной клетками»*

аудитории коллективно, а заканчивают ее студенты самостоятельно дома:

*Таблица 3
«Щелочноземельные металлы»*

Металлы	Число электронов на наружном электронном слое	Тип решетки	Взаимодействие с водой	Формула оксида	Формула гидроксида
Be	... 2s ²	Гексагональная	Не взаимодей-т	BeO	Be(OH) ₂ H ₂ BeO ₂
Mg	... 3s ²	-	При нагревании	MgO	Mg(OH) ₂
Ca	... 4s ²	Гранецентрированная кубическая	При обычных условиях	CaO	Ca(OH) ₂
Sr	... 5s ²	-	-	SrO	Sr(OH) ₂
Ba	... 6s ²	Объемноцентрированная кубическая	-	BaO	Ba(OH) ₂

Технология многоуровневого обучения.

Уровень знаний обучающихся требует от педагогов особого отбора учебного материала, разработки способов его подачи в соответствии с познавательными интересами и уровнем подготовки студентов.

Эффективная организация учебного процесса невозможна без применения индивидуально-дифференцированного подхода к обучающимся в соответствии с их склонностями, интересами и возможностями. В изучении естественных дисциплин особое значение имеет дифференциация. Это связано со спецификой предметов: некоторые обучающиеся испытывают значительные трудности в изучении химии, в то время как у других явно развиты навыки изучения предмета. Проблему прочности знаний по естественным дисциплинам можно решить с помощью технологии уровневой дифференциации. Реализуя его, определяем следующую последовательность действий:

1. Определение содержания учебного материала;
2. Разработка технологической карты для обучающихся;
3. Блок исследования материала;
4. Создание методологических инструментов/заданий различного уровня;
5. Устное оценивание по темам/обучающиеся делятся на однородные подгруппы и каждой подгруппе предлагаются задания в соответствии с их уровнем знаний и подготовленности;
6. Диагностика результатов обучения.

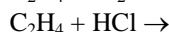
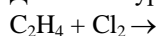
При организации учебного процесса руководствуюсь введением трех стандартов:

1. Обязательное общее образование (уровень, которого должен достичь каждый обучающийся): освоение предмета в рамках учебной программы;
2. Высшее образование, определяемое установленной глубиной усвоения содержания занятия;
3. Обучение на уровне углубленного изучения дисциплины для заинтересованного, способного студента. Обучение проходит на индивидуальном уровне сложности.

Например, многоуровневые задания по химии на тему «Получение этилена»:

Задание А (для студентов со слабой подготовкой)

Допишите уравнения реакций:

Задание Б (для студентов со средней подготовкой)

Как осуществить следующие превращения: метан→ ацетилен→ этилен→ диэтиловый эфир? Составьте соответствующие уравнения реакций.

Задание В (для сильных студентов)

Рассчитайте, какой объем воздуха (при н.у.) необходим для горения 200 л смеси газов следующего состава: этилена - 27%, метана 40%, пропилена - 16%, бутилена - 20%, водорода - 7%.

Технология игрового обучения.

Эта технология помогает повысить интерес обучающихся к различным видам учебной и познавательной деятельности. Игры рассматриваются как вид деятельности, форма организации работы студентов и метод обучения. "Игра-это единственное занятие, которое специально учит творчеству как личности, а не как индивидуальному навыку для чего-либо. Игра активизирует мышление и облегчает ситуацию. Данную технологию можно использовать при проведении различных типах занятий: усвоении новых знаний, комбинированном, обобщении и систематизации знаний, контроля и др.

Например, при изучении темы «Проблемы охраны окружающей среды при производстве металлов» предлагаю провести урок – дебат «Загрязнение окружающей среды», направленный на развитие творческих и познавательных способностей обучающихся.

При закреплении изученной темы, можно провести ролевую игру «Суд над этиловым спиртом», в которых студенты выступают в роли лаборантов, технологов, менеджеров, экологов, медиков, судьи и адвокатов. Это разовьет чувство коллективизма и придаст значимость изучаемой проблеме.

Комбинированные занятия можно проводить в виде игр-путешествий. Например, путешествие на континент «Химия». Обучающиеся могут перейти от «Царства химических формул» к «Царству

химических реакций», затем к «Царству периодической таблицы» и т. д.

При изучении темы «Металлы» актуальна урок – экскурсия на машиностроительный завод. Где обучающиеся могут ознакомиться с историей завода, основными видами сырья, на котором работает завод, с устройством аппаратов литейного цеха (работа модельщика, стерженщика, формовщика), аппаратурой кузнечного цеха (работа кузнеца на молотах и прессах, машиниста и термиста), с химико-технологическими процессами цеха гальванического покрытия металлов, с оборудованием химической лаборатории завода.

В целях развития устойчивого интереса к изучению химии, технологию игрового обучения можно использовать как на повседневных занятиях, так и в рамках предметной недели по естественным дисциплинам, как внеклассное мероприятие.

Информационно-коммуникационные технологии.

Использование информационно-коммуникационных технологий открывает новые перспективы и удивительные возможности для преподавания химии. Его можно использовать на разных этапах урока: объяснение новых материалов, коррекция знаний, умений и навыков, при закреплении изученного материала. Информационные технологии делают занятия более живыми и содержательными, развивают познавательные способности учащихся и их творческие силы. Эти задачи решаются с помощью технологии мультимедийного обучения. Воздействие на два важных органа (слух и зрение) одновременно облегчает процесс восприятия и запоминания информации [3, с. 119].

Для перехода к новой развивающей, конструктивной модели образования, обеспечивающей познавательную активность, самостоятельность мышления обучающихся и качественное усвоение основ естественных дисциплин использую ниже указанные формы ИКТ:

• видеоролик и конспект для освоения теоретического материала. Для глубокого, прочного и успешного усвоения нового материала и в зависимости от сложности учебного материала использую фильмы с запоминающимся видеорядом и письменными подсказками. В зависимости от сложности учебного материала продолжительность каждого видеоролика составляет не более 5 минут. При подготовке и планирования занятий, мне на помощь приходят следующие образовательные платформы и каналы:

1. <https://bilimland.kz/ru>
2. https://www.youtube.com/@ptichka_ximichka
3. <https://www.youtube.com/@ChemistryEasy>
4. <https://www.youtube.com/@adukar>

• виртуальные эксперименты (виртуальная лаборатория), направлены на активную самостоятельную работу обучающихся. Химия – это наука экспериментальная, поэтому химический эксперимент является и источником знаний, и средством их закрепления и контроля. В своей деятельности я активно пользуюсь виртуальной лабораторией на платформе: <https://bilimland.kz/ru> (Таблица 4). Данные ресурсы следует применять при объяснении новой темы, либо в конце в виде закрепления, с целью придания привлекательности и динамичности подачи материала. Виртуальная лаборатория являясь отличным инструментом для создания по-настоящему познавательных и информативных уроков, становится дополнительным средством, развивающим визуальное мышление.

Виртуальные эксперименты – это настоящая находка для эффективного обучения. В числе его преимуществ нужно выделить следующее:

1. виртуальная лаборатория побуждает обучающихся к продуктивной познавательной деятельности и делает знания более системными;
2. сложные химические процессы и явления объясняются просто и наглядно;
3. обучающиеся имеют возможность выполнять практические и лабораторные работы как с педагогом, так и самостоятельно;
4. незаменим при работе с дорогостоящими реактивами, либо в случае их отсутствия, например, AgNO_3 (Нитрат серебра (I)) дорогостоящий реактив, он часто используется на практических занятиях и быстро расходуется;
5. является здоровьесберегающей технологией, например, при изучении темы «Кислоты», «Галогены», «Бензол» и т.д. эксперимент проводится без риска для здоровья обучающихся, так как данные вещества являются токсичными и работать с ними нужно осторожно.

• тесты, диагностические и контрольные работы для самоанализа успешности усвоения учебного материала. Тесты как правило используют на интерактивной доске, студентам выделяется 7-10 минут на выполнение;

• электронные учебники, отправляю ссылку на скачивание учебника студентам, по данным учебникам обучающиеся выполняют домашнее задание, пишут рефераты, СРС, получают необходимую информацию.

• презентации, активно используются при изучении новой темы, во внеклассных мероприятиях;

• электронный микроскоп, незаменимое устройство при изучении особенностей строения клетки растений и животных, инфузории туфельки, амёбы, зеленой эвглены, бактерий, вирусов, водорослей и т.д. При работе с ученическим микроскопом четкость и качество изображения зависит от правильной настройки освещения и это создает неудобства при работе с ней, а электронный микроскоп имеет

специальные магнитные линзы, при помощи которых можно детально изучить исследуемый материал. Во время лабораторно – практического занятия изображение выводится на персональных компьютерах студентов и на интерактивную доску,

тем самым обучающиеся могут сравнить изображение из учебника и экрана.

Таблица 4

Краткий план занятия

Тема занятия	Скорость химической реакции		Комбинированное занятие
	Этапы	Действия педагога	Действия обучающихся
Организационный	1. Приветствует студентов; 2. Определяет отсутствующих.	1. Готовят аудиторию к занятию; 2. Докладывают педагогу об отсутствующих.	Ресурсы
Актуализация знаний	1. Проводит проверочную самостоятельную работу; 2. Формулирует вместе с обучающимися цели изучения нового материала.	1. Проявляют интерес к получению «нового»; 2. Отражают свое мнение.	Кроссворд Презентация
Усвоение новых знаний	1. Организует процесс восприятия, осознания, осмысления, первичного обобщения и систематизации материала.	1. Воспринимают и овладевают новыми знаниями и способами действий.	https://www.youtube.com/@ptichka_ximichka урок № 80
Закрепление новых знаний	1. Проводит инструктаж по выполнению практической работы в парах; 2. Контролирует.	1. Выполняют в парах виртуальный эксперимент; 2. Формулируют выводы.	https://bilimland.kz/ru
Рефлексия по занятию	1. Организует взаимооценивание.	1. Проводят взаимооценивание.	Тесты
Домашнее задание	1. Кратко объясняет о ходе выполнения домашнего задания.	1. Выполняют домашнее задание.	Повторить материал по электронному учебнику: Химия 10 класс, стр 146-150, у.2

Таким образом, использование компьютерных технологий увеличивает плотность урока без ущерба для качества обучения, позволяет педагогу увеличить темп урока, помогает эффективно рассматривать выполненные задания и убедиться в правильности ответа, активизирует познавательную активность обучающихся. Все это повышает уровень обучения и пробуждает интерес студентов к изучаемой дисциплине.

Каждое средство обучения обладает определенными возможностями и дополняет другие средства, не заменяя их. Поэтому необходимо комплексное использование средств обучения. Использование инновационных технологий на занятиях химии и биологии- это средство повышения эффективности образовательного процесса. Цифровизация полностью изменила наш образ жизни. Появились новые технологии, модели для поддержки ввода, хранения и обработки, анализа и представления информации, и этот процесс продолжает развиваться и расширяться в ускоренном темпе.

Подводя итог, хочу отметить, что использование инновационных технологий - это один из основных механизмов развития личности как обучающихся, так и педагогов, поэтому очень важно

не останавливаться на месте, ставить новые цели и стремиться к их достижению. Как сказал великий Конфуций: «Кто постигает новое, лелея старое, тот может быть учителем».

Список использованной литературы:

1. Безрукова В.С. Инновационная готовность педагога - качество интегративное / В.С. Безрукова, Г. А. Карпова // Инновационные основы проектирования педагогических технологий. Екатеринбург: Изд-во Свердлов. инж.-пед. ин-та,1993. с. 25-27;
2. Махмутов И. И. Проблемное обучение, М, 2005, с.124-125;
3. Пальтов А.Е. Инновационные образовательные технологии: Учебное пособие. – Владим. Гос. ун-т им. А.Г. Столетовых. – Владимир: Изд-во ВлГУ, 2018, с. 119;
4. Пышкина А. В. Интегрированное обучение. Поиск. Опыт. Решения [Электронный ресурс], 2010. – URL: ipk.68edu.ru/docs/deyat/mer/sem/integr/est/Puchkina;
5. Федотова, Г.А. Профессионально-ориентированные технологии обучения в высшей школе: Учеб. пособие. / Г.А. Федотова, Е.Ю. Игнатьева. - Великий Новгород: НовГУ имени Ярослава Мудрого, 2010, с. 104.

БІЛІМ БЕРУДІҢ МӘСЕЛЕЛЕРІ МЕН БОЛАШАҒЫ ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ ОБРАЗОВАНИЯ

ФОРМИРОВАНИЕ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ, ЗДОРОВОГО И БЕЗОПАСНОГО ОБРАЗА ЖИЗНИ ВОСПИТАННИКОВ С ООП

Резниченко Л.Г.

педагог,

КГУ «Центр поддержки детей с ООП города Рудного»

УО акимата Костанайской области,

город Рудный

Жусупова Т.У.

2 категория,

КГУ «Центр поддержки детей с ООП города Рудного»

УО акимата Костанайской области,

город Рудный.

В последнее десятилетие во многих странах мира, в том числе и в Казахстане большое внимание уделяется формированию экологической культуры, здорового и безопасного образа жизни подрастающего поколения.

Формированию экологической культуры, здорового и безопасного образа жизни – это не дань моде, а велению времени, продиктованное самой жизнью: это для того, чтобы сегодня выжить и обеспечить существование человека в будущем, нынешнему поколению необходимо овладеть экологическими ценностями, основами здорового и безопасного образа жизни. Дети с особыми образовательными потребностями (далее ООП) являются неотъемлемой частью нашего общества, а значит такие дети должны быть воспитаны так, чтобы их самостоятельное поведение в разнообразных жизненных ситуациях соответствовало существующим в обществе социальным нормам.

Наиболее эффективным путем формирования экологической культуры, здорового и безопасного образа жизни воспитанников с ООП является направляемая и организуемая взрослыми самостоятельная работа воспитанников, способствующая активной и успешной социализации детей с ООП в образовательной организации, развивающая способность понимать свое состояние, знать способы и варианты рациональной организации режима дня и двигательной активности, питания, правил личной гигиены, основ экологической культуры.

Формирование экологической культуры предполагает экологическое образование и воспитание и начинать необходимо со школьного возраста, так как в это время приобретенные знания могут в дальнейшем преобразоваться в прочные убеждения. Воспитанники, получившие определенные экологические представления, будут бережно относиться к природе, а это в будущем

может повлиять на оздоровление экологической обстановки в нашем регионе и в стране в целом.

Экологическая культура личности – это особое свойство личности, проявляющееся в его духовной жизни и поступках, как способ самореализации, основанный на потребности в сохранение окружающей среды

Этапы формирования экологической культуры воспитанников:

1. Формирование мотивации - необходимости и желания, стремления к познанию объектов живой природы.
2. Формирование экологические проблемы-показывают противоречия между человеком, обществом и природой.
3. Осознание обучающимися исторических причин возникновения современных экологических проблем и пути их решения.
4. Раскрывают основы оптимизации взаимодействия человека и общества на базе идей охраны природы.
5. Практический – является важнейшим этапом формирования ответственного отношения к природе. На этом этапе воспитанники вносят реальный вклад в дело сохранения среды обитания.

Реализация этих задач экологического образования на занятиях должна происходить путем использования методов проблемного изложения, частично-поискового, исследовательского. На занятиях воспитанники познают природу, осознают свое место в живом многообразии, формируют отношения ко всему живому, учатся навыкам общения с окружающим миром и его обитателями.

Воспитание экологической культуры воспитанников – дело не одного учебного года. Полноценный эффект будет достигнут тогда, когда экологическое сознание и поведение станут составной частью общей культуры молодого человека.

Анализируя физическое и психическое здоровье воспитанников, можно отметить увеличение

количества детей с разнообразными нарушениями зрения, осанки, с различными нарушениями эмоционально-волевой сферы, психическими нарушениями. Поэтому возникает необходимость создания такой системы работы, которая способствовала бы сохранению и укреплению физического и психического здоровья ребенка, формированию у них привычки здорового образа жизни.

Дети с ООП в силу особенностей психофизического состояния ограничены в самостоятельном приобретении знаний и умений валеологического характера. Наиболее приоритетный канал формирования привычек здорового образа жизни для них – педагогический. Он ориентирован на воспитание и развитие личности при грамотном воздействии на все сферы сознания - познавательную, эмоционально-чувственную, ценностно-ориентированную и деятельность, чтобы в итоге сформировать у воспитанника ответственность за свое здоровье и умение поддерживать его.

В воспитательной работе большое место занимает проблема сохранения здоровья воспитанников с ООП. Это создание высокого уровня душевного комфорта, а для его формирования необходимы знания о законах развития организма, его взаимодействия с социальными факторами. Существующая система образования не учитывает главного при всей ее научности: конкретного человека, индивидуальных законов его развития. Учитывая особенности воспитания детей-сирот и детей оставшихся без попечения родителей, только в центре воспитанники могут черпать духовные и физические силы, искать индивидуальные пути решения проблем становления личности. Зачастую у воспитанников отсутствует заинтересованность в занятиях оздоровительного характера. Это связано с тем, что, выполнение необходимых правил здорового образа жизни требует от человека значительных волевых усилий, что крайне затруднительно для детей с ООП, имеющих недостаточно сформированную эмоционально-волевою сферу.

Здоровый образ жизни – осознанное в своей необходимости постоянное выполнение гигиенических норм и правил, способствующих сохранению и укреплению индивидуального и общественного здоровья.

Наш центр является для воспитанников с ООП «школой здоровья», где он сможет приобрести знания, практические умения и навыки, необходимые для сохранения и укрепления своего здоровья и в дальнейшем стать фундаментом формирования здорового образа жизни в течении всей жизни.

В работе по формированию здорового образа жизни необходим учет возрастных, психофизических и психологических особенностей детей.

Воспитанникам необходимо активно пропагандировать здоровый образ жизни:

- формировать заботу о физическом здоровье каждого воспитанника;
- прививать навыки личной гигиены: практические занятия через проведение режимных моментов, о физиологии человека, о взаимоотношении полов, о вреде курения, алкоголя, наркотиков;
- создание психологического климата и комфортной среды в группе, педагогика сотрудничества;
- проводить коррекционно-оздоровительные мероприятия: воспитательные мероприятия, коррекционные игры, физические игры на воздухе, спортивные соревнования, дни здоровья.

Создание в воспитательном процессе условий для сохранения, укрепления и восстановления здоровья воспитанников предполагает следующие моменты в работе:

- обязательный учет возрастных гигиенических норм режима труда и отдыха;
- реализацию потребностей ребенка в движении;
- умение соблюдать правила здорового питания;
- освоение навыков адекватного поведения в случае возникновения опасных ситуаций в школе, в центре, на улице;
- введение новых игровых технологий, оригинальных заданий и т.д.;
- освоение навыков соблюдения правил дорожного движения, поведения на улице, пожарной безопасности;
- обучение учащихся рациональной организации труда.

Быть здоровым – естественное желание каждого человека. Основы физического и психического здоровья закладываются в детском возрасте. Считаю, что важно с самого детства формировать у человека здоровый образ жизни. Надо учить ребенка любви к себе, к людям, к жизни. Только человек, живущий в гармонии с собой, с миром, будет действительно здоров и счастлив.

Список использованной литературы.

1. Богданец Т. Экологические знания первое представление о мире // Дошкольное воспитание. 2003. N 12.
2. Бугаева Н. Л. Материалы для экологической тропы. II класс // Начальная школа. 2009.
3. Зотова Н. С. О междисциплинарной интеграции учебно-воспитательного процесса в формировании экологической культуры младших школьников // Дидакт. – 2002. N 6. 11 12.

ДЕВИАНТТЫ ЖАСӨСПІРІМДЕРМЕН ЖҰМЫС ІСТЕЙТІН МҰҒАЛІМДЕРДІҢ ЭМОЦИОНАЛДЫ
КҮЙЕЛІСІНІҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ: ПРОБЛЕМАЛАР МЕН ШЕШУ ЖОЛДАРЫ

Турлыбаева А. С.

магистрант

Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ
Алматы қ., Қазақстан Республикасы

Кіріспе. Жасөспірімдік кезең көр жағдайда өте күрделі және бетбұрысты кезең болып табылады. Бірақ ауытқулары бар мінез-құлықтың ерекше бір түрі бар, онда іс-әрекеттер мен амалдар қоғамдағы белгіленген нормалар мен моральдарға қайшы келеді. Зерттеулерге сәйкес, 14-18 жас аралығындағы жастардың 45-64% - ы жасөспірім кезіндегі проблемаларға ұшырайды. Дәл осы кезеңде адамдар бағдарсыз күйде болады және өзін-өзі көрсетуге деген қажеттілікті арттырады. Тиісінше, бұл моральға қарсы әрекеттер мен заңсыз әрекеттерді жасауға әкеледі. Соңғы он жылдағы зерттеулерге сәйкес, мінез-құлықтың ауытқу ұғымы, ең алдымен, жасөспірімнің өзін-өзі көрсетуге және өзіне назар аударуға деген ұмтылысын білдіреді. [1]

Өскеден ұрпақтың девиантты мінез-құлқы мәселесі бүгінде өте өзекті болып отыр және қазіргі жастардың толық және үйлесімді дамуы үшін тез арада шешуді талап етеді. Осы тұрғыдан алғанда, девиантты мінез-құлқы бар жасөспірімдерді уақтылы түзету өте маңызды болып келеді.

Жұмыстың мақсаты: Қиын жасөспірімдермен (девиантты мінез-құлқымен) жұмыс істейтін мұғалімдердің эмоционалды күйзелісінің ерекшеліктерін ашу

Мәселелер.

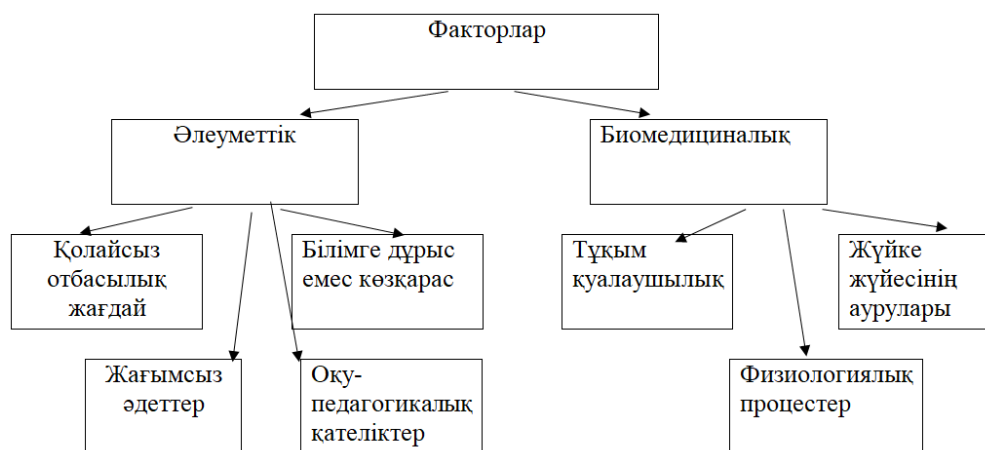
1. Эмоционалды стресстің түрлерін аналитикалық қарастыру

2. Қиын жасөспірімдермен жұмыс істеу кезінде проблемалар мен стрессті шешу жолдарын анықтау.

Әдістері. Бұл жұмыста осы тақырып бойынша теориялық әдебиеттерді зерттеу әдісі қолданылады. Келесі зерттеушілердің еңбектері қолданылады: В. Менделевич, Д. А. Карпенко, Бергис Т. А., Кривуля Ю. С. және т. б.

Нәтижелер және талқылау. Девиантты мінез-құлықты қалыптастыру факторларының екі тобы бар: әлеуметтік және биомедициналық. Әлеуметтік себептерге мыналар жатады: қолайсыз отбасылық жағдай; ата-аналар мен мұғалімдердің білімге деген дұрыс емес көзқарасы. Баланы тәрбиелеу процесінде тәрбиенің екі стандарты пайда болуы мүмкін. Біріншісі – сөзсіз бағынуды талап ету, жасөспірімнің пікірін ескермеу, оның қажеттіліктерін елемей. Екінші стандарт – тұрақты жұмыспен қамтылуына байланысты баланың өміріне жеткіліксіз қатысу. Әрине, мұның бәрі жасөспірімде қажетсіздік, маңызды болмау және сүйіспеншілікті болмау сезімдерін тудырады. Екі жағдайда да балаға эмоционалды байланыс қана емес, сонымен бірге ересек адаммен өзара әрекеттесудің оң тәжірибесі де жетіспейді. Сондай-ақ, жасөспірімдердегі стандартты емес эмоционалды мінез-құлықтың себептері - жанжалдар мен отбасындағы қолайсыз орта, жаман әдеттер, қоғамға жат өмір салты, ата-ананың қателіктері болуы мүмкін. Мұның бәрі мектептегі нашар үлгерімге, құрдастарымен, мұғалімдермен және т. б. қақтығыстарға әкелуі мүмкін.

Аномалиялардың пайда болуының биомедициналық факторларына ауыр тұқым қуалаушылық, орталық жүйке жүйесінің аурулары, жыныстық жетілу кезінде организмде болатын физиологиялық процестер жатады. Мінез-құлқындағы ауытқулар туа біткен ақыл-ой кемістігі, алкогольге және есірткіге тәуелділікке бейімділігі, жүйке-психикалық бұзылулары бар балаларда байқалады. Дәл осындай жағдай жыныстық жетілу кезінде ми қыртысының қарқынды дамуы аясында болуы мүмкін. (1 суретті қараңыз)

Сурет 1. Девиантты мінез-құлықтың қалыптасу факторлары

Жасөспірім кезіндегі мінез-құлық нормаларынан ауытқу жеке белгілермен немесе олардың жиынтығымен көрінеді: агрессивтіліктің жоғарылауы, жанжал; қатыгездік, зорлық-зомбылыққа, садистік әрекеттерге бейімділік; алдауға бейімділік; депрессия, оқшаулану және өзін қоғамнан оқшаулауға деген ұмтылыс; көңіл-күйдің тұрақты өзгеруі, эмоционалды тұрақсыздық; тамақтанудың бұзылуы; оқуға құлықсыздық, мотивация мен ерік-жігердің болмауы және басқа да тәуелділіктер; хоббилердің жиі өзгеруі; қаңғыбастыққа бейімділік; фобиялар, мазасыздық; қоғамға қарсы байланыстар; ашулануға, агрессияның өршуіне немесе шамадан тыс немқұрайлылыққа бейімділік. Кейбір жағдайларда депрессия негізінде бала аутоагрессияны көрсете алады, өзіне-өзі қол жұмсауға тырысады.

Психологиялық девиантты мінез-құлықтан басқа, ауытқулар физикалық деңгейде де көрінеді. Жасөспірімдер бас ауруы, ұйқы мен тәбеттің бұзылуы, қан қысымының өзгеруі туралы шағымдана алады. Патология аясында дене салмағы артуы немесе төмендеуі мүмкін, иммундық жүйенің жұмысы бұзылады. Уақытылы түзету болмаған жағдайда ауытқулар өмір салтына айналады. Бұл жасөспірімдерді заңсыз әрекеттерге тартудың, алкогольге және басқа да тәуелділіктердің дамуының негізгі себептерінің бірі болып келеді. Мүмкіндігі шектеулі жастар өз-өзіне қол жұмсау, зорлық-зомбылықпен өлім, ЖЖБИ, ЖҚТБ жұқтыру қаупіне ұшырайды. Тағы бір мәселе – толыққанды отбасын құра алмау және басқа да әлеуметтік қатынастар.

Девиантты мінез-құлық топтарын алғаш рет ресейлік психиатр және психотерапевт В.Менделевич жіктеді. Олар асоциалды мінез-құлықта көрінетін бұзылулардың ерекшеліктеріне негізделген болып келеді. Сондай-ақ, Д. А. Карпенко девиантты мінез-құлықтың үш негізгі тобын анықтады (яғни, жалпы қабылданған немесе ресми түрде белгіленген әлеуметтік нормаларға сәйкес келмейтін мінез-құлық):

- қоғамға қарсы (құқық бұзушылық),
- асоциалды (азғындық),
- аутодеструктивті (өзін-өзі бұзатын).

Д. А. Карпенко Елена Валерьевна Змановская бөлген ауытқуларға бейім жасөспірімдермен профилактикалық жұмыс факторлары туралы айтты:

- қолайлы әлеуметтік ортаны ұйымдастыру;
- ақпараттандыру (дәрістер, әңгімелер, белсенді жеке ұстанымды қалыптастыруға бағытталған ағартушылық қызмет);

- әлеуметтік маңызды дағдыларға белсенді әлеуметтік-психологиялық оқыту (резистенттілік тренингі, ассертивтілік тренингі, коммуникативтік және ұйымдастырушылық қабілеттерді дамыту тренингі, командалық білім мен ұйымшылдық тренингі);

- дағдарысқа кеңес беру (сенім телефоны) [2]

Ауытқуларды диагностикалаумен клиникалық психолог және психиатр айналысады. Ауытқуларды

анықтау үшін пациентпен, оның ата-анасымен және айналасындағы адамдармен әңгіме жүргізіледі. Оның эмоционалды жағдайы, мінез-құлық реакциялары бағаланады. Психологиялық тестілеу арқылы мінез-құлық бұзылыстары анықталады.

Әрине, осындай проблемалы жасөспірімдермен негізгі жұмыс мұғалімдерге жүктеледі. Өйткені, бұл жасөспірімнің девиантты мінез-құлқын түзетумен айналысатын мұғалім. Оқу-педагогикалық аспект ең маңызды және ең күрделі келеді. Тәрбие-педагогикалық жұмыста мұғалімнің кіммен және немен жұмыс істейтінін нақты білу қажет. Жасөспірімдік дағдарыстың жасқа байланысты психофизиологиялық қиындықтарын білу және түсіну қажет.

В. А. Никитин жасөспірімдердің девиантты мінез-құлқын жеңу бойынша педагогикалық жұмыстың негізгі бағыттарын анықтайды:

1. Отбасының рөлін арттыру. Болашақ және қазіргі ата-аналармен жұмыс. Оларды отбасылық өмірге және балаларды тәрбиелеуге дайындау.

2. Білім беру мекемелерінің тәрбиелік рөлін арттыру.

3. Отбасы мен мектептің өзара әрекеттесуін дамыту.

4. Девиантты мінез-құлықты жеңуде отбасы мен балаларға мектептен тыс кеңес беру және көмек көрсету жүйесін дамыту.

5. Жасөспірімдердің әлеуметтік-педагогикалық проблемаларын еңсеру; педагогикалық түзету және т. б. орталықтар желісін дамыту.

6. Балалар мен жасөспірімдерді қоғамдық орталықтарға, ұйымдарға (спорттық, мәдени-демалыс, туристік, театрлық және т. б.) қатысуға тарту [3]

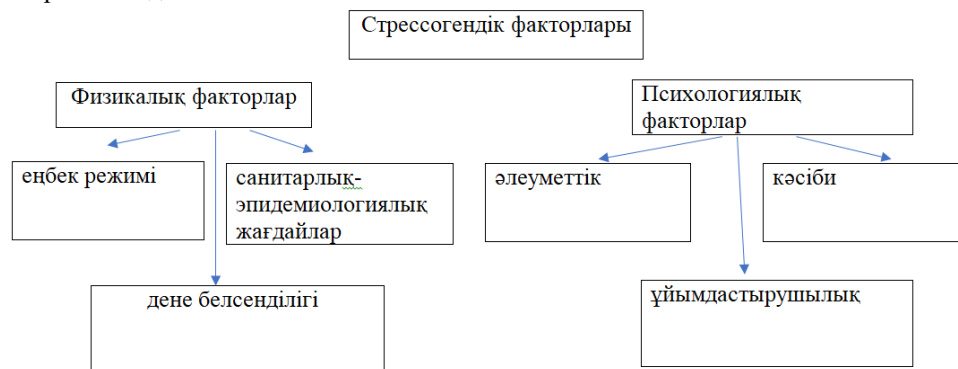
Қиын жасөспірімдермен күресу эмоционалды түрде өте қиын болып келеді. Көп шыдамдылық пен педагогикалық шеберлік қажет етеді. Мұғалім эмоционалды жүктемені жеңе алуы үшін, ең алдымен, өзінің кәсіби шеберлігі мен педагогикалық мәдениетін шыңдау, өзін-өзі жетілдіру қажет.

Мұғалімнің жұмысындағы стресске төзімділік мәселелерімен келесі ғалымдар айналысты: Дж.Дрет, М. Дж. Смит, М. Ф. Секач, А. Н. Занковский, Л. В. Куликов, Т. А. Бергис және т. б. [4] Стресстік факторлар мен эмоционалды қажалуды зерттеу келесі мұғалімдерден басталды – А.С.Шафранова және М. М. Рубинштейн, олар өздерінің жеке тәжірибелері арқылы негізгі стресстік факторларды анықтады.

Мұғалім күн сайын стресстің көптеген түрлерімен кездеседі. Мұғалімдер эмоционалды қажалуға алғашқылардың бірі болып бейім келеді. Мұндай қажалудың белгілері шаршаудың жоғарылауы, денсаулықтың нашарлауы, өзін-өзі бағалаудың төмендеуі, күштің төмендеуі және т.б. болуы мүмкін. Басқа да себептеріне дауыстың жоғалуы мен дауыстың байланыс жолдарының ауруларына да әкелеуі мүмкін. Қиын жасөспірімдермен, соның ішінде девиантты мінез-құлқымен жұмыс істеген жағдайда, мұғалім ата-

аналармен де жұмыс істеуі керек, бұл, әрине, өзіндік ерекшелігі бар. Мұнда ересектер, балалар және олардың жеке ерекшеліктері арасындағы өзара байланыстарын табу керек. Мұғалімдердің психоэмоционалды симптомдарының дамуына ақпараттық стресс қатты әсер етеді. Мұғалім үнемі біліктілігін арттырып, ой-өрісін кеңейтуі керек. Мұғалім жаңа ақпаратты өте жылдам қарқынмен игеріп, қайта өңдеп, тәжірибеге біріктіруі қажет, бұл үлкен жүктемелерге әкеледі.

Педагогикалық қызметте негізгі стресстік факторларды бөліп көрсетуге болады: еңбек режимі, көбінесе бұл қалыпты жұмыс күні емес, санитарлық-эпидемиологиялық жағдайлар (жарықтандыру, шу, инфекциялар мен вирустар), физикалық белсенділік. Психологиялық әлеуметтік факторлар (қиын контингентпен жұмыс), кәсіби (үнемі өзін-өзі жетілдіру), ұйымдастырушылық (көп сағаттық жұмыс). (2 суретті қараңыз)

Сурет 2. Мұғалімнің жұмысындағы стрессогендік факторлар

Психологиялық ғылым мен практикада стресстік факторлардың мұғалімдердің психоэмоционалды жағдайына әсерін жеңілдететін бірқатар шаралар бар. Толығырақ қарастырайық. Мұндай іс-шараларға әлеуметтік қолдау, дене шынықтырумен айналысу, релаксацияның әртүрлі әдістері жатады. Кәсіби стрессті жеңу технологиялары да бар. Бұған еңбек жағдайларын жасау, жұмыс орнындағы әлеуметтік және психологиялық ортаның өзгеруі, біліктілікті арттыру, арнайы тренингтер ұйымдастыру, авторегуляция, өзін-өзі бағдарламалау және т. б. [5]

"Алтын қатынас" мектеп директорының білім беру ортасын дамыту жөніндегі орынбасары Антон Ткаченко және психолог Наталья Белова School of Education 2022 ж. "Дағдарыс кезеңдерінде білім беру процесіне қатысушыларды қалай қолдау керек" атты вебинарында, девиантты жасөспірімдермен және жалпы қиын тәрбиеленушілермен жұмыс жасауда мұғалімдердің эмоционалды күйзелісімен қалай күресуге болатыны туралы айтылды.

1. Оның әсер ету мүмкіндігі мен дәрежесін түсіну. Мұғалім қандай жағдайда әсер етуі мүмкін және қандай жағдайда әсер етпеуі мүмкін. Өзіңіздің күш-жігеріңіз бен күш-қуатыңызды мұғалім өз қамқорлығындағыларға көмектесе алатын жерге ғана жұмсауыңыз керек.

2. Өмірдің қалыпты жағдайын жасап сақтау қажет. Үйге қайта жасау керек жұмыстарды алмауға тырысыңыз. Демалыс және жұмыс уақытын сақтаған жөн. Бұл сонымен қатар қажалудың алдын алуға көмектеседі.

3. Ақпараттық шуды шектеңіз. Мысалы, шексіз ақпарат ағынын релаксациямен бірге алмастырып отыру қажет. Немесе басқа босаңсыту техникасымен

алмасу жұмыстарын жүргізу қажет. Кез-келген импровизацияланған әдістерді қолданыңыз. Йога, спорт, жүзу, босаңсытатын музыка, тыныс алу гимнастикасы және т.б. Мұғалім міндетті түрде өзіне демалыс уақытын ұйымдастыруы қажет. [6]

Қорытынды. Осылайша біз девиантты мінез-құлқы бар жасөспірімдер немесе қиын жасөспірімдер құбылмалы өзгерісте болатының анықтадық. Мұндай оқушылармен жұмыс істеу өте қиын. Девиантты жасөспірімдермен негізінен әлеуметтік мұғалімдер жұмыс істейді, өйткені бұл жұмыста балаға ғана емес, оның ата-анасына да көмектесу маңызды болып келеді. Тек бірлескен күш-жігермен ғана белгілі бір нәтижеге қол жеткізуге болады. Девиантты мінез-құлқтың алдын алу және жою бойынша түзету жұмыстарымен ғана оң нәтижеге қол жеткізуге болады. Стресске төзімділік тұрғысынан әлеуметтік мұғалімдерге қарапайым мұғалімге қарағанда әлдеқайда қиын. Себебі, қиын жасөспірімдер жиі агрессивті және қақтығысқа дұшар болып келеді. Сондықтан әлеуметтік мұғалім осындай оқушылармен жұмыс жасау кезінде нақты модель мен түзету жоспарын құруы керек. Сонымен қатар, әлеуметтік мұғалім оқушының өмірін басқара және әсер ете білуі керек: оның қоршаған ортасына, отбасындағы жағдайына. Мұның бәрі өте қиын және уақытты қажет етеді. Сондықтан девиантты жасөспірімдермен жұмыс істейтін мұғалім, ең алдымен, жоғары білікті маман, психолог және мұғалім болуы керек. Сондай-ақ, мұғалім өз жұмысында өз эмоцияларын басқара білуі және релаксацияның әртүрлі әдістерін қолдана білуі керек.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Источник: <https://www.renewal.ru>

2. Опубликовано 30 мая 2022/ Психологическая газета <https://psy.su/feed/10020/>
3. Walsh S.M., Weiss S. Art intervention with family caregivers and patients with cancer // Oncology Nursing Forum. – 2003. – Vol. 30, № 6. – P. 924-930.
4. Бергис, Т.А. Факторы стрессоустойчивости сотрудников в условиях организационного стресса / Т.А. Бергис, Л.Р. Азизова // Вектор науки ТГУ; педагогика и психология – 2016.- №4 (27).

5. Бергис Т.А., Кривуля Ю.С. Проблема профессионального стресса педагогов в условиях современной образовательной системы, 445054, Россия 2020 г.
6. <https://skillbox.ru/media/education/kak-uchitelyu-spravitsya-so-stressom-sovety-psikhologa-i-tyutora/> Как учителю справиться со стрессом: советы психолога и тьютора

ЗЕЙІН ТАПШЫЛЫҒЫ БҰЗЫЛУЫН ЗЕРТТЕУДІҢ ИНТЕГРАЦИЯЛАНҒАН АСПЕКТІСІ: АНАТОМИЯЛЫҚ-МОРФОЛОГИЯЛЫҚ ЖӘНЕ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ-ПЕДАГОГИКАЛЫҚ АЛҒЫШАРТТАРЫ

Асылбек Р.А.

Әл-Фараби атындағы
Қазақ Ұлттық Университетінің
2-курс магистранты
Алматы қ., Қазақстан Республикасы

Технологиялық прогрестің дамуы мен үнемі жеделдеуі дені сау адамдардың, денсаулықтың жалпы құбылыс ретінде төмендеуіне әкелетін факторлардың пайда болуына әкелді. Әсіресе, мұғалімдер мен психологтардың терең қызығушылығын тудырмайтын, кішігірім бұзылулары бар және орта тәртіптің ауытқулары бар балалар саны артып келеді, өйткені олар осы бұзылулардың қайталама көріністері мен салдарына тап болады. Онтогенездің алғашқы кезеңдерінде анатомиялық-физиологиялық және психологиялық-педагогикалық тұрғыдан бірдей күнтізбелік жастағы балалар мен жасөспірімдер ерекшеленеді. Бұл проблема шекаралық позицияны алады, анатомия, физиология, биология, медицина, педагогика, психология сияқты ғылымдардың білімін біріктіруді талап етеді, сондықтан осы ғылымдардың барлық өкілдерінің назарын аударады. Онтогенетикалық дамудың қалыпты сазынан ауытқулар мидың дисфункциясы, мысалы, мидың кішігірім дисфункциясы және назар тапшылығының бұзылуы сияқты проблемаларға әкеледі. Жалпы балалар популяциясында әр түрлі авторлардың пікірінше, назар тапшылығының бұзылуынан зардап шегетін балалардың саны орта есеппен 2-ден 21% - ға дейін.

Білім алушылардың үдемелі дамуының қажетті шарты онтогенездің әрбір кезеңіне тән ми құрылымдарының жетілуінің оңтайлы деңгейі – нормативтік көрсеткіштер болып табылады, алайда жеке вариациялар – анатомиялық-физиологиялық жүйелердің қалыптасуындағы уақытша өзгерістер орын алады. Сондықтан білім алушыларда зейіннің негізгі қасиеттерін тең емес дәрежеде дамытуға болады, бұл оқу процесінің тиімділігіне әсер етеді және үлгерімде көрініс табады. Қарқындылық, тұрақтылық және ауысу сияқты жақсы дамыған қасиеттер оқытудың сәттілігін анықтайтын факторлар болып табылады.

Мидың күрделі анатомиялық-функционалды ұйымы және оның құрылымы психикалық процестерді, соның ішінде зейін қасиеттерін жүзеге асыруға жауап береді [2]. Мидың және оның құрылымдарының күрделі анатомиялық-функционалды ұйымы психикалық процестерді, соның ішінде зейін қасиеттерін жүзеге асыруға жауап береді. Мидың фронтальды бөліктері жетілу орталығы болып саналады, олар биологиялық тұрғыдан субкортикалық бөлімдерді, жарты шар аралық интеграцияны қамтиды және психологиялық-педагогикалық тұрғыдан ерікті зейіннің жас ерекшеліктерінде көрінеді. Процесс ретінде, механизм ретінде зейінді қалыптастыруға қатысатын ми бөлімдерін орталық және перифериялық деп бөлуге болады. Орталық зейін механизмі кортекстің кейбір жүйке орталықтарын қоздыруға және басқа жүйке орталықтарын тежеуге жауап береді, яғни қатыспайтын барлық бөлімдер немесе құрылымдық компоненттер ынталандыруды қабылдауда тежеу күйінде болуы керек және үстемдік етпеуі керек. Бұл жүйке жүйесінің маңызды қасиеттерінің бірі – индукция, ал қозу ошақтары-доминант [3]. Энцефалопатияның пайда болуындағы негізгі рөл онтогенетикалық дамудың әртүрлі зиянды факторына, сондай-ақ жеке қалыптасудың маңызды, өтпелі кезеңіне жатады. Сыни кезеңдер қысқа сегменттерді білдіреді дене жұмысының тез өзгеруімен сипатталатын уақыт. Клиникалық медицина үшін олар үлкен қызығушылық тудырады, өйткені бұл өзгерістер аурудың пайда болу қаупін арттырады және олардың ағымын ауырлатады.

Толығырақ тоқталайық. Ең алдымен, бұл нәрестенің және оның миының құрсақшілік кезеңдегі дамуына әсер еткен факторлар. Бұл балада субкортикалық құрылымдар мен ми қыртысының төселу кезеңі, ал болашақ ана үшін оның денсаулығының күрделі жағдайы – түсік түсіру қаупі, жоғары қан қысымы, токсикоз, химиялық заттардың

эсері, жұқпалы аурулардың болуы, созылмалы аурулардың өршуі. Генетикалық әсердің маңызды факторы-допамин алмасуын реттеуге жауап беретін геннің болуы, ол өз кезегінде назар тапшылығының бұзылуын анықтайды. Бұл негізгі фактор организмнің сыртқы ортаға туа біткен және жүре пайда болған реакцияларының тізбегін тудырады. Осы кезеңдегі корреляциялық байланыстар тірек-қимыл аппаратының функционалды сипатындағы ауытқулардың және балалардағы моториканың бұзылуының, сондай-ақ жиі тыныс алу ауруларының пайда болу қаупін көрсетеді.

Пренатальды кезең және босану биологиялық анабиоздың филогенетикалық түр жадын және туу актісінің психофизиологиялық стрессін, патологияның даму мүмкіндігімен байланысты жүйке кернеуін біріктіреді. Мидың дисфункциясы туралы сұрақтарға негізгі жауаптар босану тарихына негізделген. Еңбек белсенділігінің күрделілігі, жылдамдығы немесе ұзақтығы, сондай-ақ ынталандыру ұрықтың асфиксиясына әкеледі, сондай-ақ омыртқалардың тоғысуы және миға қан ағымы мен ағынын бұзатын тортиколлис интракраниальды қысымның дамуына әкеледі, бұл сонымен қатар болашақта назар тапшылығының бұзылуының негізгі себебі болып табылады [4]. Белгілі бір өзгерістерді растаудың визуалды белгілері аз болғандықтан, оны жіктеу және диагностикалау кезінде де қиын. Шағымдардың болмауы және дәрігерлердің араласпауы салдарынан уақыт өте келе таза биологиялық проблема психологиялық, педагогикалық және әлеуметтік болып, мінез-құлық ерекшеліктерімен көрінеді, бұл салдар негізінде негізгі диагноз қоюға әкеледі. Бұл кезеңнің корреляциялық байланыстары гипоксияның болуы, бұлшықет жағдайы [3] болды, оның көрінісі гиперимпульсивтілік пен гиперактивтілікке негіз бола алады, бұл орталық жүйке жүйесінің зақымдануын, атап айтқанда пирамидалық, экстрапирамидалық және ретикулярлық формацияның үйлесімді байланыстарын көрсетеді.

Бұл жағдай адамның физикалық қалыптасуына, оның моторлы онтогенезіне әсер етеді, бұлшықет жүйесінің жан-жақты дамуының дұрыстығы жоғалады, бұл мидағы жүйке-психикалық байланыстардың кеңеюімен тығыз байланысты. Ми жүйелерінің жетілмегендігінің бүкіл кешені оның өнімділігінің, өнімділігінің төмендеуіне әкеледі, ал бұлшықет тонусы оның компенсаторлық механизміне айналады, бұл тыныштыққа, моторикаға әкеледі. Баланың өмірінің осы кезеңінде пайда болған әлеуметтік факторларды корреляцияға да қосуға болады, атап айтқанда ата-аналардың физикалық назарының жеткіліксіздігі сондай-ақ, тәрбие, оңалту массаж курстары тірек-қимыл аппаратының бұзылуына, дененің де, баланың да бейімделу қасиеттеріне және соның салдарынан назар тапшылығының бұзылуына әкелуі мүмкін. Бұл балалар білім мен дағдыларды игере алмау, тәуелділік

бұзылыстары, қоғамға жат мінез-құлық бойынша тәуекел тобына жатады. Ми құрылымдарының кеш жетілуі психикалық белсенділіктің толық қалыптасуына айтарлықтай кедергі болады.

Интеллектуалды белсенділіктің белсенді басталуымен назар тапшылығының бұзылуының ең айқын көрінісі. Созылмалы соматикалық аурулардың өршуінен басталады, экстензорлар мен иілгіштердің статикалық күшінің әлсіз дамуы сколиоздың нашарлауына, аяқ-қолдардың функционалды қысқаруына, жалпақ табанға, аяқтың асимметриясына әкеледі. Бұл өзгерістерді кәсіби араласусыз дамытудың екі жолы болуы мүмкін: жылдам психикалық шаршау қозғалыс белсенділігінің жоғарылауына ықпал етеді, содан кейін бұл моториканың бұзылуына, импульсивтілікке, агрессияға және неврозға әкелуі мүмкін. Невротизация өз кезегінде сөйлеу дамуының кешігуін, энурезді, фобияны күйінде көріністермен тудыратын, жүрек-қан тамыр жүйесі, дисграфия, дискалькулия, оқу кезінде есенгіреу, көру-есту анализаторларының қабылдау жұмысындағы бұзылулар көрініс табады [5].

Мидың дисфункциясын диагностикалаудың бір нұсқасы 1895 жылы Бурдон жасаған және 1983 жылдан бастап Л. А. Ясюкованың жетекшілігімен психолог-ғалымдар топ белсенді түрде қолданған Тулуза-Пьерон сынақ тестін үлгі ретінде қарастыруға болады [6]. Ғалымдардың осы тобының зерттеуі Тулуза-Пьерон техникасы MMD және жақын психологиялық көріністерді жанама диагностикалаудың қол жетімді әдісі болып табылатындығын және оны кез-келген жас тобында қолдануға болатындығын көрсетті. Бұл әдістемедегі негізгі көрсеткіштер: орындалу дәлдігі, яғни нейродинамиканың ерекшеліктерін, жедел жадты, визуалды ойлауды және жеке көзқарастарды сипаттайтын ерікті шоғырлану қабілеті және орындалу жылдамдығы.

Зейін тапшылығының бұзылуының кең таралуы гиперактивтілік (СДВГ) және оның фондында пайда болатын әлеуметтік дезадаптация дәрігерлерді де (невропатологтар, психиатрлар, психотерапевтер) де, психологтарды да осы мәселемен айналысуға мәжбүр етеді. СДВГ клиникалық көріністері үш негізгі симптоммен анықталады: назар аудармау, гиперактивтілік және импульсивтілік.

Біз қазақстандық психологиялық ғылымда зейін мәселесінің қалыптасуына талдау жасадық [7,8,9]. Қазақстан ғылымында алғаш рет М. Жұмабаев, Ж. Аймауытов, М. М. Мұқановтың еңбектерінде зейін тапшылығы құбылысын зерттеген енді. Сонымен, М.Жұмабаев өзінің "Педагогика" (1922 ж.) оқулығындағы негізгі бөлімді зейін ұғымына арнады, онда ол адам өміріндегі зейіннің рөлін ашады, зейін түрлеріне сипаттама береді, баланың назарын және оны тәрбиелеу жолдарын сипаттайды. Ж. Аймауытов "Психология" оқулығында (1927 ж.) танымдық процестерге, оның

ішінде зейінге сипаттама береді, зейін мәселелері бойынша терминологияны нақтылайды.

М. М. Мұқанов "байқау және ойлау" (1959), "оқушылардың зейінін тәрбиелеу" (1960) кітаптарында зейін мен байқау процестерінің негіздерін ашады, олардың деңгейлерін бөліп көрсетеді және даму бойынша ұсыныстар береді. Алынған тәжірибе осы ғылыми саладағы қосымша зерттеулердің негізі болды.

Т.С. Сабиров (1962 ж.) оқушылардың белсенді назарын ұйымдастыру, объектілерді қабылдау кезінде мақсаттылық пен селективтілікті дамыту жолдарын ашады, салыстыру, маңызды белгілерді бөліп көрсету, қасиеттері бойынша топтастыру рөлін атап көрсетеді.

О. К. Орманбаева (1972 ж.) Бастауыш мектеп және жасөспірімдер жасындағы оқушылардың зейіні мен жұмыс қабілеттілігінің шоғырлануы мен тұрақтылығы көрсеткіштерін эксперименталды түрде зерттеп, мұғалімдердің оқушылардың шаршауы мен ерікті күш-жігерінің жас ерекшеліктерін ескеру қажеттілігі туралы ұсыныстар ұсынды.

О.С. Сангилбаев білім алушылардың назарын аудару мәселесін зерттеуге елеулі үлес қосты. Ғалымдар зейінді саналы іс-әрекеттің тиімділігін дамытатын тұлғаның сапасы ретінде қарастырады. Зейінді кешенді зерттеуді негіздейді: зейінді дамытудың әртүрлі аспектілерін қарастырды-оқу іс-әрекетіндегі зейін функциялары; оқытуды тиімді жоспарлаудағы зейін қасиеттерінің рөлі; зейінді эксперименттік зерттеудің әдістері мен әдістері; зейіннің қасиеттерін зерттеу негізінде оқу-тәрбие процесін ұйымдастыру; зейінді зерттеудің этнопсихологиялық аспектілері және т. б.

С.В. Тихомирова (2001) зейінді адам қызметінің психологиялық құрамдас бөлігі ретінде қарастырады. Автор бағдарламаланған жылдам оқуды оқыту негізінде Жас студенттердің назарын дамыту әдістемесін жасады. Зейін қасиеттерін дамытудың (көлем, концентрация, тұрақтылық және ауысу) таңдалған мамандықтың ерекшелігіне тәуелділігі анықталды. Сондай-ақ, зейін қасиеттерінің көрсеткіштері орындалатын қызметтің (жылдам оқу) тиімділігін арттырумен қатар жоғарылайтыны анықталды.

Г.К. Жұмажанова (2008) зерттеуінде оқушылардың өзін-өзі тәрбиелеу процесінде зейіннің маңыздылығы зерттелді, мақсат қоюды оқытудағы мұғалімнің рөлі, зейінді сақтау үшін әртүрлі әдістердің, кезектесіп қызмет түрлерінің қажеттілігі көрсетілді.

Матина К. Т. және Мандыкаева А.Р. (2019) зейіннің қасиеттерін зерттеді – психикалық дамуы тежелген мектеп жасына дейінгі балалар тобындағы тұрақтылық, шоғырлану, ауысу және көлем зейін; олардың нейрпсихологиялық мәртебесінің полимодальділігіне байланысты балалардың осы санатының гетерогенділігі көрсетілген.

Бұзушылықтың ерекшелігі СДВГ бар адамдарды оқыту және әлеуметтендіру процесіне

айтарлықтай әсер етеді. Теріс әсерге бастапқыда қол жеткізіледі, нәтижесінде қажетті мектеп дағдыларын кешіктіріп қалыптастырылады. Мидың органикалық өзгерістерімен анықталатын материалды игерудегі қиындықтар оқушының нормативті психофизиологиялық дамуына кедергі келтіреді. Көбінесе мұғалімдер белгісіздік жағдайында болады: нақты нұсқаулардың болмауы және СДВГ құбылысы туралы бұлыңғыр түсінік мұндай балаларға ерекше көзқарасты қажет ететін оқытуды қиындатады.

Практикалық ұсыныстар:

1. СДВГ бар оқушыны мұғалімнің қасында бірінші партаға отырғызыңыз. Бұл тәрбиешінің СДВГ бар оқушының іс әрекетін үнемі бақылауы түрінде айқын артықшылық жағдайын тудырады; табысқа жетуді бірден ынталандыруға мүмкіндік береді; тапсырмаларды орындау және одан әрі оқытуды ынталандыру; бүкіл сыныпты алаңдатпай, материалды (қажет болған жағдайда) толығырақ түсіндіру. Оқушы мұғалімнің жанында орналасқанда, СДВГ бар бала үшін ықтимал алаңдаушылық азаяды, бұл олардың жұмысқа ұзақ уақыт қосылуына мүмкіндік береді.

2. Тапсырмаларды біртіндеп ұсыныңыз. СДВГ бар балаларға ақпаратты ұзақ уақыт есте сақтау қиын болғандықтан, бірнеше бөліктен тұратын жаттығуды СДВГ бар оқушыға орындау қиын болады. Материалды / тапсырманы дәйекті, үлестік беру материалды игеруге / жаттығуды сәтті орындауға мүмкіндік береді. Қосымша бөлшектерден аулақ бола отырып, тапсырмаларды қысқаша тұжырымдаңыз. Егер сізде интерактивті тақта болса, оны СДВГ бар балаға қатысты кинестетикалық және визуалды тапсырмалар үшін пайдалануға болады. Жеке жұмыс парақтары кезеңдік мәселені де шеше алады.

3. Топтық жұмыс. Бұл форманы ұйымдастырған кезде серіктес таңдауда абай болу керек. Топтық жұмыста балалар бір-бірін ынталандыра алады және өз қызметін бағалау; қойылған міндетке әртүрлі көзқарастарды көрсету мүмкіндігі пайда болады. Серіктес СДВГ-мен ауыратын балаға ескертулер мен көмек көрсету жауапкершілігін өз мойнына алады.

4. Сенімділік жағдайы. Зейіні қиын (импульсивті) оқушыларға құрылымдық және болжамды орта қажет. Бұл қосымша сенімділік пен тұрақтылықты қалыптастыруға, шамадан тыс алаңдаушылықты жеңілдетуге көмектеседі. Кестедегі күтпеген өзгерістер, тасымалдау сабақтар, стандартты емес жағдайлар және әртүрлі оқиғалар шешім қабылдауда және СДВГ бар баланың мінез-құлқының жаңа үлгілерін тез қалыптастыруда қиындық тудыруы мүмкін. Дәл осы себепті күнді (сабақты) тұрақты элементтер мен мүмкін болатын өзгерістерді көрсете отырып, күн тәртібінен бастау мағынасы бар. Қажет болса СДВГ-мен ауыратын балаларға жеке-жеке сынып тәртібін жазуға / ұсынуға болады.

Біз тұжырымдалған ұсынымдар жалпы білім беретін мектеп жағдайында арнайы дефектологиялық

білімі жоқ мұғалімдерге пайдалы болады деп болжаймыз, соның ішінде СДВГ бар балаларды инклюзивті және жеке оқыту.

Бұл зерттеу мәселесіне және ондағы білім алушыларға, ата-аналар мен педагогтарға медициналық-биологиялық және психологиялық-педагогикалық сүйемелдеу қажет осы көріністері бар балаларды бейімдеуге, оларды оқиғалардың толыққанды айналымына қосуға бағытталған оңалту компоненттері кірді. Осыған байланысты біз болашақта осындай білім алушыларды анықтауды жалғастыруды, шоғырлану, жедел жады және визуалды ойлау проблемалары бар білім алушылар үшін синергетикалық тәсіл шеңберінде психологиялық-педагогикалық сүйемелдеуді әзірлеуді және сынақтан өткізуді жоспарлап отырмыз.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Карпунина Н. П. Синдром дефицита внимания с гиперактивностью у детей (распространенность, факторы риска, некоторые клинико-патогенетические особенности): дис. ... канд. мед. наук. СПб., 2008. 14 с.
2. Звягина Е. В. Интеграция курсов «Анатомии человека» и «Психологии человека» при изучении познавательного процесса, память как необходимое условие успешного обучения студенческой молодежи спортивного вуза // Оптимизация учебно-воспитательного процесса в образовательных учреждениях физической культуры: материалы XXII региональной науч.-практ. конф. с международным

участием, 18 мая 2012 г. Челябинск: Урал ГУФК, 2012. С. 68–71.

3. Воробушкова М. В. Физическое и моторное развитие, состояние опорно-двигательного аппарата у детей 5–17 лет с синдромом дефицита внимания, прогнозирование и профилактика нарушений: дис. ... д-ра мед. наук. Иваново, 2005. 40 с.
4. Шарапановская Е. В. Воспитание и обучение детей с ММД и ПШОП. М.: ТЦ «Сфера», 2005. 96 с.
5. Крупская Е. В. Функциональная зрелость регуляторных систем мозга и организация внимания у детей с синдромом дефицита внимания с гиперактивностью: дис. ... канд. биол. наук. М., 2006. 24 с.
6. Ясюкова Л. А. Оптимизация обучения и развития детей с ММД. Диагностика и компенсация минимальных мозговых дисфункций. Методическое руководство. СПб.: ГП «ИМАТОН», 1997. 80 с.
7. Андреев И.В. Альфа-маркеры ЭЭГ головного мозга как объективный критерий диагностики особенностей развития концентрации внимания и темпа усвоения знаний студентов-психологов дистанционного стандарта обучения // Вестник КазНПУ имени Абая, серия «Психология», 2007. - № 1. – С.34-45.
8. Уакасова М.Б. Зейін қасиеттерінің қарым-қатынас үрдесінде орын алуы // Вестник КазНПУ имени Абая, серия «Психология», 2007. - № 1. – С.83-89.
9. Намазбаева Ж.И. Жалпы психология.-Алматы: Print- S, 2006.

АНАЛИЗ СИСТЕМЫ ОНЛАЙН-ОБРАЗОВАНИЯ ДЛЯ СТУДЕНТОВ ПОВАРОВ-КОНДИТЕРОВ

Тажыбаева Р.К.

Мастер производственного обучения по специальности «Организация питания»
КГКП «Высший сельскохозяйственный колледж имени Жалела Кизатова»

Современный мир претерпевает фундаментальную трансформацию, так как индустриальное общество XX век стремительно уступает место информационному обществу XXI века. Этот динамичный процесс обещает фундаментальные изменения во всех аспектах жизни, в том числе распространение знаний, социальное взаимодействие, средства массовой информации, политические обсуждения, образование, здоровье, досуг и развлечения [1].

Одним из современных образовательных методик является онлайн-образование. Онлайн-обучение делает традиционную форму обучения более интересной и практичной. Оно может проходить в классе или на рабочем месте, выполнена в домашних условиях, на сайтах. Учащиеся получают легкий доступ к обучению и настройке своих уроков, что помогает им эффективно учиться. Онлайн-образование использует Интернет или

видеоконференции для создания учебных сообществ [3]. В этой системе учебные материалы могут предоставляться на веб-сайтах и иногда встречается на компакт-дисках, электронной почте, доске объявлений и форумах. Иногда даже чаты используются для взаимодействия со студентами и преподавателями [2].

На рисунке показано с какими ключевыми компонентами необходимо связывать качество онлайн-образования. Все эти компоненты согласно своим функциям способствуют: повышению вовлеченности студентов, обмену идеями, обратной связи, усвоению материала, учету индивидуальных потребностей студентов, обеспечению помощи и необходимых ресурсов, консультации, мотивационной поддержки.

Подготовлен SWOT-анализ системы онлайн-обучения для студентов поваров-кондитеров. SWOT-

анализ предоставил комплексное понимание внутренней и внешней среды явлений и аспектов. нужно отметить, что данный инструмент удобен при разработке стратегий, обеспечивая комплексное понимание текущей ситуации и ресурсов для

достижения поставленных целей. Данный инструмент разделен на 4 категории: сильные, слабые стороны, возможности, угрозы

SWOT-анализ системы онлайн-обучения для студентов поваров-кондитеров:

Сильные стороны	Слабые стороны
<ul style="list-style-type: none"> • Интерактивные практические занятия: Возможность проведения виртуальных практических уроков и лабораторных работ, позволяя студентам непосредственно применять полученные знания. • Обновление информации в реальном времени: Онлайн системы обучения обеспечивают возможность моментального обновления учебного контента в соответствии с последними тенденциями и новейшими технологиями в области кондитерского искусства. • Индивидуализация обучения- Адаптация учебных программ под индивидуальные потребности студентов, что позволяет каждому обучающемуся развиваться в соответствии с собственными темпами и интересами. • Современные технологии и инструменты: Использование виртуальной реальности для более интерактивного и эффективного обучения [5]. 	<ul style="list-style-type: none"> • Отсутствие физической практики: Онлайн обучение может ограничивать возможность студентов непосредственно применять навыки в реальной кухне, что особенно важно для профессии повара или кондитера. • Неэффективность в обучении практическим навыкам: Некоторые аспекты кулинарного искусства требуют прямого взаимодействия с продуктами и оборудованием, что может быть затруднительно в онлайн формате. • Ограниченный межличностный контакт: Отсутствие физического присутствия преподавателей может создавать ограничения в обратной связи, наставничестве и общении в целом. • Технические проблемы: Сбои в интернет-соединении, проблемы с техническим оборудованием или программным обеспечением могут создавать трудности в ходе обучения. • Ограниченная демонстрация навыков: Некоторые аспекты работы повара или кондитера могут трудно передать в онлайн формате, особенно когда речь идет о тонкостях творческого процесса. • Неудовлетворительное оборудование студентов: Не все студенты могут иметь доступ к необходимому профессиональному кулинарному оборудованию и ингредиентам, что может повлиять на качество их практических занятий. • Затруднение в оценке практических навыков: Оценка физических навыков и процесса приготовления блюд может быть сложной в онлайн формате, что влияет на точность оценок студентов.
Возможности	Угрозы
<ul style="list-style-type: none"> • Разнообразие учебных материалов: в системе онлайн-обучения можно предоставить студентам доступ к широкому выбору видеоуроков, текстовых материалов, занятий онлайн и других ресурсов для изучения и практики навыков кондитерского мастерства. • Индивидуальный подход к обучению: система онлайн-обучения может предоставлять возможность студентам выбирать свои уровни сложности заданий, проходить дополнительные учебные материалы и учиться в своем собственном темпе. • Сообщество студентов: Возможность общения и обмена опытом с коллегами из разных стран, что способствует формированию международного сообщества профессионалов в области кондитерского дела. • Более эффективная система оценки: Возможность использования современных средств для оценки производительности студентов и предоставления обратной связи в режиме реального времени [4]. 	<ul style="list-style-type: none"> • Необходимость самомотивации: Онлайн обучение требует большей самодисциплины и самомотивации со стороны студентов, что может быть вызывающим фактором для некоторых. • Ограниченный контроль за процессом обучения: Преподаватели могут испытывать трудности в контроле за активностью и вовлеченностью студентов, что влияет на эффективность образовательного процесса. • Ограничения доступа к специализированному оборудованию: для обучения кондитерам требуется определенное специализированное оборудование. Онлайн-обучение может ограничивать доступ студентов к этому оборудованию и, как следствие, может недостаточно развить навыки, требующие работу с этим оборудованием. • Ограниченная адаптация к индивидуальным потребностям студентов: в онлайн-обучении может быть сложно настроить программу обучения таким образом, чтобы она соответствовала индивидуальным потребностям и специализации студентов-кондитеров.

В целом, использование системы онлайн-обучения для студентов-кондитеров имеет много перспектив и возможностей, однако, необходимо учитывать и ограничения, связанные с отсутствием практического опыта и ограничением доступа к специализированному оборудованию.

В заключении следует отметить, что современное информационное общество оказывает значительное воздействие на все сферы жизни, включая образование. Онлайн-образование представляет собой эффективный и практичный метод обучения, который преобразует традиционные формы образования. Он обеспечивает легкий доступ к знаниям, позволяет индивидуализировать обучение и создавать виртуальные учебные сообщества.

Анализ ключевых компонентов онлайн-образования подчеркивает их важность для повышения вовлеченности студентов, обмена идеями, обратной связи, учета индивидуальных потребностей и обеспечения необходимой поддержки.

SWOT-анализ системы онлайн-обучения для студентов поваров-кондитеров выявил сильные стороны, такие как интерактивные занятия и обновление информации в реальном времени, а также слабые стороны, такие как ограничения в физической практике и технические проблемы.

Возможности включают в себя разнообразие учебных материалов, индивидуальный подход к

обучению и формирование международного сообщества студентов. Вместе с тем, угрозы, такие как необходимость самомотивации и ограничения доступа к специализированному оборудованию, требуют внимательного учета.

Таким образом, онлайн-образование для студентов-кондитеров предоставляет множество перспектив, но требует сбалансированного подхода к преодолению ограничений и максимизации возможностей в целях обеспечения эффективного обучения и развития необходимых навыков.

Список использованной литературы:

1. Костина А.В. Информатизация и тенденции развития общества XXI века// Знание. Понимание. Умение. 2018. №1. С. 143-145.
2. Шамина Н.В. Онлайн-обучение в образовательном процессе: сильные и слабые стороны// Казанский педагогический журнал. 2019. № 2. С. 20-22.
3. Романова Н.Л. Онлайн-курсы как инновационная форма дистанционного обучения// Педагогика высшей школы. — 2018. — № 2 (12). — С. 5-8. — URL: <https://moluch.ru/th/3/archive/86/3178/> (дата обращения: 21.11.2023).
4. Castells, M. (1996). The Rise of the Network Society. Wiley-Blackwell.
5. Siemens, G. (2005). Connectivism: A Learning Theory for the Digital Age. International Journal of Instructional Technology and Distance Learning, 2(1).

БҮГІНГІ ТАҢДАҒЫ ЖАҢА БІЛІМ БЕРУДІҢ МӘСЕЛЕЛЕРІ МЕН БОЛАШАҒЫ

Василюева А.М.

Мусаева Ж.М.

Ақтөбе қаласы,

І.Есенберлин ат. № 15 орта мектебінің мұғалімдері

Білім берудің мазмұны жаңарып, оларды технологиялық-педагогикалық тұрғыдан жетілдіру қажеттігі туындауда. Білім беру деңгейіндегі озық технологияларды пайдаланудың мақсаты үйрете жүріп, үйрену. Білім беру саласында озық технологиялардың енуі мұғалімнің ойлану стилін, оқыту әдістемесін өзгертеді. Менің биология пәнін оқытуда озық технологияларды пайдаланудың басты мақсаты – оқушыларға білім беру процесінде көмектесу. Оған: оқыту бағдарламалары, оқытуда қолдануға арналған электрондық оқулықтар, тексеру бағдарламалары мен тестік, өзіндік жұмыстар ерекше орын алады. Оның мақсаты: жаңа ақпараттық дамыған қоғамда оқушыларды белсенді шығармашылық іс-әрекетке дайындау. Бұл мақсатқа жету үшін жаңа технологияларды сабақ беру процесіне енгізу болып отыр. Сабақта жаңа технологияларды тиімді пайдалану оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттырады, шығармашылық қабілетін дамытады, қоршаған ортаны танымдық зерттеу барысында дидактикалық мақсаттар іс жүзінде асырылады.

Педагогикалық ізденіс барысында оқушыларды тәрбиелеу мен оқытуда жаңа әдістемелерді қолдануды оқу үрдісіне енгізудің маңызы ерекше. Сабақтың тиімділігін оқушылардың танымдық қызығушылығын арттыру үшін тақырып материалдарын оқып үйренуде, олардың әртүрлі ізденушілік бағыттағы тапсырмаларды орындауларынан байқауға болады. Оқытудың осындай жаңа әдіс-тәсілдерін пайдалануда мұғалімде, оқушыда табысқа жетіп, білімін шыңдай түседі. Жас ұрпақтың жаңаша ойлануына, олардың біртұтас дүниетанымының қалыптасуында әлемдік сапа деңгейіндегі білім, білік негіздерін меңгеруіне ықпал ететін жаңаша білім мазмұнын құру жалпы білім беру жүйесіндегі өзекті мәселе. Бүгінгі орта білім беру ісіне қойылар талаптар қай кездегіден де күрделі маңызды. Өйткені бізді дамудың жаңа кезеңі күтіп тұр. Сол кезеңге лайық ұлттық санасы жаңғырған жаңа ұрпақ тәрбиелеу міндеті мойнымызда. Барлық кедергілерді жеңу табысқа талпыну өз қолымызда деп білемін. «Оқусыз – білім жоқ, білімсіз күнің жоқ» деген халық даналығы ешқашан мәнін жоғалтпайды.

Қазақстан Республикасының «Білім туралы Заңында»: «Білім беру жүйесінің негізгі міндеттерінің бірі – оқытудың жаңа технологияларын енгізу, білім беруді ақпараттандыру, халықаралық, ғаламдық коммуникациялық желілерге шығу» – деп көрсетілген. Бұл міндеттерді жүзеге асыру барысында білім ордаларында жаңа педагогикалық технологияларды пайдаланудың негізгі мақсатын айқындап алуда, яғни «берілген үлгі бойынша өнім алу», оқытудың тиімділігін, сапасын көтеру. Оқыту жаңа технологиясы білім берудің тиімді жолдарын зерттейтін ғылым ретінде оқыту үрдісінде қолданылатын тәсілдер, принциптер мен айқындаушы жүйе, нақты оқыту процесі ретінде сипатталады. Осыған орай, бүгінгі күні білім беру мекемелері мен педагогика ғылымы алдында білім берудің философиялық негіздеріне, білім жүйесінің стратегиялық бағыттарына, мақсаты мен мазмұнына, оны орындаудың әдіс-тәсілдеріне деген жаңа көзқарастар қалыптасуда. Сондықтан білім беру саласы да өзінің дамуы үшін жаңа қадамдарға баруда. Осыған байланысты тұлғаға ақпараттар кеңістігінде дұрыс бағытты таңдауға мүмкіндік жасай алатын оқытудың жаңа технологиялары пайда болып отыр. Жаңа ақпараттық технологиямен орындалатын қызмет өзінің кез келген нақты формасында тиімдірек орындалады, адам өркениетті бола бастайды.

«Қазіргі заманда жастарға ақпараттық технологиямен байланысты әлемдік стандартқа сай мүдделі жаңа білім беру өте қажет» деген елбасымыздың үндеуінде айтылып кеткендей, білім ақпараттық қоғамда, жаһандану заманында құнның негізгі көзіне айналуға. Ғылым мен жаңа технологияларды, білім беруді дамытудың жаһандық үрдістері:

1. Ақпараттық коммуникациялық технологиялар.
2. Ақпараттық мәдениет орталығы. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңының 11 – бабының 9 тармағында оқытудың жаңа технологияларын, оның ішінде кәсіптік білім беру бағдарламаларының қоғам мен еңбек нарығының өзгеріп отыратын қажеттеріне тез бейімделуіне ықпал ететін кредиттік, қашықтан оқыту, ақпараттық-коммуникациялық технологияларды енгізу және тиімді пайдалану міндеті қойылған. Ақпараттық технологиялардың бірі-интерактивтік тақта, мультимедиялық және онлайн сабақтары. Жаңа ақпараттық технологияларды сабақта қолдану келесі нәтижелерге жеткізеді:

1. Білімгерлерге еркін ойлауға мүмкіндік береді;
2. Тіл байлығын дамытады;
3. Өз ойын жеткізуге, жан-жақты ізденуге үйретеді;
4. Шығармашылық белсенділігін арттырып, ұжымда бірігіп жұмыс істеуге тәрбиелейді.
5. Өз бетімен білім алатын, ақпараттық технологияларды жақсы меңгерген, білімді жеке тұлғаны қалыптастырады.

«Қанша білсең, ізден тағы, тағы да, білікті адам жетер тілек, бағына» деген ғұлама Баласағұнның

сөздері менің өмірлік қағидам. Ұлы педагог Ушинский: «Мұғалім білімін үздіксіз көтеріп отырғанда ғана мұғалім, ал оқуды, іздеуді тоқтатса, мұғалімдігі де жойылады» деген болатын. Сондықтан әр бір ұстаз күнделікті сабағына өмір талабына сай дайындалып

ақпараттық-коммуникациялық технологияларды кеңінен пайдалануы тиіс. Ол заман талабы. Қазақстан Республикасының Білім туралы заңында «Білім беру жүйесінің басты- міндеті ұлттық және азаматтық құндылықтар мен практика жетістіктері негізінде жеке адамды қалыптастыруға және кәсіби шыңдауға бағытталған білім алу үшін қажетті жағдайлар жасау, оқытудың жаңа технологияларын енгізу, білім беруді ақпараттандыру, халықаралық ғаламдық коммуникациялық желіге шығу делінген. Білім ақпараттық қоғамда, жаһандану заманында құнның негізгі көзіне айналуға. Ғылым мен жаңа технологияларды, білім беруді дамытудың жаһандық үрдістері:

1. Ақпараттық коммуникациялық технологиялар.
2. Ақпараттық мәдениет орталығы.

Ақпараттық-коммуникациялық технологияға интернет, теледидар, электрондық почта, радионы жатқызуға болады. Оқытушы ақпараттық коммуникациялық технологиялар арқылы білім алушылармен байланысын жеке-дара жақындаса алатындай жолмен жүргізуге мүмкіндік алады. Мультимедия кабинетінде электрондық оқулықпен сабақ берудің тиімділігі көп:

1. Оқытушы білім алушымен білімін бағалауды компьютерге жүктейді. Бұл бағалау көрсеткіштерінің нақты, дәл болуын қамтамасыз етеді.
2. Білім алушы жеке жұмыс жасайды.
3. Оқытушы аудиториядағы білім алушылардың жағдайын толық көріп, әрбір білім алушының қабілетіне қарай онымен жеке жұмыс жасауға мүмкіндігі ашылады. Сонымен қатар пәндерді оқыту әдістемесіне интернет жүйесін қосу сапалы білімнің қайнар көзі болар еді. Интернет жүйесі арқылы оқыту білім алушылардың өзара ақпарат алмасуын мүмкін етеді, танымдық қызметін арттырады, білім алуға қызығушылық ұлғайып, өз бетінше ізденуге ұмтылдырады. Білім алушылардың мұндай қабілеттерін ашып, танымдық іс-әрекетін қалыптастыратын әрине, мұғалім екені даусыз. Оқытудың бұл жүйелерінде оқытушы тек басшылық жасайды әрі ұйымдастырушы, бағыттаушы ролінде болады

Білім беру жүйесінің барлық саласында жаңа технологияны жоспарлы түрде енгізіп, жүйелік интегралды өткізу немесе қамтамасыз ету қажеттілігі туындап отыр. Қазіргі замандағы технология әрбір тұлғаның білім алу үдерісінде шығармашылық қабілетін дамытуға айқын мүмкіндіктер береді. Дәл осы жаңа технология мен әрбір тұлғаның өзіндік білім алу траекториясын таңдауына жол беретін анық білім беру жүйесін құруды, оқу бағдарламаларының бағдарламалануы және өзгермелі бейімделуі есебінен оқу үдерісінің біртұтастығын сақтай отырып

оны дараландыруға мүмкіндік беретін компьютердің маңызды дидактикалық қасиеті негізінде тұлғаның оқу үдерісінде танымдық қызметін тиімді ұйымдастыру арқылы жаңа білім алу технологиясын түбегейлі өзгертуді тығыз байланыстырады.

Білім беруді ақпараттандырудың негізгі мақсаты Қазақстан Республикасында біртұтас білімдік ақпараттық ортаны құру болып табылады. Олай болса, білім беру саласында жаңа ақпараттық технологияны пайдалануға, Қазақстан Республикасындағы ақпараттық кеңістікті әлемдік білім беру кеңістігімен сабақтастыруға мүмкіндік береді.

Білім беруді ақпараттандыру жағдайында педагог мамандардың біліктілігін көтеру – бүгінгі күннің негізгі міндеттерінің бірі екендігі даусыз. Педагог мамандардың біліктілігін көтеруді ақпараттандыру, қажеттілікті шешу барысында педагог мамандардың біліктілігін ақпараттық технологияны өз қызметтеріне пайдалану, педагог мамандардың ақпараттық сауаттылығын, ақпараттық мәдениетін және ақпараттық құзырлығы сияқты қабілеттіліктерді қалыптастыру мәселесі бүгінгі күннің өзекті мәселесіне айналып отыр.

Әлемдік өркениетке қадам басқан Қазақстанның қоғамдық-саяси, экономикалық, мәдени дамудағы жаңа бастамалар мен түбегейлі өзгерістер білім беру жүйесіне өз әсерін тигізіп, білім деңгейін, оқыту әдіснамасын жетілдіруде тың ізденістер жасауға мүмкіншілік туғызып отырғандықтан алдыма мынадай мақсаттар қойдым.

Қазір «Ғасырдың мектебі мен мұғалімі қандай болу керек?» деген негізгі сұраққа жауап ізделуде. Білім берудің ұлттық моделіне көшкен қазіргі мектепке ойшыл, зерттеуші, тәжірибелік қызметте педагогикалық үйлестіруді шебер меңгерген іскер мұғалім қажет екендігі аз айтылып жүрген жоқ. Қазір заман да, қоғам да өзгерген. Бүгінгі балалардың мақсаттары да, құндылықтары да, идеялары да бұрынғыдан мүлде басқаша. Өйткені олар – өзінің болашағына тиімділік тұрғысынан қарайтын, іскерлікке бейім, жоғары талап қоя білетін адамдар. Олай болса, бұл қоғам кез келген педагогтан өз пәнінің терең білгірі ғана болу емес, теориялық, нормативтік – құқықтық, психологиялық – педагогикалық, дидактикалық әдістемелік тұрғыдан сауатты және ақпараттық компьютерлік технология құралдарының мүмкіндіктерін жан – жақты игерген ақпараттық құзырлығы қалыптасқан маман болуын талап етіп отыр. Оқытудың тиімділігі оқытудың жеке тұлғалық стиліне, яғни, оқушыға оқу материалын тиімді сипаттайтындай қабылдау механизміне тәуелді болады. Осыған байланысты оқу іс-әрекетін тиімді қамтамасыз ету бәрінен бұрын оқушылардың өзіндік іс-әрекетін, оқытушының әрбір оқушымен жеке тұлғалық оқу іс-әрекетін сүйемелдеуді және жобалар мен оқу жұмыстарын оқытушылармен бірге ұйымдастыруды жобалайды. Осылайша жаңа технологиялардың дамуы жаңа әдіс-тәсілдердің пайда болуына көмектеседі және сонымен бірге оның

сапасын жоғарылатады. Бұл технологияның өзектілігі қоғамның ақпараттандыру жылдамдығының артуымен сипатталады. Әр түрлі пән сабақтарында жаңа технологияны пайдалану білім мазмұнын жаңартумен, ақпараттық ортаны қалыптастыруымен, сондай-ақ сапалы білім беру мүмкіндігінің жоғары болуымен ерекшеленеді. Соңғы кезеңде қазіргі заманғы педагогикалық ғылым мен практика түбегейлі өзгерістерге ұшырауда. Соның ішінде оқыту үрдісі ақпараттық – коммуникациялық жағдайларда жаңа көрініс алу жолында басқаша жаңалаған жолмен ХХІ ғасыр талаптарына сай білгір, уақытты үнемдей алатын тұлғаны қалыптастыруға бағытталады. Қазіргі оқыту үрдісіне жаңа педагогикалық технологиялар кеңінен енуде. Оқушыны пәнге қызықтырумен қатар, саналы ойлауға тәрбиелейтін, қоғамдық көзқарастарын қалыптастыра алатын, өзіндік пікірі бар, қоғамдағы болып жатқан түрлі қарама-қайшылықтарды түсіне білетін, еркін сөйлеп, өз пікірін ашық айта алатын ойлы ұрпақ тәрбиелеуде сабақтың маңызы зор. Сол сабақ атты театрдағы басты кейіпкеріміз – оқушы болса, онда барлығымыздың бағытымыз бір, бағдарымыз байсалды болмақ. Әр мұғалім оқушыға көпқырлы сабақ беретін болған соң, қазіргі жаһандану саясатына сәйкес жаңа технологияны өз ыңғайына, пәніне лайықтап пайдалануы тиіс. Мұғалім шеберлігі – ізденіс нәтижесі. Сондықтан, орыстың ұлы педагог-ғалымы К.Д. Ушинскийдің “Мұғалім – өзінің білімін үздіксіз көтеріп отырғанда ғана мұғалім, оқуды, ізденуді тоқтатысымен оның мұғалімдігі де жойылады” – деген. Бұл “Ұстаз” атты ұлы сұрлеуге соқпағын салып жол тартқан көкірегі ояу, көзі ашық әрбір адамға берілген елеулі ескерту. Сабақты тартымды өткізіп, оқушылардың қызығушылығын арттыру үшін әр сабағымызды түрлендіріп отыру шарт. Ол үшін тек бір технологиямен шектеліп қалмай, әртүрлі технологияның элементтерін пайдалану қажет.

Қорыта келгенде, оқытушы үшін нәтижеге жету білім алушысының білімді болуы ғана емес, білімді өздігінен алуы және алған білімдерін қажетіне қолдану болып табылады. Бүгінгі бала-ертеңгі жаңа әлем. Бүгінгі күні ақпараттар ағымы өте көп. Ақпараттық ортада жұмыс жасау үшін кез келген педагог өз ойын жүйелі түрде жеткізе алатындай, коммуникативті және ақпараттық мәдениеті дамыған, интерактивтік тақтаны пайдалана алатын, Онлайн режимінде жұмыс жасау әдістерін меңгерген мұғалім болуы тиіс. Заман талабына сай жаңа технология әдістерін үйрету, бағыт-бағдар беруші – мұғалімдерміз. Білім алушылардың жаңа тұрмысқа, жаңа оқуға, жаңа қатынастарға бейімделуі тиіс. Осы үрдіспен бәсекеге сай дамыған елдердің қатарына ену ұстаздар қауымына зор міндеттер жүктелетінін ұмытпауымыз керек.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Қазақстан Республикасының Білім туралы Заңы. 2007 ж.

2. Еркебаева Г.Ф. Қазақстан Республикасының ұлттық білім беру жүйесінің міндеттері, бағыттары мен мазмұны. Халықаралық ғылыми-практикалық конференция. Шымкент, 2011. – Б.6-9.

3. Смирнова С.А. Педагогика: теория, системы, технологии. –М., 2006.

4. Беспалько В.П. Слагаемые педагогической технологии. – М., 1989.

5. Халықова К.З., Абдулқаримова Г.А. Педагогикалық информатика /білім беруді ақпараттандыру. –Алматы, 2007.

БІЛІМ МАЗМҰНЫ – ЗАМАН ТАЛАБЫ

Жолдыбаева Г.С.

Абылаева Т.Ж.

Ақтөбе қаласы,

І.Есенберлин ат.№ 15 орта мектебінің мұғалімдері

«Ең алдымен, білім беру жүйесінің рөлі өзгеруге тиіс. Біздің міндетіміз – білім беруді экономикалық өсудің жаңа моделінің орталық буынына айналдыру. Оқыту бағдарламаларын оқушылардың сыни ойлау қабілетін және өз бетімен іздену дағдыларын дамытуға бағыттау қажет», - деген жолдар – соның дәлелі.

Н.Ә Назарбаев

Абай Құнанбаевтың жетінші қара сөзіндегі «Жас бала анадан туғанда екі түрлі мінезбен туады. Біріншісі – ішсем, жесем, ұйықтасам деп тұрады. Екіншісі – көрсем, білсем деп, ер жетіңкірегенде ит үрсе де, мал шуласа да, «ол неге өйтеді?», «бұл неге бүйтеді?» деп көзі көрген, құлағы естігеннің бәрін сұрап, тыныштық көрмейді», – деген ой тұжырым оқушының биік танымдық қабілет, тұрмыс-тіршіліктің сырын ұғуға талпыныс баланың ерте жасынан туындайды екен. Сондықтан оқушыны ізденушілік, зерттеушілікке баулу бастауыш сыныптан басталуы тиіс.

Өйткені бастауыш сынып оқушысының түрлі сөздіктер мен қызықты әдебиеттерді іздеп табуға, оқып танысуға деген құштарлығы басым болады. Баланы ізденушілікке баулу, оған зерттеу дағдысы мен білігін игерту бүгінгі білім беру саласының маңызды міндеті болып саналады.” Өткенге қарап басымызды иеміз, ертеңге қарап білек сыбанамыз” демекші, бүгінгі бала – ертеңгі азамат. Сондықтан қазіргі мектептің басты мақсаты – баланың табиғи күштері мен мүмкіншіліктерінің ашылуына қолайлы жағдай жасау. Білім беру мазмұнын жаңарту, үздіксіз білім беру жүйесін дамыту – бүгінгі күннің басты талабы. Қазіргі кездегі білім беру ісінің негізгі нысаны-жас ұрпақтың біліктілігін ғана қалыптастырып қоймай, олардың бойында ақпаратты өздері іздеп табатын және талдай алатын, сонымен қатар оны ұтымды пайдалана білетін, жылдам өзгеріп жатқан бүгінгі күнге лайықты өмір сүріп, қызмет етуге қабілетті тұлғаны қалыптастыру болып отыр. Бәсекеге қабілетті жетілген тұлғаны қалыптастыру үшін оқушыны ізденушілікке, өз бетінше жұмыс жасауға, бақылау мен зерттеуге, зерттеу нәтижелерін жинақтап, қорытынды жасай білуге үйрету бастауыш сыныптан басталуы қажет.

Оқушының танымдық өзгертушілік әрекеті зерттеушілік деп аталатын әдістің көмегімен жүзеге асырылады. Шығармашылық қабілетті дамытудың құралдары мен түрлі жолдарының арасында оқушының өзіндік зерттеу тәжірибесі өте тиімді болып табылады. Зерттеушілік білігі мен дағдылары бүгінгі күні ғылыммен айналысатын адамдарға ғана тән емес, түрлі саладағы әрбір адамның әрекетіне қажет. Зерттеуші-оқушы өзінің табиғатынан зерттеуге бейім келеді. Білуге құмарлық, бақылау жасауға талпыныс, өзінше эксперимент жүргізуге баланың балалығымен бірге жүретін процесс. Зерттеу, іздеу белсенділігі-баланың жаратылысына тән табиғи құбылыс. Зерттеушілік әдісін қолдану қажеттігі оқушының білім алу процесінде қоршаған ортасына қызығушылығымен, сүйіспеншілікпен қарауымен түсіндіріледі. Оқушының өз бетінше зерттеу жүргізуі оның жеке талабын қанағаттандыруға, көкейінде жүрген сұрақтарға жауап табуға үлкен ықпал етеді. Одан басқа зерттеу жүргізу интеллектуалдық және шығармашылық қабілеті мен ойлау, зерттеу білігінің дамуына мүмкіндік туғызады. Оқушы өз бетінше зерттеу жүргізу арқылы қоршаған ортасын тани алады, жаңа білімді дайын күйінде емес, өзі үшін жаңа білім ашады. 1999 жылдан бастап, оқушылардың зерттеушілік, ізденушілік, жобалау әрекеті біртұтас жүйе ретінде құрылды. Ал бүгінгі күні бұл әдістеме оқытудың құзіреттік тәсілі жағдайында ерекше қажеттілікке ие. Жоба - латын тілінен аударғанда «алдын ала» деген ұғымды береді. Зерттеу күнделікті қолданыста адамның танымдық әрекет түрлерінің бірі ретінде жаңа білімді игеру қабілетімен түсіндіріледі. Зерттеушілік оқыту-баланың қоршаған ортасын өз бетінше танып білуге деген табиғи ынтасы негізінде құралған оқытудың негізгі тәсілі. Зерттеудің жобалаудан айырмашылығы мынада. Зерттеу алдын ала жоспарланған нысанды құруды көздемейді. Ол белгісізді іздеу, жаңа білімді іздеу процесі. Бұл-адамның танымдық әрекеттерінің бірі. Осылайша, жобалау мен зерттеу басынан-ақ әрекет түрлерінің бағыттары, мәні мен мазмұны жағынан түрліше. А.И. Савенков “жобалау мен зерттеу бағыттылығы, мен мағынасы және іс-әрекетінің мазмұны бойынша әртүрлі”, атап көрсетті. Дегенмен жобалар әдісі мен зерттеу әдістерінің негізіне мыналар жатады:

-оқушының танымдық білігі мен дағдысын дамыту;
-ақпараттық кеңістікте бағдарлай алу білігі;
-өз білімін өздігінен құрастыра алуы;
– ғалымның әр саласының білімдерін кіріктіре алу білігі;
-сын тұрғысынан ойлай алуы;

Екі әдіс те оқушылардың өзіндік әрекетіне бағдарланған (дербес, топтық, жұптық), оны арнайы бөлінген уақыт аралығында (сабақтың бірнеше минуттарынан бастап бірнеше апталар мен тіпті айлар аралығында) орындайды. Жобалау технологиясы және зерттеушілік әрекет технологиясы төмендегілерді қамтиды:

-кіріктірілген білім мен оны шешудің зерттеушілік ізденісін талап ететін проблеманың болуы;
-алынатын нәтижелердің практикалық, теориялық, танымдық маңыздылығы;
-оқушының өзіндік әрекетін;
-жобаның мазмұндық бөлігін оның кезеңдік нәтижелерін көрсете отырып құрылымдау;
-зерттеу әдістерін қолдану, яғни проблеманы және одан туындайтын зерттеу әдістерін анықтау; зерттеу әдістерін талқылау, ақпарат жинау, соңғы нәтижелерді рәсімдеу; алынған өнімнің тұсауын кесу, талқылаулар мен қорытындылар.

Дарындылықтың табиғаты шексіз. Осы дарындылық пен шығармашылықты дамытудың түрлі жолдарының ішінде баланың өзіндік зерттеу тәжірибесі ең тиімді болып есептеледі. Зерттеушілік, ізденушілік – бала табиғатына тән құбылыс. Білуге деген құштарлық, бақылауға тырысушылық тәжірибеден өткізуге дайын тұру, әлем туралы жаңа мәлімет жинауға талпынушылық қасиеттер балаға тән дәстүрлі мінез. Зерттеу жұмысымен айналысу, шығармашылық жоба жазу оқушының аналитикалық ойлау қабілетін дамытады, шешім қабылдай алу қабілетін қалыптастырады. Оқушыны ізденушілікке баули отырып, ғылым мен техниканың жетістігіне сәйкес армандарына жетуге, өз жолдарын дәл табуға көмектеседі.

Зерттеу түрлері:

1) теориялық 2) фантастикалық 3) эксперимент

Теориялық – зерттеу мәселелерін теориялық талдау. Мәселелердің маңыздылығын, оның ерекшеліктерін, осы тақырып бойынша әртүрлі көзқарастарды сипаттау, сондай-ақ оның бүгінгі таңдағы шешілу жолдары. Осының барлығы зерттеу бөлімінің 1-ші теориялық мазмұнын құрайды.

Фантастикалық- өмірде болмайтын фантастикалық құбылыстар мен заттар жөнінде.

Эксперименттік – өзіндік байқаулар мен эксперименттерді жүргізуді талап етеді. Балалар үшін ең қызықты эксперимент-нақты заттарға және олардың қасиеттеріне жасалған тәжірибелер. Оқушыларға әр түрлі тақырыпты беруге болады. Экспериментальді (практикалық бөлім) зерттеу мәселелер мәнісін түсіндіретін немесе оны шешуге мүмкіндік беретін ғылыми әдістерді пайдалануды болжайды. Зерттеу жұмыстарының бұл кезеңі

маңызды болып табылады, бұл кезеңде жоба авторы өзінің шығармашылық мүмкіндігін көрсете алады. Бұл кезеңде эксперименттер, байқау, сауалнама, әңгімелесу, сұрақ қою, интервью алу т.б. зерттеу әдістері пайдаланылады. Ғылыми зерттеуді жүргізу кезінде дұрыс ақпарат алу үшін бір емес, бірнеше әдістер жиынтығы қолданылады.

Ғылыми зерттеу табыстылығының маңызды шарты-тақырыпты дұрыс таңдау. Тақырыпты таңдау – біржолғы процесс емес және қиын өзіндік ізденістің нәтижесі болып табылады. Тақырып оқушыларға қызықты, оларды тартатындай болу керек. Тақырып орындалатын, шешімі зерттеуге қатысушыларға пайдасы тиетіндей болу керек. Оқушылардың қызығушылығын ескере отырып, жетекші өзі жақсы білетін тақырып аясын таңдау керек. Тақырып шынайы болу керек, онда жаңа дүниелер, күтпеген жаңалық, ерекшелік элементтері болу керек. Зерттеу жұмысының басты шарты-оның жаңалығы және өзектілігі. Жұмыстың сәтті болуы үшін зерттенудің мақсаты мен міндеттерін ұғыну қажет. Мақсат–бұл зерттеушінің ізденіс нәтижесі. Зерттеу мақсаты нақты және қол жетерлік болсын. Міндеттер–қадамдарды, мақсатқа жету кезеңдерін көрсету болып саналады. Жұмыстың өзектілігі –яғни бұл жұмыстың қазіргі кезеңіндегі проблемасы. Болжам-логикалық дәлелденбеген, тәжірибемен нақтыланбаған алдын ала ойластырылмаған білім. Қорытындыда болжамды дәлелдейтін жобаның негізгі нәтижелері мен тұжырымдары мазмұндалады, ұсыныстар беріледі.

Зерттеудің қол жетімді әдістері:

1. дербес ойлау
2. кітаптан оқып білу
3. кино, теле фильмдерден білу
4. интернет желісінен іздеп табу
5. басқа адамдардан сұрап білеу
6. байқау
7. эксперимент жүргізу.

Оқушыларды ғылыми ізденіске баулу мақсатында «Мен-зерттеушімін»,

«Мен – жобалаушымын» деген дәптер арнату. Дәптерге оқушылар ғылым әлеміне енудің түрлі жолдарын жазады, ұлы ғалымдар еңбегі, өмірінен мәліметтер береді. Оның маңызы оқушыларға практикалық та, теориялық та көмек бере алатынында. Ол әр баланың алдында жатады. «Мен-зерттеушімін» тақырыбында оқушылармен «дөңгелек стол», әңгімелер өткізуге болады. Алғашқы әңгімелерде «ғылыми жұмыстардың түрлері» сөз болады. Бұл жұмыстың тиімділігі оқушылардың ғылым туралы ұғымдарын кеңейтуге ықпал етіп, іздену, зерттеу жұмыстарының түрлерімен таныстырады. Педагогикалық үрдісте балалардың дарынын ашуда оқушы мен мұғалімнің ынтымақтастығы қажет. Зерттеу білігі мен дағдысы тек ғылыммен айналысатын адамға ғана емес, сондай-ақ әр адамның түрлі саладағы қызметіне қажет. Оқушының өзіндік зерттеу әрекеті оның өзіндік талабын қанағаттандыруға ықпал етеді. Оқушылар

қоршаған ортамен таныса отырып өзіндік зерттеу әрекетінің көмегімен жаңа білімді дайын күйде емес, өзі ашады.

Бастауыш сыныптан бастап ізденушілікке баулыса бала кішкентай кезінен өздігінен ой түйіп, дәлелді шешімдер қабылдай білуге үйренеді, оны математика, логика сабақтарындағы оқушылардың белсенділіген байқауға болады. Оқушыларды зерттеу-ізденушілік жұмыстарға баулуды ерте жастан қолға алу қажет.

Зерттеу әрекеттері бала жаратылысына тән: білуге құмарлық, байқау жасауға талпыныс, өзінше эксперимент жүргізу сияқты табиғи құбылыстарды ынталандыра отырып, олардың жеке қасиеттерін ашуға жағдай жасайды. Алайда, бастауыш сатыда зерттеудің әдістерін қолданудың өзіндік қиындықтары бар. Төменгі жастағы баланы зерттеу тақырыбымен «қинауға» болмайды. Әрине, ол табиғатынан туа біткен зерттеуші, бірақ алғашқыда оған бәрі арнайы түрде үйретіледі: проблеманы қалай анықтауға болады, болжамды қалай құрылымдау керек, байқауды, экспериментті қалай жүргізу керек және т.б. қысқасы, оның зерттеушілік табиғаты үнемі педагогикалық қамқорлықты қажет етеді. Баланың айналаны өз бетімен танып білуге деген ұмтылысы негізінде құрылған оқытуда зерттеу тәсілін пайдалану ерекше орын алады. Балаларды оқуда зерттеу тәсілін қолданудың қажеттілігі бола болмысының білмекке құмарлығымен, оны қоршаған дүниені зерделеуге деген қызығушылығымен түсіндіріледі. Оқушылардың өзіндік зерттеулері, олардың жеке қажеттіліктері мен сұраныстарын қанағаттандыруға септігін тигізеді.

Қорыта келгенде, сабақтарды осындай әдіс – тәсілдермен өткізу арқылы мен оқушылардың білімді өз бетімен оқып-үйрене алатынына, өзінің оқуы үшін өзі жауапты екендігін сезінетіндігін, қызығушылықтары оянып, белсенділіктері

артатындығын, олардың ой еркіндігі дамитындығына көзім жеткіздім. Күнделікті сабақ барысында оқушылардың өзіндік жұмыстарын тиімді орналастырумен қатар дәстүрлі емес сабақ түрлерін және әр түрлі оқыту әдістерін қолдану олардың теориялық білімді қолдану біліктілігін арттырып қана қоймай шығармашылық қабілеттерін қалыптастыруда танымдық көзқарастарын дамытуда роль атқарады. Сонымен қатар оқушыларды география пәніне қызығушылығын арттырады. Сабақтарды осындай әдіс – тәсілдермен өткізу арқылы мен оқушылардың білімді өз бетімен оқып-үйрене алатынына, өзінің оқуы үшін өзі жауапты екендігін сезінетіндігін, қызығушылықтары оянып, белсенділіктері артатындығын, олардың ой еркіндігі дамитындығына көзімізді жеткіздік.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Галиева Б.Х. Ғылыми-зерттеу жұмысын жобалау [Текст] / Б.Х. Галиева // Білім беру мекемесі басшыларының анықтамалығы- 2013- 16-18 б.
2. Әлімқұлова А.Б. Бастауыш сынып оқушыларының жобалық-зерттеу әрекетін ұйымдастыру [Мәтін]: Республикалық ғылыми-әдістемелік және педагогикалық журнал /... Әлімқұлова А.Б. // Бастауыш мектеп: ҚР МАЖБҚМ- Алматы, 2014- №7-8- Б.6- ISSN 0207-5474
3. Жұмағұлова А.З. Оқушылар арасында ғылыми жұмыстарды қалыптастыру [Мәтін] / А.З. Жұмағұлова // Открытая школа- 2013- №3-136.
4. Айтқалиева Г. Мектепке дейінгі ересек бүлдіршіндердің зерттеушілік, жобалаушылық дағдыларын дамыту [Мәтін]: Республикалық ғылыми-әдістемелік журнал / Г. Айтқалиева // Білім кілті- ҚР БЖАМ.- Алматы, 2014- №4(70)- Б.7-9
5. Елбасы Н.Ә Назарбаевтың «Қазақстанның үшінші жаңғыруы: жаһандық бәсекеге қабілеттілік» атты Қазақстан халқына Жолдауы, 31 қаңтар 2017ж.

ПРАВОВОЕ ОБУЧЕНИЕ СТУДЕНТОВ В КАЗАХСТАНЕ: СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ.

Архипова О.Н.
преподаватель специальных дисциплин
КГКП «Высший сельскохозяйственный колледж имени Жалела Кизатова»

Юридическое образование имеет широкий спектр деятельности, начиная от юриста-консультанта до вышестоящих должностей, как в государственном секторе, так и в частном. Круг обязанностей всегда будет направлен именно на закон. Важность данной профессии всегда будет иметь значение, поскольку в руках юристов сосредоточены не только судьбы людей, но и юридическая сфера любого предприятия и государства. Профессия юриста по сей день остается актуальной и отличается высоким спросом,

выпускники юридических специальностей имеют возможность получить универсальное образование, поскольку юриспруденция – это не только государственное управление, но и корпоративное.

Поскольку профессия юриста на сегодняшний день все так же актуальна, то необходимо уделять внимание качественному образованию квалифицированных специалистов в данной сфере, которые будут заинтересованы и мотивированы в специальности и в будущей профессии. На качественное обучение студентов влияет большое количество факторов таких, как заинтересованность

самих студентов, социально-экономические факторы, нехватка стажировок и другие.

Здесь также стоит отметить, что преподаватель должен иметь не только теоретические знания, но и практические, поэтому стоит уделить внимание и интерес к проблеме правового обучения студентов, а именно к методам преподавания.

Не стоит забывать, что в связи с пандемией COVID-19 система образования претерпела изменений. В Казахстане отсутствовала нормативная документация по регулированию и практики работы в дистанционном формате, в законодательстве отсутствовало понятие «дистанционная форма обучения», поэтому не были разработаны программы, регламенты, инструкции и методики преподавания. Обучение перешло на онлайн-платформы такие, как Zoom, Microsoft Teams и другие. В связи с этим также необходимо обратить внимание на методики преподавания и их совершенствования.

При обучении студентов не стоит забывать о правовом воспитании и культуре. Правовое воспитание подразумевает под собой педагогический процесс, который направлен на формирование у студента правосознания и правовой культуры. Данные аспекты выражаются в таких качествах, как правовая грамотность, нравственное и правовое поведение.

Правовое воспитание молодого поколения начинается от начальной школы, изучая предметы «Познание мира», «Самопознание», «История Казахстана», «Всемирная история» и заканчивая старшей школой «Основы права», «Человек. Общество. Право». Впоследствии выбирая юридическую специальность, студенты все больше углубляются в данную сферу. Правовое воспитание человека должно закладываться с ранних лет, поскольку индивид должен понимать, что такое гражданственность, что такое права человека, знать институты и их историю. Для студентов юридических специальностей в первую очередь необходимо обратить внимание на правовую культуру.

Все социальные институты являются проводниками в правовом воспитании студентов, они несут информацию и материалы о праве, правопорядке, нравственности. Человек на протяжении жизни проходит несколько этапов социализации, на каждом из них прививается отношение к правопорядку, начиная от семьи и заканчивая государством. Но большая часть нагрузки лежит на средних и высших учебных заведениях, которые благодаря дисциплинам, посвященных праву, помогают воспитывать в каждом обучающемся полагающее отношение к нормам, морали, праву, законам, юридической ответственности.

В ходе правоохранительной, правоприменительной, экспертно-консультационной деятельности студенты должны также осуществлять правовое воспитание по уважительному отношению к праву, закону, правопорядку [3, с.35].

Для повышения эффективности правового воспитания студентов юридических специальностей немаловажную роль играет практический материал, который используется в качестве рассмотрения проблемных ситуаций [1, с. 12]. Применение материалов и ситуаций из правоохранительной, судебной деятельности, органов внутренних дел и иных органов позволит студентам акцентировать внимание на значение законодательства, а именно на его политическую, социальную и нравственную составляющие; позволит осознать сущность норм; позволит применить теорию на практике.

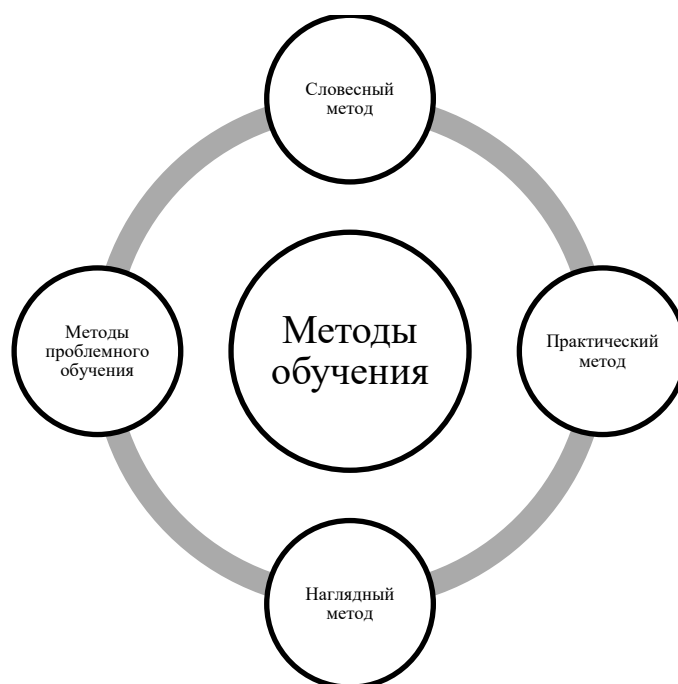
Поскольку на сегодняшний день присутствуют проблемы правового воспитания студентов, и данная проблематика является одной из приоритетных задач государства, необходимо уделять этому внимание и применять меры по улучшению ситуации. Так как образовательные учреждения являются проводниками информации, то необходимо применять методы донесения материала до студентов для повышения их интереса к данной проблеме.

Наиболее распространенными методами преподавания являются словесный, практический и наглядный. Применяя словесный метод преподавания до студентов можно донести большой объем информации, однако большую часть из нее человек не в состоянии запомнить, в результате чего студент может искаженно запомнить лекции. Благодаря практическому методу преподавания студент имеет возможность на практике применить теоретические знания, здесь также необходимо заинтересовать студента в выполнении задания. Наглядный метод преподавания позволяет путем применения пособий, юридических договоров, иной документации и материалов на практике рассмотреть теоретическую базу и углубиться в ее изучение и действие в практическом применении. Также выделяют метод проблемного обучения, при котором студентам предлагаются проблемные ситуации, которые создают дискуссию между ними, благодаря активному процессу мышления и самостоятельной работе обучающиеся проявляют интерес к теме занятия.

При методе проблемного обучения эффективно и успешно реализуются интерактивные формы проведения занятий, при которых происходит взаимодействие студента и лектора. Интерактивное проведение занятий подразумевает подготовленность студентов к каким-либо аспектам проведения лекции, для этого необходимо заранее формировать задания, которые подразумевают изучение юридической документации, нормативно-правовых актов, периодических изданий в сфере юриспруденции и другие. В процессе изложения лекции лектор формирует проблемные вопросы, которые бы следовало обсудить с обучающимися. Таким образом, лекционное занятие имеет не только традиционный характер, словесное изложение материала, но и применяется интерактивный метод проведения занятий. Эффективность проведения таких занятий

заключается в повышении работоспособности студентов, в проявлении интереса к теме занятия. Данный метод эффективен не только в очном формате обучения, но и в дистанционном, что стало

актуальным последние два года. Используя данный метод, преподаватель имеет возможность «удержать» интерес студента.

Стоит отметить, что в ходе проведения занятий могут использоваться специальные методы такие, как деловая игра, мозговой штурм, групповая дискуссия, кейс-стади. Исследователи отмечают, что деловые игры являются эффективным методом преподавания, поскольку студент может примерить на себя роль правозащитника, судьи и другие [5, с. 111]. Есть возможность не только примерить роль, но и коллективно обсудить и найти проблемные зоны в договорах и в целом проанализировать их. Однако метод деловых игр является успешным, если к нему проведена подготовка, грамотно спланированы задания.

Поскольку информационно-коммуникационные технологии повсеместно вошли в нашу жизнь (повседневные практики применения и деловые практики применения), то их применение становится все актуальнее и эффективнее. Мультимедийные средства трансляции информации способствует лучшему запоминанию теоретического материала, благодаря презентации можно выделить главные определения или другие аспекты. По данным ЮНЕСКО человек воспринимает речевую информацию намного эффективнее, когда она сопровождается и видимой информацией, т.е. презентацией и другими способами представления информации (15% - речевой информации, 25% - видимой информации, 65% - видимая и речевая информация). Таким образом, применение информационно-коммуникационных технологий позволяет развить у студента не только

коммуникационную культуру, но и навыки работы в большими данными.

Выбор метода преподавания дисциплины зависит от ряда факторов. Во-первых, выбор метода зависит от целей, задач образования. Во-вторых, от особенностей изучаемой дисциплины, в-третьих, непосредственно от целей и задач тематики занятия. А также от уровня подготовленности студентов, оснащенности учебной аудитории, от возможностей преподавателя.

Выводы:

1. Проблемы правового воспитания на сегодняшний день остаются актуальными, поскольку не прослеживается интерес молодых студентов к привитию правильного отношения к правам, законодательству, нормам.

2. Правовое воспитание является одной из приоритетных задач государства, поэтому в образовательном процессе правовому воспитанию уделяется отдельное должное внимание.

3. Студенты юридических дисциплин в первую очередь должны уделить внимание правовому воспитанию, поскольку право это их непосредственный род занятости. Из-за незаинтересованности и немотивированности все меньшее количество квалифицированных студентов выпускается из средних и высших учебных заведений.

4. Применение в процессе обучения методов проблемной ситуации, а именно судебных, правоохранительных материалов позволит не только

заинтересовать студентов в образовательный процесс, но и повысить их работоспособность. Рассмотрение документации позволит студентам осознать сущность норм, законодательства и их роль в обществе.

5. Особое внимание отведено специальным методам обучения, поскольку они способствуют оценить ситуации юридического характера наглядно. Одними из них являются деловые игры, групповая дискуссия, ролево-игровые. Но у данных методов есть и недостатки, а именно сложность в их реализации.

6. Информационно-коммуникационные технологии способствуют лучшему запоминанию информации студентами. По данным ЮНЕСКО эффективнее всего человек воспринимает информацию, которая мультимедийно подкреплена.

Список использованной литературы:

1. Алиев Г. А. Аспекты правового воспитания // Психопедагогика в правоохранительных органах. 2004. №2. С. 11-12.
2. Жадан В. Н. Значение и некоторые вопросы преподавания международного права // Армия и общество. 2013. №1 (33). С. 93-98.

3. Жадан В.Н. Некоторые подходы в преподавании юридических дисциплин // Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук. 2017. №4-5. С. 33-37.

4. Зенина О. Г. Интерактивное обучение студентов юридическим дисциплинам (на примере гражданского права // Вестник ЧелГУ. 2012. №1 (255). С.33-35.

5. Колдина М. И. Современные проблемы правового воспитания студентов / М.И. Колдина, И.Е. Барабина // Инновационная экономика: перспективы развития и совершенствования. 2020. №4 (46). С. 108-113.

6. Саяпин С.П. Современные методы обучения студентов учебной дисциплине "Гражданское право" (на примере гражданско-правовых обязательств) / С.П. Саяпин, Т.С. Серегина // Проблемы современного образования. 2019. №2. С. 235-245.

7. Funda Guven, Omarbekova Gulnara, (2021). Emergency Remote Teaching in Kazakhstan during COVID-19. Cross-Cultural Studies: Education and Science, Vol.6, Issue 3 (2021), pp. 50-62 (in USA).

ОҚЫТУДЫҢ ЗАМАНАУИ ӘДІСТЕМЕЛЕРІ МЕН ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ СОВРЕМЕННЫЕ МЕТОДИКИ И ТЕХНОЛОГИИ ОБУЧЕНИЯ

БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕ ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Бекбусинова Г.К.

доцент

«Бизнес-әкімшік» кафедрасы
«Тұран-Астана» университеті
қ.Астана, Қазақстан Республикасы

Абдығалиева Л.С.

аға оқытушы

«Бизнес-әкімшік» кафедрасы
«Тұран-Астана» университеті
қ.Астана, Қазақстан Республикасы

Адилов М.Т.

аға оқытушы

«Бизнес-әкімшік» кафедрасы
«Тұран-Астана» университеті
қ.Астана, Қазақстан Республикасы

Білім берудегі заманауи технологиялар қашықтықтан, толық көлемде және аз уақыт пен ақшамен білім алуға мүмкіндік береді. Оқытушы мен студент арасындағы қарым-қатынастың жаңа тәсілдері пайда болды. Білім беру мекемесін таңдау кезінде назар тұрғылықты жеріне жақын емес, оқу сапасына ауысты.

Білім беру жүйесі әлемдік ақпараттық кеңістікпен бірігу кезеңінен өтуде. Бұл материалды үйренудің заманауи әдістерін қолдануға мүмкіндік береді, олар ыңғайлы және қол жетімді болады.

Техникалық құрылғылар (компьютерлер, смартфондар, планшеттер және т.б.) - білім беру жүйесіндегі жаңғырту процесінің негізі. Олардың көмегімен сіз материалды сабақ орнына байланбай сапалы түрде зерттей аласыз.

Білім берудегі қашықтықтан оқыту технологиялары студенттер мен оқытушылардың тұрғылықты жеріне қарамастан өзара әрекеттесуіне мүмкіндік береді. Ол үшін:

- вебинарлар;
- мессенджерлер мен сервистердегі онлайн-кездесулер;
- заманауи компьютерлік кабинеттердегі тәжірибе;
- арнайы сайттардағы жеке кабинеттерге кіру және т.б.

Оқытудың дәстүрлі әдістері ақпаратты механикалық есте сақтауға бағытталған. Бұл ретте оқу кабинетінде болу ыңғайлылығы ескерілмейді. Нәтижесінде ақпарат мультимедиялық және оқушылармен өзара әрекеттесудің басқа тәсілдеріне әсер етпестен стандартты түрде беріледі. Электрондық білім беру және ақпараттық технологиялар адамдардың білім алу мүмкіндіктерін кеңейтуге мүмкіндік береді.

Онлайн форматта оқу сізге зерттелетін тақырып бойынша өзекті ақпаратты тезірек табуға мүмкіндік береді. Егер компьютерлер мен басқа құрылғылардың көмегімен оқыту заманауи кабинетте жүргізілсе, студенттер ыңғайлы жағдайда білім ала алады.

Ескірген оқулықтардың орнына жаңартылатын мәліметтер базасы қолданылады. Сондай-ақ, қашықтықтан оқыту үшін заманауи компьютерлерді, интерактивті тақталарды және т.б. қамтитын ыңғайлы ақпараттық орта жасалады.

Егер қашықтықтан электронды оқыту үйден мүмкін болса, студенттер оқу аудиториясына бармай-ақ білім ала алады. Бұл материалды игеру сапасына да әсер етеді. Үйдегі сабақтар әлеуметтену проблемалары бар адамдар үшін өте қолайлы.

Небәрі жиырма жылдай бұрын ауырған адам оқу процесін, сабақты өткізіп жіберіп, материалды игере алмады. Қазір студенттер пәндерді аурухана жағдайында қашықтықтан оқыту технологияларын пайдаланып оқи алады. Сондай-ақ, қашықтықтан оқыту технологияларының қосымша артықшылықтары бар:

- ыңғайлы жерде оқыту;
- өзін-өзі тәрбиелеуге ынталандыру;
- ақпаратты жылдам және оңай іздеу;
- аумақтық байланыстың болмауы;
- ақпараттық технологияларды қолдану тәсілдері бойынша білімді жетілдіру;
- ақпаратқа қол жеткізу оқу орнының әдебиеттерімен және т.б. шектелмейді.

Телекоммуникациялық технологияларды қолдану арқылы интеллектуалды деңгей мен өзін-өзі оқыту қабілеті артады. Бұл адамдардың біліміне жағымды әсер етеді, өзін-өзі тәрбиелеуді үйренуге

және болашақ жұмыс үшін ақпаратты дұрыс іздеуге көмектеседі.

Білім берудің жаңа технологияларының артықшылықтары:

- Заманауи технологиялар студенттерге білім беру процесінің белсенді қатысушылары болуға, ал мұғалімдерге оқыту мен тәрбиелеудің жаңа тәсілдерін, әдістерін, модельдерін жасауға мүмкіндік береді. Мысалы, мұғалім зерттелетін материалды игеру деңгейін анықтау үшін дәрістің кез келген кезеңінде онлайн сауалнама жүргізе алады.

Студент тиісті материалдарға немесе ресурстарға сілтемелерді пайдалана алатын цифрлық оқулықтарды пайдалана отырып, оқу процесі динамикалық болады. Студенттер қойылған сұрақтарға жауап іздей алады, өз ұстанымдарын қалыптастыра алады, содан кейін оны қорғай алады.

- Онлайн-сауалнама және басқа да цифрлық құралдар оқу процесіне барлық білім алушыларды, соның ішінде ұялшақ, өз қабілеттеріне сенімді емес, әдетте бастамашыл емес студенттерді тартуға көмектеседі. Онлайн-жүйелер үнемі кері байланыс алуға мүмкіндік береді, соның ішінде білім алушылардың оқу материалдары мен тапсырмаларының қолжетімділігі туралы пікірлері. Деректерді талдау мұғалімге әр студенттің қиындықтарын оңай және тез анықтауға және уақытында көмек көрсетуге, студенттердің бәсекеге түсе алатын аймақтарын анықтауға, яғни әр студенттің жұмысын немесе топтағы жұмысын оңай реттеуге мүмкіндік береді.

Студенттер кешенді ақпаратты ұйымдастыруды, суреттерді тануды, қорытынды жасауды, қарым-қатынас жасауды үйренеді. Процесінде технологияны қолданатын мұғалім оқыту, көптеген пайдалы білім береді, сонымен қатар оларды жалпы қолдануға үйретеді. Технология студенттерге бүкіл әлемді ресурс ретінде көруге мүмкіндік береді. Бұл сонымен қатар студенттерге пайдалы, өйткені олардың дәстүрлі оқытуда қол жетімді болғаннан гөрі ақпаратты оқуға және бөлісуге таңдауы мен мүмкіндіктері бар.

Қорытындылай келе, технология әмбебап және оқыту мен оқытудың құнды құралы деп айтуға болады. Білім берудегі технологиялар студенттер мен оқытушылар үшін пайдалы. Бұл ақпаратты ұсынудың жаңа тәсілдерін алуға мүмкіндік береді және студенттерге айналасындағы әлемді талдаудың және түсінудің жаңа тәсілдерін алуға мүмкіндік береді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Полонский В.М. Инновации в образовании (методологический анализ) / В. М. Полонский // Инновации в образовании. – 2017. – № 2.
2. Тюнников Ю.С. Анализ инновационной деятельности общеобразовательного учреждения: сценарий, подход / Ю. С. Тюнников // Стандарты и мониторинг в образовании. - 2016. – № 5.
3. Никитова С. Г. Социология и психология управления. М.: Московский институт экономики, менеджмента и права, 2017.- 108 с.

ДИДАКТИЧЕСКАЯ ИГРА КАК СРЕДСТВО РАЗВИТИЯ СВЯЗНОЙ РЕЧИ У ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Бугрова М.А.

Воспитатель

ГККП "Ясли-сад Арайлым" города Акколь
ВКО, Республика Казахстан

Дошкольное детство - короткий, но важный период становления и развития ребенка, возраст активного освоения речи, овладения правильным звукопроизношением, формирования связной речи.

Если не вмешиваться в этот процесс, то это может повлечь за собой отставание в развитии ребенка, а своевременное развитие речи ребёнка в дошкольном возрасте способствует в дальнейшем благополучному обучению в школе.

Речь – великий дар природы, благодаря которому люди получают широкие возможности общения друг с другом. Речь объединяет людей в их деятельности, помогает понять, формирует взгляды и убеждения. Речь оказывает человеку огромную услугу в познании мира. Однако на появление и становление речи природа отводит человеку очень мало времени – ранний и дошкольный возраст. Всякая задержка, любое нарушение в ходе развития речи

ребенка отражаются на его деятельности и поведении. Развитие связной речи является центральной задачей речевого развития детей. Это обусловлено, прежде всего, ее социальной значимостью и ролью в формировании личности. Именно в связной речи реализуется основная, коммуникативная функция речи и языка. Связная речь – высшая форма речемыслительной деятельности, которая определяет уровень умственного и речевого развития ребенка. Обучение связной речи детей имеет богатые традиции в отечественной методике, заложенные в трудах К.Д. Ушинского, Л.Н. Толстого. Основы методики развития связной речи дошкольников определены в работах М.М. Кониной, А.М. Леушиной, Л.А. Пеньевской, О.И. Соловьевой, Е.И. Тихевой, А.П. Усовой, Е.А. Флериной.

Проблема речевого развития дошкольника на сегодня очень актуальна. И чаще всего нарушения встречаются комплексные, которые требуют длительной работы с детьми. Развитая речь – это один

из показателей сформированности познавательных процессов: таких как внимание, память, логическое мышление, воображение. Если они нарушены, то ребенку трудно будет осваивать школьную программу.

Игра – один из тех видов детской деятельности, которые используются взрослыми в целях воспитания дошкольников, обучения их различным способам и средствам общения, действиям с предметами. В игре ребенок развивается как личность, у него формируются те стороны психики, которых впоследствии будут зависеть успешность в его учебной и трудовой деятельности, его отношения с людьми. Дидактическая игра является помощником для педагога во время усвоения любого материала, предусмотренного программой, и может проводиться на занятиях, быть одним из элементов прогулки, а также особым видом деятельности.

Специфическими структурными элементами дидактической игры являются: обучающая и игровая задача, содержание игры, роль, правила, игровые действия и результат.

Развивая связную речь дошкольников, дидактические игры способствуют формированию словарного запаса детей, активизируют детскую поисковую активность в форме грамматики, воспитывают у детей языковое чутье, лингвистическое отношение к слову и элементарные формы осознания языковой действительности. Дидактические игры для развития связной речи — это практическая деятельность, с помощью которой можно проверить усвоили ли дети речевые навыки обстоятельно, или поверхностно и сумеют ли они их применить, когда это нужно.

В научных исследованиях убедительно доказана необходимость развития связной речи детей в дошкольном возрасте; учеными определена роль

дидактической игры в речевом развитии дошкольников. Однако в образовательной практике детских садов воспитателями не в полной мере реализуется потенциал дидактических игр в развитии связной речи детей. У детей четвертого - пятого года жизни в основном преобладает средний уровень развития связной речи, есть и уровень ниже среднего. В то же время, как показывает анализ исследований, некоторые аспекты этой проблемы требуют дополнительных мероприятий в работе с педагогами и родителями.

Использование дидактических игр, как средства формирования и развития связной речи позволяет значительно повысить уровень речевого развития детей младшего дошкольного возраста. Чем лучше ребенок усваивает содержание дидактической игры, действия в игре, тем быстрее происходит переход слов из пассивного словаря в активный, что непосредственно влияет на улучшения качества связной речи.

Список использованной литературы

1. Болотова И. О. Современные педагогические методы и технологии по развитию связной речи у детей старшего дошкольного возраста // Молодой ученый. — 2016.
2. Бондаренко А. К. Дидактические игры в детском саду: Кн. для воспитателя дет. сада- 2-е изд./ А.К. Бондаренко дораб. - М.: Просвещение, 1991.
3. Бондаренко А.К. Словесные игры в детском саду. Пособие для воспитателя дет. сада. Изд. 2-е, испр. и доп. М., «Просвещение», 1977.
4. Бондаренко, А.К. Дидактические игры в детском саду /А.К.Бондаренко. – М.: Просвещение 2011.
5. Бородич, А.М. Методика развития речи детей дошкольного возраста /Бородич А.М. - М.:Просвещение, 2014.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ТЕХНОЛОГИИ «СИНКВЕЙН» В РЕЧЕВОМ РАЗВИТИИ ДЕТЕЙ СТАРШЕГО ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Развитие речи детей является одной из самых актуальных проблем, и наиболее благоприятным для развития всех сторон речи является именно дошкольный возраст. Богатая и хорошо развитая речь служит в дальнейшем средством полноценного общения и развития личности.

Для того чтобы наиболее правильно, полно и точно выразить свою мысль, ребенок должен иметь определенный лексический запас. Одним из эффективных методов обогащения лексического запаса дошкольников является технология

«Синквейн». Синквейн в практике работы с детьми дошкольного возраста направлен на обучение дошкольников умению обобщать полученные знания посредством речевого выражения. В процессе составления синквейна происходит активизация словаря детей путем подбора существительных, прилагательных и глаголов на определенную заданную тему. Кроме того, синквейн позволяет активизировать еще и эмоциональный словарь дошкольников, так как предполагается задание выразить словами свои эмоции по отношению к заданной теме.

Васильева В.В.

Воспитатель
ГККП "Ясли-сад Арайлым" города Акколь
ВКО, Республика Казахстан

Все мы знаем, что в дошкольном возрасте игра является ведущим видом деятельности. Синквейн — это тоже игра. Игра по заданным правилам. Такую игру можно использовать как в рамках непосредственной образовательной деятельности, так и в культурных практиках, в самостоятельной деятельности, в игровой деятельности, а также рекомендовать родителям в качестве работы с детьми по развитию речи и подготовке к школе.

Синквейн в переводе с французского языка означает «стихотворение из пяти строк». Родоначальником синквейна считают американскую поэтессу Аделаиду Крэпси. Такое понятие, как синквейн, она создала, вдохновившись короткими японскими стихами - хоку. Хоку - жанр японской поэтической миниатюры, как правило, короткий стих из трех строчек.

Синквейн — это тоже своего рода стихотворение, только стихотворение это - нерифмованное. Проще говоря, синквейн — это стихи, в которых нет рифмы, но есть смысл.

В нашей современной работе синквейн является одной из инновационных технологий развития связной речи детей старшего дошкольного возраста.

Чтобы составить синквейн, нужно научиться находить в тексте, в материале главные элементы, делать выводы и заключения, высказывать своё мнение, анализировать, обобщать, вычленять, объединять и кратко излагать. Таким образом, можно сказать, что технология синквейна носит характер комплексного воздействия на ребенка (одновременно развивает речь, память, внимание, мышление).

Традиционно синквейн состоит из пяти строк:

1. Первая строка синквейна - заголовок, тема, состоящие из одного слова (обычно существительное или местоимение, означающее предмет или действие, о котором идёт речь). Чаще всего в первой строке пишется всего одно слово, но иногда и небольшое словосочетание. Обычно, первое слово отвечает на вопросы: кто? что?

2. Вторая строка - два слова (или словосочетание), которые описывают свойства и признаки этого предмета или явления. По части речи это обычно причастия или прилагательные, отвечающие на вопросы: какой? какая? какое? какие? Это описание признаков предмета или его свойств, раскрывающие тему синквейна.

3. Третья строка обычно состоит из трёх глаголов или деепричастий (иногда это могут быть словосочетания), описывающих действия предмета или явления. Отвечают на вопрос: что делает? что делают?

4. Четвёртая строка — это словосочетание или предложение, состоящее из нескольких слов, которые отражают личное отношение автора синквейна к тому, о чем говорится в тексте. Иногда это может быть просто известный афоризм, фраза или что-то подобное, иногда даже небольшой стих. Самый

традиционный вариант, когда эта фраза состоит из четырех слов.

5. Пятая строка - последняя. Одно слово - существительное для выражения своих чувств, ассоциаций, связанных с предметом, о котором говорится в синквейне, то есть это личное выражение автора к теме или повторение сути, синоним. Это как бы резюме всего стихотворения, отражающее суть предмета или явления, о котором говорится в данном синквейне, и мнение автора об этом. Обычно, как часть речи также существительное или местоимение и отвечает на вопрос: кто? что?

Чтобы детям было проще запомнить, какие слова должны быть в каждой из строк, им предлагаются схемы или алгоритмы составления синквейнов. Зачастую, такие схемы делают в виде елочки, каждый ярус которой схематически изображает необходимое слово. Такая наглядность позволяет детям быстрее запомнить правила составления синквейна.

Синквейны помогут быстро и эффективно научить ребенка синтезу, обобщению и анализу различных понятий. Для того чтобы ясно, связно и грамматически точно выразить свою мысль, ребенок должен иметь достаточный словарный запас. Поэтому, работу необходимо начинать с расширения и совершенствования словаря. Чем богаче будет словарный запас ребёнка, тем легче ему будет построить не только синквейн, но и пересказать текст и выразить свои мысли.

Составление синквейна — это веселая и увлекательная речевая игра для детей, с помощью которой дошкольники учатся выделять главные признаки предмета, явления, характерные особенности, подводить итоги и делать свои выводы о предмете или явлении. А самое главное, метод синквейна позволяет детям практиковаться в умении связно формулировать свои высказывания.

Конечно, в данной работе есть и свои трудности. Ну, во-первых, не всем детям нравятся речевые игры. Детей больше привлекают подвижные, сюжетно-ролевые игры, игры, направленные на выражение эмоций. И здесь главное объяснить, что синквейн — это тоже своего рода выражение эмоций, демонстрация личного отношения к какому-то предмету, явлению или событию. Личный пример педагога, в данном случае, показывающий, как можно эмоционально прочесть синквейн - очень заразителен!

Во-вторых, слабый словарный запас у некоторых детей затрудняет организацию работы с использованием синквейна. Не все дети умеют выражать свои мысли, не все умеют выделять главное, не все могут осмысленно выполнять задание. Поэтому необходимо поощрять и поддерживать детей, помогать им в составлении (сочинении) синквейна. Процесс освоения правил написания синквейна постепенный. Сначала дети запоминают

одно правило, затем другое. Игровая подача материала обязательно даст нужный результат.

Список использованной литературы:

1.Акименко В.М. Развивающие технологии в логопедии. / В.М.Акименко. – Ростов Н/Д; изд. Феникс, 2011.

2.Душка Н.Д. Синквейн в работе по развитию речи дошкольников. /Н.Д.Душка. Журнал «Логопед» № 5 (2005).

3.Ушакова О.С. «Развитие речи и творчества дошкольников»./О.С.Ушакова. – Т.Ц. Сфера, 2005.

**РАЗВИТИЕ НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ НАВЫКОВ НА УРОКАХ ГЕОГРАФИИ С
ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ТЕХНОЛОГИИ PBL**

Резабекқызы Г.

КГУ «Основная средняя школа №9»

Учитель географии, педагог-модератор

Развитая экономика требует формирования образовательных целей от «образованного человека» до «человека творчески мыслящего, действующего, саморазвивающегося».

Поэтому в 80-х годах 20 века ведущие государства мира перешли от централизации знаний к практико-ориентированному образованию.

Исследование среднего образования в Казахстане, проведенное Организацией экономического сотрудничества и развития (ОЭСР) в 2014 году, показало, что учебные предметы преподаются с упором на теорию, при этом мало внимания уделяется их дополнительному применению на практике, в результате чего учащиеся не могут эффективно применять и использовать полученные знания в нестандартных условиях.

В университетах развитых стран уроки начинаются с практики, а не теории. Ученики практикуются в течение всего года. Только после этого они начинают теоретизировать. В некоторых школах есть проектная программа обучения. Школы, которые работают с такой программой, называются школами PBL.

PBL (проектное обучение) — это проектное обучение. Во время урока учащимся дается проект для правильного понимания темы.

Технология дизайна сейчас широко используется в мировой системе образования.

Проектная технология является наиболее эффективным способом побуждения учащихся к самостоятельным исследованиям и исследованиям .

Технология проектирования – это наиболее эффективный способ привести учащихся к самостоятельным исследованиям и изысканиям.

Эффективность данной технологии заключается, прежде всего, с практической точки зрения. Во-вторых, ученики приобщаются к

творческой и исследовательской работе, раскрывают свои творческие способности, развивают абстрактное мышление и воображение. На основании этого исследования ученики получают один продукт.

Кроме того, во время поиска он знакомится с большим количеством информации и узнает себя.

Существуют также различные формы проектного обучения:

- заниматься научной, научно-исследовательской работой;
- творческое направление (верстка, сценарий);
- информативные, т.е. сбор, обобщение, создание по ним презентаций;
- съёмка определенного события, действий героя на видео по одной схеме.

Важное место в технологии проектного обучения занимает межпредметная и внутрипредметная коммуникация. Для создания проекта ученики необходимы знания, мировоззрение, навыки по нескольким предметам. В соответствии с современными требованиями целью ОПК является также междисциплинарная коммуникация.

Также важно, чтобы школьник умел организовать свою творческую работу. Проектное обучение опирается на методы и подходы проблемного обучения. Основная причина этого в том, что ученики ставят перед собой цель найти решение проблемы при создании проекта . Ученикам предоставляется свобода и право выбора при создании проекта. В любом случае он имеет полное право защищать свои проекты, доказывать свое мнение, а ученики должны научиться уточнять свои мысли конкретным аргументом.

Структура урока по технологии проектного обучения, которая сегодня широко используется на практике, выглядит следующим образом.

"Обычное право раннеказахских ханов и князей и особенности современного обычного права"

Этапы проекта	Оглавление	студенческая деятельность	Действия учителя	Резюме, систематизация, анализ
- период подготовки - этап планирования - период исследования - отчетный период - итоговый, прогнозный				

Оглавление	В этом проекте ученики всесторонне изучил и разграничил особенности обычаев и таможенного законодательства , изданных раннеказахскими ханами и судьями, и современного таможенного законодательства . В то же время путем проведения опросов изучались у учеников культурные ценности и традиции нашей истории в связи с применением законов и традиций культурных обычаев в Новое время . В своей исследовательской работе ученики акцентировал внимание на большом вкладе наших танцоров и ораторов в формирование и развитие нашего национального самосознания и политической культуры, достигшей глубины веков , а также сравнил и изучил действующее обычное право. В своем исследовании автор доказал, что судьи, способные быть балансом справедливости для казахского народа, способствовали укреплению единства и сплоченности страны.
Студенческая деятельность	Он начинает с чтения учебника, идет в библиотеку, смотрит видеоклип В нем собраны сведения о законах, издаваемых ранними казахскими танцорами, особенностях, судебных решениях танца толе, казахском обычном праве. Анализирует силы Толе Би Узнайте о семи уставах Тауке-хана
Заключение	Сравнение обычных прав в настоящей Конституции и обычных прав ранних танцевальных ораторов Проведение опроса среди подростков
Действия учителя	Лиды и гиды

Подготовка и защита научного проекта представляет собой обобщение результатов научно-исследовательской работы, проведенной учеником под руководством научного руководителя, и является завершающим этапом учебно-творческой деятельности.

Способы вовлечения учащихся в исследования по истории

Развитие функциональной грамотности школьников является одной из основных задач образования в рамках обновления содержания образования.

Функциональная грамотность в широком смысле трактуется как способность человека комплексно решать жизненные задачи, знания, умения и навыки, приобретенные в школе, встречающиеся в различных сферах человеческой деятельности, а также в межличностных отношениях и социальных отношениях.

Процесс получения знаний – сложный процесс. Этот процесс осуществляется только при сильной выдержке и упорном труде.

Преподаватель использует различные методы, приемы и формы контроля для организации учебной деятельности учащихся и контроля за их результатами.

1. Метод исследования. На основе исследовательского подхода осуществляется переход на обновленное содержание образования. Метод исследования предполагает внедрение общих и индивидуальных методов исследования на всех этапах учебного процесса (от приема до практического применения), организацию творческой и исследовательской деятельности в учебное и внеаудиторное время.

Метод исследования способствует изменению характера взаимоотношений «учитель-ученик» по

условиям сотрудничества, а также повышению познавательного интереса, созданию положительной мотивации к обучению и обучению, формированию глубоких, качественных знаний. Метод исследования позволяет обеспечить интеллектуальное развитие человека, формирование навыков самовоспитания, активной познавательной деятельности.

Метод проектирования. Образовательный проект – это учебная деятельность, направленная на решение задач исследовательского, творческого или практического характера со учениками или группой учеников. Для него характерны попытки решения масштабных задач и согласованными методами, имеющие общую цель. Используя элементы проектного метода, учащиеся находят собственные пути решения задач. Метод проектирования реализуется с учетом возрастных особенностей обучающихся. При использовании проектного метода рекомендуется организовывать деятельность учащихся по подготовке коллективных, групповых проектов. Организация проектной работы не ограничивается только занятиями, предусматривается совместная работа вне занятий.

Обращает внимание на способность ученика эффективно организовать внеклассное время.

Подготовка и защита проекта представляет собой подведение итогов научно-исследовательской работы ученика научным советом и является завершающим этапом учебно-творческой деятельности.

Во время подготовки и защиты проекта между учителем и учеником должна быть тесная связь и всегда руководствоваться учителем. Ученики всегда должен находиться в творческом поиске рассматриваемой проблемы. Только в этом случае в голову человеку приходят новые мнения и мысли.

Предлагаемый проект показывает умение автора работать с литературой, умение систематизировать полученные знания. Автор проекта должен уметь анализировать фактический материал, используя теоретические знания и практические навыки, полученные в процессе изучения литературы по выбранной теме.

Проект является одним из продуктивных методов технологического образования.

Метод проектирования может быть использован для различных целей на уроке истории. Среди них у школьника особое место занимает формирование навыков любознательности, исследовательской, творческой работы.

Одним из ученых, обративших особое внимание на эффективность метода проектирования для учеников и виды задач, выполняемых методом проектирования, дающих продуктивные результаты в междисциплинарной коммуникации, является В. В. Гузеев.

Внедрение изученных тем в проект — сложный процесс. Выбирая тему, учащийся должен уметь находить ее проблемы и находить пути их решения.

Существует также период оценки учеников. Оценка осуществляется с помощью критериев.

1. актуальность темы

2. актуальность рассматриваемой проблемы
3. тематическое исследование
4. окончательная мотивация
5. умение красноречиво говорить
6. план дальнейшего развития темы

Критерий оценивания – признак, являющийся основанием для оценивания учебных достижений обучающегося.

Критериальное оценивание – это процесс определения фактических результатов, достигнутых обучающимися, с ожидаемыми результатами обучения на основе установленных критериев.

Критериальное оценивание не только является инструментом совершенствования образования, но и является видом эффективной практики повышения академических достижений каждого учащегося. В то же время это развивает саморегуляцию учащихся и повышает их ответственность.

Практическая часть

Использование компьютерных технологий в предмете географии

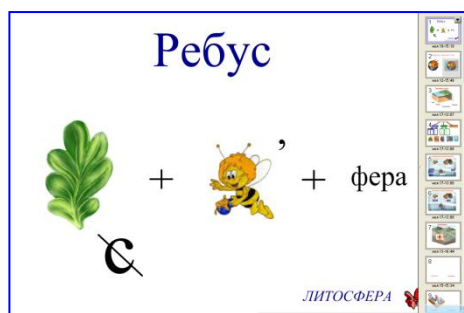
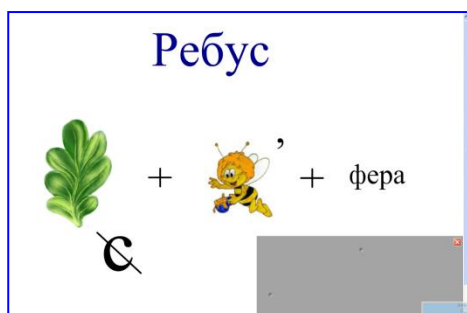
Раздел: Фиксатор резьбы, слой нити.

Название: Литочфера

Тема урока №1

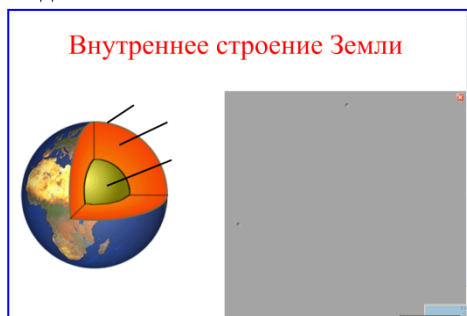
Тема: Строка и ее замок

1-я клада

Задание. Решать проблему. Переместите созданное окно с помощью буфера обмена.

2-я клада

Задание. Откройте внутренний замок резьбы.

Введите блокировку свободной строки в интерактивный буфер обмена.

Проверьте правильность своего ответа, переместив окно

3-й слайд

Задание. Рассчитайте мощность океанической и континентальной частей земной коры. Название части точно такое же. (двигать обложку на свободном слайде)

Тема урока №2 Тема: Вершина горы и шахтная платформа 1-я клада

Задание. Назовите основные основания горного хребта по происхождению. Сопоставьте значок папки с соответствующим названием.

2-я клада

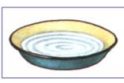

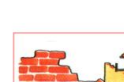

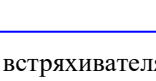
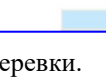

Задание. Тщательно покройте модель горного хребта, воспроизведенную на слайде, и заранее проверьте качество олапа. Пожалуйста, идентифицируйте сертификат в упаковке с именем плательщика. Найдите нужный ответ выше. Пожалуйста, подтвердите свой ответ, нажав «Готово».

Тема урока №3 Тема: Двигатель канатореза 1-я клада

Задание накройте эпицентр шейкера проводов (мерцающий свет замедлится)
Как меняется сила? Клайд 2.

Баллы 1 - 2	Слабые толчки, которые ощущают только отдельные люди.		
3 - 4	Сдвигаются легкие предметы		
5 - 6	Падают предметы		
7 - 8	Появляются трещины на стенах, падают трубы.		
9 - 10	Разрушаются многие постройки		
11 - 12	Появляются трещины в земле, полностью разрушаются здания.		

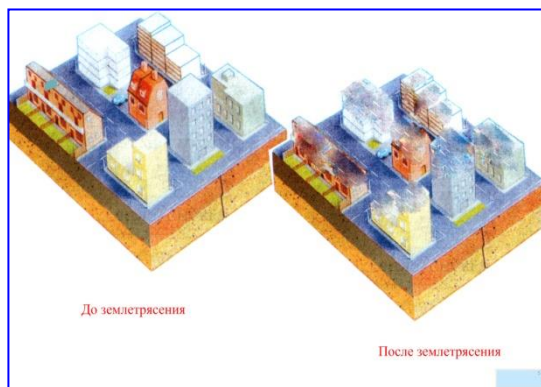
Баллы 1 - 2	Слабые толчки, которые ощущают только отдельные люди.	
3 - 4	Сдвигаются легкие предметы	
5 - 6	Падают предметы	
7 - 8	Появляются трещины на стенах, падают трубы.	
9 - 10	Разрушаются многие постройки	
11 - 12	Появляются трещины в земле, полностью разрушаются здания.	

Задание. Его разрезали, пока он не коснулся чашки. Мы

масштабировали баланс встряхивателя веревки.
Клайд 3.

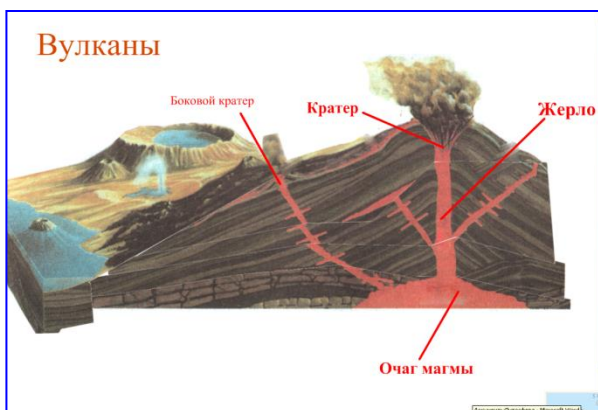

Задание. Вы проезжаете из места, где много пробок?
Красный сигнал мигает в районе, где много землетрясений.
Клайд 4.

Задание. Закрыть страницу темы Текущий/следующий чит счетчика темы.
Вы получите множество текущих/следующих текущих статусов бесплатного встряхивателя тредов.
Тема урока №4 Тема: Вулкан Клайд 1.

Задание. Переместите плитку в плитке мозаики, щелкнув плитку и назвав плитку.

Клайд 2.

Задание. Размножьте лист вулкана из коробки. В случае ошибки штраф не взимается.

Хотелось бы остановиться у истока Абая, сына Копыты. «Необходимость трех качеств человека: внутреннего характера, благородного ума и теплого духа» Нужно быть человеком, умеющим прятаться и честно думать о себе, потому что человек глубоко мыслящий Понятно, что можно быть сердитым.

III. Этапы подготовки проекта

Последовательность фаз	Стадийные задачи	Содержание работы	Время исполнения
1	2	3	4
Фаза I	1. Определение темы исследования	1. Выбор темы научного проекта	
II этап	1. Выбор источников исследования. 2. Написание введения к исследовательскому проекту	1. Подбор литературы и составление их списка 2. Определение актуальности темы 3. Дифференциация целей и задач исследования.	
III - этап	1. написать главу I научного проекта 2. Дополнение и редактирование введения и главы I проекта. 3. Обработка результата для исследования 4. написать основные главы 5. Обсудите и дополните заполненный раздел с руководителем.	1. чтение, систематизация, использование избранных работ по теме. 1. добавить заметки по совету руководителя; 2. проверка грамматики 1. Использование различных методов обработки 2. составление хронологической таблицы, картографирование, доказательство опорной диаграммой, задавание вопросов 1. Использование реального исследовательского материала; 2. объяснить и доказать материал;	

1	2	3	4
		3. предложить способы самостоятельного исследования; 1. Варианты добавления записи; 2. Выключить	
IV этап	1. объяснить исследовательскую гипотезу	1. предсказание неизвестного предмета или явления на основе фактов 2. сообщение, которое должно быть доказано в заключении исследования, 3. изобретать новые способы проведения исследований	
Этап V	1. редактирование и доработка всего раздела работы.	1. выполнять указания лидера 2. Определение места размещения иллюстраций (баннеры, журналы, брошюры) 3. грамматическая обработка каждого раздела 4. составление библиографии	

На первом этапе: с учащимися лучше поговорить о науке, об открытии научных открытий. Чтобы повысить их интерес и энтузиазм, лучше дать следующие определения понятию «наука». «Наука есть исторически сложившаяся и постоянно развивающаяся логическая система знаний, выверенная и доказанная в социальном опыте человеческой среды. Наука есть процесс познания.

На уроке необходимо уметь находить и решать проблему, давать поисковые и исследовательские задания согласно специфике темы.

На втором этапе: необходимо вовлечь учащихся в деятельность, чтобы найти проблему и почувствовать ее актуальность.

Проектное обучение опирается на методы и подходы проблемного обучения. Основная причина этого в том, что ученики ставят перед собой цель найти решение проблемы при создании проекта.

«Актуальность темы зависит от того, где и когда она изучалась раньше, что необходимо изучать сейчас, востребованности выбранной темы, ее культуры, общества, актуальности.

На третьем этапе: в зависимости от основной темы исследовательской работы определяется ее цель. Цель должна раскрывать содержание темы, а задачи указывать направление прохождения нескольких этапов на пути к этой цели. Цель и задачи исследования должны быть ясны и обоснованы.

На четвертом этапе:

Необходимо пояснить гипотезу исследования.

"Такого результата можно добиться, проведя следующие работы", - говорится в предварительном прогнозе. Прогнозирование неизвестной ситуации или явления на основе фактов.

На пятом этапе: необходимо объяснить новизну исследовательской работы. Новости будут зависеть от темы. Если источником исследования

является ранее не изученная тема, поиски и выводы ученика можно считать новизной его уровня.

Методы исследования: сравнение, анализ в зависимости от того, как и каким образом исследователь открыл тему.

Правильный выбор методов исследования и его систематическая организация очень важны в рабочем процессе.

Источники исследования. на какую информацию опирается соискатель, чтобы открыть тему; то есть сведения об архивных документах, литературные данные, Интернет. Здесь нужна ясность. В конце проекта приводится библиография по порядку. Для этого ученики должны знать структуру проекта.

Требования к написанию проекта:

- сохранение последовательности мыслей при изложении материала.
- собственное мнение, собственный вывод - основное требование исследовательской работы.
- подтверждать теоретические сведения примером.
- культура письма, грамотное письмо.
- Не отклоняйтесь от плана исследования.

С учетом этих требований ученики учатся доказывать свое мнение доказательствами на каждом этапе.

Список использованной литературы

- 1 Мырзабаев А.Б. Методика обучения географии. - Караганды, 2016.
- 2 Мырзабаев А.Б. Экосистемная авария у ребенка. – Алматы, 2018.
- 3 Вернадский В.И. Философские мысли естественны. - М., Наука, 1998.
- 4 Ключ к инновационной педагогике // География и основы компетентности. Научно-педагогический журнал. - 2014. - номер 2.

ПРИМЕНЕНИЕ ЭЛЕМЕНТОВ МНЕМОНИКИ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ

Щудабаева Ж.М.

Учитель русского языка и литературы
КГУ «Казахская средняя общеобразовательная школа № 39»
г. Актобе, Республика Казахстан

Древние римляне считали, что корень учения горек. Но когда учитель призывает в союзники интерес, корень учения меняет вкус и вызывает вполне здоровый аппетит. Г.Е. Окулова. Еще древнегреческий философ из Кирены в Северной Африке Аристипп, основатель киренской, или гедонической школы, ученик и друг Сократа говорил, что детей надо учить тому, что пригодится им, когда они вырастут. Его слова особенно актуальны и в наше время. Изучение русского языка не вызывает у большинства учащихся интереса. Русский язык традиционно считается одним из наиболее сложных учебных предметов, особенно когда изучается как второй язык. Множество громоздких правил, большое количество исключений, немалая доля речеупотреблений, не поддающихся обобщению, – все это негативно сказывается на изучении предмета, внушая «страх и отвращение», а результат – ухудшение грамотности у «среднестатистического ученика».

Память многих учеников не приспособлена к «простому запоминанию» многоступенчатого правила или ничего не значащего для них символа-буквы в слове. Нельзя объять необъятное, глубоко, детально исследовать все приемы объяснения нового материала и все средства развития интереса к языку. В своей практике я столкнулась с такими трудностями как то, что ученики трудно запоминают и произносят слова на русском языке, плохо учат стихотворения и правила. Важным аспектом деятельности учителя является стремление понять способы постижения отдельными учениками темы; осознание необходимости работы с учениками в целях улучшения или модификации их понимания, а также понимание того, что отдельные ученики могут воспринимать учебный материал довольно уникальным способом.

Знание языка необходимо для каждого ребенка. Это даст ему уверенность в будущем. Конечно, сейчас они не до конца понимают, насколько важны знания. Главное не упустить время и вовремя помочь ребенку, чтобы потом не было уже поздно. Как пробудить в учениках интерес к изучению второго языка, как помочь детям легче усваивать материал урока? На своих уроках я применяю различные приемы и стратегии, чтобы урок не был скучным, чтобы дети с удовольствием учились русскому языку.

С одним из таких приемов я хотела бы поделиться, так как он очень эффективно работает на моих уроках. Это мнемоника или мнемотехника. Целью применения данного метода является ознакомить детей с разными методами запоминания,

чтобы они научились запоминать нужную информацию при помощи того приема, который подходит индивидуально отдельному ребенку. Ожидаемые результаты: ученики смогут определять, какой метод запоминания подходит индивидуально для каждого, будут применять его при необходимости запомнить нужную для них информацию в будущем. Что же такое мнемоника и как я применяю ее на своих уроках? Мнемоника – это совокупность правил и приемов, помогающих запоминать нужные сведения.[1,с. 357] Согласно словарю иностранных слов мнемоника (греч. mnemonikon – искусство запоминания) – иначе мнемотехника – совокупность приемов, имеющих целью облегчить запоминание возможно большего числа сведений, фактов. [2, с.325]

А как давно возникло понятие «мнемоника»? Искусство запоминания было особенно важным в дописьменный период человеческой истории. Так шаманы, сказители должны были запоминать огромные объемы информации. Даже после появления письменности искусство запоминания не утратило своей актуальности. Очень малое количество книг, дороговизна материалов для письма – все это побуждало запоминать текст. Сказывалось также и длительное время нахождения в пути во время путешествий, когда читать и писать было невозможно и приходилось пользоваться тем, что есть в памяти. Первые известные нам тексты по мнемонике создавали древние греки. Искусство запоминания также развивалось средневековыми монахами, которым нужно было помнить огромное количество богослужебных текстов. В эпоху Возрождения, когда знания стали считаться силой, способность держать знания в голове ценилась очень высоко. Например, книги по мнемонике писал Джордано Бруно. Учтывая то, что Бруно приглашал к себе король Генрих III (король Франции), желая выяснить – откуда у него столько знаний, следует предположить, что Бруно хорошо владел искусством запоминания. Ближе к нашему времени мнемоника изучалась параллельно с исследованиями психологов. Так, в 80 годы 19 века, немецкий психолог Герман Эббингауз, представитель ассоциативной психологии, поставил задачу изучать память сепаратно, отделив ее от логического мышления; для этого он придумал мнемонические способы запоминания бессмысленных слов типа «дер», «сар», «лим» и прочее.

В советский период эту тему изучали лишь отдельные ученые – психологи: А.Р.Лурия, Л.С. Выготский, А.Н. Леонтьев, П.И.Зинченко. Причем их научные работы вышли в свет в 30 – е годы, а затем лишь после смерти Сталина в 60 – е годы -

приходилось молчать в эпоху репрессий и подавления инакомыслия. К сожалению, у советских методистов, дидактов, учителей мнемоприемы относились к разряду «противоречащих осознанному научному освоению учебного материала». Поэтому учителя не афишировали свои «искусственные запоминания», быть может, по этой причине до сих пор нет хорошей мнемонической копилки «классических приемов». Начиная с конца 80-х годов стали выходить в свет издания, которые наряду с занимательным материалом содержали и элементы мнемотехники. В конце 90-х только некоторые авторы уже осознанно стали выделять мнемоматериал наряду с другими. И эти уникальные находки по крупицам разбросаны в книгах, журналах, на уроках учителей – словесников. Как правило, это небольшие по объему книги или статьи в методических изданиях. Из истории мнемотехники мы можем сделать заключение.

Мнемотехника применяется давно во многих областях. С точки зрения психологии, она исследована довольно глубоко и серьезно (наряду с такими психологическими понятиями, как память, но в плане методологии русского языка она остро нуждается в изучении. Мнемоника или мнемотехника – это специально разработанные приемы и способы, облегчающие запоминание определенных типов информации. В некоторых учебниках и курсах авторы используют термин «мнемоника» для обозначения всей совокупности приемов и методов запоминания информации, применяемых для определенных данных, а термин «мнемотехника» трактуется как применение на практике методов, определенных для данной конкретной мнемоники. Мнемотехника одолевает интерференцию: похожим, обезличенным правилам придаст индивидуальный образ. Иными словами, персонифицируя правила, мнемоника делает их звучащими, шипящими, кричащими (какими угодно!), но образно прорисованными, олицетворенными. Я бы сравнила правило учебника с основным, важным, «калорийным» продуктом без вкуса, а мнемоприем – это естественная пищевая добавка, которая придает ему вкус, запах, цвет, вызывая аппетит.

Мнемоприем должен живописать, пробуждая воображение, возбуждая внимание и активность учащихся. «Когда предмет стал интересным, вся душа раскрывается и восприятие входит не одно, а сопутствующее сложной цепью представлений и других внутренних реакций. Эта согласованность не исчезает никогда...», – писал М. Арнаудов. Если же все-таки представить себе такого уникального чудо – ученика, который все выучивает и исполняет, но без заинтересованности, увлечения, то мы столкнемся с одним из самых печальных явлений в школе – с формальными знаниями. А филолог, как никто другой знает, что формальные знания, не проведенные через эмоции, обременяют человека, становятся невостребованными. Главным принципом любой мнемотехники является замена абстрактных объектов

понятиями, имеющими визуальное, аудиальное или реже иное чувственное представление, связывание объектов с уже имеющейся информацией (построение ассоциаций) для упрощения ее запоминания.[3] Начиная с дошкольной группы, мы применяем мнемонику для запоминания нужной информации. Например, при изучении чисел от 1 до 10, предлагаю ученикам нарисовать числа, т.е. то что они ассоциируют с этими цифрами: 1- это солнце, 2-мама и папа, 3-светофор, 5- рука и так далее. Ученики самостоятельно придумывают ассоциации и рассказывают, что нарисовали. При помощи этого приема ученики не заучивают цифры, переводя их на родной язык, а запоминают ассоциации к цифрам и называют их на русском языке. Учатся говорить на русском языке, связывать слова в предложениях, выражать свои мысли.

В среднем звене на уроках русской литературы мнемонику применяем следующим образом. Ученикам трудно дается заучивание стихотворений, потому что затрудняются произносить слова на русском языке, некоторые слова не понимают. Поэтому у детей пропадает интерес, и они просто не хотят учить. Чтобы их заинтересовать, предлагаю им рисовать стихотворения. На уроке мы проводим необходимую работу по изучению текста: учимся правильному произношению, разбираем непонятные слова, находим и определяем художественные особенности в поэтическом произведении. Затем предлагаю ученикам нарисовать стихотворение, можно использовать различные ассоциации к словам. На следующем уроке ученики могут подглядывать в свои рисунки, когда рассказывают стихотворение наизусть. Я заметила, что ученикам стало более интересно учить стихотворения. У них развивается критическое мышление, стали легко запоминать слова, лучше стало и произношение на русском языке. Изучение русского языка невозможно без знания правил, особенно в старших классах, когда нужно сдавать экзамены по предмету. И здесь снова на помощь к нам приходит мнемоника. Как же мы используем мнемонику при заучивании различных необходимых правил. Для этого мы придумываем разные ассоциации и получаем свое правило, которое легко запоминается. Например, при изучении причастий, для учеников, особенно с нерусским языком обучения, сложно запомнить все суффиксы. Мы учимся, прежде всего, ассоциации делать со словами. Действительное причастие настоящего времени имеет суффиксы –ущ-, –ющ-, –ащ-, –ящ-. Запоминаем букву Щ: настояЩее времяуЩ-, –юЩ-, –аЩ-, –яЩ-, во всех суффиксах есть Щ и в слове настояЩее она есть. А в суффиксах прошедшего времени преобладает дуква Ш: –вШ-, –Ш-, –вШи-. Страдательные причастия запоминаем, ассоциируя суффиксы со словами: –еМ-, –иМ- – Мама – страдательное настоящего времени; –еН-, оН-, –Т- – Няня, Тетя – страдательные причастия прошедшего времени. щ - щ- щ- щ- щщ прошедшего времени: –вш-

, -ш-, ши- прош. Для того, чтобы запомнить после каких согласных пишется суффикс –чик-, придумываем и запоминаем слова, начинающиеся с этих букв: Даже, Ты, Знаешь, Слово, Жизнь. Кажется нелепым, но ученики легко запоминают эту ассоциацию и не ошибаются в правописании слов с суффиксами –чик- и –щик-.

Мнемоника помогает развивать зрительную и слуховую память, ассоциативное мышление, воображение, повышает словарный запас, улучшает связную речь детей. У меня есть твердая уверенность в том, что мнемоника способна не только вызвать у ребят интерес, но и своими «неправильными», «ненаучными», «нелегальными», упрощенными способами подачи нового материала «на пальцах», произвольно, исподволь заставляет школьников

понимать суть правила и, как следствие, облегчает применение его на практике. Мнемоника, разумеется, не решает всех задач, относящихся к теме обучения и к теме развития интереса к предмету (мнемоника лишь отчасти борется с этими проблемами). Ведь уникальных рецептов для всех и каждого, как известно, не существует.

Список использованной литературы

1. С.И. Ожегов «Словарь русского языка», под ред. Н.Ю. Шведовой М.: «Русский язык», 1989
2. Словарь иностранных слов, М.: «Русский язык», 1990
3. Русский язык в школе №1 2016г.
4. Л.А. Введенская, Р.Я. Саакьян «Наш родной язык», М.: «Просвещение»

СОВРЕМЕННАЯ СИСТЕМА ОБРАЗОВАНИЯ: ВЕКТОР – ФУНКЦИОНАЛЬНАЯ ГРАМОТНОСТЬ

Абылбаева А.З.

педагог-эксперт, учитель английского языка

КГУ «Общеобразовательная школа им. Касыма Аманжолова»
Карагандинская область, Абайский район, с.Дубовка, Казахстан

Модернизация современной системы образования, которая проводится в Республике Казахстан связывается прежде всего с функцией грамотного гражданина. Что значит быть функционально грамотной подкованной личностью? Это быть приспособленным, быть мобильным, быть развитым, быть творческим, быть в тренде. На сегодняшний день, это имеет важное значение и широкую перспективу в развитии каждого гражданина. Всеуму этому способствует 6 направлений функциональной грамотности: читательская, математическая, естественно-научная грамотность, глобальные компетентности, финансовая грамотность, креативное мышление. Итак, определим термин функциональной грамотности - это способность человека вступать в отношения с внешней средой и максимально быстро адаптироваться и функционировать в ней. Ведь сейчас востребованы жизнью личности, способные жить в быстро изменяющихся условиях, имеющие современное мышление, новые жизненные установки, обладающими позитивными ценностями, способные нести ответственность за себя и свою судьбу, готовые к активному участию в жизни, т.е. это люди самостоятельные, успешные, ответственные и социально мобильные личности, способные к успешной социализации в обществе и активной адаптации на рынке труда. И именно, формирование функциональной грамотности – это то, самое условие становления динамичной, творческой, конкурентноспособной личности и является сложным, многосторонним процессом, именно это поможет достичь нужных результатов умело и грамотно. Таким образом, в современной системе образования

Республики Казахстан акцент делается именно на развитие навыков самостоятельного поиска, критического анализа и оценки, развитию критического мышления все это в совокупности помогут в формировании навыков функциональной грамотности, совершенствовании дивергентного мышления, которые являются основой развития компетенций интеллектуального потенциала будущего гражданина Республики Казахстан, т.к. нынешнее поколение – это поколение 4C - s (connection, creation, curation, communication). Наряду с этим, центральный вопрос, подтолкнувший меня к данной работе - это функциональная грамотность на уроках английского языка. Английский язык занимает ведущие позиции на международном уровне. С каждым годом значение английского языка, утвердил себя как существенный язык во всем мире. В ходе своей практической деятельности, хочу показать как можно формировать направление функциональной грамотности на уроках английского языка.

Формирование математической грамотности на уроках английского языка берёт свое начало в начальной школе, когда обучающиеся знакомятся с числительными. Производят простые вычисления на иностранном языке, характерные для обычной проверки математической подготовки обучающихся. Рассмотрим на примере:

«На уроке происходит изучение цветов. Необходимо посчитать сколько красных и зеленых карандашей находится в твоём пенале»

Task: How many red and green pencils do you have in your pencil case and count it?

Ex: Five red pencils and four green pencils are nine pencils.

Типовая задача на формирование финансовой грамотности может быть сформулирована так:
Task: Look at the picture, read the text and answer the questions. Наглядно, мы видим что тут задействованы 3 вида функциональной грамотности.

English Banknotes and Coins

The official currency of the United Kingdom is the pound sterling which is equal to one hundred pence. The British do not use the Euro. Although a few of the big shops will accept Euro, it is rarely used across Britain. English banknotes are issued by the Bank of England. As to coins they are minted also by this state bank. The following coins are in circulation: one penny, two pence, five pence, ten pence, 20 pence, 50 pence, 1 pound, and 2 pounds. The singular of pence is "penny". The symbol for the penny is "p"; hence an amount such as 50p is often pronounced "fifty pee" rather than "fifty pence".

1. What is the official currency of the U.K.?
2. What is the smallest unit?
3. How many pence are there in one pound?
4. What banknotes are in the U.K. now?

Формированию естественно научной грамотности способствуют задания следующего типа:
Task: Read the extract from the article in youth magazine and give your opinion. Is keeping animals in the zoo a good idea?

"... Zoos help scientists and common people to learn more about animals. They show us how rich the animal world is. But in zoos they keep animals in cages, and it is very unkind..."

Одну из глобальных проблем – проблему экологии- начинают обсуждать на уроках английского языка в 7 классе. Задание на формирование функциональной грамотности можно сформулировать следующим образом:

You are going to take part in the conference "Green Home". Say what five important things about ecology we must teach children. Choose one of the ideas and develop it.

Читательская грамотность – это одно из направлений функциональной грамотности и, на мой взгляд, одно из базовых направлений. Какое бы задание не получил обучающийся, первое что ему нужно сделать это прочитать (reading) задание.

Хочется отметить, что чтение бывает разным. В процессе обучения учитель часто сталкивается с проблемами учащихся при работе с текстом. При чем проблемы возникают и при работе с текстом на родном языке, не говоря уже о иностранном.

Одни из самых типичных заданий, направленных на поиск в тексте конкретной информации, являются задания типа True-False\ Yes, No, Doesn't say, ответы на вопросы (answer the questions), исправление утверждений, множественный выбор (multiple choice questions), соединение высказываний с говорящими (matching), которые могут быть сформулированы по-разному.

1. Mark the correct answer according to the text.

2. Read the text and choose the statements which are NOT mentioned in the text

3. Read the text and decide which of the facts are not stated in the text.

В результате регулярного поиска, когда учитель апробирует новые стратегии и экспериментирует, рождаются новые идеи, новые стратегии. Так, например, мною используется стратегия «Три R» (read-react-realize), по моему мнению является эффективным инструментом для работы с текстом. Учащиеся читают текст, синтезируют материал, реагируют на проблему, находят решение и презентуют новый уже ими составленный продукт, отражающий уже их видение. И тут, мы получаем совершенно новый результат- это может быть ролевая игра, при которой различные группы найдут множество других решений, это также может быть эссе, где обучающиеся отразят свое личное мнение для решения неординарной ситуации.

На мой взгляд, следует больше внедрять тип задания как, информация представленная в виде диаграмм, графиков, схем, таблиц, рисунков, делать акцент на слова-связки (linking words) т.к. большинство обучающихся испытывают сложности.

Task: The bar chart below shows shares of expenditures for five major categories in the United States, Canada, the United Kingdom, and Japan in the year 2009. Look at the chart and comment on it using the phrases from the box. (Приложение 1)

The graph shows us ...

The chart illustrates ...

According to the graph ...

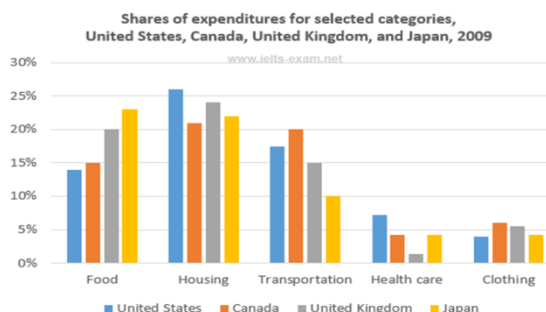

Рис.1

Применяя задания на формирование функциональной грамотности, учитель способствует повышению мотивации учащихся, расширяет их кругозор, развивает творческие способности, помогает осознать ценности современного мира – всё это необходимо для гармоничного развития личности и дальнейшего взаимодействия с обществом. Все это в совокупности будет работать на развитие коммуникативных навыков учащихся, повышение мотивации к изучению иностранного языка, развитию логического и критического мышления, воспитанию глобального гражданина. Ведь если фантазировать, внедрять, пробовать, применять, то каждый учитель создаст множество стратегий, которые принесут пользу в преподавании и обучении подрастающего поколения.

Список использованной литературы:

1. Тургумбаева Б.К. Методические рекомендации по развитию критического мышления на уроках английского языка. АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы» Центр Педагогического мастерства, 2018.
2. <https://www.prodenka.org/stati-obr/obobschenie-opyta/14644-formirovanie-funkcionalnoi-gramotnosti-na-urokakh-angliiskogo-yazika> [Электронный ресурс]
3. Муцаев И.Р. Формирование функциональной грамотности на уроках английского языка. [Электронный ресурс] : <https://iyazyki.prosv.ru/2022/04/формирование-функциональной-грамот-2/>
4. Говорухина К.К. Формирование функциональной грамотности на уроках английского языка. [Электронный ресурс]: <https://multiurok.ru/files/formirovanie-funktsionalnoi-gramotnosti-na-urok-34.html>

**TECHNOLOGY INTEGRATION METHOD FOR TEACHING LISTENING SKILLS
TO FIRST-YEAR STUDENTS**

Manapova M.

Master's student

L.N.Gumilyov Eurasian National University
Astana city, Republic of Kazakhstan

The educational and developmental objectives in the process of learning a foreign language can be significantly achieved through the mastery of listening skills. This aspect is crucial as it teaches students to attentively process spoken language, anticipate the meaning of statements, and thus fosters a culture of listening in both foreign and native languages. Understanding spoken language is intricately linked to speaking, which involves expressing thoughts in the language being learned. Listening and speaking are interrelated aspects of oral communication, where listening is not just about receiving a message but also preparing an internal response to what is heard.

This study delves into the psychological aspects of the auditory learning process. Listening is a complex receptive cognitive activity involving perception, understanding, and active processing of information in spoken messages. The interaction between the auditory analyzer and the speech-motor apparatus establishes a strong functional connection, transforming sound images into articulatory movements during speech perception. The study also explores I.A. Zimnaya's concept of message perception, which delineates various levels characterizing listening skills:

- The motivational aspect determines the recipient's readiness to comprehend the spoken message, facilitating communication.

- The analytical-synthetic level, where the primary work of the listener occurs in receiving and decoding information. This level involves operations like selection, comparison, establishing connections and relationships, and is supported by mechanisms of probabilistic forecasting, working memory, and comprehension. This level is further divided into phases of semantic forecasting, verbal comparison, establishment of semantic links, and sense formulation [1, 143].

Effective listening skill development in students not only enhances their memory, particularly auditory memory, but is also essential for learning foreign languages and other subjects. Listening is an

indispensable tool in foreign language learning as it enables students to master the phonemic composition, intonation, melody, rhythm, and stress of the language. It also aids in assimilating the lexical content and grammatical structure of the language, thereby easing the acquisition of speaking, reading, and writing skills. Consequently, listening becomes a fundamental and sometimes primary means of teaching these aspects of language proficiency.

The concept of auditory skill and the ability to listen effectively in language learning are distinct yet closely related areas. Auditory skills in foreign language teaching are defined as speech operations that reach a level of automatism, involving the recognition and differentiation of individual sounds and sound complexes, including various types of intonational constructions in speech flow [2, 65]. Passov identifies three primary groups of auditory skills: lexical, grammatical, and skills for subconscious perception and differentiation of the sound aspects of speech [3, 54].

According to Solovova, For the development of listening skills, both domestic and foreign language teaching methodologies traditionally suggest a three-stage approach to working with audio texts :

- Pre-listening, which involves addressing potential difficulties, setting up for initial listening, or enhancing student motivation;

- While listening, involving listening to the text and performing related tasks;

- Post-listening (follow-up activities), leading to other types of speech activities through tasks based on understanding the conveyed information [4, 128].

Educational listening is defined as a "controlled process of learning, guided by a teacher in accordance with specific educational goals, aimed at forming auditory skills and abilities" [5, 91]. Traditional educational listening includes intensive and extensive listening. On the other hand, communicative listening is a learning objective. This type of listening involves the complex skill of understanding speech upon its single reproduction.

Based on different communicative settings, Kulish distinguishes the following types of communicative listening:

- Skim listening or listening for gist, which involves processing the semantic information of the spoken text to distinguish new from known, essential from non-essential, and memorize key details;
- Selective listening or listening for partial comprehension, involving the extraction of necessary or interesting information from the speech flow, ignoring the unnecessary;
- Critical listening, which includes the ability to differentiate facts from opinions, evaluate the speaker's point of view, and make inferences;
- Listening for detailed comprehension, requiring a high degree of skill automatization, concentrated attention, and intense memory work [6, 156].

Internet network communities are understood as special social unions that form within the global network, closely resembling social groups that operate in a virtual reality [7, 89]. These communities are characterized by intensive communication among members, shared goals, interests, needs, and resources accessible to all members, as well as a common context and language of communication. Social networking sites, primarily designed for interaction among people with common interests, goals, values, and activities, enable users to create personal pages, actively communicate based on shared information, and establish thematic groups for community discussions and collaborative activities.

The role of Information and Communication Technologies (ICT) in education encompasses a range of production processes, methods, and software-technical means aimed at collecting, storing, processing, using, and displaying information for the benefit of its users. M.I. Sharapova defines ICT as technologies related to telecommunication, i.e., communication over distance via the Internet, aimed at integrating subjects into a unified information space for maximum information retrieval [8, 245]. With the advent of widespread ICT use in education, the term 'computer (or information) technologies in teaching' has emerged. O.V. Afanasieva describes these technologies as those that use special technical information means in the process of preparing and transmitting information to learners [9, 183].

Analyzing the works of the aforementioned researchers, it is important to focus on the advantages of using social networks in education, which include:

- The continuity of the educational process, achieved through high levels of interaction between students and teachers, enhancing overall teaching effectiveness;
- The stimulation of independent cognitive activity by encouraging students to create network educational materials, such as glossaries or multimedia libraries.

These advantages are also significant in developing listening skills. However, there are challenges in using social networks for educational purposes, such as:

- The high workload for teachers in organizing and supporting continuous learning in virtual spaces;
- The frequent lack of open access to social networks in university;
- The presence of distracting elements in social networks, such as excessive non-educational information and entertainment content;
- The difficulty in assessing the extra-curricular work of teachers based on existing labor payment criteria.

These challenges can be addressed through a more thorough exploration of the educational opportunities of social networks, developing methodologies for their use in the educational process, and creating specialized applications for social networks to facilitate the organization and management of learning.

Methodology

The study involves first-year students enrolled in English language courses at the Eurasian National University. A total of 100 students, divided into two groups of 50 each, participate in the study. One group, the experimental group, uses Telegram alongside traditional course materials, while the control group relies solely on traditional teaching methods without the aid of Telegram.

The primary materials used in this study are the "Solutions Elementary" and "Next Move 1" course books. These materials are supplemented with specifically designed Telegram-based activities and resources, including audio clips, discussion threads, and interactive exercises relevant to the course content.

The methodology comprises the following key components:

- Pre-Test: Before the intervention, both groups undergo a standardized listening skills test to assess their initial listening proficiency levels. The experimental group participates in regular English language classes where Telegram is integrated as a supplementary tool. This includes listening exercises, interactive discussions, and assignments based on the audio-visual content available on Telegram. The control group attends the same English language classes but without the integration of Telegram.

- Monitoring and Support: Throughout the implementation phase, students' engagement and interaction with the Telegram-based activities are monitored. Teachers provide continuous support and feedback to ensure effective use of the platform.

- Post-Test: After the completion of the course, both groups retake the listening skills test to measure any improvements or changes in their auditory comprehension abilities.

- Feedback and Evaluation: Students in the experimental group provide feedback on their experience using Telegram as a learning tool. This feedback, combined with the pre-test and post-test results, helps evaluate the effectiveness of Telegram in enhancing listening skills.

Data collected from the pre-test and post-test results are analyzed using statistical methods to determine the significance of any improvements in listening skills

within and between the two groups. Qualitative analysis of student feedback is also conducted to gain insights into the usability and perceived benefits of integrating Telegram into English language teaching.

In our research, a detailed analysis was conducted on the "Solutions Elementary" and "Next Move 1" course materials to evaluate the nature and presence of tasks that develop listening skills. It was observed that "Solutions Elementary" predominantly features tasks focused on listening for gist and selective information extraction. However, it lacks tasks that emphasize critical listening and full comprehension. The complexity of the listening texts and the variability in the speakers' pace presented challenges in utilizing this course material effectively. Examples of listening exercises in "Solutions Elementary" included matching exercises based on dialogues, sequencing the points discussed in a monologue, and completing sentences with correct adverbs of frequency after listening to a narrative.

Additionally, a brief review of "Next Move 1" by Pearson, which was used prior to "Solutions Elementary," revealed limitations in developing listening skills. According to the publisher, "Next Move" is designed for

teenagers and aims to ensure stable results through a structured, multi-level approach. However, the analysis indicated a near absence of tasks specifically aimed at developing listening skills. The primary focus was on verifying exercises completed by students and practicing pronunciation with audio recordings. Typical tasks included listening and reading conversations, texts, or stories, and listening and repeating exercises.

The limited variety of listening tasks in both "Solutions Elementary" and "Next Move 1" negatively impacted the development of students' listening abilities. To address this gap, the current study integrates Telegram as an ICT tool to supplement traditional course materials. Telegram's diverse functionalities, including audio and video messaging, group discussions, and interactive quizzes, offer a more varied and engaging approach to developing listening skills. This integration is hypothesized to enhance the effectiveness of listening tasks, promote active engagement, and cater to different learning styles, thereby potentially improving students' listening comprehension skills in English.

Table 1. Comprehensive Methodology Overview

Aspect	Description
Participants	100 first-year students enrolled in English language courses at the Eurasian National University, divided into two groups: experimental (using Telegram) and control (traditional methods).
Materials	"Solutions Elementary" and "Next Move 1" course books; Telegram for communication and interactive exercises; audio clips and discussion threads related to course content.
Pre-Test	Standardized listening skills test administered to both groups to assess initial listening proficiency.
Implementation	Experimental group receives instruction using both traditional materials and Telegram-based activities; Control group receives instruction using traditional methods only.
Monitoring and Support	Engagement with Telegram-based activities is monitored; Teachers provide continuous support and feedback.
Post-Test	Listening skills test re-administered to both groups to measure progress and effectiveness of the methodology.
Feedback and Evaluation	Collection of feedback from students in the experimental group on the use of Telegram; Evaluation of effectiveness based on test results and feedback.
Data Analysis	Statistical analysis of pre-test and post-test results to determine improvements; Qualitative analysis of student feedback for insights into Telegram's usability and benefits.
Course Materials Analysis	Detailed review of listening tasks in "Solutions Elementary" and "Next Move 1"; Identification of limitations in variety and depth of listening skills development.
Integration of Telegram	Use of Telegram features (audio/video messaging, group discussions, interactive quizzes) to supplement traditional course materials; Aimed to provide varied and engaging listening tasks and cater to different learning styles.

Results and Analysis

In exploring the effectiveness of integrating technology into teaching listening skills to first-year students, the study at the Eurasian National University focused on the application of various listening tasks. The tasks were centered around specific themes, such as "At University," and tailored to different proficiency levels: Elementary and Pre-Intermediate.

For the theme "At University," students engaged with audio recordings complemented by exercises designed to enhance their listening skills. These exercises

included categorization tasks, true/false questions, and creative follow-up activities like writing or small-scale research projects. The tasks were structured to progress through stages: pre-listening, during listening, and post-listening, ensuring a comprehensive engagement with the audio material.

At this level, the tasks involved listening to scenarios like "A Day at University" and "Class Reunion." The pre-listening activities prompted students to describe their typical university day or decipher the concept of a class reunion. The during-listening tasks

included multiple-choice questions, and the post-listening activities involved conducting research or discussion about the university systems in different countries.

For this group, tasks included "University Supplies" and "Advice for Exams." Students engaged in pre-listening activities such as discussing university supplies they purchase or finding definitions for exam-

related vocabulary. The listening phase involved answering questions based on the recordings, and the post-listening tasks included conducting surveys among peers or presenting findings in reports or diagrams.

Table 2. Pre-Test Scores for Control and Experimental Groups

Group	Number of Students	Average Score (out of 100)	Score Range	Median Score	Standard Deviation
Control Group	50	62	50 - 74	63	6
Experimental Group	50	60	48 - 72	61	7

Table 3. Post-Test Scores Table for Control and Experimental Groups

Group	Number of Students	Average Score (out of 100)	Score Range	Average Improvement	Median Score	Standard Deviation
Control Group	50	68	55 - 81	+6	69	7
Experimental Group	50	75	63 - 87	+15	76	7

The results indicated a high level of participation and completion of tasks across both proficiency levels, with nearly all students engaging in the activities. This suggests that the structured approach to listening tasks, coupled with the thematic focus, effectively engaged students and enhanced their listening skills.

The use of technology, specifically the integration of online audio resources and interactive platforms like Telegram, facilitated a more dynamic and engaging learning environment. This approach allowed for a diverse range of activities that catered to different learning styles and encouraged active participation.

The feedback from students was overwhelmingly positive, indicating that they found the exercises helpful and enjoyable. This suggests that the integration of technology in language teaching, particularly for developing listening skills, is a viable and effective approach.

In conclusion, the methodology employed in this study demonstrates the potential of technology integration in enhancing listening skills among first-year students. The variety of tasks and the structured approach to listening exercises, combined with the use of modern ICT tools, proved to be effective in engaging students and improving their listening proficiency.

In these tables:

- The average scores represent the mean score of each group.
- The score range shows the lowest and highest scores achieved in each group.
- The median score represents the middle score when all scores are arranged in ascending order.
- The standard deviation provides an idea of the spread or variability of the scores around the average.
- The average improvement shows the increase from the pre-test to the post-test, indicating the effectiveness of the teaching methods.

These tables illustrate that both groups improved their listening skills, but the experimental group (using

Telegram) showed a greater improvement compared to the control group (traditional methods only). The higher average improvement in the experimental group suggests the added benefit of integrating technology into the teaching methodology.

Pre-Test and Post-Test Comparisons: The analysis of pre-test and post-test results showed significant improvement in the listening skills of students in the experimental group. The average score improvement was higher in the experimental group compared to the control group. The control group also showed improvement, but to a lesser extent.

Student Engagement: Data collected from Telegram indicated higher levels of engagement in the experimental group. Students actively participated in interactive listening exercises, discussions, and quizzes on the platform.

Feedback from Students: The majority of students in the experimental group reported a positive experience with the integration of Telegram. They found the platform helpful in understanding and retaining the listening materials. Students appreciated the interactive and varied nature of the tasks, which they felt made learning more enjoyable and effective.

Effectiveness of Telegram as a Supplementary Tool: The improved scores in the post-test for the experimental group suggest that the integration of Telegram was beneficial in enhancing listening skills. The variety of exercises and the interactive nature of the platform likely contributed to better engagement and understanding of the listening materials.

Comparison of Traditional and ICT-Enhanced Methods: The difference in score improvements between the experimental and control groups indicates that traditional methods, while effective to some extent, can be significantly enhanced with the use of ICT tools like Telegram.

Learning Environment and Student Motivation: The positive feedback from students indicates that

Telegram created a more dynamic and engaging learning environment. This may have boosted motivation and willingness to participate, contributing to the overall effectiveness of the listening skill development.

Limitations in Traditional Course Materials: The analysis reaffirms the initial observation that "Solutions Elementary" and "Next Move 1" had limitations in their listening tasks, particularly in terms of variety and depth. The integration of Telegram helped to address these limitations by providing a more diverse range of listening activities.

Implications for Future Teaching Practices: The results suggest that integrating ICT tools like Telegram in language teaching can be a valuable addition to traditional teaching methods. This approach can be particularly effective in developing listening skills, which are crucial for language acquisition.

In conclusion, the study demonstrates the positive impact of integrating ICT tools, such as Telegram, into traditional English language teaching methodologies. It highlights the potential for such tools to enhance the learning experience and effectiveness of listening skill development in first-year university students.

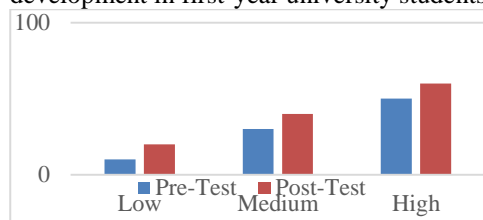

Figure 1. Listening Skills Test Results by Proficiency Level

References

- Zimnaya I.A. Linguopsychology of speech activity. Moscow: Moscow Psychological and Social Institute, 2001. – p. 143.
- Asimov E.G. New methodological dictionary of linguodidactics. St. Petersburg: Zlatoust, 2009. – p. 65.
- Passov E.I. Methods of teaching foreign languages: basic concepts and terms. Moscow: Publishing House "Russian Language", 1977. – p. 54.
- Kulish N.V. Strategies for understanding speech by ear. Moscow: Flint, 1991. – pp. 124-126.
- Sergeev I.S. Sociology of the Internet: social aspects of the information society. Moscow: Aspect Press, 2009. – p. 51.
- Kulish N.V. Listening techniques in teaching foreign languages. Moscow: Flint, 1991. – p. 156.
- Exam Advice. British council.org [Electronic resource]. – URL: <http://learnenglishteens.britishcouncil.org/skills/listening-skills-practice/adviceexams>
- Sharapova M.I. ICT in education: new opportunities and prospects. Moscow: Publishing House "Enlightenment", 2011. – p. 119.
- Afanasyeva O.V. Information technologies in education: theory and practice. Moscow: Publishing House "Academy", 2006. – p. 183.

UNLOCKING THE LINGUISTIC DOORWAY: TEACHING FOREIGN LANGUAGES TO NON-LINGUISTIC STUDENTS

Beibitova A.Zh.

Master's Student of Astana International University.

Introduction:

In an increasingly interconnected world, the ability to communicate in multiple languages has become a valuable skill. However, teaching foreign languages to students who do not possess an inherent aptitude for linguistics can be a unique challenge. Non-linguistic students often approach language learning with apprehension and may struggle to grasp the intricacies of grammar, vocabulary, and pronunciation. Nonetheless, with the right strategies and an understanding of individual learning styles, educators can pave the way for successful language acquisition in this diverse group of learners.

Main Body

Understanding the Challenges:

Non-linguistic students may find foreign language learning daunting due to their limited exposure to linguistic concepts and structures. Traditional language instruction methods, which heavily rely on grammatical rules and rote memorization, might not be the most effective for these students. It's crucial to acknowledge

and address the challenges they face, fostering a positive and supportive learning environment.

Strategies for Teaching Foreign Languages to Non-Linguistic Students:

Contextual Learning:

Introduce language in context by utilizing real-life situations, practical scenarios, and cultural immersion. This approach helps non-linguistic students associate words and phrases with specific situations, making the learning experience more meaningful.

Visual Aids and Multimedia:

Incorporate visual aids, multimedia resources, and technology to enhance comprehension. Non-linguistic learners often respond well to visual stimuli, such as images, videos, and interactive games, which can reinforce vocabulary and language usage.

Hands-On Activities:

Engage students in hands-on activities that involve physical movement or creative expression. Role-playing, skits, and interactive exercises can help non-linguistic learners internalize language concepts and improve their communication skills.

Use of Mnemonics and Memory Aids:

Employ mnemonic devices and memory aids to help students remember vocabulary and grammatical structures. Associating new information with familiar concepts or creating memorable rhymes can enhance retention for non-linguistic learners.

Emphasize Speaking and Listening Skills:

Prioritize speaking and listening skills over written language components initially. Non-linguistic students may find it easier to engage in conversations and mimic pronunciation rather than focusing solely on reading and writing.

Encourage Peer Interaction:

Foster a collaborative learning environment by encouraging students to interact with their peers in the target language. Group activities and language exchange programs can create a supportive community where students feel more comfortable practicing and experimenting with the language.

Provide Positive Reinforcement:

Celebrate small victories and progress to boost students' confidence. Positive reinforcement, encouragement, and constructive feedback are essential for motivating non-linguistic learners to persist in their language learning journey.

Customize Learning Paths:

Recognize and accommodate diverse learning styles within the non-linguistic group. Some students may benefit from visual aids, while others may prefer hands-on activities. Tailoring teaching methods to individual preferences can enhance overall comprehension and engagement.

Conclusion:

Teaching foreign languages to non-linguistic students requires a dynamic and adaptive approach that considers the unique challenges they face. By incorporating contextual learning, multimedia resources, hands-on activities, and personalized strategies, educators can create an inclusive and effective language learning environment. Empowering non-linguistic students to embrace language acquisition as a meaningful and enjoyable process not only enhances their linguistic skills but also prepares them for success in our globalized world.

References:

1. Brown, H. D. (2007). Principles of Language Learning and Teaching (5th ed.). Pearson Education.
2. Celce-Murcia, M., Brinton, D. M., & Snow, M. A. (2014). Teaching English as a Second or Foreign Language (4th ed.). National Geographic Learning.
3. Larsen-Freeman, D. (2000). Techniques and Principles in Language Teaching (2nd ed.). Oxford University Press.
4. Lightbown, P. M., & Spada, N. (2013). How Languages are Learned (4th ed.). Oxford University Press.
5. Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2001). Approaches and Methods in Language Teaching (2nd ed.). Cambridge University Press.
6. Scrivener, J. (2011). Learning Teaching: The Essential Guide to English Language Teaching. Macmillan Education.
7. Ur, P. (1996). A Course in Language Teaching: Practice and Theory. Cambridge University Press.

ЦИФРОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ПРЕПОДАВАНИИ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА В ВУЗЕ

Куанышқызы Р.

Студент 2 курса, ОП «Иностраннный язык»

Кисметова Г.Н.

Кандидат педагогических наук, доцент

Западно-Казахстанский инновационно-технологический университет
г. Уральск, Республика Казахстан

Сегодня цифровые технологии охватывают все сферы нашей жизни, и образование не является исключением. В современном вузе преподавание иностранного языка также получило новый виток развития благодаря использованию цифровых ресурсов и инструментов. В данной статье рассмотрим роль цифровых технологий в преподавании иностранного языка в вузе, их преимущества и некоторые вызовы, с которыми сталкиваются преподаватели и студенты.

Методы:

1. Интерактивные онлайн-платформы и приложения:

С появлением интерактивных онлайн-платформ и приложений студентам стало доступно обучение иностранному языку в любое время и в

любом месте. Эти платформы предлагают широкий спектр учебных материалов, включая тексты, аудио и видео, задания, грамматические упражнения и тесты. Они также предлагают возможность проведения интерактивных занятий, обмена сообщениями с преподавателем и другими студентами, что способствует более активному и продуктивному обучению.

2. Виртуальные классы и видеоконференции:

С помощью виртуальных классов и видеоконференций преподаватели могут проводить онлайн-уроки и взаимодействовать со студентами в реальном времени. Такой формат позволяет участникам урока работать над языковыми навыками, учиться в группе и обсуждать темы с преподавателем и другими студентами. Это особенно полезно для

студентов, которые не могут физически присутствовать на занятиях, например, из-за географического удаления или временных ограничений.

3. Мобильные приложения и онлайн-словари:

В современном обучении иностранному языку большое значение приобретают мобильные приложения и онлайн-словари. Они позволяют студентам легко переводить слова и фразы, изучать правильное произношение, записывать и воспроизводить аудиофайлы, а также отслеживать прогресс в своем обучении. Эти приложения можно использовать как самостоятельно, так и в дополнение к урокам.

4. Использование искусственного интеллекта и адаптивного обучения:

С развитием искусственного интеллекта в образовании появились новые возможности для преподавания иностранного языка. Системы адаптивного обучения могут анализировать уровень знаний студентов и предлагать индивидуальные учебные материалы и задания, соответствующие их потребностям и уровню владения языком. Такой подход позволяет студентам работать в удобном для них темпе и сосредоточиться на усвоении сложных концепций.

5. Возможности для самостоятельного изучения:

Цифровые технологии предоставляют студентам возможность самостоятельно изучать иностранный язык вне аудитории. Они могут просматривать онлайн-уроки, читать электронные пособия и учебники, прослушивать аудиозаписи и смотреть видеуроки. Такой формат обучения позволяет студентам гибко планировать свое время и выбирать материалы, которые наиболее интересны их конкретным потребностям.

6. Повышение мотивации и вовлеченности студентов:

Использование цифровых технологий в преподавании иностранного языка увеличивает мотивацию и вовлеченность студентов. Интерактивные упражнения, игры и визуализации делают учебный процесс более интересным и эффективным. Для студентов становится важным и стремление достигать высоких результатов и получать удовлетворение от своих успехов.

Цифровые технологии играют существенную роль в преподавании иностранного языка в вузе. Они предоставляют студентам широкий доступ к учебным материалам, позволяют обучаться в любое время, в любом месте, а также они делают обучение более доступным, интерактивным и удобным для студентов. Однако внедрение цифровых технологий также представляет определенные вызовы, такие как необходимость обучения преподавателей и студентов использованию новых инструментов и ресурсов, а также вопросы связанные с приватностью и безопасностью данных. В целом, использование цифровых технологий в преподавании иностранного языка в вузе существенно расширяет возможности обучения и помогает студентам достичь более высоких результатов.

Список использованной литературы:

1. Levy, M. (2009). Technologies in Use for Second Language Learning. *Modern Language Journal*, 93(1), 769-782.
2. Reinhardt, J. (2013). *Language Learning and Teaching in the Digital Age: Theory and Practice*. Routledge.
3. Egbert, J., Chao, C., & Hanson-Smith, E. (2016). *CALL Environments: Research, Practice, and Critical Issues*. TESOL Press.
4. Thomas, M., & Reinders, H. (2012). *Task-Based Language Learning and Teaching with Technology*. Continuum.
5. Kessler, G. (2018). *Technologies in Language Learning: Contemporary Tools and Approaches*. Routledge.

СТУДЕНТТЕРДІ ШҚІРСАЙЫС ТЕХНОЛОГИЯСЫНЫҢ ТИІМДІ ШАРТТАРЫМЕН ОҚЫТУ

**Тойшибекова Р.Д.,
Бейсенбина М.К.,**
қазақ тілі мен әдебиеті пәні оқытушылары
«Ж.Қызатов атындағы жоғары
ауыл шаруашылығы колледжі» КМҚК

Егемен еліміздің бүгінгі таңдағы білім беру жүйесінің мақсаты – өркениетті елдермен деңгейлес дамуымызға мүмкіндік беретін жаңа ағарту жүйесін қалыптастыру. Ол үшін оқу-тәрбие үрдісін жаңартып оқытуда жаңа педагогикалық технологияларды қолданып, оқытушымен білім алушының

шығармашылық әрекетін дамыту, арттыру қажеттігі туып отыр.

Өміріміздің қай-қай саласында да жиі қолданылып жүрген «технология» ұғымын қазір біз ұстаздық қызметімізде шеберлік сөзімен байланыстырып жүрміз. Ал өз кезегінде «шеберлік» дайын «рецептімен» сабақ берумен өлшенбейтіні ақиқат. Шеберлік өз мақсатына қарай озық үлгілерді өзара қиюластырып, үйлестіріп, сабақтың пәннің мақсатына бағындырып ұтымды пайдалануды талап етеді. Олардың өзара тәуелділігін түсіну қажет

жерінде тоғыстыра қолдана білу – міне нағыз шеберлік.

Қазіргі білім беру процесінде қолданылатын ең өзекті даму технологияларының бірі-пікірсайыс. Пікірсайыс мүмкіндіктерін зерттеу мәселесімен бірқатар ғалымдар айналысты. Н. В. Лариннің «Технологияның өзектілігі мәселесі» атты еңбегінде баяндалған, ол пікірсайысты бәсекелестік форматтағы ойын ретінде анықтайды, мұнда қатысушылардың іс-әрекеттері белгілі бір мақсатқа жетуге бағытталған, бірақ белгілі бір шарттармен шектелген. М. В. Короткова білім беру процесінде зияткерлік ойындарды пайдалану мәселесінде «пікірсайыс» технологиясын іске асырудың тиімділігін атап көрсетеді. Пікірсайыстың бұл түрі реттелген және мақсатты пікір алмасуды және пайымдауды білдіреді [1].

«Пікірсайыс» технологиясы-қазіргі қоғамда өскелең ұрпақтың өмірге құштарлығын қалыптастырып қана қоймай, сонымен бірге оқытушылардың педагогикалық шеберлігін арттырады. Бұл технология студенттердің өзіндік ұстанымын қалыптастыруға, жүйелі талдау дағдыларын дамытуға бағытталған. Пікірсайыс дегеніміз-бірқатар ережелер негізінде жүзеге асырылатын пікірсайыс түріндегі интеллектуалды ойын. Бұл технологияның негізгі мақсаты студенттерге пікірсайыс әдістерін үйрету, шындықты іздеу, сондай-ақ интеллектуалды, коммуникативті және лингвистикалық дағдыларды дамыту болып табылады [2].

Пікірсайыстың функциялары-тәрбиелеу, әлеуметтендіру және дамыту. Пікірсайыс келесі формаларда жүзеге асырылуы мүмкін: сабақ нысаны ретінде; студенттерді аттестаттау және тестілеу нысаны және т. б. Шағын тақырыптар бойынша проблемалық және жедел Пікірсайыстардың ерекшеліктері тұжырымдалған. Білім беру процесінде пікірсайыстарды қолдану тұрақты мотивацияға, оқу процесін белсендіруге, сыни ойлауды дамытуға ықпал етеді. Технологияның дидактикалық мәні-бұл жеке және пәндік мәселелерді шешуге мүмкіндік береді.

Пікірсайыстарды ұйымдастыру семинар сабақтарында интеллектуалды ойын құруды көздейді, онда бірдей проблемалық жағдай әртүрлі жағынан, қарама-қарсы позициялардан қарастырылады. Студенттер өз пікірлерін айтады, бұл мәселені жан-жақты зерттеуге мүмкіндік береді. Білім алушылар өмірлік тәжірибе, зерттелген материал, теориялық білімнің қобдишасы негізінде өз көзқарастарын қорғайды; пікір талас жүргізеді, көшбасшылық қасиеттерін көрсетеді, құрдастарымен бәсекелеседі.

Білім беру үдерісіндегі Пікірсайыстар мынадай нысандарда жүзеге асырылуы мүмкін: сабақ нысаны ретінде; студенттерді аттестаттау және тестілеу; семинар нысаны ретінде: өзіндік жұмысты ұйымдастыру, білімді өзектендіру, жүйелеу, жалпылау, материалды бекіту, «кері байланысты» қамтамасыз ету. Оқытушы тәлімгер,

тьютор ретінде әрекет етеді, бұл интеллектуалды ойынға, білім беру процесінің субъектілерінің сапалы өзара әрекеттесуіне қолайлы эмоционалды фон жасайды [3].

«Пікірсайыс» технологиясын іске асыру мынадай қағидаттарға негізделіп жасалады, олар: жан-жақтылық, тұтастық, вариативтілік, өзін-өзі тәрбиелеу, студенттердің тұлғалық бағдарлануы және өзін-өзі оқытуы. Бұл технологияда семинарлар студенттердің дағдыларын, қабілеттері мен жеке қасиеттерін қалыптастыру және дамыту процесі ретінде қарастырылады, мұнда мұғалім осы процестің тәлімгері және жетекшісі ретінде әрекет етеді.

Пікірсайыстың негізгі функцияларының ішінде әлеуметтендіру, дамыту және тәрбиелеу сияқты ерекшеліктер бар. Тәрбие технологиясының мәні-Пікірсайыс студенттерге студенттердің мінез-құлық көзқарастарын, адамгершілік-дүниетанымдық ұстанымын дамытуға мүмкіндік береді. Пікірсайыс өз қызметін бағалаудың дербестігін дамытуға мүмкіндік береді. Пікірсайысқа қатысатын студенттер қарым-қатынасқа, жоғары коммуникативті мәдениет қабілетіне ие. Технологияның әлеуметтендіруші маңызы-пікірсайыс студенттерді қоғам құндылықтарымен таныстыру механизмі болып табылады. Сондай-ақ, пікірсайыс студенттерге қазіргі қоғамның жағдайына бейімделуге мүмкіндік беретін педагогикалық құрал болып табылады. Даму функциясы аясында пікірсайыс зияткерлік ойынға қатысушыларға ойлау мен есте сақтауды дамытуға мүмкіндік береді, соның ішінде қалыптастыру, талдау, құрылымдау, салыстыру, ұқсастықтарды табу, қорытынды жасау, өзекті мәселелер бойынша әр түрлі материалдарды өз бетінше алу, өз ойын жүйелі түрде жеткізу және т. б. Пікірсайыстың нысаналы мүмкіндіктері мен функциялары білім алушылардың ең өзекті кәсіби құзыреттіліктерінің бірі - сыни ойлау дағдыларын дамытуға ықпал етеді [3].

Бұл технологияны қолдану студенттер мен оқытушы арасында ғана емес, сонымен қатар жаңа білімді үйрену барысында студенттер арасында диалогтық оқытуды қамтамасыз етуді көздейді; студенттің өзін ішкі мотивация негізінде ұйымдастырылған іздеу, оқу-танымдық іс-әрекетке белсенді қосу. Сондай-ақ, Пікірсайыс бірлескен іс-әрекетке, студенттер мен мұғалімдердің серіктестігін қамтамасыз етуге негізделген.

«Пікірсайыс» технологиясындағы жұмыстың бірнеше кезеңдері бар. Біріншісі-студенттерді Пікірсайыс ережелерімен, ерекшеліктерімен, мәнімен, шарттарымен таныстыруды қамтитын дайындық; Пікірсайыстың бастапқы тезисін анықтау; тұжырымдамалар, дәлелдер, қарсы дәлелдер корпусын әзірлеу; бағалау критерийлерін әзірлеу және рөлдерді бөлу.

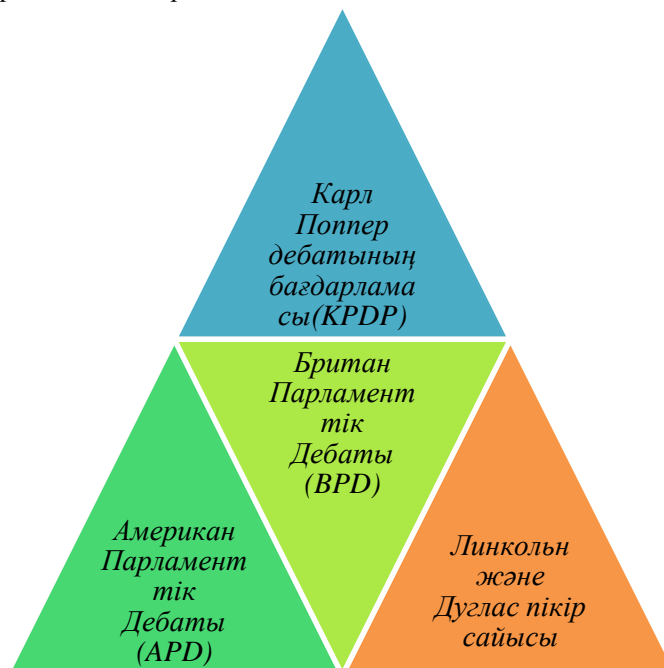
Келесі кезең-Тұжырымдаманың анықтығы мен нақтылығымен, Пікірсайысқа қатысушылар үшін маңыздылығымен, сондай-ақ одан әрі талқылау перспективасымен сипатталатын тақырыпты таңдау.

Кейіннен негізгі кезең - Пікірсайыс, позицияларды жариялау, мәселелерді талқылау, төрешілік жүзеге асырылады. Соңғы кезең-рефлексия.

Білім беру процесінде «пікірсайыс» білім беру технологиясын қолдану оқуға тұрақты мотивацияны дамытуға, студенттер үшін білім беру апаратының жеке маңыздылығын қамтамасыз ету арқылы процесі белсендіруге ықпал етеді. Бәсекеге қабілетті рухтың, бәсекелестік элементінің, жеңіске деген ұмтылыстың болуы ізденіс пен шығармашылық белсенділікті ынталандырады, бұл зерттелетін материалды сапалы

игеруге, білім беру процесінің міндеттерінің кешенін игеруге ықпал етеді [4].

Пікірсайыстың негізгі классификациясына сәйкес командалық және жеке, сонымен қатар шағын тақырыптар бойынша проблемалық және жедел Пікірсайыстар бөлінеді. Проблемалық Пікірсайыс дегеніміз-студенттерді әртүрлі ұғымдармен таныстыруды көздейтін Пікірсайыс. Бұл түрдің ерекшелігі негізінде пікір сайыстырудың бірнеше үлгісін қолдануға болады. Олар:

Осы аталған бағдарламалар сайыс өткізу барысында оқытушы мен студенттердің қарым-қатынасын ұтымды әдістемелер табуға, ізденуге көмектеседі.

Мәселенің жағымды және жағымсыз жағын талдауға үйретеді.

Зерттеуге, болжауға, жүйелі сөйлеуге, өз көзқарасын дәлелдеуге және бағыт дұрыс ұсынуға жетелейді.

Туған тіліне, әдебиетіне деген жанашырлық көзқарасы мен қызығушылығын арттырады.

Пікірсайысты меңгерген студент бойында өзіндік сөйлеу стилі қалыптасады. Кез келген ортада өзін-өзі ұстаумен, сөзінің тартымды әрі ойының дәлді болуымен дараланады.

Студенттер үшін қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің әрбір тақырыбы пікірсайысқа сұранып

тұрады. Мысалы: Б.Қыдырбекұлы «Теміржолшы» әңгімесі, Ф.Мұстафин «Қарағанды» романы, Ә.Нұрпейісов «Қан мен тер» романы, Б.Соқпақбаев «Он алты жасар чемпион» әңгімесі т.с.с студенттер проблемалық материалдарды анықтап, алғашқы элементтерімен танысады.

Осы орайда, пікірсайыс технологиясының маңызы туындайды. Олар:

Білімді саралау
құзыреттілігі

Ойын еркін жеткізу

Өмірде қолдану

Қорыта келе айтқанда, сабақтарда пікірсайыстарды қолданудың маңызды шарты - аргументтер мен қарсы аргументтер жүйесін құру негізінде шәкірттің жан-жақты дамуына септігін тигізеді. Пікірсайыс тек қана шешендік өнерді дамытып қоймай, қатысушының әмбебаптылығын талап етеді.

Пікірсайыс білім беру процесін ұйымдастырудың тиімді формасы ретінде студенттердің талқыланатын мәселеге байланысты қиындықтар мен қайшылықтар туралы хабардар болуына негізделеді. Студенттер бұрын алған білімдерін өзектендіруге, сондай-ақ оларды іске асыру мүмкіндіктерін шығармашылық тұрғыдан қайта қарастыруға бағытталады. Пікірсайыс технологиясы білім алушылардың білімін жүйелеуге; негізгі оқуда жоғары көрсеткіштерге қол жеткізуге; батылдық пен өзіне деген сенімділікті дамытуға; сыни тыңдаушы болуға; қоғам өміріне интеллектуалды қатысуға және т. б. мүмкіндік береді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Булаева М.Н., Ваганова О.И., Гладкова М.Н. Деятельностные технологии в профессиональном

образовательном учреждении // Балтийский гуманитарный журнал. 2018. Т. 7. № 3 (24). С. 167-170.

2. Смирнова Ж.В., Ваганова О.И., Карпова М.А. Роль технологии дискусионного обучения в формировании коммуникативных компетенций обучающихся // Современные исследования социальных проблем (электронный научный журнал). 2018. Т. 9. № 9-2. С. 113-116.

3. Гладкова М.Н., Ваганова О.И., Прохорова М.П. Реализация дискусионных образовательных технологий в учебном процессе вуза // Азимут научных исследований: педагогика и психология. 2019. Т. 8. № 1 (26). С. 66-68.

4. Кутепова Л.И., Ваганова О.И., Толчина М.А. Особенности реализации технологии дискусионного обучения при изучении педагогических дисциплин // Инновационная экономика: перспективы развития и совершенствования. 2019. № 1 (35). С. 34-39.

ПРИЕМЫ ТЕХНОЛОГИИ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ НА УРОКАХ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

Рахматуллина З.Ж.

школа-гимназия №44 имени Д. Кунаева
ЗКО, г. Уральск

Критическое мышление – это способность ставить вопросы, выработать разнообразные аргументы, принимать независимые, продуманные решения. Поэтому основная идея применения технологии заключается для меня в создании такой атмосферы учения через игровые приемы, при которой учащиеся совместно с учителем активно коммуницируют, сознательно размышляют над процессом обучения, отслеживают, подтверждают, опровергают или расширяют знания, новые идеи, чувства или мнения об окружающем мире. И, конечно же, делают это достаточно свободно на английском языке.

В данной статье я попыталась систематизировать свой опыт и опыт коллег по использованию приемов критического мышления на современных уроках английского языка.

Технология развития критического мышления (ТРКМ) была предложена в 90-е годы 20 века американскими учёными К. Мередит, Ч. Темпл, Дж. Стил как особая методика обучения, отвечающая на вопрос: как учить мыслить? Различные приёмы, касающиеся работы с информацией, организация работы в классе, группе, предложенные авторами проекта, – это «ключевые слова», работа с различными типами вопросов, активное чтение, графические способы организации материала. Основа технологии – трёхфазовая структура урока: вызов, осмысление, рефлексия. Каждая фаза имеет свои цели и задачи, а также набор характерных приемов, направленных сначала на активизацию исследовательской, творческой деятельности, а потом на осмысление и обобщение приобретенных знаний.

Первая стадия – «вызов», во время которой у учащихся активизируются имевшиеся ранее знания, пробуждается интерес к теме, определяются цели изучения предстоящего учебного материала. Деятельность учащихся на данной стадии: ученик «вспоминает», что ему известно по изучаемому вопросу (делает предположения), систематизирует информацию до её изучения, задаёт вопросы, на которые хотел бы получить ответ.

Возможные приёмы и методы:

- составление списка «известной информации», рассказ-предположение, по ключевым словам;
- систематизация материала (графическая): кластеры, таблицы;
- верные и неверные утверждения;
- перепутанные логические цепочки и т.д.

Так, информация, полученная на первой стадии, выслушивается, записывается, обсуждается, работа ведётся индивидуально – в парах – группах.

На данной стадии мной успешно применяются следующие игровые приемы:

Прием «Чистая доска» Проводится при повторении пройденного материала. Перед началом урока учитель в разных концах школьной доски прикрепляет листочки в виде белых клякс, на которых записаны вопросы. В начале урока он обращается с просьбой к ученикам «очистить» доску от поделок «злого мелка», изображение которого прикреплено также к доске. Ученики по очереди выходят к доске, снимают кляксу и отвечают на вопросы, написанные на них. Оценку получает тот, кто больше собрал клякс.

Прием составления кластера. Смысл этого приема заключается в попытке систематизировать имеющиеся знания по той или иной проблеме.

Кластер – это графическая организация материала, показывающая смысловые поля того или иного понятия. Слово кластер обозначает в переводе «пучок, созвездие». Составление кластера позволяет учащимся свободно и открыто думать по поводу какой-либо темы. Ученики записывают в центре листа ключевое понятие, а от него рисует стрелки – лучи в разные стороны, которые соединяют это слово с другими, от которых лучи расходятся далее и далее. Кластер может быть использован на самых разных стадиях урока. На стадии вызова – для стимулирования мыслительной деятельности. На стадии осмысления – для структурирования учебного материала. На стадии рефлексии – при подведении итогов того, что учащиеся изучили. Кластер может быть использован также для организации индивидуальной и групповой работы в классе, так и дома.

Пиктограмма. Рисуночное письмо, используемое как методическое средство опосредованного запоминания. Общий вид пиктограммы – совокупность графических образов, используемых с целью эффективного запоминания и последующего воспроизведения событий, дат, понятий. Можно использовать при объяснении нового материала и при проверке домашнего задания.

Вторая стадия – «осмысление» – содержательная, в ходе которой и происходит непосредственная работа ученика с текстом, причем работа направленная, осмысленная. Процесс чтения всегда сопровождается действиями ученика (маркировка, составление таблиц, ведение дневника), которые позволяют отслеживать собственное понимание. При этом понятие «текст» трактуется весьма широко: это и письменный текст, и речь учителя, и видеоматериал.

Деятельность учителя на этой стадии: сохранение интереса к теме при непосредственной работе с новой информацией, постепенное продвижение от знания «старого» к «новому».

Деятельность учащихся: ученик читает (слушает) текст, используя предложенные учителем активные методы чтения, делает пометки на полях или ведёт записи по мере осмысления новой информации. Возможные приёмы и методы: методы активного чтения:

- маркировка с использованием значков «v», «+», «-», «?» (по мере чтения ставятся на полях справа);
- ведение различных записей типа двойных дневников, бортовых журналов;
- поиск ответов на поставленные в первой части урока вопросы и т.д.

Происходит непосредственный контакт с новой информацией (текст, фильм, лекция, материал параграфа), работа ведётся индивидуально или в парах.

На этом этапе использую:

Прием «Бортовой журнал» был разработан в рамках технологии развития критического мышления (ТРКМЧП). Он позволяет не только получить адекватную картину степени усвоения учениками материала, но и помогает ученикам развивать умение фиксировать информацию, используя графические способы, научиться оценивать свои сильные и слабые стороны, дает возможность наглядно представить заданную проблему.

Метод Фишбоун или диаграмма Исикавы.

Одним из методических приемов, который можно использовать в группах, является прием «Фишбоун». Дословно он переводится с английского как «Рыбная кость» или «Скелет рыбы» и направлен на развитие критического мышления учащихся в наглядно-содержательной форме. Суть данного методического приема — установление причинно-следственных взаимосвязей между объектом анализа и влияющими на него факторами, совершение обоснованного выбора. Дополнительно метод позволяет развивать навыки работы с информацией и умение ставить и решать проблемы. Что такое фишбоун? В основе Фишбоуна — схематическая диаграмма в форме рыбьего скелета. В мире данная диаграмма широко известна под именем Ишикавы (Исикавы) — японского профессора, который и изобрел метод структурного анализа причинно-следственных связей. Схема Фишбоун представляет собой графическое изображение, позволяющее наглядно продемонстрировать определенные в процессе анализа причины конкретных событий, явлений, проблем и соответствующие выводы или результаты обсуждения.

Схемы Фишбоун дают возможность:

Организовать работу участников в парах или группах; развивать критическое мышление; визуализировать взаимосвязи между причинами и следствиями; ранжировать факторы по степени их значимости. С помощью схемы можно найти решение из любой рассматриваемой сложной ситуации, при этом возникают каждый раз новые идеи.

Эффективным будет ее применение во время Мозгового штурма.

Третья стадия – стадия «рефлексии» – размышления. На этом этапе ученик формирует личностное отношение к тексту и фиксирует его либо с помощью собственного текста, либо своей позиции в дискуссии. Именно здесь происходит активное переосмысление собственных представлений с учетом вновь приобретенных знаний.

Деятельность учителя: вернуть учащихся к первоначальным записям – предложениям, внести изменения, дополнения, дать творческие, исследовательские или практические задания на основе изученной информации.

Деятельность учащихся: учащиеся соотносят «новую» информацию со «старой», используя знания, полученные на стадии осмысления.

Возможные приёмы и методы:

- заполнение кластеров, таблиц, установление причинно-следственных связей между блоками информации;
- возврат к ключевым словам, верным и неверным утверждениям;
- ответы на поставленные вопросы;
- организация устных и письменных круглых столов;
- организация различных видов дискуссий;
- написание творческих работ (пятистишия-синквейны, эссе).

Вывод: творческая переработка, анализ, интерпретация и т.д. изученной информации; работа ведётся индивидуально – в парах – группах.

Игровую деятельность можно осуществлять через:

Прием «написания синквейна». Самым популярным приемом, применяемым на стадии рефлексии, стал синквейн. Синквейн – стихотворение, представляющее собой синтез информации в лаконичной форме, что позволяет описывать суть понятия или осуществлять рефлексии на основе полученных знаний.

Правилами написания этого стихотворения является определенное количество слов в строке и назначение каждой строки:

- 1-я строка – название стихотворения, тема (обычно существительное);
- 2-я строка – описание темы (два прилагательных);
- 3-я строка – действие (обычно три глагола, относящихся к теме);
- 4-я строка – чувство (фраза из четырех слов, выражающих отношение автора к теме);
- 5-я строка – повторение сути, синоним первой строки (обычно существительное).

Учащиеся учатся писать подобные стихотворения в парах, напоминая друг другу правила написания, подбирая лексику. Затем синквейн пишется индивидуально. Целью написания подобного стихотворения может быть отработка понятий, рефлексивная оценка пройденного.

Синквейн может помочь организовать итоговое повторение, резюмировать полученную информацию, оценить понятийный багаж учащихся, научить излагать сложные чувства и представления в краткой форме.

Игра «Ладшки». Может быть использована на стадии рефлексии, для закрепления основных умений учащихся. На учебном столе перед учащимися лежат контуры ладоней. На каждом пальце модели написаны те умения, которые необходимо было закрепить на данном уроке. Дети сжимают свою правую ладонь, а в левую руку берут модель ладонки. Читают на модели умения и разгибают столько пальчиков, сколько умений они закрепили на уроке, и поднимают вверх свою правую ладонь.

Другой приём, **«верные или неверные утверждения».** Например, началом урока могут быть предложены высказывания. Затем попросим учащихся установить, верны ли данные утверждения, обосновывая свой ответ. После знакомства с основной информацией (текст параграфа, лекция по данной теме) мы возвращаемся к данным утверждениям и просим учащихся оценить их достоверность, используя полученную на уроке информацию.

Ещё один приём данной технологии, который часто используется, это **маркировка текста по мере его чтения «Инсерт».**

I – interactive

N – noting самоактивизирующая «V» - уже знал

S – system системная разметка «+» - новое

E – effectivt для эффективного «-» - думал иначе

R – reading and чтения и размышления «?» - не понял, есть вопросы

T - thinking

Во время чтения текста необходимо попросить учащихся делать на полях пометки, а после прочтения текста заполнить таблицу, где значки станут заголовками граф таблицы. В таблицу кратко заносятся сведения из текста.

Приём **«Концептуальная таблица»** особенно полезен, когда предполагается сравнение трёх и более аспектов или вопросов. Таблица строится так: по горизонтали располагается то, что подлежит сравнению, а по вертикали – различные черты и свойства, по которым это сравнение происходит.

Учащиеся получают следующий алгоритм работы по тексту (текст параграфа разделён на 5 отрывков по количеству учеников в группе): Чтение текста. Выделение главного, пересказ. Обсуждение информации в группе. Выделение линий сравнения и их запись на отдельных листах (карточках).

(Можно использовать вопросы, предложенные на стадии вызова).

На стадии *размышления* группам предлагается презентовать «свои» линии сравнения. За презентацией следует обсуждение вопроса: Какая важная информация не вошла в таблицу? В качестве домашнего задания учащимся предлагается выбрать

одну из известных графических форм организации материала (таблицы, схемы), либо придумать собственное задание, которое они хотели бы выполнить. На данном уроке приём «Концептуальная таблица» использовался на стадии рефлексии, но данный приём может использоваться и на других стадиях урока. Важно, что данная технология удачно согласуется с традиционными формами преподавания. Не менее значимо и то, что определяющим при планировании является содержательная сторона урока, а не просто привлекательность отдельных приёмов и стратегий.

В целом, технологии развития критического мышления отвечают целям образования на современном этапе, формируют интеллектуальные качества личности, вооружают ученика и учителя способами работы с информацией, методами организации учения, самообразования, конструирования собственного образовательного маршрута, снимают коммуникативные барьеры

В заключении остановлюсь на преимуществах использования игровых приемов на основе критического мышления

Обучающиеся приобретают способность:

– работать с увеличивающимся и постоянно обновляющимся информационным потоком в разных областях знаний;

– выражать свои мысли (устно и письменно) ясно, уверенно и корректно по отношению к окружающим;

– вырабатывать собственное мнение на основе осмысления различного опыта, идей и представлений;

– решать проблемы; способность самостоятельно заниматься своим обучением (академическая мобильность);

– сотрудничать и работать в группе; способность выстраивать конструктивные взаимоотношения с другими людьми.

– эффективно работать с другими людьми; выражать свои мысли ясно, уверенно и корректно по отношению к окружающим.

Как педагог, хотела бы отметить, что повышается активность учащихся на всех этапах учебного занятия и их ответственность за качество собственного образования.

Список использованной литературы

1. Критическое мышление. // Глоссарий. – Единое окно доступа к образовательным ресурсам. – http://window.edu.ru/window/glossary?p_gl_id=643

2. Диана Халперн. Психология критического мышления. – 4-е междунар изд. – СПб.: Питер, 2000 – 512 с. – <http://www.alleng.ru/d/psy/psy026.htm>

3. Дэвид Клустер. Что такое критическое мышление? // Интернет-журнал. Русский язык. – Издательский дом «Первое сентября». – № 29. – 2002. – <http://rus.1september.ru/article.php?ID=200202902>

4. Игорь Загашев. Лекция 1. Основы образовательной технологии развития критического мышления средствами чтения и письма. Стратегия «Чтение с остановками». – Педагогический

- университет «Первое сентября» – <http://lib.1september.ru/2004/17/15.htm>
5. Волков Е.Н. Критическое мышление: принципы и признаки. – <http://www.evolkov.net/critic.think/articles/Volkov.E.Critical.think.principles.introduction.html>
6. Г. Линдсей, К. Халл, Р. Томпсон. Творческое и критическое мышление. – <http://nkozlov.ru/library/samorazvit/d4031/>
7. Татьяна Ноэль-Цигульская. О критическом мышлении. – <http://noelrt.com/?p=266>
8. Анна Веретенникова. Американский опыт – толчок к критическому мышлению. – http://www.prof.msu.ru/publ/book6/c62_03.htm#p1
9. В.А.Болотов, Спиро, Джоди. Критическое мышление – ключ к преобразованиям российской школы. // Директор школы. 1995. № 1. С. 67-73. – <http://www.ecsocman.edu.ru/direktor/msg/171918.html>

EXPLORING THE EFFECTIVENESS OF TASK-BASED LEARNING FOR ENHANCING STUDENTS' GRAMMAR PROFICIENCY

Zhangali Zh. A.

Scientific supervisor: **Beisenbayeva L.Zh.**

Astana International University,

Astana city, Kazakhstan

Task-based learning is an innovative strategy that has received a lot of attention recently because of its ability to improve students' grammar competence. Traditional grammar teaching approaches have been critiqued for their limitations in encouraging practical language use, despite an increased emphasis on communication skills in language training. In contrast, task-based learning provides a dynamic and interactive learning environment in which students engage in meaningful, purposeful activities that need the application of grammar rules. The purpose of this article is to investigate the effectiveness of task-based learning in improving students' grammar proficiency, highlighting its benefits and addressing potential obstacles. Educators and policymakers can obtain insight into the effectiveness of this method and its implications for language instruction by reviewing recent research and best practices.

Task-based learning is an educational strategy that emphasizes real-life tasks and activities rather than typical rote learning or memorizing. Students actively participate in meaningful exercises that imitate authentic situations in this method, which fosters their learning and acquisition of language skills. Understanding is a critical component of task-based learning. Students are encouraged to understand ideas and concepts profoundly rather than simply regurgitate knowledge. Students gain a thorough comprehension of the subject matter by completing projects that demand problem-solving and critical thinking. The emphasis in task-based learning is on the process rather than the finished outcome. Students are encouraged to cooperate, think creatively, and apply what they have learned to their personal experiences. This promotes a holistic understanding of the subject matter as they analyze, interpret, and apply their knowledge in practical contexts. The key to understanding in task-based learning lies in the tasks themselves. They should be both challenging and meaningful, providing students with authentic opportunities to use the language or skills they are learning. Tasks should be designed to reflect real-life situations, ensuring that students can transfer their knowledge to real-world scenarios. Furthermore, the

teacher's position as a facilitator and guide facilitates understanding in task-based learning. Rather of being the main source of information, the teacher assists students in their learning journey by providing feedback and scaffolding as needed. This helps pupils to actively create their understanding by connecting and associating various topics.[1] Overall, relevant and real assignments, student collaboration, and instructor leadership promote understanding in task-based learning. Students obtain a comprehensive understanding of the subject matter and its applications in real-life circumstances by actively participating in assignments that demand problem-solving, critical thinking, and creativity.

There are various advantages of using task-based learning to teach grammar: Task-based learning focuses on real-life communication tasks like asking for directions or ordering dinner at a restaurant. As students observe how grammatical structures and rules are implemented in real-world circumstances, this approach makes grammar more relevant and meaningful. Tasks offer pupils with a meaningful context in which to utilize and practice grammar. Students are involved in tasks where they can see the purpose and utility of the language rules they are learning, rather than separate grammar exercises. Task-based learning enables pupils to utilize language in a real and natural manner. Students are exposed to authentic resources, such as authentic texts, audio or video clips, through exercises, which assists them in developing their language skills and becoming more proficient speakers. Tasks encourage active learning by engaging students in meaningful and purposeful actions. Because they are actively involved in the activity and must utilize their language abilities to complete it, this approach encourages students to take responsibility for their learning. Learner autonomy: Students have more control over how they accomplish tasks in task-based learning. They can choose the language they use and how they approach the task, promoting learner autonomy and increasing motivation to learn. Focus on meaning, not just form: Task-based learning emphasizes meaning over grammatical accuracy. Rather than focusing solely on grammatical correctness,

students are encouraged to communicate effectively, even if they make some mistakes. Tasks frequently necessitate the integration of multiple skills, such as speaking, listening, reading, and writing. This integration aids students' overall language proficiency by allowing them to use and practice grammar in a holistic manner. Task-based learning has been shown to increase students' motivation and engagement in grammar instruction. Grammar instruction can be made more enjoyable and relevant by using meaningful and interesting tasks, resulting in better retention and application of language skills. Overall, task-based learning is beneficial for teaching grammar because it promotes real-world relevance, active learning, learner autonomy, and skill integration, while also making grammar instruction more meaningful and motivating for students.[2]

Strategies to enhance grammar proficiency through task-based learning

1. Provide authentic tasks: Choose tasks that require students to use grammar in a meaningful and authentic way. This could be writing a letter, giving a presentation, or participating in a debate. Authentically using grammar in context helps students better understand and retain the rules.

2. Scaffold grammar instruction: Break down complex grammar rules into smaller, manageable chunks. Provide explicit instruction and examples, and then gradually remove the scaffolding as students become more proficient. Use graphic organizers, sentence frames, and guided practice activities to support students' understanding.

3. Incorporate collaborative learning: Task-based learning often involves students working together in pairs or small groups. Encourage students to discuss their ideas, share their knowledge, and provide feedback to each other. This collaborative approach can help students reinforce grammar rules and learn from their peers.

4. Provide meaningful feedback: Regularly provide constructive feedback on students' language use during tasks. Focus on both accuracy and fluency. Encourage students to reflect on their grammar mistakes and suggest corrections. Provide personalized feedback that targets specific grammar issues for each student.

5. Integrate technology: Utilize online resources, grammar apps, and interactive websites to supplement task-based learning. These tools can provide additional grammar practice, reinforce concepts, and offer immediate feedback to students. Incorporate technology into tasks, such as recording and analyzing oral presentations or writing practice using online writing platforms.

6. Encourage self-reflection: Promote metacognitive skills by encouraging students to reflect on their grammar knowledge and usage. Provide opportunities for students to self-assess their grammar proficiency and set goals for improvement. This self-reflection can help students take ownership of their learning and continuously strive to enhance their grammar skills.

7. Provide authentic input: Expose students to a variety of authentic language input through reading materials, videos, podcasts, and real-life examples. Expose them to different genres, contexts, and forms of communication to develop a better understanding of how grammar is used in real-world situations.

8. Encourage error analysis: Challenge students to analyze and correct their own and others' grammar mistakes. Provide activities where students can identify grammar errors, explain the correct usage, and justify their corrections. This process can help students become more aware of their grammar weaknesses and develop strategies to overcome them.

9. Regularly review and reinforce grammar rules: Dedicate class time specifically for reviewing and reinforcing grammar rules. Use interactive activities, games, and quizzes to make the review engaging and enjoyable. Reviewing grammar regularly helps students retain the rules and apply them more effectively during tasks.[3]

Despite such schemes, there are also challenges and considerations in implementing TBL for grammar instruction.

The lack of appropriate resources is a major challenge in implementing TBL (Task-Based Learning) for grammar instruction. It can be difficult to find materials that are appropriate for task-based grammar instruction because most traditional grammar books focus on explicit rule-based instruction.

Time constraints: To complete tasks and engage in meaningful communication, TBL requires a significant amount of time. Grammar instruction in a TBL framework may take longer than traditional grammar instruction because students must practice grammar in a more integrated and contextualized manner. TBL implementation may be difficult due to limited class time.

TBL prioritizes meaning-focused communication over explicit grammar instruction in order to balance form and meaning. Striking a balance between teaching grammar forms and ensuring meaningful communication, on the other hand, can be difficult. Teachers must find ways to incorporate grammar instruction into tasks while ensuring that students understand and use the grammatical structures correctly.

Difficulties with assessment: Assessing grammar proficiency within a TBL approach can be difficult. Traditional grammar tests that focus on discrete item knowledge may not accurately assess a student's ability to use grammar in real-world communication. While implementing TBL for grammar instruction, developing appropriate assessment methods that align with TBL principles can be a consideration.[4]

Students who are used to traditional grammar instruction methods may be resistant to the transition to a TBL approach. Some students may find it difficult to shift their focus from explicit rule memorization to meaningful communication. Teachers must address any potential opposition and assist students in seeing the value and relevance of TBL for grammar instruction.

Individual differences: TBL may not meet the needs and learning styles of all learners. Some students may require more explicit grammar instruction, whereas others may benefit from task-based learning. Individual differences must be considered by teachers in order to provide differentiated instruction that meets the diverse needs of their students.

TBL may be more appropriate for advanced learners who already have a strong foundation in grammar. Implementing TBL for grammar instruction with beginners or low-level learners can be difficult because they may need more explicit grammar instruction to develop their linguistic knowledge. TBL for grammar instruction requires careful consideration of resources, time constraints, assessment methods, teacher training, student resistance, individual differences, and developmental appropriateness. Addressing these issues can contribute to the development of a more effective and engaging learning environment for grammar instruction within a task-based framework.

To summarize, task-based learning is an innovative approach to improving students' grammar

proficiency by engaging them in real-life tasks and encouraging meaningful language use. TBL helps learners develop communicative competence while also addressing grammatical accuracy by integrating grammar in context and providing explicit instruction. Although there may be challenges in implementing TBL, such as teacher training and curriculum design, the benefits it provides make it a promising methodology for more effective grammar teaching. More research and exploration are required to fully explore its potential and fine-tune its implementation for the best learning experience.

References:

1. Ellis, R. (2003). Task-based language learning and teaching. Oxford University Press.
2. Long, M. (1991). Focus on form: A design feature in language teaching methodology. *Foreign Language Research in Cross-cultural Perspective*, 2, 39-62.
3. Skehan, P. (1998). Task-based instruction. *Annual Review of Applied Linguistics*, 18, 268-286.
4. Willis, J. (1996). A framework for task-based learning. Pearson Education.

THE USAGE OF REGIONAL COMPONENT IN TEACHING A FOREIGN LANGUAGE

Bolatkyzy S.

Master degree student

ARSU

Aktobe, Republic of Kazakhstan

As for teaching a foreign language, it currently takes into account the regional component of the content of education to a lesser extent than in other subjects. However, the specifics of a foreign language, updating the goals and content of language education at the present stage in line with the personality-oriented paradigm of education presuppose the inclusion of this component in foreign language teaching. The need to teach a foreign language, taking into account the national-regional component, is dictated by the fact that understanding a different culture is possible only on the basis of knowledge of one's region. The lack of knowledge of both is a cause of misunderstanding, a source of conflicts and crises in the process of intercultural communication.

In connection with the above, it should be noted that in the practice of teaching, an approach has developed in which a foreign language is considered mainly as a means of introducing the culture of the country of the language being studied. As a result, students experience difficulties in transmitting information about facts and phenomena related to their native regional culture by means of a foreign language, and, consequently, in the process of real communication, they are not able to reveal and broadcast its peculiarities, make it the property of world culture. In the conditions of cultural diversity of the general context of education in various regions of Russia, the task arises to form students' communicative skills that ensure the use of a foreign

language for mutual cultural enrichment in situations of foreign language communication [1, p.80-83].

The problems of teaching a foreign language are related to the formation of the national consciousness of students. The need to solve them cannot but affect the nature of our lessons today. The traditional basis of the school course is the structural and semantic description of the language necessary for mastering language norms, supplemented by communicative and cultural aspects. Recently, a national-regional component in the structure of the state educational standard has been introduced into educational practice. To date, the question of the correlation of the state educational standard and the national-regional component has no unambiguous solution both in theory and in practice of teaching a foreign language [2, p. 50-57].

The regional component of a foreign language includes two aspects: firstly, the national-cultural aspect, which is an obligatory part of the foreign language course and which should ensure that students are introduced to the general cultural and nationally significant values, the comprehension by schoolchildren of the national identity of their native language; secondly, the regional aspect, which ensures the comprehension by students linguistic facts specific to a particular region of Kazakhstan.

The regional component is implemented in the regional aspect, which reflects the regional characteristics of a particular subject of Kazakhstan.

10-15% of the time is allocated to the regional component, which creates conditions for teacher creativity, free choice of forms and methods of teaching, differentiation of the educational process [1, p. 80-83].

Currently, regional standards have been developed or are being developed in different regions and republics of our country. Even certain development technologies have developed.

The regional component of the school linguistic course should be understood as "the systematic and consistent inclusion of local language material in the general education course of a foreign language, both thematically and purely linguistically".

Methodologists propose to consider the regional component in the teaching of a foreign language as an in-depth linguistic study and to use local language material not only in foreign language lessons, but also for extracurricular work. After all, "the living word of fellow countrymen and about fellow countrymen in foreign language lessons fosters interest in what is called a small homeland, tells about its history and today, which ultimately contributes to the general humanization of school education" [2, p.50-57].

The following content of the regional component of the foreign language course was proposed. It includes phrases, sentences and texts thematically focused on nature, material and spiritual culture of the region, as well as reflecting the worldview and attitude of the inhabitants of a certain area, region.

Determining the place of the regional component in teaching a foreign language to modern schoolchildren, the proposed concept does not imply a radical restructuring of the traditional content of teaching a foreign language or the introduction of new independent sections of the course, but is included in both basic and additional foreign language education, finds a place in the regular and extracurricular activities of students. The reasonable inclusion of the regional component in the basic and additional parts of teaching a foreign language to schoolchildren seems to be socially significant, and most importantly, relevant [3, p. 55-56].

Obviously, an integrated course for the initial stage can have a much wider distribution than for the advanced stage, so its development is a priority. It requires compliance with such principles as: minimization, consideration of regional specifics, selection of regionally significant subjects of speech, consistent presentation of information and communication [4, p. 78].

The principles of minimization are necessary for carrying out the procedure of limiting both the thematic and subject content of the course. The thematic minimum should reflect the main areas of study of regional studies, and the subject content should include only those subjects of speech that allow you to form the most complete and widespread idea of the region. In our case, the list of topics and subjects of speech will be limited to those that characterize the cultural life and history of this region.

The principle of taking into account regional specifics is important at all stages of the work, but it is

most important for the selection of the regional content of the course. Regional specificity consists of a set of natural or historically developed features that distinguish this part of the country from another. So, for example, the regional specific features of the Republic of Kazakhstan include such as: geographical location (Essil river), the history of the region (historically determined developed oil industry). Taking into account these specific features allows for further clarification of the subject content for a specific region, in this case, for the Republic of Kazakhs. This clarification may consist of the addition, exclusion or replacement of individual subjects of speech, depending on their relevance to a particular locality. For another region, changes may affect other subjects of speech, but it is obvious that their separate, specific selection should be made for each region, taking into account regional specifics. At the same time, it is necessary to adhere to another important principle, namely, the principle of selecting regionally significant subjects of speech that reflect the uniqueness of the region, its unique character [5, p.14-18].

The disclosure of the content of individual topics and subjects of speech can occur in different ways. This may be consistent or problematic informing of students. With consistent informing, there is a gradual, step by step, presentation and disclosure of the content, with problematic – students themselves have to look for the hidden meaning of the information received. It is obvious that problematic information is much more complicated and possible only at an advanced stage of working with regional material. At the initial stage, the principle of consistent presentation of information is preferred, which can act as an organizing principle in the construction of the entire course as a whole, as well as its individual sections.

Reliance on the principle of consistency determines the content of the following communicative principle. A consistent presentation of information is made out by certain types of text. Their "chain" should reveal the main content of a separate subject of speech. Let's look further at what types of texts can be included in it.

For monologue speech, these are messages, descriptions, and narratives with a consistent chronology of events, that is, such texts that implement the informative and cognitive function of communication. An example is texts introducing the sights of Essil.

Astana is not only the political, economic and cultural centre of Kazakhstan. There are also a lot of places of interest in Astana which attract many visitors every day. They usually want to see the Monument of Baiterek, the Congress Hall, Astana State Theatre of the Opera and Ballet.

An example of a message introducing a particular region of England can be the following authentic text.

Astana is the capital of the Kazakhstan. It is one of the world's most important and the largest cities in the world.

Dialogic speech within the framework of the

informational and cognitive function can be represented by a dialogue-exchange of information and a dialogue-inquiry.

It is desirable that the "chain" of information texts include authentic texts of regional content. The sources of such texts can be foreign educational and reference literature, the press, foreign advertising publications in a foreign language, sometimes fiction by foreign authors. In the course of consistent information, students simultaneously have the opportunity to improve their basic communicative skills by performing a variety of conditional-communicative and proper communicative exercises.

History.

1. Tell us about the consequences of the Great Patriotic War for the people of Kazakhstan.

Art.

1. Tell us about one of the museums in the Republic of Kazakhstan.

2. Make a message about one of the artists. (in Kazakhstan)

Nature.

1. The largest river in Kazakhstan is the Essil River

2. Prepare a message about this river.

The criteria for evaluating abstracts are indicated above.

The highlighted and considered principles justify one of the possible models of an integrated course. Each of the variants of this course may have its own model or modification of the proposed one. The main thing is that each proposed model contributes to the consolidation of positive motivation for learning a foreign language by integrating personally significant regional knowledge into the educational process and contributes to the improvement of knowledge of a foreign language in general.

Students of grades 9-11, when studying the topic "About music, holidays and traditions" in the "In your culture" section, can be offered information about calendar, temple, labor and family holidays. When students learn to compare, analyze, learn, see common things in foreign language lessons, when we will work according to the formula proposed by scientists: culture through language and language through culture, i.e. assimilation of cultural facts (both native and foreign) in the process of using language as a means of communication and language acquisition, as a means of communication based on the assimilation of cultural facts. Then we will be able to cultivate an active, intelligent personality, which is so necessary in modern society.

In order to avoid monotony in the construction of regional course classes, various means of activating the speech-thinking activity of schoolchildren should be used as widely as possible: songs, poems, quotes, proverbs and sayings on regional issues should be used as a speech charge. When working on a new vocabulary, crossword puzzles are effective. In all classes, it is desirable to have different types of visibility: photographs, slides, reproductions of paintings, book illustrations, video clips

and videos. The generalizing lesson can include a quiz, control tests, tasks of a generalizing nature performed in the form of a competition.

If it is not possible to conduct a regional course, you can use separate regional projects or authentic texts of regional content in the training.

The project-based teaching methodology is becoming increasingly widespread in teaching foreign languages abroad, and recently in our country. As an example of a project of regional content, we will give a brief description of the project. Its purpose is to study the historical monuments existing in the region.

The work on the project involves several stages. The first stage is the presentation of the project as a whole. Students are focused on collecting the necessary information.

Students can express their impressions about the implemented project in writing in the form of a micro-statement or discuss it orally. The collected material can be used for the design of a wall newspaper, collage, album, oral magazine, and video. The design option may also be the subject of discussion in the lesson.

If students are interested in working on a project, then they should be invited to think about the topic of the next project and how best to complete it. The development of projects, the topics of which are the comparative study of traditions, customs, holidays of the country of the studied language and its region, is recognized as promising, for example: What proves that the Kazakhstan is a country of traditions?

The use of the regional component in foreign language lessons, we came to the conclusion that their use in the lesson improves the quality of learning, serves not only to present knowledge, but also to control, consolidate, repeat, generalize, therefore, performs all didactic functions. The regional component in the lesson awakens students' cognitive interest in their native land.

The use of the regional component creates a special speech environment that helps students to get closer to the history of their native land, as well as its political and geographical location, and this knowledge helps students to assimilate not only the regional studies, but also the historical material of the foreign language being studied. Of course, the regional component cannot replace other means of teaching a foreign language. It's just that each of them should be found the optimal place in the educational process.

The effectiveness of using the regional component in the lesson depends on the teacher's professional training. Preparing for a lesson with the use of a regional component, the teacher should carefully prepare for the lesson. Thus, the use of the regional component in the lesson should not be just entertainment, but should be part of a purposeful educational process that meets all the requirements of the methodology of teaching a foreign language.

We reviewed various exercises and came to the conclusion that these exercises pleasantly diversify the lesson, introduce elements of real life into it, and allow

students to learn more about their native land. The use of the regional component makes it possible to develop the speech activity of students, as well as to increase the speech activity of learning. The teacher must control the entire educational process.

After all, the regional component has a more vital character - you not only improve your vocabulary, but also get information about the history of your native land, its geographical location and the economic development of your homeland. But the student learns new things only about his native land, and not about the country of the language being studied.

Therefore, especially at the initial stage, students should receive a task aimed at obtaining two-way information, that is, by comparing and supplementing. At the middle stage of training, the regional component can be used to study various cultural and socio-cultural phenomena. Thus, the regional component serves not only to arouse cognitive interest in the native land or the country of the studied language separately, but also to improve the quality of knowledge acquisition.

In this article, we examined the relevance of the socio-cultural component of the teaching content and how productive the transfer of knowledge about culture and history to students at the regional level is. It was determined which ways knowledge about the region would be introduced so as not to violate the integrity of the lesson.

The study of scientific and methodological literature on the problem allowed us to conclude that the use of a regional component in foreign language lessons makes it possible to present material based on knowledge about the native land, contributes to improving the quality of education and reducing student fatigue. The use of the regional component is based mainly on the initial knowledge of students about their native land, creates a prototype of the native land environment and helps to master communicative competence in a foreign language without being in the country of the language being studied.

We have seen that one of the necessary conditions for creating a complete picture of the studied region is the integration of regional studies as a science in the process of teaching a foreign language. The stages of training were identified – primary general education and advanced, professionally oriented. We noted that when developing the initial stage, it is necessary to observe certain principles, namely: minimization, selection of regionally significant subjects of speech, consistent presentation of information, communication, and consideration of regional specifics. In this regard, we proposed an indicative list of topics and subjects of speech of the integrated course, and also identified possible types of texts necessary for the consistent presentation of information (monologues, dialogues). The

need to include authentic texts of regional content was emphasized. Considerable attention was paid to the motivational aspect of learning, in connection with which it was proposed to use the project methodology as a means of activating the speech-thinking activity of schoolchildren.

Thus, the use of a regional component in teaching a foreign language stimulates not only their interest in learning a foreign language, but also the independence, activity of each student, educates a responsible attitude to business, and contributes to the formation of personality. Meanwhile, the modernization strategy considers as the main result the willingness and ability of young people graduating from school to take personal responsibility for their own well-being and for the whole society.

Based on these conclusions, we can state with full confidence that the socio-cultural component in foreign language lessons really contribute to improving the assimilation of knowledge, help to fill in the absence of a foreign language environment at all stages of learning, broaden the horizons, and also educate the aesthetic taste of students.

Also, the use of a regional component in a foreign language lesson allowed us to determine the conditions for improving the effectiveness of teaching a foreign language: the formation of positive motivation in learning a new language, a friendly and interested attitude to the country of the language being studied, its culture and people; the formation of students' ability to carry out both oral and written forms of communication; taking into account the age characteristics and interests of students; the development of their creative abilities in the process of active cognitive activity.

List of literature

1. Abysheva N.Yu. Application of the regional component in foreign language lessons / N.Yu.Abysheva, N.N.Sergeeva //News of higher educational institutions Sociology. Economy. Politics. - 2009. – Vol.12. – No.2. – pp. 80-83.
2. Darizhapova I.N. National-regional component in the subjects of the cognitive cycle / I.N.Darizhapova //Materials of the scientific and practical conference "Improving humanitarian education at the present stage in secondary school. – Ulan-Ude. – 1998. – pp. 50-57
3. Samkova, L.N. National-regional component as a means of forming socio-cultural competence in English lessons / L.N. Samkova//Internet and education. - 2011. – No. 32. – pp. 55-56.
4. Salikhov A.V. Development and introduction of national and regional components of state standards of general secondary education /A.V. Salikhov //M.: Pedagogical Society of Russia. - 1998. – 301 p.
5. Volkova N.A. Kursk folk dialects as an object of linguistic study. – Kursk. 1995. – pp. 14-18.

МЕТОДЫ ОЦЕНКИ УСПЕВАЕМОСТИ ОБУЧАЮЩИХСЯ: ОБЗОР ЛИТЕРАТУРЫ

Арыстанов М.Г.

г. Уральск, Республика Казахстан

Асқаров Т.А.

г. Ақтобе, Республика Казахстан

Интерес к методам оценки успеваемости обучающихся проявляют как учителя, так и ученые, о чем свидетельствует, в том числе исследование: С.З. Текеевой «Технология рейтинговой системы контроля результатов учебно-познавательной деятельности школьников (на примере английского языка)» (2009), Е.С. Волковой «Взаимосвязь академической успеваемости со стадиями становления субъектности и способами выполнения учебных действий старшеклассников» (2021) и других. В работе Е.С. Волковой автором выделены стадии субъектности (наблюдатель, подмастерье, мастер, творец) и способы выполнения учебных действий (целеполагание, подражание, учение, критика). Их взаимосвязь отражается в выборе того или иного метода оценки успеваемости обучающихся.

Обзор литературы свидетельствует о том, что использование эффективных методов оценки успеваемости обучающихся направлено на повышение эффективности учебно-воспитательного процесса в целом: Ю.Г. Чаплинской «Обучение чтению слабоуспевающих учеников на уроках английского языка в современных условиях» (2013), А.Г. Алексеевой, М.И. Андросовой «Причины снижения успеваемости учащихся средней школы на уроках английского языка» (2017) и многих других.

Роль методов оценки успеваемости в развитии познавательной деятельности раскрывается в работе Г.И. Атамановой, А.С. Комбу «Познавательный интерес и успеваемость пятиклассника: есть ли связь?» (2017). Система оценки успеваемости обучающихся совершенствуется с позиции взаимосвязи с ее развивающими характеристиками, а также корректировки данного процесса, о чем также пишет А.Н.К. Бахшалиева в своей работе «Роль методов оценивания в оценке успеваемости учащихся» (2021).

Вопрос оценки раскрывается с позиции его основных видов, характеристики и форм применения: М.Г. Юрченко в работе «К вопросу об использовании современных технологий при оценивании знаний учащихся в процессе обучения иностранным языкам» (2017). С позиции альтернативности выступают нестандартные методы оценки успеваемости обучающихся: В.А. Байкова «Нестандартная система оценивания - одно из условий формирования мотивации обучения» (2014), А.Ю. Охотникова в работе «Способы проведения текущего контроля знаний по иностранному языку учащихся общеобразовательных учреждений» (2017)

Таким образом, в практике используется как традиционные методы, так и альтернативные

(нестандартные) методы оценки успеваемости обучающихся. Для их использования необходим сознательный отбор применительно к возрасту, классу, особенностям развития личности: В.Ю. Помогаева, Н.С. Гусачек «Выбор форм контроля знаний, умений и навыков на уроках английского языка» (2021).

В настоящее время в Республике Казахстан в сферу школьного образования внедрена модель критериального оценивания обучающихся, чему посвящено множество публикаций: Г.Т. Тургунбаева, Г.М. Хасанова «О методах оценивания результатов обучения в общеобразовательных школах Республики Казахстан» (2016), А.Н. Адекенова, Л.В. Устинова, У. Адекенова «Новая модель оценивания в сфере образования Республики Казахстан» (2017), Г.М. Бобизода, А.М. Утилова «Оценивание учебных достижений учащихся в условиях обновления содержания образования в Республике Казахстан» (2018), С.А. Одинцова, О.Л. Шовкович «Система оценивания учебных достижений учащихся в Республике Казахстан» (2018), Н.Н. Хан, А.О. Жуматова «Формативное оценивание как важный аспект качественного обучения» (2021) и многие другие. Анализ данных работ указывает на наличие методов самооценивания и взаимооценивания.

Относительно новым методом и формой контроля знаний является игра:

1) деловая игра: Т.В. Куделка «Деловая игра как инновационная форма контроля знаний на уроках английского языка» (2019) и др.;

2) ролевая игра: G.Kh.K. Boltaeva «Role-playing games as means of developing grammatic skills in English lessons» (2020), С.С. Сабаева «Ролевая игра как метод формирования и контроля коммуникативных навыков на уроках английского языка в начальной школе» (2021) и др.;

3) обучающая игра: Е.А. Быкова «Обучающая игра как средство контроля сформированности коммуникативной компетенции на уроках французского языка» (2019), М.Ю. Мухина «Игра как форма итогового контроля на уроках английского языка» (2020) и др.

Тестирование (аудиотестирование) преимущественно рекомендуют применять в качестве метода контроля знаний обучающихся: А.А. Айрапетов, Т.Н. Ломтева «Тесты как средство контроля развития навыков учащихся на уроках английского языка» (2015), О.А. Шумская «Тесты как способ контроля учащихся на уроках английского языка» (2017), О.А. Шумская «Компьютерное тестирование как эффективная форма контроля

знаний учащихся на уроке иностранного языка» (2018), Б.В. Корнейчук «Формирование рейтинговой оценки методом аудиотестирования» (2012) [24], «Тестирование как одна из текущих форм контроля учебных достижений обучающихся (на материале уроков английского языка)» (2021), В.И. Лазарева «Онлайн-тестирование как современная форма контроля результатов обучения на уроках английского языка» (2021) и др.

Имеются и другие альтернативные методы и формы оценки успеваемости, как:

1) творческие задания: А.Ф. Ахмерова «Творческие задания как форма промежуточного и итогового контроля знаний студентов в процессе изучения делового английского языка» (2012) и др.;

2) проектная технология: О.Н. Сафонова, С.И. Сафонов «Проектная технология как форма итогового контроля на уроке иностранного языка в СПО» (2019) и др.;

3) языковой портфель: Т.В. Гончарова «Языковой портфель как альтернативная форма контроля и оценки учебных достижений учащихся на уроках английского языка» (2017) и др.;

4) кроссворд: А.А. Леднева, П.С. Гнездилова «Кроссворд как нетрадиционная форма контроля на уроке иностранного языка в начальной школе» (2021) и др.;

5) портфолио: Т. Новикова, М. Пинская, А. Пругченков «Методические рекомендации по сопровождению работы с портфолио учащихся старшей профильной школы» (2007) и др.

Так, в работе О.В. Кирюшиной «Способы достижения объективного оценивания по иностранному языку» (2019) автор убедительно утверждает о том, что критерием оценки должна выступать речь.

Работа В.А. Шерер, И.В. Буровой «Педагогическая оценка и ее влияние на повышение качества образования школьников на среднем этапе обучения» (2017) представляет ценность для нашего исследования с позиции необходимости учета видов педагогической оценки.

Каждый отдельный вид педагогической оценки успеваемости обучающихся более подробно раскрывается в отдельных работах, посвященных тому или иному методу оценки успеваемости: Т.П. Чанковой «Методы рефлексии эмоционального состояния на уроках английского языка» (2020) и С.Ю. Казаковой «Методы рефлексии эмоционального состояния на уроках английского языка» (2020).

Анализ работ также указывает на поиск механизмов реализации методов оценки успеваемости обучающихся: К.А. Козлова «Постановка задачи к

разработке технического задания по оптимизации системы оценивания при смешанном обучении» (2021), К.С. Константинова «Разработка технологии оценивания учебной деятельности» (2019).

Отдельно стоит выделить работы ученых, посвященные разработке новых методов оценки успеваемости:

- прогнозирования оценки успеваемости обучающихся: А.М. Калинин, В.Г. Тарасов «Использование данных электронного обучения для оценки и прогнозирования результатов» (2018);

- использования метода статистических испытаний: В.Е. Ванягин «Применение математического аппарата при планировании текущего контроля уровня сформированности компетенций» (2018), В.В. Братищенко «Модель с латентными параметрами для пошаговой процедуры оценивания результатов обучения» (2022).

Список использованной литературы

1. Волкова Е.С. Взаимосвязь академической успеваемости со стадиями становления субъектности и способами выполнения учебных действий старшеклассников // Социализация в глобальном мире: вызовы современности. Сборник материалов Международной научно-практической конференции. Калуга, 2021. С. 47-55.
2. Атаманова Г.И., Комбу А.С. Познавательный интерес и успеваемость пятиклассника: есть ли связь? // Успехи современной науки и образования. 2017. Т. 4. № 1. С. 33-36.
3. Бахшалиева А.Н.К. Роль методов оценивания в оценке успеваемости учащихся / World science: problems and innovations. Сборник статей LVIII Международной научно-практической конференции. Пенза, 2021. С. 152-154.
4. Байкова В.А. Нестандартная система оценивания - одно из условий формирования мотивации обучения // Мастер-класс. 2014. № 8. С. 17-19.
5. Тургунбаева Г.Т., Хасанова Г.М. О методах оценивания результатов обучения в общеобразовательных школах Республики Казахстан // Современное образование в России и за рубежом. 2016. № 2. С. 33-38.
6. Адекенова А.Н., Устинова Л.В., Адекенова У. Новая модель оценивания в сфере образования Республики Казахстан // Образовательный процесс. 2017. № 2. С. 5-11.
7. Бобизода Г.М., Утилова А.М. Оценивание учебных достижений учащихся в условиях обновления содержания образования в Республике Казахстан // Вестник Академии образования Таджикистана. 2018. № 4 (29). С. 11-15.

ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ТӘЖІРИБЕ
ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ ОПЫТ

ВНЕДРЕНИЕ КУРСА РОБОТОТЕХНИКИ ДЛЯ ОБУЧЕНИЯ СТРОИТЕЛЕЙ-БАКАЛАВРОВ

Тукашев Ж.Б.

к.т.н., доцент

Казагачев В.Н.

ст.преподаватель

Алданова М.Н.

студентка группы СК-401

Актюбинский региональный
университет им.К.Жубанова

г. Актобе, Республика Казахстан

В современном мире строительство является одной из наиболее важных отраслей экономики. Однако с развитием технологий строительство стало более сложным и требует от специалистов более высокой квалификации. В этой связи внедрение курса робототехники для обучения строителей-бакалавров может стать шагом в повышении качества образования и подготовки кадров для строительной отрасли.

Робототехника – это междисциплинарная область, которая объединяет знания из электроники, механики, кибернетики и других наук. Робототехника применяется в различных сферах жизни, в том числе в строительстве. Строительные роботы могут выполнять разнообразные задачи, такие как сварка, крепление, перемещение, измерение и контроль. Робототехника позволяет повысить эффективность, качество и безопасность строительных работ, а также снизить затраты и время.

Современное образование в сфере строительства стало неотъемлемой частью подготовки квалифицированных строителей-бакалавров. Однако, в свете быстрого развития технологий и автоматизации, студенты строительных специальностей должны быть готовы к работе с новейшими инструментами и технологиями. Внедрение курса робототехники в учебные программы для обучения строителей-бакалавров является не только актуальным, но и необходимым шагом для подготовки будущих специалистов, способных эффективно справляться с вызовами современной индустрии строительства.

Однако, для того чтобы успешно использовать робототехнику в строительстве, необходимо обучать специалистов, которые смогут разрабатывать, программировать, управлять и обслуживать роботов. Поэтому важно внедрять курс робототехники для обучения строителей-бакалавров, которые будут работать в этой сфере в будущем. В этой статье мы рассмотрим цели, содержание, методы и результаты такого курса.

Робототехника – это наука, изучающая создание проектирования, и обеспечение роботов. В строительной робототехнике используется для автоматизации процессов, повышения производительности и повышения качества работ. Роботы могут выполнять различные задачи, такие как сварка, резка, бурение, укладка кирпича и т.д.

В мире уже есть несколько примеров успешного обучения робототехники для обучения строителей-бакалавров. Например, в японском университете в Токио был запущен курс «Робототехника в строительстве», который позволяет студентам изучать различные аспекты робототехники и ее применение в строительстве. В США в университете Карнеги-Меллон запущен курс «Робототехника в строительстве и проектировании», который позволяет студентам изучать различные аспекты робототехники и ее применение в строительстве и проектировании.

Курс робототехники позволит получить знания и навыки в области проектирования, создания и программирования роботов, что повысит их квалификацию и конкурентоспособность на рынке труда.

Роботы могут выполнять задачи быстрее и точнее, чем человек, что позволяет повысить производительность и снизить затраты на строительство.

Роботы могут выполнять задачи с высокой сложностью и повторяемостью, что позволяет повысить качество работ и снизить количество ошибок.

Цели курса робототехники для обучения строителей-бакалавров состоят в следующем:

- формирование у студентов теоретических и практических знаний о принципах, типах, компонентах, функциях и областях применения роботов в строительстве;
- развитие у студентов навыков проектирования, моделирования, программирования, тестирования и отладки робототехнических систем для решения

строительных задач;

- воспитание у студентов интереса, мотивации и ответственности за свою профессиональную деятельность в области робототехники и строительства.

Содержание курса робототехники для обучения строителей-бакалавров включает в себя следующие темы:

- история и современное состояние робототехники в мире;
- классификация и характеристики роботов по различным признакам;
- основные элементы и устройства роботов: датчики, приводы, контроллеры, питание, коммуникация, интерфейсы;
- основы программирования роботов на различных языках и средах: Scratch, Arduino, Python, ROS и другие;
- примеры применения роботов в строительстве: роботы-строители, роботы-инспекторы, роботы-помощники, роботы-демонтажники и другие;
- перспективы и вызовы развития робототехники в строительстве: технологические, экономические, социальные, экологические и этические аспекты.
- Методы курса робототехники для обучения строителей-бакалавров основываются на активном и практико-ориентированном подходе, который предполагает:
- использование различных форм и методов обучения: лекции, семинары, лабораторные работы, проектные задания, самостоятельная работа, дистанционное обучение и другие;
- применение различных средств и ресурсов обучения: учебники, пособия, статьи, видео, презентации, конструкторы, симуляторы, платформы и другие;
- организация индивидуальной и групповой работы студентов, взаимодействия с преподавателями и экспертами, обратной связи и оценки результатов обучения.

Результаты курса робототехники для обучения строителей-бакалавров выражаются в следующем:

- студенты овладевают основными понятиями, законами и проблемами робототехники и ее применения в строительстве;
- студенты приобретают умения и опыт создания и

использования робототехнических систем для решения строительных задач;

- студенты формируют профессиональную компетентность, креативность и готовность к непрерывному образованию в области робототехники и строительства.

Внедрение курса робототехники в программу обучения строителей-бакалавров является необходимым шагом для подготовки будущих специалистов в строительной отрасли. Курс по робототехнике позволит студентам ознакомиться с новейшими технологиями и принципами робототехники, освоить навыки программирования и работы с робототехническими системами, что повысит их конкурентоспособность на рынке труда.

Кроме того, такой курс может стимулировать исследования и инновации в области робототехники в строительстве и способствовать развитию науки и технологий, способствует повышению эффективности и безопасности в строительстве, а также развитию навыков будущих специалистов.

В заключение можно сделать следующие выводы:

- курс робототехники для обучения строителей-бакалавров является актуальным и необходимым для подготовки квалифицированных специалистов в современных условиях;
- курс робототехники для обучения строителей-бакалавров имеет четкие цели, содержание, методы и результаты, которые соответствуют требованиям образовательных стандартов и рынка труда;
- курс робототехники для обучения строителей-бакалавров способствует развитию теоретических и практических знаний, навыков и компетенций студентов в области робототехники и строительства.

Список использованной литературы

1. Казагачев, В. Н. Внедрение элективного курса робототехники для бакалавров-строителей / В. Н. Казагачев, А. Ж. Каракойшева, С. У. Ещанова. — Текст : // Молодой ученый. — 2015. — № 20 (100). — С. 452-455.
2. Славова О.В. Внедрение робототехники в строительство. Сборник научных статей 4-й Всероссийской научно-практической конференции молодых ученых, аспирантов, магистров и бакалавров. Курск, 2022. — С. 305-307.

БОЛАШАҚ ПЕДАГОГ МАМАН ТҮЛҒАСЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУДА КӨРКЕМ ТІЛДІҢ АЛАТЫН ОРНЫ

Нурлыбаева М.Б.

Жоғары қазақ түрік гуманитарлық технологиялық колледжі,
Қазақ тілі мен әдебиет пәні оқытушысы
Алматы қ., Қазақстан Республикасы

Бүгінгі таңда білім беру мазмұны болашақ педагогтан көптеген

қасиеттерді талап етеді. Білім, білік, биік өремен бірге мәдениетті, шешен сөйлеуді, ойын анық та қанық

жеткізуді қажетсінеді. Сондықтан «Мұғалімге керекті тек білім ғана емес, сондай-ақ сөйлеу шеберлігі, яғни кәсібилік, біліктілік, білімділікпен қатар, сол бар ілім-білімін жеткізе алатын сөйлеу шешендігі, кәсіби шешендік», – деген А.Байтұрсыновтың сөзі де педагогтың жұмысы барысындағы сөйлеуі, жай ғана сөйлеу емес, шебер шешен сөйлеуге байланысты екендігін көрсетеді [1].

Сөйлеу мәдениетін игеру – болашақ педагог мамандардың кәсіби құзіреттілігі. Бұл жерде тілдік қатынас өзара пікір алысу, түсінісу, сөйлесу деген ұғымдардан гөрі тереңірек тілдік қатынас үстіндегі әдеп нормаларының ауызша және жазбаша формаларын меңгеру, дұрыс қатынас жасауға қол жеткізетін тілдік құралдарды тиімді пайдалана білу мағынасын қамтиды. Осындай құзіреттілікті өзі меңгеріп қана қоймай, балаларға да меңгерту – болашақ педагог-мамандардың кәсіби шеберлігінің сипаттамасы. Әрине, шеберлік, әсіресе сөз өнерін еркін де, көркем деңгейде игеру – бірден қалыптаспайтын ұзақ жаттығуды қажет ететін үрдіс. Әйтсе де, үздіксіз әрі жүйелі еңбек, көркем әдебиетпен күнделікті достасу, шын талпыныс кезкелген адамды белгілі бір нәтижеге жетелейді.

Педагогтың кәсіби қызметінде сөйлеу негізгі құрал болып табылады. Сөйлеудің басты міндеті – қарым-қатынас болып, ол педагогтық қызмет шеберлігінің маңызды құрамдас бөлігі. Педагог-оқытушылар оқушы назарын өзіне толық аудару үшін сөз шеберлігіне ие болуы керек. Шәкірттері үшін мұғалімнің тілі мүлтіксіз және мәнерлі, анық және тартымды болуы тиіс [2].

Педагог тілі – балалардың сөйлеу тілін дамытудың негізгі көзі. Жас шамасына қарай әр сыныптағы балалар өз мұғалімдерімен шаруашылық-тұрмыстық және еңбек іс-әрекетінде қатынас жасайды. Педагог балалардың ойындарын ұйымдастырады, бағдарламада көрсетілген барлық сабақтарда балалармен сөйлеседі, кітап оқу кезінде балаларды көркем шығармалардың авторларының сөздерімен таныстырады. Демек, балалар тәрбиеленетін мекемелерде тілді дамыту потенциалының мүмкіндігі түгелімен педагогтың сөзінің сапасына байланысты. Педагог үшін көркем сөйлеу тілін меңгеру – бұл кәсіби даярлықтың көрсеткіші. Сондықтан өзінің сөйлеу тілін жетілдіру – болашақ әрбір педагогтың адамгершілік және қоғамдық парызы. Ол кейін балаларға берілетін тілдік дағдыларды жетік меңгеруге тиіс.

Кәсіби тіл мәдениетін игерту – педагог кадрларды даярлау ісінің ажырамас бөлігі. Мұғалімнің тіл мәдениеті оқу-тәрбие үрдісіндегі мұғалімнің педагогикалық мәдениетіне белгілі дәрежеде әсерін тигізеді. Өйткені тіл адамдық сапаның көрсеткіші болғандықтан, тіл мәдениеті мәселесі алдымен, адами қасиеттерді қалыптастыруымен шектесіп жатады.

Қазіргі кезеңде бәсекеге қабілетті жас мамандарды даярлау үшін де жалғасын табуға тиіс

болған тіл мәдениеті, сөз мәдениетін қалыптастыру, оны дамыту үшін түрлі әдістемелерді оқу-тәрбие жұмысында пайдалану қажеттілігі, Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңында, «Қазақстан Республикасында мәдени-этникалық білім беру», «Білім мазмұнын гуманитарландыру» тұжырымдамасында, «Қазақстан Республикасы Орта білім стандарты» мен өзге де құжаттарда көрініс тапқан.

Баланың алдында дұрыс, көркем де шебер сөйлеу болашақтың тұтқасын ұстар ұрпақты тәрбиелеп, білім беруші мұғалімнің сөйлеу мәдениетінің жоғары болуы ұрпақ тәрбиелеуде басты қағидат болуы тиіс. Өйткені мұғалім тілі – баланы тәрбиелеудегі басты құралдың бірі. Сондықтан тілдік дағдылардың дұрыс қалыптасуы болашақ маман өмірінде өте маңызды.

Біріншіден, педагогикалық сөйлеу ілімі әр педагогке өз сөзін дәл және нақты, логикалық тұрғыда сенімді ұйымдастыруға мүмкіндік береді. Оқушымен байланыс орнатуда, оларға әсер етуге қажетті сөз табу, дұрыс сөйлей білу бұл – қажет жағдай.

Екіншіден, педагогтың мәдени сөйлеуі өзара пікірлесу, сөйлесуге тартыла қоймайтын кластармен, баламен қарым-қатынас жасауға жол ашады.

Үшіншіден, педагогтың көркем сөйлеу мәдениеті, тілді жұмсай алу қабілеті оқушыны тәрбиелеуге, әсер етуге, ортақ мәселеге жұмылдыруға көмектеседі. Мұғалім көркем де мәдениетті сөйлеу арқылы оқушы санасында сәулелі образ қалдыра алады.

Төртіншіден, бүгінгі қоғамда сөйлеу мәдениеті проблемасы жиі байқалады. Кәсіби педагог сөзі тыңдаушыларды, соның ішінде оқушыларды ұйытып, ой тастауға қызмет етуі керек. Бұл сөздің коммуникативтік сапасы яғни, сөз байлығы, сөз дәлдігі, сөз дұрыстығы, сөз тазалығы, сөз әдебі секілді белгілермен анықталады. Мәселен болашақ педагогке көп жағдайда қойылатын талап – сөз байлығы. Бірақ қазір сөз жұтандық, орынсыз қайталау, стильдік сауатсыздықты жиі байқаймыз.

Әрбір кәсіби педагог маман сөйлеу барысында мына қағидаттарды есте ұстағаны жөн:

- Сөйлеу барысында әр кездегі тұжырымдардан өзіне қажеттісін екшеп ала білу.
- Шын қажет нәрсені ғана сөзге тиек ету.
- Сөйлер сөздің бастамасы, негізгі айтары, шешімі, ой түсіндеу және қортындысы болу керек. Тыңдаушы назарын аудару үшін қысқа, ширақ сөйлеу, көңілді сергітетін қысқа шегіністердің болуы мақсатқа жетуге жәрдемдеседі.
- Мұғалімнің ұстамды, орынды сөйлеуі класс атмосферасын бірқалыпты ұстауға мүмкіндік береді.
- Жылы жүзді, жылы сөзді бола білуі. Бұл балалардың мұғалімге сенім білдіруіне, шынайы ашылуына мүмкіндік береді.
- Сөзді орынды қолдана білу, ситуацияға қарай сөз талғай алу қасиеті. Сөзді шын түсініп, жүректен өткізу осы қиындықта көмекші бола алады.

• Көпсөзділік, артық ақылмандық бала жүйкесін шаршатады әрі педагогтен алшақтауына жол береді. Сондықтан сөзге сақтықпен қарау – басты міндет.

Қорыта келе, қазіргі педагогтерге оқу-тәрбие үдерісінде көптеген талаптар қойылады. Соның ішінде әсіресе, болашақ кәсіби педагог маман тыңдаушыға әсер ете сендіре білу дағдысын қалыптастыруға, жетілдіруге жұмыс жасауы қажет. Ол үшін студент «Риториканың», «Тіл мәдениетінің» негізгі мәселелерін зерттеп, қазақ әдебиетінің құнды жәдігерлерін игергені жөн. Жарқын да бейнелі, тартымды сөйлей білуге, өзіндік сөйлеу стилін

қалыптастыруға, өзіне сенімділікпен жұмыс жасауы тиіс. Өйткені тіл – әрқашан да педагог күзиреттілігінің басты көрсеткіштерінің бірі болып қала бермек.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Байтұрсынов А. Ақ жол. – Алматы: «Жалын», 1991. – 464 б.
2. Балақаев М., Серғалиев М. Қазақ тілінің мәдениеті. Оқулық. – Алматы: «Зият – Пресс», 2006 – 140 б.
3. Қалимұқашева Б. Сөйлеу мәдениеті және шешендік өнер. Оқу-әдістемелік құрал. – Астана: «Фолиант» баспасы, 2010. – 168 б.

SPEECH PRODUCTION: A SYMPHONY OF PHYSIOLOGY AND COGNITION

Alzhapar Zh.T.

Master's student of Astana International University.

Introduction:

Speech production is a complex and fascinating process that lies at the intersection of physiology, linguistics, and cognitive science. This intricate symphony involves the coordination of various organs and systems within the human body, allowing us to express our thoughts, emotions, and ideas through spoken language. In this article, we will delve into the intricacies of speech production, exploring the physiological mechanisms and cognitive processes that make human communication possible.

Main body:

The Anatomy of Speech Production:

The journey of speech production begins with the brain, the command center orchestrating the entire process. The primary regions responsible for speech are located in the left hemisphere, notably in Broca's area, which plays a crucial role in language processing and production. When we formulate an idea, this region sends signals to the motor cortex, initiating the physical aspect of speech.

The motor cortex then communicates with the muscles involved in speech production, primarily the tongue, lips, jaw, and vocal cords. These muscles work in harmony to produce the wide array of sounds and intonations that constitute spoken language. The intricate dance of muscle movements allows for the precise articulation of consonants and vowels, forming the building blocks of speech.

Phonation and Resonation:

As the vocal cords come into play, the process of phonation begins. The vocal cords, situated in the larynx or voice box, vibrate as air from the lungs passes through, creating sound waves. The pitch and volume of our voice are modulated by the tension of the vocal cords and the force of the airflow.

Simultaneously, the sound produced undergoes resonation within the oral and nasal cavities. The shape of the mouth, the position of the tongue, and the openness of the throat all contribute to the unique resonance of each

individual's voice. This resonance gives character and individuality to our speech, allowing us to convey emotions and nuances.

Articulation and Coarticulation:

The process of articulation involves shaping the speech sounds as they pass through the vocal tract. This is where the role of consonants and vowels becomes crucial. Consonants are produced by obstructing or restricting the airflow, while vowels involve a relatively open vocal tract. The coordination of these elements, known as coarticulation, enables the fluid transition between sounds, making speech sound seamless and natural.

Cognitive Processes in Speech Production:

While the physiological aspects of speech production are awe-inspiring, the cognitive processes that precede and accompany speech cannot be overlooked. The brain engages in a rapid and intricate dance of thought formation, language planning, and lexical retrieval before initiating the motor commands for speech. This cognitive machinery ensures that our spoken words align with our intended meaning and the context of the communication.

Conclusion:

Speech production is a remarkable fusion of biology and cognition, a symphony that transforms abstract thoughts into tangible communication. Understanding the intricacies of this process not only sheds light on the marvels of human physiology but also highlights the intimate connection between our minds and the spoken word. As we continue to explore the depths of speech production, we unveil the secrets behind the beauty and complexity of human language.

References:

1. Hickok, G. (2012). The cortical organization of speech processing: Feedback control and predictive coding in the context of a dual-stream model. *Journal of Communication Disorders*, 45(6), 393–402.
2. Levelt, W. J. M. (1999). Models of word production. *Trends in Cognitive Sciences*, 3(6), 223–232.

3. Liberman, A. M., & Mattingly, I. G. (1985). The motor theory of speech perception revised. *Cognition*, 21(1), 1–36.

4. Guenther, F. H. (2016). *Neural Control of Speech*. MIT Press.

5. Poeppel, D., & Hickok, G. (2004). Towards a new functional anatomy of language. *Cognition*, 92(1-2), 1–12.

ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ЭТНОДЕМОГРАФИЯЛЫҚ ҮДЕРІСТЕРДІҢ КЕЗЕҢДЕРІ

Копенова М.Е.

Тарих ғылымының магистрі

КГУ «Комплекс «Предгорненская средняя школа-детский сад»
Шығыс Қазақстан облысы, Өскемен қаласы,
Глубокое ауданы, Предгорное ауылы

Жаһандану заманында әлемде болған және әлі де болып жатқан этнодемографиялық үдерістері әр мемлекеттің этносаяси ахуалы және ұлттық қатынастар өзгерісіне елеулі әсер етеді. Бүгінгі таңда әлемде тұратын үш мыңнан астам ұлттар, ұлыстар мен тайпалар, демографиялық дамудың әр түрлі сатыларында тұр. 90% - дан астам ұлт өкілдері әлемнің түрлі халықтардың құрамына, полиэтникалық мемлекеттердің құрамына кіреді.

Байланысқа түсетін этностар саны этникалық үдерістерге тікелей әсер етеді. Саны жағынан басым этникалық топқа қарағанда саны азшылықта болатын этникалық топтар қоршаған этникалық ортамен жылдам араласып, тіпті өзінің этникалық ерекшеліктерін жоғалтып жатқандары қаншама. Әр түрлі этностардың табиғи өсімі түрлі факторларға байланысты ерекшеленіп тұрады (туу, өлу, некелесу, айырылысу). Мысалы, табиғи өсімге аталмыш елдің отбасы типі, көпбалалылыққа дәстүрлі қатынасы және тағы басқа факторлар әсер етеді. XX ғасырда Қазақстанның этнодемографиялық құрамы геосаяси жағдайлар әсерінен көп өзгерістерге ұшырады. Қазақстанның барлық өңірінде бірдей жүрмеген бұл үдеріс қазіргі таңдағы аймақтық этнодемографиялық алуан түрлілікті түсіндіреді.

XX ғасырда басында қазақ территориясының автохтонды тұрғындарының негізі бөлігі көшпелі мал шаруашылығымен айналысатын, тек ғасыр соңында ғана қала халқы көпшілік болған мемлекетке айналды. Бұл Қазан төңкерісіне дейінгі және одан кейінгі кезеңдердегі саяси аренада орын алған тарихи жағдайларға тікелей байланысты.

Қазақстан халқының этникалық құрамының өзгеруіне Қазақстанға шаруалар мен әскери-казактарды қоныстандыру саясатынан бастап, 1921-1922 жылдардағы, 1931-1933 жылдардағы аштық салдарынан болған демографиялық апат, 1941-1945 жылдардағы Ұлы Отан соғысының зардаптары, өндірістік жетістікке жету мақсатында республикаға жан-жақтан жұмысшылар мен мамандардың әкелінуі, тың және тыңайған жерлерді игеру еріксіз әкеліп соқты. Бүгінгі таңдағы Қазақстанда орын алған этникалық алуандық осындай жолдармен қалыптасты. Бірлігі жарасқан көпұлтты мемлекеттің болашағын

бағдарлау барлық әсер етуші факторларды есепке алып жасалғанда ғана көңілге қонымды нәтиже беретіндігі ғылымда әлдеқашан айқындалған. Осы тұрғыда, этнодемографиялық үрдістердің ауқымының кеңдігі мен күрделілігін ескере отырып, оны ғылыми тұрғыдан межелеп, зерттеу өзекті тақырып болып табылады.

М.Х.Асылбеков қазақ халқының Ресейге бодан болғаннан бергі этнодемографиялық тарихи жолын ірі-ірі үш дәуірге бөледі [1]. Біріншісі XVIII ғасырдың 30-жылдарынан 1917 ж. дейін; бұл Қазақстанның Ресейдің отары, казактардың этно-демографиялық дамуы отарлық-миграциялық (соның ішінде қоныстандыру) саясатының ықпалында болған дәуір. Сырттан келген көші-қонның, әсіресе Столыпиннің аграрлық саясаты өрістеген, сонымен бірге казактардың арасында табиғи өсім төмен, әртүрлі эпидемиялар, жұқпалы аурулар, жұттар көп болған кезең. Осының бәрінің нәтижесінде казактардың саны түрлі өзгерістерге ұшырап, Қазан революциясына дейін өз елінде үлесі едәуір (90%) болғанымен, XX ғасырдың екінші онжылдығы соңында, аймақтардың тұрғындарының әлі де жартысынан көбі (58,7%) болған, яғни Оңтүстік, Батыс және Орталық аймақтарда казактардың басымдығы сақталған, Солтүстік және Шығыс аймақтарда славян, басқа этнос өкілдері көпшілікке айнала бастаған кезең.

Екіншісі, 1917-1991 жылдардағы Кеңес заманы. Бұл казактардың талай ашаршылықты (1918, 1921 және 1931-1933 жылдары), қуғын-сүргінді, зорлық-зомбылықты көрген, ұлттық дәстүрлер мен тілге нұқсан келген, әліппенің үш рет өзгерген, сырттан және сыртқа көші-қонның ірі-ірі толқындары елдегі демографиялық ахуалды күрт өзгерткен және тағы басқа да келеңсіз жағдайлардың салдарынан қазақ ұлтының өзі ата қонысында азшылыққа айналған тұс. Бұл дәуірді екі үлкен кезеңге бөлуге болады: 1 кезең 1917-1959 жылдар - казактардың өз елінде 58,7%-дан 28,9%-ға түскен кезеңі; 2 кезең - 1959-1991 жылдар, казактардың біртіндеп үлесі өскенімен (40%), әлі де келімсектерден гөрі аз болған кезең.

Үшінші дәуір - 1991-2009 жылдар, казактардың өз елінде біртіндеп, көпшілікке айналуы. Бұл дәуірді де екі кезеңге бөлуге болады: 1 кезең - 1991-1999

жылдар - қазақтардың үлесі республика халқының жартысынан асқан кезең (40%-дан 53,4%-ға жеткен кезең); 2 кезең - 1999-2009 жылдар - қазақтардың өз елінде басым көпшілікке айнала бастаған (53,4%-дан 63,7%-ға дейін өскен) кезеңі. Бұл кезең енді ғана басталды, әрі қарай жалғаса береді.

А.И. Құдайбергенова [2]. «Кеңес дәуіріндегі Қазақстандағы көші-қон үдерістері: тарихи-демографиялық аспект (1917-1991 жж.)» еңбегінде XVIII-XXI ғғ. жүрген көші-қон үдерісін үш дәуірге бөледі:

1) XVIII ғ. ортасынан 1917 ж. дейінгі дәуір – Ресейлік империяның отары болған кездегі қоныс аударушылардың Қазақстанға бағытталған көші-қоны. Әсіресе, XIX ғ. екінші жартысынан басталған келімсектер көші-қоны қазақ жерін көп ұлт өкілдерінің мекендеген жеріне айналдырды. 1916 ж. Ұлт азаттық көтерілісті басып-жаншу, жазалау шараларынан қашқан қазақтардың сыртқа көші-қоны болмаса, бұл дәуірде қазақтар сыртқа кеткен жоқ;

2) 1917-1991 жж. кеңестік дәуір – әр түрлі саяси-экономикалық реформалар мен науқандар негізінде қазақ жеріне келімсектердің жаппай көші-қоны мен мәжбүрлі көші-қондар арқасында Қазақстан көп ұлтты халқы бар республикаға айналды. Кеңестік дәуірдегі таптық мәнді ту етіп, ұлттық ерекшеліктерді елеусіздендірген мемлекеттік көші-қон саясатының нәтижесінде қазақтарға ұлт ретінде құрып кету қаупі төнді. 1916 ж. Ұлт азаттық көтерілісті жазалау шараларынан қашқан қазақтардың көші-қоны кеңестік дәуірде өршіген қазақтардың сыртқа көші-қонының бастамасы болды. Осы дәуірде орын алған саяси-демографиялық катаклизмдердің нәтижесіндегі қазақтардың өлім-жітімі мен сыртқа көші-қоны және ең бастысы, қазақ жеріне аграрлық, өндірістік, қуғын-сүргіндік көші-қондар толқындары арқасында өзге ұлт өкілдерінің келуі тұрғылықты ұлт өздерінің тарихи жерінде азшылық ұлтқа айналдырды;

3) Тәуелсіздік жылдары – көші-қон қозғалысында ғасыр бойы Қазақстанға келген ұлт өкілдерінің тарихи отанына қайту көші-қоны күшейіп, кері Қазақстанға зобалаң жылдары шекара асып кеткен отандастарымыздың оралуы.

М.Х.Асылбеков және А.И. Құдайбергенованың кезеңдерге бөлуінде айырмашылық жоқ. С.В.Пашков, А.В.Шуур [3] Қазақстанның XX ғасырда өткен демографиялық үрдістердің ауқымының кендігі мен күрделілігі, халқының өсіп-өну және қалыптасу тарихын зерттеу еңбегінде XVIII ғасырдың соңғы ширегінен қазіргі заманға дейінгі орын алған тарихи факторларға тоқталып өтеді. Соның ішінде автордың ойынша Кеңес заманындағы қазақтардың талай ашаршылық жылдары, қуғын-сүргін, Ұлы Отан соғысы жылдары, Қазақстанға батыс майданнан тұрғындарды жедел эвакуациялау, тың және тыңайған жерлерді игеру, т.б. факторлар этнодемографиялық өзгерістердің нақ ортасы. XX ғасырдың 30 – 50 жылдары автордың ойынша Қазақстанның қазіргі этнодемографиялық келбетін айқындап берді[4].

Қазақстанда осы жылдар аралығында полиэтникалық қоғам қалыптасты деп ой түйеді.

В.В. Козинаның [5] «Қазақстанның демографиялық тарихы» (XIX ғ.аяғы – XXI ғ. басы) еңбегінде этнодемографиялық үдерістер сипатталады, кезеңдері айқын ажыратылып белгіленбеседе Қазақстанның көпұлтты мемлекетке айналуының негізгі кезеңі XX ғасырдың басы деп көрсетілген. Жалпы осы уақытта Қазақстан территориясында өмір сүрген қазақтар, орыстар мен украиндықтардың саны жалпы халық санының 86,1% құраған. Осылай атамекенінде өмір сүріп жатқан қазақтар XX ғасырдың алғашқы ширегінде халық саны біртіндеп азая бастаған тенденция басталды. Бұл үдеріске қарама қарсы орыстар мен украиндардың саны өсе бастады.

Қазақстандағы көші-қонның тарихи мәні мен оның халықтың әлеуметтік-ұлттық құрамына тигізген әсерін ашуда, көші-қон процесі мен ұлттық құрылым өзгерістерінің өзара байланысты тарихи құбылыс екендігін алғаш көрсеткендердің бірі Е.Н.Гладышева [6] болды.

Соңғы жылдары әлемдегі жаһандану үрдістерінің күшеюімен ақпараттық шекаралардың біртіндеп жойылуына байланысты ғылыми кеңістікте тарихи демография саласына қызығушылықтар артуда. Дегенмен, Қазақстанның этнодемографиялық мәселесі төңірегінде зерттелмей жатқан мәселелер көп, сол мәселелер қатарында аймақтық тұрғыдан зерттелген, салмақты баға берілген Шығыс Қазақстан бойынша жасалған этнодемографиялық үдерістерге талдау жасау.

Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауында [6] «Біз қазақ халқына, біздің мәдениетіміз бен тілімізге қатысты тарихи әділдікті қалпына келтірдік.

Этностық, мәдени және діни әралуандыққа қарамастан, елімізде бейбітшілік пен саяси тұрақтылықты сақтадық.

Қазақстан 140 этнос пен 17 конфессияның өкілдері үшін туған шаңырағына айналды.

Азаматтық татулық пен ұлтаралық келісім – біздің басты құндылығымыз. Көпұлтты еліміздегі татулық пен келісім, мәдениеттер мен діндердің үндесуі әлемдік эталон ретінде танылған.

Қазақстан халқы Ассамблеясы мәдениеттер үндесуінің бірегей еуразиялық үлгісі болды.

Қазақстан жаһандық конфессияаралық үнқатысу орталығына айналды» - деп, Қазақстан халқының талай зобаланды басынан өткере келе осы күнде болашақтың іргесін жүзден астам ұлт өкілдерімен қалап жатқандығын атап көрсетеді. Қазақстан халқы жүріп өткен жол – айырықша. Осыншама саяси науқандар мен оқиғалардан, оның ішінде көбі халықтың өмір сүру ерекшеліктерін ескерместен, қолдан жасалған сауатсыз саяси қадамдар кесірінен орын алған жағдайлардан кейін халықтың демографиялық, этникалық,

территориялық, т.б. ерекшеліктерін ескере отырып болашаққа бағдарлану артық болмас.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. <http://abai.kz>. Қазақ ұлты: этнодемографиялық даму белестері. М.Асылбеков, Ж.Асылбекова, ("Егемен Қазақстан" 27.07.2011.)
2. iiie.kz. А.И. Құдайбергенова. «Кеңес дәуіріндегі Қазақстандағы көші-қон үдерістері: тарихи-демографиялық аспект (1917-1991 жж.)» атты тақырыпта 07.00.02 – Отан тарихы (Қазақстан Республикасының тарихы) мамандығы бойынша тарих ғылымдарының докторы ғылыми дәрежесін алуға дайындаған диссертациясы.
3. С.В.Пашков, А.В.Шуур. Современные этнодемографические процессы в Казахстане: методическое пособие / С.В. Пашков, А.В. Шуур. -

Петропавловск: СКГУ им. М. Козыбаева, 2015. – 110 с.

4. Базанова Ф.Н. Формирование этнического состава населения дореволюционного Казахстана // Вестник АН КазССР. –1977. –№7. –С.58–66.;
5. В.В.Козина. «Демографическая история Казахстана»: Учеб.пос.- Караганда: Изд-во КарГУ, 2007. 28 – 30 б. 145
6. Гладышева Е.Н. О взаимовлиянии миграции национального состава населения. -М.: Статистика, 1973. -256 с.; Бекмаханова Н.Е., Кабузан В.М. Русско-украинская миграция в Казахстане в XIX начало XX вв. // Известия АН КазССР. Серия общественных наук, 1982. -№ 2. –С.20.
7. <http://www.akorda.kz>. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы. 2012 жылғы 14 желтоқсан.

АУТИЗМІ СИНДРОМЫ БАР БАЛАЛАРДАҒЫ НЕВРОЛОГИЯЛЫҚ БҰЗЫЛУЛАР

Бектемісова Ш.Т.

Абай атындағы Қазақ Ұлттық
Педагогикалық Университетінің
«Педагогика және психология» мамандығының
2-курс магистранты

Жалғасбаев С.Е.

Әл-Фараби атындағы
Қазақ Ұлттық Университетінің
«Инклюзивті білім беруді
медициналық-педагогикалық сүйемелдеу»
мамандығының 2-курс магистранты

Соңғы 30-40 жыл ішінде аутизм спектрінің бұзылуының таралуы көптеген елдерде 10000 бала популяциясына шаққанда 4-5-тен 50-116 жағдайға дейін өседі, бұл осы мәселенің жоғары өзектілігін анықтайды [1, 2]. Бұзылулары бар балаларды клиникалық тексеру барысында аутизм спектрі тек негізгі клиникалық көріністерге ғана емес, сонымен қатар қатар жүретін неврологиялық бұзылуларға да назар аударуы керек. Көптеген жағдайларда бұл аутизммен ауыратын науқастың келбетін сипаттайтын неврологиялық белгілер. Бұл жағдайда бірдей ми механизмдері аутизм спектрінің бұзылуының негізгі көріністерінің де, ілеспе неврологиялық бұзылулардың да себептері ретінде әрекет етуі мүмкін [1,3].

Бұл балалардағы неврологиялық бұзылулардың спектрі кең және мыналарды қамтуы мүмкін: кешіктірілген және дисгармониялық ерте психомоторлық даму; сенсорлық қабылдау/өңдеу ерекшеліктері; моторлық және психикалық реакциялардың қаттылығы мен монотондылығы; мотордың тежелуі және қозғалыстың жоғарылауы; мотор стереотиптері; қозғалыс үйлестіруінің бұзылуы; праксистің қалыптасуының бұзылуы (диспраксия); экспрессивті моториканың бұзылуы; сөйлеу дамуының бұзылуы және

артикуляцияның бұзылуы; тиктер; эпилепсия. Аутизммен ауыратын науқастардың сезімтал саласы бірқатар ерекшеліктерімен ерекшеленеді [1, 3, 4]. Иістерге, дәмдік тітіркендіргіштерге және жарыққа гиперсенсивтілік сипатталған. Балалар белгілі бір дыбыстардан (ксенофобия) қорғану үшін құлақтарын жауып, ұшақтың немесе шаңсорғыштың шуынан қорқады. Сонымен қатар, тактильді тітіркендіргіштерден аулақ болу бар. Екінші жағынан, оларда сенсорлық иммунитет бар. Балалар өз есімдеріне жауап бермейді және қатты дыбыстарға қатысты "есту қабілетінің бұзылулары" болып қалуы мүмкін. Олар ауырсынуға жауап бермейді және өздерін жаракаттауы мүмкін. Бұл белгілер бақылау бұзылыстарымен, синестезиялармен және сенсорлық тітіркендіргіштерден аулақ болумен сипатталатын таламустың зақымдану белгілеріне ұқсас. Бұл сезімталдықтың бұзылуы париеотемпоральды кортекстің дисфункциясында, соның ішінде дене схемасының бұзылуында да кездеседі.

Сенсорлық ерекшелік, тактильді және есту салаларынан басқа, көру саласында да кездеседі, бұл басқа адамдардың бет әлпетін тану қиындықтарымен бірге жүреді. Тактильді тітіркендіргіштерге төзбеушілік оқшауланған немесе жалпы сенсорлық төзімсіздік шеңберінде болуы мүмкін, бұл жағдайда

оны, мысалы, жарық пен дыбыстарға жоғары сезімталдықпен салыстыруға болады. Сезімталдықтың бұл түрі аутизмде жиі кездеседі және балаларда бар екенін көрсетеді сенсорлық тітіркендіргіштерді өңдеудің жалпы бұзылуы. Аутизм бұзылыстары бар балалардың моторикасы спектра қозғалыстардың жетілмегендігімен және дисгармониясымен ерекшеленеді.

Балалар психиатриясында мұндай ауытқуларды белгілеу үшін бұрын неврология үшін "моторлық дебилділік", "моторлық инфантилизм", "фронтальды мотор жеткіліксіздігі" сияқты ерекше терминдер қолданылған [1, 3]. Аутизмдегі қозғалыс бұзылыстары туралы басылымдарда бұлшықет сияқты белгілер үнемі байқалады: дистония, ерекше жүру, тепе-теңдікті бақылау, үйлестіру және күрделі қозғалыстарды орындау қиындықтары, бірақ бұл көріністердің барлығы аутизм спектрінің бұзылуының негізгі клиникалық белгілері ретінде қарастырылмайды [4]. Моторлы "маннеризмдер", стереотиптік немесе қайталанатын механикалық әрекеттер (саусақтармен, қолдармен немесе кешенмен сермеу немесе айналдыру) аутизм спектрінің бұзылуының диагностикалық критерийлеріне енгізілген [4].

Бірнеше зерттеулер аутизмнің моторикадағы проблемалармен, соның ішінде моториканың кешеуілдеуімен, бұлшықет гипотониясымен, қозғалысты жоспарлау мен ұйымдастырудағы қиындықтармен (диспраксия) және аяқтың ұшымен жүрумен байланысын байқады; ауыр мотор тапшылығы бар аутизм спектрінің бұзылыстарының ассоциациясы анықталмады [5]. Аутизмі бар балалар үшін типтік үлкен және кіші моторлық актілердің кешеуілдеуі және біркелкі емес қалыптасуы (қозғалтқыштың баяу немесе дисгармониялық дамуы), қозғалыс үйлестіруінің бұзылуы, постуральды реакциялардың жеткіліксіздігі [6, 7]. Аутизммен ауыратын балаларға тән моторлық стереотиптерге қолды сермеу, артқа-артқа тербелу, сағаттың маятнігіне шексіз қарау, қайталанатын сөздер мен сөйлемдер, сондай-ақ басын немесе денесін шайқау, шеңбер бойымен жүру, секіру немесе есіктерді ашу және жабу түріндегі қайталанатын оғаш қозғалыстар жатады. Кейбір балалар үнемі көз алмаларын басады. Мұндай әрекеттер кейде "қайталанатын мінез-құлық" деген бейтарап терминмен белгіленеді [1].

Стереотиптер стереотиптік мінез-құлықпен шектеледі: әдеттегі қозғалыстар мен көзқарастар кейде рәсімдер ретінде қарастырылатын, бірақ белгілі бір ниетсіз орындалатын артық құрылымды әрекеттермен ауыстырылады [1]. Әдептілік, қайталанатын және көркем қимылдар тоқтатуға болмайтын мінез-құлық (басқару функцияларының бұзылуынан туындаған қайталанатын және "фронтальды" мінез-құлық) немесе қандай да бір мақсатқа ие мінез-құлық ретінде түсіндіріледі. Стереотиптер мен табандылықты (мысалы, заттардың

айналуы) қабылдаудың тұрақтылығын қатаң сақтау деп түсіндіруге болады. Бұл ретте мыналар ажыратылады: 1) Сыртқы мағынасыз қайталанатын әрекеттер; 2) мақсаты бар және ережелерге бағынатын обсессивті мінез-құлық; 3) белгілі бір әрекеттерді алуға бағытталған мінез-құлық сезім (мысалы, қысым нәтижесінде көздер); 4) өзіне зиян келтіру.

Қазіргі идеялар бойынша, церебральды ана мен бала арасындағы қарым-қатынастың негізі айна нейрондарының жүйесі қызмет етеді. Бұл жүйе басқа адамдардың іс-әрекеттерін және олардың әлеуметтік байланыстар мен өзара әрекеттесу үшін қаншалықты маңызды екенін тануға мүмкіндік береді.

Бұл нейрондарды алғаш рет 1980 жылдары итальяндық нейробиолог және психолог G. Rizzolatti және оның әріптестері адамдардағы Брок орталығының аналогы-мандай қыртысының F5 аймағына микроэлектродтарды енгізу арқылы эксперименттерінде ашты.

Практика дамуының бұзылуы (диспраксия) аутизм спектрінің бұзылуы бар балаларға тән және негізінен сол жақ ми дисфункциясының көріністеріне жатады. Практика-күрделі әрекеттерді орындау (бақылау), визуалды және визуалды-кеңістіктік көріністерге негізделген орындалу ретін жоспарлау іске асыру сияқты компоненттерді қамтиды. Аутизмі бар балаларға диспраксия тән –мақсатты әрекеттердің қалыптасуының бұзылуы. Бұл жағдайда дизайнның диспраксиясын ажыратып алу керек (идеаторлық), әрекетті бағдарламалау (идеомоторлық), әрекетті орындау (кинетикалық) және конструктивті (тұтас құрастыру қиындықтары оның бөліктерінен, конструкцияларынан) [3].

Қабілетсіздіктің себебі ретінде диспраксиядан басқа заттармен жұмыс аутистер түсіне алмайтын белгілі бір әлеуметтік мағынаға ие болуы мүмкін. Аспергер синдромы бар көптеген балаларда моторлық және дауыстық тиктер, стереотиптер және импульсивті мінез-құлық бар, бұл көбінесе Туретта синдромының критерийлеріне сәйкес келеді [9].

Туретта синдромының диагностикалық критерийлері әлеуметтік байланыс пен сөйлеудің бұзылуының негізгі белгілері ретінде қосылмағанымен, Аспергер мен Туретта синдромдарының қатар жүретін бұзылулар ретінде әрекет етуі және бірқатар ұқсас клиникалық көріністермен сипатталуы сирек емес. Соңғыларының арасында күшті эмоциялар аясында күшейетін стереотиптік қозғалыстар – Туретта синдромындағы тиктер және Аспергер синдромындағы стереотиптер), импульсивтілік, қайталанатын мінез-құлық реакциялары, эхололия, мазасыздық, ашуланшақтық және т. б.

Осылайша, неврологиялық бұзылулар аутизмдегі тән қатар жүретін бұзылуларға жатады. Аутизмі бар балаларда баяулаған және дисгармониялық ерте психомоторлық дамудан кейін әртүрлі дәрежеде көрсетілген қозғалыс бұзылыстары мен жоғары психикалық функциялардың қалыптасу

бұзылыстарының өзіндік спектрі қалыптасады. Оларды анықтау аутизм спектрі бұзылған науқастарға кешенді көмек көрсету тактикасын анықтауда үлкен маңызға ие.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Симашкова Н.В. Расстройства аутистического спектра. Научно-практическое руководство. М: Авторская Академия 2013; 264. (Simashkova N.V. Autism spectrum disorders. Scientific-practical guide. Moscow: Avtorskaya Academia 2013; 264.)
2. Новоселова О.Г., Каркашадзе Г.А., Журкова Н.В., Маслова О.И. Перспективы диагностики расстройств аутистического спектра у детей. Вопр соврем педиат 2014;13: 3: 61—68. (Novosyolova O.G., Karkashadze G.A., Zhurkova N.V., Maslova O.I. Prospects of diagnostics of autism spectrum disorders in children. Vopr sovrem pediat 2014; 13: 3: 61—68.)
3. Ньюкиктъен Ч. Детская поведенческая неврология. Том 2. М.: Теревинф 2010; 336. (Njikiktjen Ch. Pediatric behavioural neurology. Vol. 2. Moscow: Terevinf 2010; 336.)

4. Tuchman R.F., Rapin I. Autism: a neurological disorder of early brain development. London: Mac Keith Press 2006; 354.
5. Ming X., Brimacombe M., Wagner G.C. Prevalence of motor impairment in autism spectrum disorders. Brain Dev 2007;29: 9: 565—570.
6. Горюнова А.В. Неврологические предшественники и маркеры предрасположенности к шизофрении (проспективное исследование детей раннего возраста из группы высокого риска по шизофрении): Автореф. дис.д-ра мед. наук. М 1995; 45. (Goriunova A.V. Neurological precursors and markers of schizophrenia predisposition. Prospective study of infants of schizophrenia high risk group: Avtoref. dis. ... d-ra med. nauk. Moscow 1995; 45.)
7. Meyer-Lindenberg A. Autismuspektrumstorungen. Der Nervenarzt 2011; 82: 5: 551—552.
8. Баенская Е. Р., Либлинг М. М., Никольская О. С. Аутичный ребенок. – М.: Теревинф, 2017. – 288 с.
9. Никольская О. С. Аффективная сфера человека: взгляд сквозь призму детского аутизма. – М.: Центр лечебной педагогики, 2000. – 361 с.

«САКРАЛДЫ ҚАЗАҚСТАН» 8 СЫНЫПҚА АРНАЛҒАН ҚОЛДАНБАЛЫ КУРС

Сакралды Қазақстан қолданбалы курсы география, туризм және өлкетану саласындағы элективті курс 34 сағатқа 8 сынып оқушыларына арналған.

Бұл курста Қазақстанның әйгілі аймақтарын білу, туған өлкенің яғни, Ақмола облысының сакралды аймақтары: Оқжетпес тауы, курорттық аймақтар: Щучье-Бурабай, Ерейментау, Зеренді, Сандықтау жерлері. Мемлекеттік табиғи қорықтар мен қорықшалар, сонымен қатар Ұлы Жібек жолындағы көне қалалар мен Қазақстанның табиғи-тарихи рекреациялық аймақтарын кеңінен түсіну қарастырылған.

Оқушылар Қазақстанның сакралдық аймақтарының географиялық орнын біліп, оны картадан көрсете алу және алған білімдерін күнделікті өмірде қолдана білуге үйрету қарастырылған.

Элективті курстың материалдарын оқушылар оқу барысында игереді. Сакралды аймақтар туралы түсініктерді жете түсініп, бекітуге алған білімдерін сапалы орынды пайдалануға машықтанады.

Мақсаты: Сакралды Қазақстан курсын оқып – үйрену, оқушылар Қазақстанның сакралдық аймақтарының географиялық орнын біліп, оны картадан көрсете алу және алған білімдерін күнделікті өмірде қолдана білуге үйрете отырып,

Төлебай Г.Е.

«Ақмола облысы Целиноград ауданы
Қажымұқан ауылының ЖОББМ» КММ
география пәні мұғалімі

жауапкершілікке, тиянақтылыққа тәрбиелеу. Туған өлкеге деген құрмет дағдысын қалыптастыру.

Міндеттері:

1. Сакралды Қазақстан аймақтары туралы түсінігін қалыптастыру
2. Қазақстанның әйгілі аймақтарының географиялық орнын картадан көрсету
3. Анықтама материалдарымен жұмыс жасауды қалыптастыру
4. Туған өлкеге деген құрмет дағдығын қалыптастыру

Оқушылар білу керек:

1. Қазақстанның сакралды аймақтары жалпы түсінік
2. Ақмола облысының сакралды аймақтары
3. Курорттық аймақтар
4. Мемлекеттік табиғи қорықтар
5. Қорықшалар
6. Ұлттық саябақтар
7. Ұлы Жібек жолындағы көне қалалар
8. Қазақстанның табиғи- тарихи рекреациялық аймақтары
9. Қазақстанның таулы өлкесі

Күтілетін нәтиже:

Элективті курстың материалдарын оқушылар оқу барысында игереді.

**ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ҚОҒАМДАСТЫҚ ХАБАРШЫСЫ
ВЕСТНИК ПЕДАГОГИЧЕСКОГО СООБЩЕСТВА**

Курстың соңында оқушылардың Қазақстанның сакралды аймақтары жайлы түсініктері мен білімдері қалыптасады.

Қазақстанның сакралдық аймақтарының географиялық орнын картадан біледі.

Алған білімдерін күнделікті өмірде қолдана білу түсініктерді игеріп бекітеді.

Туған өлкеге деген құрмет дағдығын үйренеді.

Шығармашылық деңгейі көтеріліп, ізденушілік белсенділіктері дамиды.

Ғылыми болжам:

Осы бағдарлама бойынша білім алған оқушылар өлке тарихындағы Қазақстанның әйгілі аймақтары туралы білімдерін терең меңгеруге деген қызығушылығы артады.

Картадан қиналатын оқушылар, осы курста Қазақстанның сакралды аймақтарының географиялық орнымен жұмыс жасауды игеру арқылы, картамен жұмыс жасауға дайын болады деп болжануда.

Сакралды Қазақстан Қолданбалы курсы 34 сағат, аптасына 1 сағат.

№ р/с	Сабақтың тақырыбы	Сағ саны	Мерзімі	Ескерту
1	Кіріспе	1		
I бөлім Менің кіші отаным				
2	Ақмола облысының жер бедері мен ерекшелігі	1		
3	Ақмола облысының сакралды аймақтары	1		
4	Оқжетпес тауына саяхат	1		
5	«Щучье-Бурабай» курорттық аймағы	1		
6	«Ерейментау» туристік орталық	1		
7	«Зеренді» сауықтыру аумағы	1		
8	«Қорғалжын» Мемлекеттік табиғи қорығы	1		
9	«Сандықтау» туристік орталық	1		
10	«Көкшетау» Мемлекеттік ұлттық табиғи паркі	1		
II бөлім Қазақстан аумағындағы «Ұлы Жібек жолы»				
11	Сарайшық	1		
12	Сығанақ	1		
13	Сауран	1		
14	Отырар	1		
15	Түркістан	1		
16	Тараз	1		
17	Испиджаб	1		
18	Суяб	1		
19	Баласағұн	1		
20	Сөзақ	1		
21	Құлан	1		
22	Талғар	1		
23	Алматы	1		
III бөлім Қазақстанның табиғи- тарихи рекреациялық аймақтары				
24	Ұлттық саябақтар мен қорықшалар	1		
25	Қорықтар	1		
26	Алтай өлкесі	1		
27	Қасиетті Қапал-Арасан, Жаркент-Арасан	1		
28	Сарыағаш	1		
29	Манкент	1		
30	Дертке шипа Тоғызбұлақ	1		
31	Каспий көлі	1		
32	Айдынды Алакөл	1		
33	Үлкен Алматы көлі, көрікті Көлсай көлі	1		
34	Жобаны қорғау	1		

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Садықов Т.С., Төлеубаев А.Т. Ежелгі Қазақстан тарихы 6-сыныпқа арналған оқулық А., 2011;
2. Нысанбаев Ә., Көмекбаев Б. Ежелгі Қазақстан : Қазақстан балалар энциклопедиясы А., «Аруна» 2004;

3. Балаларға арналған энциклопедия Менің елім
4. Бейсенова Ә., Карпеков Қ., Қазақстанның физикалық географиясы, 8-сынып
5. Жұмаханов Т., Шаңбай Т., Жұматаев Б., Тетенко Л.И., Ежелгі Қазақстан

«ХИМИЯҒА КІРІСПЕ» 7 СЫНЫПҚА АРНАЛҒАН ҚОЛДАНБАЛЫ КУРС

Байсарсенова Н.Ш.

«Ақмола облысы Целиноград ауданы
Қажымұқан ауылының ЖОББМ» КММ
химия пәні мұғалімі

«Химияға кіріспе» қолданбалы курсы химия пәні, бағыты ғылыми-жаратылыстану элективті курсы 34 сағатқа 7 сынып оқушыларына арналған.

Бұл курста химияның заттар мен олардың айналымы, заттардың қасиеттері, олардың құрамы мен құрылысына тәуелділігін кеңінен түсіндіру қарастырылған. Оқушыларға химиялық процестердің мағынасын, негізгі заңдары мен заңдылықтарды түсініп, күнделікті өмірде оларды қауіпсіз пайдалана алуға үйрету қарастырылған. Элективті курстың материалдарын оқушылар оқу барысында игереді. Есептер шығару, интербелсенді тақтадан түрлі флатформалармен жұмыс жасау, тақырып бойынша медиа ақпараттар алу, тапсырма орындау барысында химиялық қосылыстар туралы түсініктерді жете түсініп, алған білімдерін сапалы орынды пайдалануға машықтанады.

Мақсаты: Химия пәні негізін оқып-үйрену, табиғи құбылыстар, үдерістер, заңдардың мәнін түсіну үшін қауіпсіздік техникасын сақтай отырып лабораториялық тәжірибе жүргізіп, эксперименттік есептер шығарып, модельдер жасау арқылы алған білімдеріне сүйеніп заттың құрамы мен қасиетін заңдылығын зерттеп, ондағы процестерді жоғары дәлдікпен талдап сипаттауды үйрете отырып, жауапкершілікке, тиянақтылыққа тәрбиелеу.

Міндеттері:

1. Химия пәні негізі туралы түсінігін қалыптастыру
2. Табиғи құбылыстар пен үдерістерді түсіндіру
3. Анықтама материалдарымен жұмыс жасауды қалыптастыру
4. Тәжірибе, зерттеу жүргізу және лабораториялық құралдармен жұмыс жасау дағдыларын дамыту.

Оқушылар білу керек:

1. Химия пәні жалпы түсінік
2. Таза заттар және қоспалар
3. Заттардың агрегаттық күйінің өзгеруі
4. Атомдар. Молекулалар. Заттар
5. Ауа. Жану реакциясы
6. Химиялық реакциялар
7. Химиялық элементтердің периодтық кестесі
8. Салыстырмалы атомдық масса және қарапайым формула
9. Адам ағзасындағы химиялық элементтер

Күтілетін нәтиже:

Элективті курстың материалдарын оқушылар оқу барысында игереді.

Курстың соңында оқушылардың химия пәні туралы түсініктері мен білімдері қалыптасады.

Химия курсын оқу барысында табиғи құбылыстар, үдерістер заңдылықтар туралы түсініктерді игеріп бекітеді.

Оқушылар қауіпсіздік техникасын сақтай отырып, лабораториялық тәжірибе және зерттеулер жүргізуге машықтанады.

Химия курсын оқу барысында эксперименттік есептер жүргізіп, модельдер жинауды үйренеді. Курс бойынша алған білімдерін күнделікті өмірде қолдана алады. Шығармашылық деңгейі көтеріліп, ізденушілік белсенділіктері дамиды.

Ғылыми болжам:

Осы бағдарлама бойынша білім алған оқушылар табиғи құбылыстарды, үдерістерді, заңдылықтарды, эксперименттік есеп шығару – химия ғылымының негізін меңгеруге қызығушылығы артады.

Есепті шығаруға қиналатын оқушылар, осы курста есеп толықтай игеріп, есептің түрлерін шығаруға дайын болады деп болжануда.

Күнтізбелік-тақырыптық жоспар

№	Сабықтың тақырыбы	Сағат саны	Мерзімі	Ескерту
1	Кіріспе	1		
I бөлім Таза заттар және қоспалар				
2	Химия – пәні . Заттар және олардың қасиеттері	1		
3	Қауіпсіздік техникасының ережелерімен және зертханалық құрал-жабдықтармен танысу.	1		
4	Таза заттар және қоспалар.	1		
5	Физикалық және химиялық құбылыстар. Химиялық реакциялардың белгілері мен жүру жағдайлары.	2		
6	Заттардың агрегаттық күйлері Салқындау Қыздыру үдерісі	2		
II бөлім Атомдар. Молекулалар Заттар				
7	Атомдар және молекулалар, атом-молекулалық ілім және оның маңызы	2		

8	Химиялық элементтер. Жай және күрделі заттар	2		
9	Атомның құрамы және құрылысы	2		
10	Ауа. Ауаның құрамы Жану үдерісі.	1		
11	Оттектің табиғатта айналымы және қолданылуы	1		
12	Авагадро заңы. Газдардың молярлық көлемі	1		
13	Адам ағзасындағы химиялық элементтер	1		
	III бөлім Химиялық реакциялар			
14	Химиялық реакциялардың типтері	1		
15	Химиялық реакциялардың теңдеулері.	2		
16	Зат массасының сақталу заңы	1		
17	Табиғи қышқылдар мен негіздер.	1		
18	«Сұйылтылған қышқылдар мен карбонаттардың әрекеттесуі.	1		
19	Көмірқышқыл газына сапалық реакция	1		
20	Химиялық элементтердің жіктелуі Периодтық кестенің құрылымы	1		
21	Салыстырмалы атомдық масса	2		
22	Валенттілік химиялық формулалар	1		
23	Формулалар бойынша қосылыстардың салыстырмалы атомдық массаларын есептеу білу	2		
24	Пайдалы геологиялық химиялық қосылыстар	2		
25	Кен және металдарды алу	1		

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Мырзабаев. А «Химия есептерінің түрлері » Алматы, Мектеп .1967 жыл
2. Нұғыманов. Н, Мусина.Т «Химия есептері мен жаттығулары»Алматы , Мектеп 1972 жыл
3. Хомченко. Г.Г «Химия» Алматы ,Рауан 1990 жыл
4. Қарсыбеков.М. «Аноорганикалық химия»
5. Филиппова Л.М «Бейорганикалық заттарды сапалық талдаудың зертханалық практикумына арналған оқу құралы»
6. Бірімжанов Б.А,Нұрахметов Н «Жалпы химия»

7. Шоқыбаев Ж., Бегалиева Ж «Жалпы химия»
8. Құлжанов К.С « Аналитикалық химия»
9. Варламова Т., Кракова А «Общая и неорганическая химия» Москва 2000жыл
10. Молдағалиев Х.Д «Жоғарғы оқу орындарына түсушілерге арналған химия
11. Егоров А.С, Г.Х.Аминова «Химия»
12. Дайнеко В.И «Органикалық химия есептерін шығаруды үйрету»
13. Хомченко И.Г «Решение задач по химии»

THE COGNITIVE DANCE OF SPEECH PRODUCTION: UNRAVELING THE INTRICACIES OF THOUGHT INTO SPEECH

Alzhapar Zh.T.

Master's student of Astana International University.

Introduction:

Speech production is not merely a mechanical process of vocalizing sounds; it is a fascinating interplay of cognition, language planning, and motor execution. The cognitive aspects of speech production delve into the complex mental processes that precede and accompany the act of speaking. In this article, we will explore the intricate dance of cognition involved in transforming abstract thoughts into the rich tapestry of spoken language.

Main body:

Language Planning and Conceptualization:

The journey of speech production begins in the realm of thought. Before uttering a single word, the brain engages in a process of conceptualization, where abstract ideas are translated into linguistic representations. This mental activity involves selecting the appropriate words, constructing sentences, and organizing thoughts in a

coherent manner. The brain draws upon an extensive mental lexicon, a repository of words and their meanings, to navigate the vast landscape of language.

Lexical Retrieval:

Once the conceptualization phase is complete, the brain embarks on the journey of lexical retrieval. This involves accessing the mental lexicon to retrieve the specific words needed to convey the intended message. The retrieval process is not always seamless, and occasionally, individuals may experience tip-of-the-tongue phenomena where the word is on the brink of consciousness but remains momentarily elusive. The efficiency of lexical retrieval contributes to the fluency and articulation of speech.

Syntax and Sentence Structure:

In the realm of cognition, the brain navigates the intricacies of syntax and sentence structure. It juggles the rules and conventions of grammar to construct

grammatically correct and coherent sentences. The brain effortlessly organizes words into phrases and sentences, ensuring that the intended meaning is conveyed accurately. This syntactic processing is crucial for effective communication, as it determines the clarity and comprehension of the message.

Working Memory and Speech Planning:

Working memory, a cognitive system responsible for temporarily holding and manipulating information, plays a pivotal role in speech planning. It allows individuals to keep track of the ongoing conversation, plan their responses, and seamlessly integrate new information. The interplay between working memory and language processing is essential for the real-time nature of speech production, enabling individuals to participate in dynamic and fluid conversations.

Monitoring and Self-Correction:

The cognitive aspects of speech production also involve a continuous monitoring process. As individuals speak, they monitor their own output for errors or inconsistencies. This self-monitoring mechanism allows for real-time corrections, ensuring that the spoken words align with the intended message. The ability to adapt and self-correct contributes to the flexibility and accuracy of speech production.

Emotional and Social Influences:

Cognition in speech production is not solely confined to linguistic processes; it also encompasses emotional and social dimensions. The brain considers the emotional context of the communication, modulating tone, pitch, and emphasis to convey nuances and

sentiments. Additionally, social cues and norms influence the choice of words and the overall communicative style, highlighting the intricate connection between cognition and social awareness.

Conclusion:

Speech production is a cognitive marvel, where the mind orchestrates a symphony of linguistic, cognitive, and social processes. Understanding the cognitive intricacies of speech production unveils the depth of human communication, showcasing the seamless integration of thought and language. As we explore the cognitive dance behind spoken words, we gain insights into the rich tapestry of human cognition and its role in the art of effective communication.

References:

1. Levelt, W. J. M. (1999). Models of word production. *Trends in Cognitive Sciences*, 3(6), 223–232.
2. Hickok, G. (2012). The cortical organization of speech processing: Feedback control and predictive coding in the context of a dual-stream model. *Journal of Communication Disorders*, 45(6), 393–402.
3. Dell, G. S., Schwartz, M. F., Nozari, N., Faseyitan, O., & Coslett, H. B. (2013). Voxel-based lesion-parameter mapping: Identifying the neural correlates of a computational model of word production. *Cognition*, 128(3), 380–396.
4. Indefrey, P., & Levelt, W. J. M. (2004). The spatial and temporal signatures of word production components. *Cognition*, 92(1-2), 101–144.
5. Guenther, F. H. (2016). *Neural Control of Speech*. MIT Press.

ДРОНДАРДЫ ҚҰРЫЛЫСТА ЖӘНЕ ИНФРАҚҰРЫЛЫМДЫҚ ЖҰМЫСТАРДА ҚОЛДАНУ

Тукашев Ж.Б.

к.т.н., доцент

Казагачев В.Н.

ст.преподаватель

Суюнова А.Е.

студентка группы СК-301
Актюбинский региональный
университет им.К.Жубанова
г. Актюбе, Республика Казахстан

Қолдану дрондар құрылыста және инфрақұрылымдық жұмыстарда ол қазірдің өзінде құрылыс процесінің ажырамас бөлігіне айналды. Пилотсыз ұшу технологиялары құрылыстың өмірлік циклінің барлық кезеңдерінде, жобалау және жұмысты ұйымдастыру кезеңінен бастап, объектілерді пайдалану және аумақты құрылыс қалдықтарынан тазарту және тазарту бойынша іс-шараларға дейін қолданылады[3][5]. Құрылыста әртүрлі типтер қолданылады дрондар. Мысалы, логистикалық дрондар қоймалар мен өндіріс орындары арасында материалдарды тасымалдауға жауапты. Құрылыс дрондар ғимараттарды салумен, жабдықтарды орнатумен және инфрақұрылымды салумен айналысады. Әскери дрондар рет үшін

пайдаланылады объектілерді бақылау және бақылау.

Сонымен қатар, әртүрлі түрлері бар дрондар, құрылыс индустриясында қолданылатын, әрқайсысының өзіндік ерекшеліктері мен мүмкіндіктері бар. Мысалға, квадрокоптерлер, трикоптерлер, гексакоптерлер және октокоптерлер - бұл әртүрлі типтер дрондар, құрылыста пайдаланылуы мүмкін.

Бұл мақалада біз әртүрлі аспектілер мен қолданбаларды қарастырамыз дрондар құрылыс және инфрақұрылымдық жұмыстарда, олардың артықшылықтары мен жаңа технологиялық әзірлемелерде.

Тиімділікті арттыру және уақытты қысқарту. Қолданудың негізгі артықшылықтарының бірі

дрондар құрылыста өнімділікті арттыру және жұмыстарды орындау уақытын қысқарту болып табылады. Дрондар құрылыс процестерін бақылауды тиімді жүзеге асыра алады, инспекция мен сапаны бақылауды жүзеге асыра алады, құрылыс алаңдарына материалдарды жеткізуді жүзеге асыра алады. Жылдамдық пен маневрліктің арқасында, дрондар бұл процестердің барлығы айтарлықтай жылдамдатады, бұл уақытты үнемдеуге және жұмыс өнімділігін арттыруға мүмкіндік береді.

Сурет 1. ҰША
(Propeller PPK, пилотсыз ұшақ DJI Phantom 4 RTK)

(<https://www.dji.com/ru/phantom-4-pro>)

Олар сондай-ақ жұмыс орнын картаға түсіру, маркетинг, VR, құрылысқа техникалық қызмет көрсету және құрылысты қадағалау үшін қолданылады. Мысалға, дрондар жұмыс орнын картаға түсіру үшін пайдалануға болады. Маманның объектіні лазерлік өлшеулер көмегімен тексеруі нақты нәтиже береді, бірақ көп уақытты қажет етеді. Ал көмегімен дрондар құрылыстың қашықтан басқаруға болады: деректерді автоматты түрде жазу, панорамалық суретке түсіру. Дрондар жер бедерінің нақты карталарын және құрылыс нысандарының үш өлшемді модельдерін жасау үшін қолданылады. Бұл іске асырылатын жобаның әрбір аспектісі туралы ақпараттың максималды көлемін алуға және жобалау кезеңінде уақыт шығындарын азайтуға мүмкіндік береді[3][5].

Сурет 2. Жұмыс принципі дрон-технологиялар

<https://medium.com/@traceair/how-traceair-platform-brings-construction-site-at-your-fingertips-f586abafc4ce>

Мониторинг және инспекция. Дрондар объектілер мен инфрақұрылымның мониторингін ауадан жүзеге асыра алады. Олар бейне және фото материалдарды жоғары деңгейде жеткізе алады объектілердің жай-күйі туралы толық ақпарат алуға және жұмыстардың барысын бағалауға мүмкіндік беретін ажыратымдылық. Дрондар проблемалық аймақтарды, жарықтар мен деформацияларды уақтылы анықтауға мүмкіндік береді, бұл проблемаларды жою және алдын алу бойынша жедел шаралар қабылдауға мүмкіндік береді. Дрондар құрылыс барысын жедел және үздіксіз бақылау үшін қолданылады. Бұл қосалқы мердігердің жұмыс барысын талдауға мүмкіндік береді және жобаға қатысушылар арасында нақты уақыт режимінде деректердің тасымалдануын қамтамасыз етеді[5].

Құрылыс және материалдарды жеткізу. Дрондар құрылыс және құрылыс алаңдарына материалдарды жеткізу үшін пайдалануға болады. Олар кірпіш, плиталар, арматура және басқа да ауыр элементтер сияқты материалдарды жеткізе алады. Бұл уақытты үнемдеуге, құрылыс процесін жылдамдатуға

және тасымалдау шығындарын азайтуға мүмкіндік береді. Дегенмен, бұл қолданба дрондар құрылыс саласында әлі кең таралмаған.

Қолданудың маңызды бағыттарының бірі дрондар инфрақұрылым мониторингі болып табылады. Жолдар, көпірлер, құбырлар және электр беру желілері сияқты көптеген қалалық нысандар тұрақты бақылау мен техникалық қызмет көрсетуді қажет етеді. Дрондар инфрақұрылымның жай-күйін жүйелі түрде тексеруге және бақылауға, осал тұстарды анықтауға және апаттар мен бұзылулардың алдын алу шараларын уақтылы қабылдауға мүмкіндік береді. Неғұрлым жылдам және тиімді мониторингтің арқасында, дрондар техникалық қызмет көрсетуді оңтайландыруға және ресурстарды үнемдеуге үлес қосыңыз. Дрондар құрылыс нысандарына қызмет көрсету үшін қолданылады. Мысалға, дрон бастап тепловизормен жоғарылау орын алатын барлық орындарды анықтауға мүмкіндік береді жылу шығыны, және дрон фото немесе бейнекамерамен қасбеттің күйін бағалауға мүмкіндік береді[3].

Инженерлік-геологиялық ізденістер: Дрондар

инженерлік-геологиялық зерттеулерді жүргізу үшін қолданылады. Мысалға, дрон құрылыстың оңтайлы орнын анықтауға мүмкіндік беретін топырақ пен ландшафт деректерін жинау үшін пайдаланылуы мүмкін[1][6].

Маркетинг және жарнама: Дрондар маркетингтік және жарнамалық мақсаттар үшін бейне және фотоматериалдар жасау үшін қолданылады. Мысалға, дрон панорамалық бейнелер мен құстардың көзімен фотосуреттер жасау үшін пайдалануға болады[2].

Қауіпсіздікті жақсарту. Қауіпсіздік құрылыс және инфрақұрылымдық жұмыстардың маңызды аспектілерінің бірі болып табылады. Дрондар жұмысшыларға, қызметкерлерге және қоршаған ортаға қауіп-қатерді азайтуға мүмкіндік береді. Олар қауіпті аймақтармен тікелей байланыста болмай-ақ объектілерді тексеруді және бақылауды жүзеге асыра алады. Сонымен қатар, дрондар авариялық жағдайларды, конструкциялардың зақымданулары мен деформацияларын жедел анықтауға қабілетті, бұл күрделі оқиғалардың алдын алуға және тәуекелдерді азайтуға мүмкіндік береді. Дрондар құрылыс алаңдарында қауіпсіздікті қамтамасыз ету және сақтандыру үшін қолданылады. Мысалға, дрон құрылыс алаңындағы ықтимал қауіптерді анықтау үшін пайдаланылуы мүмкін, мысалы, топырақтың құлауы немесе құрылымдардың зақымдануы[2].

Қолдану дрондар құрылыс және инфрақұрылымдық жұмыстарда тиімділікті арттыру,

қауіпсіздікті жақсарту және жұмыстарды орындау уақытын қысқарту үшін үлкен әлеуетке ие. Ауадан бақылау және тексеру, құрылыс және материалдарды жеткізу - осының бәрі қолдану арқылы шындыққа айналады дрондар осы салада. Дегенмен, одан әрі дамыту және күрделірек функцияларды пайдалану үшін саладағы зерттеулер мен жаңа технологияларды белсенді түрде дамыту қажет дрондар.

Сонымен қатар, мұндай өсім мамандарды тиісті даярлаумен және мамандандырылған инфрақұрылымды дамытумен қамтамасыз етілуі тиіс. Нәтижесінде қолдану дрондар құрылыста және инфрақұрылымдық жұмыстарда жаңа мүмкіндіктер туғызып, саланы түрлендіре отырып, өсу жалғасады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. <https://www.drone.com.kz/industries/stroitelstvo/>
2. <https://softline.ru/about/blog/7-sposobov-primeneniya-bespilotnikov-v-stroitelnoy-otrasli>
3. <https://alb.aero/about/articles/drony-pomogayut-v-stroitelstve/>
4. <https://rspectr.com/articles/nam-drony-stroit-i-zhit-pomogayut>
5. <https://skyindustry.ru/bpla-v-stroitelstvo>
6. <https://skyindustry.ru/stroitelstvo-i-bpla-4>
7. Носков, И. В. Дрон-технологии в строительстве – современные решения и возможности / И. В. Носков, К. И. Носков, С. В. Тиненская [и др.] // Вестник Евразийской науки. — 2020. — Т 12. — №5. — URL: <https://esj.today/PDF/37SAVN520.pdf> (дата обращения: 29.10.2023).

УРОКИ ИЗО И ЭКОЛОГИЧЕСКОЕ ВОСПИТАНИЕ.

Ласеева И.В.

Преподаватель художественных дисциплин
КГКП Детская школа искусств № 2
г. Караганда

В наше время особенно актуальна роль экологического образования как опоры и основы новой нравственности для решения многих вопросов практической жизни людей, когда изменения биосферы в результате человеческой деятельности стали стремительными и приняли угрожающие размеры. В частности становится актуальным вопрос - куда утилизировать мусор?

Подсчитано специалистами - если мусор не уничтожить, то через 10-15 лет он покроет всю нашу планету слоем толщиной 5 м:

- бумага до полного разложения будет лежать более 2 лет;

- картонные коробки из под молока – 5 лет;
- консервная банка – 90 лет;
- пенопласт – 50-80 лет;
- стекло – свыше 1000 лет;
- пластиковые бутылки – никогда.

Хочу познакомить на практическом опыте моих занятий по скульптуре и ДПИ с учащимися, выполнением изделий, из вторичного сырья.

Самая банальная бутылка, которая утилизируется после своего прямого назначения может послужить объектом для дизайна на уроках ДПИ, например, бутылка как декоративное украшение.

Как правило, приступая к работе мы имеем четкий замысел и образное представление о том, как будет выглядеть готовое изделие. Тему может навеять форма бутылки, необычный цвет стекла, интересный декоративный материал. Главное – гармония композиции, чтобы форма, цвет, фактура и размер сочетались и дополняли друг друга, делая изделие целостным и законченным. В гармоничной композиции должен четко прослеживаться стиль: деревенский, морской, романтический и т.д..

Превращение бутылок в маленькие произведения искусства - очень увлекательное

занятие, используя в работе различные материалы и инструменты, приемы мы создаем с детьми разнообразные вещи.

На уроках скульптуры используется бутылка как основа под стилизованное туловище животного или человека, упрощая работу младшего школьника, которому нередко трудно работать с пластилином, создавая большой размер задуманной им скульптуры. Далее лепятся детали из пластилина для создания характерного образа животного или человека.

По желанию на уроках ДПИ скульптура декорируется различными материалами, расписывается, лакируется.

Бутылка лишь основа для нашей работы, все остальное – творчество.

Еще один из бросовых материалов – это старые газеты, так называемая макулатура, которую тоже можно использовать для создания скульптуры и последующего декорирования.

Этот материал используется детьми более старшего возраста, т.к. он позволяет создавать изделие еще большего размера, а это требует необходимых навыков, упорство, трудолюбие и

накопленный опыт работы с пластичными материалами.

Как правило, работа начинается со сбора фотоматериала, выполнения эскизов – идет поиск по стилизации фигуры животного или человека, по готовым эскизам набирается скульптура из плотно скрученных газетных заготовок, затем несколько этапов обработки изделия и можно декорировать. Используя различные декораторские приемы изделия из газет декорируются в соответствии с выбранным стилем и декоративным материалом.

Это очень нелегкая, но увлекательная работа и результат оправдывает все усилия - из бросовых материалов, получается художественное изделие, которое вдохновляет своего создателя, его можно потрогать, оно объемное, а еще больше вызывает удивление у непосвященных зрителей выставок, из чего же сделаны большие скульптуры?

**ЖАРАТЫЛЫСТАНУ ПӘНДЕРІНДЕ МАТЕМАТИКАЛЫҚ АМАЛДАР МЕН
ӘДІСТЕРДІ ҚОЛДАНЫП ЕСЕПТЕР ШЫҒАРУ**

Тыныбекова А.И.

химия-биология пәні мұғалімі.

Түлеубаева С.А.

химия пәні мұғалімі

Алтыбаева Б.С.

тарих және география пәні мұғалімі

«І.Есенберлин атындағы №15 орта мектеп»ЖММ

Ақтөбе қаласы

Математиканың жалпы білім берудегі құндылығы, оның ғылыми теориялық ізденістерімен бірге практикалық қолданыстарының да ауқымының кеңдігінен-ақ белгілі. Жаратылыстану пәндерінде химия-биология, география, физика пәндерінде

есептер шығару барысында математикалық әдіс-тәсілдер тақырыптағы есеперге сай қолданылады. Математикалық амалдарды химия мен физика саласында есептер мен жаттығулар химиялық заңдар мен құбылыстардың сандық жағын жете

**Республикалық ғылыми-әдістемелік журнал
Республиканский научно-методический журнал**

түсінуге, теориялық білімді баянды етуге, оқушылардың ой-өрісінің кеңеюіне жәрдемі тигізеді. Есептерді үздіксіз шығарып жаттығу оқушылардың өздігінен дербес жұмыс істеуге, бастаған ісін ақырына дейін жеткізбей тынбайтын табандылыққа үйретеді. Сонымен қатар, химиялық есептер мен жаттығулар-оқушылардың білім сапасын анықтаудың негізгі құралдарының бірі болып табылады.

Бейорганикалық химияның теориялық негіздерінде есептер шығару жолдары:

Химия есептері сандық және эксперименттік есептер болып екіге жіктеледі. Эксперимент есептері химиялық қосылыстар мен құбылыстардың сапалық жағын қамтиды. Сан есептерінде химиялық материалдарға негізделген сандық мәліметтері болады, сондықтан оларды шығару үшін, математикалық амалдарды жүзеге асыру керек. Химия есептерінің математикалық есептерден айырмасы-сандық мәліметтер есептің шарытында толық берілмеуі мүмкін, оларды түгендеу үшін химиялық білім керек.

Сан есептерін ойдағыдай шешу үшін оқушының белгілі дәрежеде химиялық және математикалық даярлығы болу керек. Мұны мұғалім оқушыларға арнап есептерді іріктегенде әрдайым есте ұстағаны жөн. Химияның сан есептері мазмұнына қарай бірнеше түрге бөлінеді.

1. Тәжірибе мәліметтеріне және химиялық заңдарға негізделген есептеулер (құрам тұрақтылық заңы, масса сақталу заңы, эквивалент заңы)
2. Газ заңдарымен байланысты есептер (молекулалық салмақты табу, қалыпты жағдайда газдың көлемін және массасын табу т.б.).
3. Химиялық формуланы табу және құру есептері.
4. Химиялық формулалар бойынша есептеулер.

5. Химиялық теңдеулер бойынша есептеулер.

6. Ерітінділермен байланысты есептеулер. [3-5]

Математикалық амалдарына қарай химия есептерін шығарудың әдістері бірнешеге бөлінеді: пропорция құру әдісі, бірге келтіру тәсілі, алгебралық тәсілдер, дайын формуланы қолдану, алгоритім қолдану және графикалық тәсілдер. Қандай болмасын химиялық есепті шығару оның мазмұнына жан-жақты талдау жасаудан, берілген шамалар арасындағы тәуелділікті ашудан басталады. Талдау нәтижесінде есептің түрі, соған лайық шығару әдісі белгіленеді.

Пропорция құру әдісі стехиометриялық заңдылықтарға толық сәйкес келеді. Бірге келтіру тәсілдері-пропорция құру тәсіліне ұқсас, бірақ одан гөрі есепті шығару жолы қысқа, ықшамды болып келеді. Бірге келтіру тәсілін қолданғанда, заттың берілген мөлшеріндегі өлшем бірлігінің шамасын немесе осыған керісінше берілген өлшем бірлігінің шамасын-заттың мөлшерін табады.

Алгебралық тәсіл. Бұл тәсіл химия есептерін шешуде арифметикалық тәсілдер тиімсіз болған жағдайда қолданылады. Ерітінділердің концентрациясы, заттардың қоспалары қатысатын реакциялар және изотоптармен байланысты есептерді алгебралық тәсілмен шығарған жөн.

«Крест әдісі» ойға алынған квадратты екі диагональ түзулер (крест) арқылы бөлеміз. Диагональдың қиылысқан түйініне араластырғанда пайда болған заттың массалық үлесін. Квадраттың сол жақ бұрыштарына араластыратын заттардың массалық үлестерін жазамыз. Ал квадраттың оң жақ бұрыштарына (немесе диагональдардың қарама-қарсы жақтарына) диагональдың бойында орналасқан сандардың айырымын жазамыз. Одан әрі пропорцияға салғанымызға көз жеткізіп отырсыздар. Осылайша есепті жеңіл жолмен шығарамыз.

Берілгені: $D(O_3+O_2)/O_2=1,05$	шешуі: $D(O_3)/O_2=1,5$ $D(O_2)/O_2=1$ <div style="text-align: center; margin: 10px 0;"> $\begin{array}{rcc} O_3 & 1,5 & \\ & \searrow & / \\ & & 1,05 \\ & / & \searrow \\ O_2 & 1 & \end{array}$ </div> $ \begin{array}{l} 0,5 \\ 0,45 \end{array} $ <div style="display: flex; justify-content: space-between; margin-top: 10px;"> <div style="width: 45%;"> $x=0,5 \cdot 100\% : 0,95 = 52,63\% (O_3)$ $x=0,45 \cdot 100\% : 0,95 = 47,3\% (O_2)$ </div> <div style="width: 45%; border-left: 1px solid black; padding-left: 10px;"> $0,5+0,45=0,95$ $0,95 \text{ — } 100\%$ $0,5 \text{ — } x\%$ $0,95 \text{ — } 100\%$ $0,5 \text{ — } x$ </div> </div>
т/к: $\varphi \varphi(O_3, O_2)-?$	жауабы: $\varphi = 52,63\% (O_3)$ <div style="display: inline-block; width: 150px; border-left: 1px solid black; padding-left: 10px;"> $\varphi = 47,3\% (O_2)$ </div>

Биология пәнінде 8-класта «Қан топтары», «Өкпе жұмысының көрсеткіші» тақырыбында пропорция әдісі қолданылады. 9 класта биология пәнінен «Жасушаның сызықтық ұлғаюын есептеу» тақырыбын өткенде СИ жүйесі қолданылады. Осы жүйеге сәйкес негізгі 7 бірлікті: метр, килограмм, секунд, ампер, кельвин, моль мен канделланы бөліп көрсетеді.[9]

Ауыстыру коэффициенттерін қолдануды анықтау:
 1 нанометр= 10^{-7} сантиметр немесе 1нм = 10^{-7} см.
 1 нанометр= 10^{-6} миллиметр немесе 1нм = 10^{-6} мм.

9 класта биология пәнінен Популяцияның өсуі, өсудің қисық сызығы тақырыбын өткен кезде оқушыларға экспоненциалды өсімді түсіндіреміз. Бұл түсінік тек биологияда емес, банк саласында да, математикада қолданылады. Бұл - әрбір келесі сан өзінен-өзі көбейтетін геометриялық прогрессияның бір формасы.[17]

Мысалы: $2 \times 2 = 4 \rightarrow 4 \times 4 = 16 \times 16 = 256 \rightarrow 256 \times 256 = 65\,536 \rightarrow 65\,536 \times 65\,536 = 4\,294\,967\,296$
 Осылай график тұрғызуда геометриялық прогрессияны қолдамамыз.

10 класта биология пәнінен Нәруыздар. ДНК молекуласының құрылысы тақырыбтарына есептер шығаруда да пропорция әдісі кеңінен қолданылады.

Биологиялық есепер: Адам денесінің салмағының 17% ақуыз құрайды. Ақуыз құрамындағы заттың көлемі 16%. 70 кг салмақтағы адам ағасындағы ақуыз. Құрамындағы азоттың үлесі қанша?

Берілгені: m(дене)= 70 кг ақуыздың саны =17% ақуыздың құрамындағы азоттың салмағы=16% m(N)=?	Шешуі: 1) Адам ағасында қанша мөлшерде ақуыз болады? m=70 кг x 0,17= 11,9 кг 2) m (N2)= 11,9кг x 0,16 = 1,90 кг
--	--

2- есеп

100 г қан плазмасында ион түрінде 350 мл хлор болады. Қан плазмасы қан салмағының 55% құрайды. 70 кг адам қанының құрамында қанша хлор кездеседі?

Берілгені: m= 70 кг қан мөлшері=8% плазма мөлшері =55% (қан салмағының) C(Cl) = 350 мл/100 г плазмада m(Cl)= ?	Шешуі: 1) m(қан) = 70 кг x 0,08 = 5,6 кг 2) m(плазма)=5,6 кг x 0,55 = 3,08 = 3080 гр 3) 100 г _____ 350 мг 3080 г _____ m (Cl) 3080г x 350 мг m(Cl) = 10780 мг= 10,78 г 100 г
---	---

Жауабы: Адам қанының плазмасында 10,78 г хлор ионы кездеседі.

География пәнінің мазмұнда мынадай сипаттағы есептер жиі кездеседі: материктің көлемін анықтау, профиль түсіру, картографиялық проекция, өзен жиелігі, жылдық жауын-шашын мөлшері, су шығыны, ағыс жылдамдығы, ұзындығы, қоректенуі, ылғандану коэффициенті, өзен еңістігі, халықтың тығыздығы, демографиялық есептеулер, экономикалық даму деңгейі, ауыл шаруашылығына жарамды жер қоры, халықтар тығыздығы, миграция ағымы, халықтың өсімі, жүк айналымы, түрлі диаграммалар және т.б. Математиканың географиямен байланысына келсек, қалалардың ара қашықтығын анықтағанда масштаб, қолда бар карталар есепке алынады, қарапайым математикалық есептеулер арқылы қажетті деректерді

алуға болады. География пәнінде математикалық амалдар қолданылады:

№1 есеп. Тау етегіндегі ауа температурасы +18°C, ал шыңында -6 °C. Таудың биіктігін анықтаңыз. Шешуі: +18°C – (-6°C)=24°C

24°C:6°C=4·1000=4000 Жауабы: таудың биіктігі 4000 м немесе 4 км

№2 есеп. Кемеден жіберілген эхолот дыбысы теңіз түбіне 3 минутта жетіп, қайттып келсе, теңіздің тереңдігі қанша?

Шешуі: 1500 м/с- эхолоттың жылдамдығы

1500×3=4500 м

4500 :2= 2250 м теңіздің тереңдігі.

Химиядан есеп шығару, жаттығу орындауда химиялық ұғымдар қайталанып, алынған білімдер тереңдей түседі, оқушылардың ой – өрісі дамиды, бұл орайда оларды өз бетімен жұмыс істеуге итермелейді. Есеп шығару арқылы оқушылар еңбекке үйренеді, жауапкершілік артады, мақсатқа жету үшін табандылық пайда болады. Есеп шығаруда пәнаралық байланыста іске асады, ғылым мен білімнің өмірдің байланысын ұштастырады. Табиғаттың тұтастығы туралы көзқарас қалыптасады. Есеп шығаруда оқушылардың ой әрекеті мен іс әрекеті дамиды. Олар ойға тоқу, дәлелдеу, талдау сияқты ойлау элементтерін үйренеді. Игерген білімдерін болашақта мамандық таңдауда пайдалануға бейімделеді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

- 1.Ә.Е.Темірболатова. Есептер мен жаттығулар жинағы. 8-сыныбына арналған оқу құралы. Алматы «Мектеп» 2004 ж.
- 2.Ә.Е.Темірболатова. Есептер мен жаттығулар жинағы. 9-сыныбына арналған оқу құралы. Алматы «Мектеп» 2009 ж.
- 3.Қ.Бекішев. Шығарылған химия есептері. 8-11 класс Алматы «Білім» 2002 ж.
- 4.М.Б. Усманова. Химия. Сандық есептер шығару әдістемесі. 8-11 сынып. Алматы, 2004 жыл.
5. География және табиғат. Республикалық әдістемелік журнал2003-2007 жыл
6. Биология анықтамалығы.Республикалық әдістемелік журнал. 2003-2008ж.
7. Химия мектепте. Әдістемелік журнал. 2003-2007 жыл
8. Химия Қазақстан мектебінде. Әдістемелік журнал. 2006-2007 жыл.

ПРОФОРИЕНТАЦИОННАЯ РАБОТА В ШКОЛЕ КАК ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ УРОВНЯ САМООПРЕДЕЛЕНИЯ ОБУЧАЮЩИХСЯ.

Ермошина Н.А.

заместитель директора по воспитательной работе
КГУ «Общеобразовательная школа села Полтавка
отдела образования по Атбасарскому району управления
образования Акмолинской области»
Республика Казахстан, Акмолинская область,
Атбасарский район, с. Полтавка

Выбор профессии – одно из важнейших решений, принимаемых

человеком в жизни, поскольку все хотят, чтобы работа соответствовала интересам и возможностям,

приносила радость и достойно оплачивалась. На выбор профессии оказывает влияние множество факторов – это и собственные интересы, и способности, и мнение друзей и родителей. Одно из самых серьезных препятствий для самостоятельного выбора профессии – это недостаток информации о различных специальностях и тех учебных заведениях, где можно получить необходимое образование.

Практика показывает, что далеко не все учащиеся могут самостоятельно размышлять над вопросом профессионального выбора. Поэтому роль профориентационной работы выросла и потребовала нового подхода к её организации, что во многом связано с усложнением труда, расширением диапазона профессий и повышением их наукоёмкости.

В школе профориентационная работа представляет собой систему взаимосвязанных компонентов урочной и внеурочной деятельности. Урочной потому, что каждый учебный предмет имеет свои специфические возможности в осуществлении профориентации.

В рамках организации внеурочной работы было бы более правильно говорить о социально-профессиональной ориентации, т.е. о подготовке учащихся к выбору профессии и своего места в обществе. Система профориентационной работы включает в себя деятельность по нескольким направлениям: профессиональному просвещению и консультированию, предварительной профессиональной диагностики, профессиональным пробам, социально-профессиональной адаптации. От уровня деятельности школы по данным направлениям во многом зависят ценностные ориентации детей и выпускников школы, качество и уровень образованности учащихся, обеспеченность сельскохозяйственных предприятий высококвалифицированными кадрами.

В школе серьезное внимание уделяет подготовке выпускников школы к профессиональному самоопределению, формированию предпринимательских компетенций у учащихся, воспитание гражданина, способного жить в высоко конкурентном мире.

Создаются условия для образования старшеклассников в соответствии с их интересами и профессиональными предпочтениями за счет содержания и организации образовательного процесса.

Для достижения поставленных целей в нашей школе:

- разработан план мероприятий по подготовке учащихся, позволяющий им сделать обдуманный выбор профиля обучения;
- осуществляется профориентационная диагностика учащихся;
- проводятся групповые, индивидуальные консультации - беседы по проблемам профессионального самоопределения;

- организуются мероприятия профориентационной направленности, встречи с ветеранами труда, экскурсии на производство;

- старшеклассники принимают участие в проведении «День открытых дверей», где знакомятся с особенностями обучения в колледжах г. Атбасар, университетах г. Кокшетау, г. Астана.

Важнейшей задачей школы стало развитие деловых качеств, умение работать в команде приверженность делу, то есть именно тех способностей, в которых заинтересованы сегодняшние работодатели.

В процессе деятельности определился круг форм и методов работы, что позволило разработать перспективный план, который мы успешно реализуем вот уже четвертый год. Перспективный план работы осуществляется поэтапно с учетом возрастных особенностей учащихся, преемственности в содержании, формах и методах работы в начальной, основной, средней школе.

Этапы профессиональной ориентации школьников

Этап 1. Актуализации проблемы выбора профессии (1–4 классы)

Сформировать первоначальное представление о мире труда, познакомить с наиболее доступными профессиями

1. Развитие потребности в учебном и общественно полезном труде.
2. Первоначальное ознакомление с миром профессий, знакомство с наиболее доступными.
3. Вооружение доступными элементами труда по разным профессиям.
4. Формирование склонностей, способностей и интереса к профессиональной деятельности.

Этап 2. Формирования профессиональной направленности (5–7 классы)

Сформировать общественно значимые мотивы выбора профессии и осознанный интерес к проблеме выбора профессии.

1. Целенаправленное знакомство с профессиями, ознакомление с потребностями региона в кадрах.
2. Выявление и развитие профессиональных интересов.
3. Формирование общественно значимых мотивов выбора профессии.
4. Актуализация проблемы самопознания и самовоспитания.
5. Вооружение трудовыми умениями в определенных видах профессионального труда.

Этап 3. Формирования профессионального самосознания (8–9 классы).

Подготовить учащихся к осознанному выбору профессии и пути продолжения образования.

1. Ознакомление с основами правильного выбора профессии.
2. Развитие качеств, необходимых для овладения избранной профессией и адекватной самооценки профессионально важных качеств.

3. Продолжение изучения личности ученика с целью корректировки профессиональных намерений и путей продолжения образования.

4. Создание условий для активной пробы сил в различных видах трудовой деятельности, максимально приближенной к профессиональной.

Этап 4. Уточнения социально-профессионального статуса (10–11 классы)

Сформировать убежденность в правильности выбора профессии

1. Формирование знаний и умений по определенной профессии.

2. Корректировка программы самоподготовки к избранной профессии.

3. Вооружение перспективой трудоустройства, профессионального роста и способами адаптации к социально-производственным условиям труда по избранной профессии.

Профориентационная работа в нашей школе предусматривает активное участие педагогов, родителей учащихся общеобразовательного учреждения, работодателей, сотрудников центра занятости населения и иных заинтересованных лиц в проведении профориентационных мероприятий, направленных на подготовку востребованных в регионе профессиональных кадров.

В школе профориентационная работа проводится координатором по профориентационной работе, классными руководителями, учителями-предметниками, педагогом - психологом.

Одним из пунктов в развитии перспективного плана было открытие профориентационного кабинета. Кабинет является организационно-методическим, информационным и консультационным центром профориентационной работы в школе.

Основной целью деятельности кабинета профориентации является создание условий для организации и проведения организационно-методической работы с учителями, учащимися и родителями по вопросам профессиональной ориентации, индивидуальных и групповых консультаций, а также для самостоятельного ознакомления школьников с материалами о разных профессиях, физическими и психологическими требованиями к той или иной профессии

Для формирования условий профессионального самоопределения и планирования карьеры, учащихся в нашей школе создана система профориентационной работы, дающая представление о мире профессий, с учетом потребности в развитии села Полтавка. Этот проект носит название «Профессиональная ориентация учащихся как потребность в развитии села Полтавка». Цель проекта: Актуализировать процесс профессионального самоопределения обучающихся за счет специальной организации их деятельности, развивать способность к профессиональной адаптации в современных социально-экономических условиях.

В последние годы на селе остро встала проблема нехватки молодых кадров. Большинство молодых людей уезжает в город учиться и остаётся там после окончания учебных заведений, не желая возвращаться на село.

Среди причин, по которым студенты не собираются трудиться в сельском хозяйстве, названы следующие: непрестижность работы, низкий уровень заработной платы, сложные условия труда, низкий уровень социально-бытовых условий, желание продолжить обучение дальше.

Профессиональная ориентация в нашей школе предполагает не только выбор и подготовку учащихся к определённой профессии, но и формирование у них положительного отношения и готовности к труду в сельском хозяйстве, любви и уважения к труженикам сельского хозяйства, а также высоких моральных качеств, необходимых для любого работника нашего общества.

В рамках данного проекта проводятся следующие мероприятия:

- ✓ Финансовая поддержка выпускников школ при обучении в колледжах и университетах;
- ✓ Праздник «День сельского работника». Чествование передовиков производства ТОО «Полтавка 2»;
- ✓ Праздник «День труда», встреча с ветеранами труда;
- ✓ Выступление школьных агитбригад на производстве ТОО «Полтавка 2»
- ✓ Временное трудоустройство старшеклассников в ТОО «Полтавка 2»;
- ✓ Реализация проекта «Красивая школа» (работа учащихся на пришкольном участке);
- ✓ Организация ярмарок, распродаж;
- ✓ Реализация проект «Производственный туризм».

В рамках проекта «Производственный туризм» организовываются экскурсии на промышленные и сельскохозяйственные предприятия села позволяют ознакомиться учащимся с современным производством, с особенностями технологических процессов, с условиями труда работников предприятий, сельского хозяйства узнать подробности о рабочих профессиях, вакантных местах и о сложившейся ситуации на рынке труда. Посещены такие предприятия как машинный двор ТОО «Полтавка 2», Полтавская врачебная амбулатория, пекарня, швейных цех «Светлана», почтовое отделение, машинно-тракторная мастерская.

Благодаря слаженной работе администрации ТОО «Полтавка 2», администрации школы, педагогам, родителям, которые стараются создать все условия для устойчивого развития ТОО «Полтавка 2». Молодёжь возвращается в село после окончания учебных заведений сельскохозяйственной направленности. За последние три года в село вернулись два выпускника Кокшетауского Государственного университета им. Ш. Уалиханова Доценко О. по специальности «Инженерия и

инженерное дело», Помилко В., получивший диплом с отличием по специальности «Агроном», выпускник Моор А., окончивший Костонайский государственный университет им. А. Байтурсынова по специальности «Ветеринарная медицина». Двое выпускников: Шин Е., окончивший «Индустриально-технический колледж №1 города Атбасар и Томачков Н., окончивший «Агротехнический колледж № 3 с. Красный яр, вернулись в родное село со специальностями «Сварочное дело». В родное село вернулись восемь выпускниц Кокшетауского университета им. Ш. Уалиханова (Моор Р., Шахгиреева М., Пуц Л, Пац И., Порфирьева В., Гериханова Д., Помилко Л., Сыздыкова А.). Получив педагогическое образование, в настоящее время работают в Полтавской общеобразовательной школе. Неоднократно администрации школы приходили благодарственные письма из учебных заведений за добросовестную подготовку и достойное воспитание студентов.

Так как в селе все же наблюдается дефицит квалифицированных кадров - руководителей, специалистов, работников массовых профессий, коллектив Полтавской общеобразовательной школы совместно с директором ТОО «Полтавка 2» Белобровым Н.Ф. планирует продолжить работу по реализации проекта «Профессиональная ориентация учащихся как потребность в развитии села Полтавка». Мы должны подготовить и выпустить учащихся, уверенных в завтрашнем дне, определенных в выборе профессии, способных общаться в любой среде, любящих своё село, уважающих труд своих родителей.

Ещё один проект реализуется в нашей школе в рамках профориентационной работы — это проект «Профессия - врач»

Профессия врача, как говорил А.П.Чехов, - это подвиг. «Она требует чистоты души и помыслов. В последние годы одной из наиболее острых проблем Атбасарского района и нашего села стал дефицит медицинских кадров. В настоящее время Атбасарская многопрофильная больница не полностью укомплектована медицинским персоналом. Нехватка медицинских работников наблюдается и в нашей Полтавской врачебной амбулатории: свободна ставка врача, ставка среднего медицинского персонала. Проанализировав потребность в медицинских кадрах, удалось выявить существующие проблемы:

- выход на пенсию работников здравоохранения;
- переход медицинских работников на более высокооплачиваемую работу;
- отсутствие специалистов, приходящих на освободившиеся места;
- недостаточное число молодых людей, желающих получить или уже получивших профессию врача;
- низкий приток в отрасль молодых специалистов;

Цель проекта: Обогащать представления о медицинских профессиях. Научить различать функциональные обязанности медицинских

работников. Формировать интерес к деятельности медицинских работников. Воспитывать чувство уважения к труду врачей, желание оказать помощь. Поэтому в настоящее время необходимо повышать престиж медицинских специальностей. В нашей школе ежегодно проводится профориентационная работа, направленная на повышение статуса врача и агитация выпускников для поступления в медицинские образовательные учреждения. За последние три года шесть учащихся нашей школы Пац А., Филончик Е., Жузбаев Д., Тыщенко М., Гришков П., Макаревич Э. получили медицинские специальности и вернулись работать в родной район.

Реализация таких проектов в школах района может служить основой для стимулирования выпускников в выборе медицинских специальностей, что повлечет за собой устранения кадрового дефицита. В рамках данного проекта для повышения статуса медицинского работника были проведены следующие мероприятия:

- ✓ Экскурсия в медицинский кабинет школы «Профессия - медсестра»;
- ✓ Экскурсия в Полтавскую сельскую амбулаторию;
- ✓ Обзор медицинских специальностей «В мире медицинских специальностей»;
- ✓ Сюжетно - ролевые игры «На приеме у врача»;
- ✓ Работа школьного санитарного поста «Азбука здоровья»;
- ✓ Экскурсия в Атбасарскую многопрофильную больницу;
- ✓ «А у нас в гостях...» Встреча с заведующей Полтавской сельской амбулаторией Коньшевой Л.А.;
- ✓ «Куда пойти учиться?» Обзор медицинских учебных заведений.

Большая работа по профориентации в школах ведется сотрудниками ССУЗов и ВУЗов Казахстана. На протяжении учебного года школу посещали представители организаций средне-специального и высшего образования с целью ознакомления учащихся с теми профессиями, которым они обучают. Это такие учебные заведения, как: Кокшетауский строительно-технический колледж, Высший технический колледж г. Кокшетау, Кокшетауский Университет им. А. Мырзахметова, Кокшетауский университет им. Ш. Уалиханова, Университет «Туран» г. Астана, Казахский университет экономики и финансов г. Астана, Щучинский кадетский корпус, Аграрный университет им. С. Сейфуллина г.Астана, Кустанайский гуманитарный колледж, колледж гражданской защиты г. Кокшетау, колледж «Катарколь».

Жизнь показывает, что в случае правильного выбора молодым человеком профессии в выигрыше не только общество, получившее активного, целеустремленного деятеля общественного производства, но, главное, личность, испытывающая удовлетворение и получающая широкие возможности для самореализации. Ведь ещё Эзоп сказал: «Истинное сокровище для людей – умение

трудиться». Именно поэтому всем нам стоит уделять должное внимание вопросам профориентации, способствовать формированию мотивов, потребностей и интереса к выбору профессии у учащихся.

Список использованной литературы

1. Макаренко, А.С. «Выбор профессии»

2. Мальцева, Л.В. Педагогическая технология формирования готовности учащихся старших классов общеобразовательных учреждений к выбору профессии

3. Чистякова С.Н. «Методика профессиональной ориентации школьников»

МАСТЕР-КЛАСС «МИР ШЕЛКОГРАФИИ»

Цыбуля С.Б.

Педагог-исследователь
изобразительных дисциплин ДШИ №2
г. Караганда

Количество часов 3 часа

Цель мастер-класса Создание работы в технике шелкографии.

Все: Исследовать историю возникновения шелкографии, технологию её изготовления, особенности работы с новым материалом и оборудованием, развить творческие навыки и художественный вкус.

Большинство: Освоить художественные возможности эстампа, основные принципы и методы использования технологических процессов в печатной графике. Сфера использования в художественной и промышленной сфере.

Некоторые: анализировать преимущества и недостатки работы, как реализовать свои проекты и что для этого нужно знать

Задачи

Обучающие: Получить представление о выразительных особенностях графических произведений. Изучить основные средства и приёмы работы через призму творчества мастеров графиков прошлого и современников. Освоение технических приемов работы с различными инструментами и материалами с учетом техники безопасности; изучение основных способов обобщения и упрощения графических изображений

Воспитывающие: воспитание эстетического вкуса, характера, целеустремлённости, воли.

Развивающие: развитие творческих способностей, фантазии, зрительной памяти, кругозора, мыслительной деятельности, внимания.

Критерии оценки

Описывает материалы необходимые для работы, анализирует их особенности. Перечисляет инструменты и оборудование, используемые в работе, последовательность выполнения эстампа. Принимает решение в процессе работы по применению художественных материалов, владеет навыками работы в материале

Языковые цели

Учащиеся могут: объяснять роль и стилистического решения эстампа с возможностями применяемых техник, последовательность в работе над эскизами.

Предлагать технологические приёмы в обработке эскизов для создания уникального творческого произведения. Аргументировать выбор цвета при изготовлении эстампа с учетом цветовой гармонии, предлагать решения по исправлению недочётов в композиции или при неправильной подготовке изображения к печати, комментировать свою творческую работу.

Лексика и терминология, специфичная для предмета: Эстамп, ракель, фотоэмульсия, шпатель, экспозиция, трафарет, композиция, симметрия, цветовая гармония, стилизация, равновесие, ритм.

Материалы и оборудование:

1. Сетки на подрамнике
2. Эмульсия
3. Засветочный стол
4. Шелкографский стол
5. Рапель (скребок)
6. Совок для нанесения краски
7. Краска для шелкографии
8. Химия для сеток
9. Кисти
10. Бумага для печати
11. Скотч
12. Интерактивная доска

Набор полезных фраз для диалога: Для выполнения этого задания можно использовать ... Чтобы улучшить композицию, предлагаю... Для выполнения этой работы предлагаю использовать следующие материалы... Так как...

Привитие ценностей

Через прикладную деятельность: привитие интереса к изучению современных направлений в графическом искусстве, чувства вкуса, умения организовать свою деятельность, содействие эстетическому развитию, уверенности в своих силах.

Межпредметная связь

История – истоки возникновения искусства шелкографии, его роль в жизни и в быту народов мира. История искусства – современный Поп-арт, шелкография как вид печатной графики. География – страны, где искусство шелкографии получило особое

развитие. Геометрия – использование геометрических фигур, понятие симметрии при создании трафаретов.

Предшествующие знания по теме

Знают виды искусства, в том числе, графику, её особенности, владеют терминологией из области изобразительного искусства;

Знают композиционные понятия: «симметрия» и «асимметрия», выразительность пятна, линии, штриха и их роль в композиции;

Имеют начальные практические навыки работы с различными инструментами и материалами;

План мастер-класса

1. Организационный момент – 3 мин.
2. Повторение пройденного материала – 5 мин.
3. Новый материал -7 мин.
4. Практическая работа преподавателя - 25 мин.
5. Практическая работа учащихся (разработка эскизов и перенос на основу) - 40 мин.
6. Практическая работа учащихся (печать оттиска с сетки) – 25 мин

7. Анализ проделанной работы – 10 мин.

8. Подведение итогов мастер-класса – 5 мин.

Ход мастер-класса

1. Организационный момент. Метод «Здороваемся глазами» Поздороваться надо не словами, а молча – глазами. При этом показать глазами, какое у вас сегодня настроение.

Цель: Создать положительный настрой в классе на работу.

2. Повторение пройденного материала. Метод «Мозговой штурм»: Дать определение «Графике» как виду изобразительного искусства. Назвать слова связанные с темой - Графика, её виды (гравюра по дереву и металлу, литография, офорт, граттаж, монотипия). Перечислить, какие материалы используют художники-графики.

Задача: Определить виды графики, представленные на доске.

Рисунок 1. Материалы для линогравюры

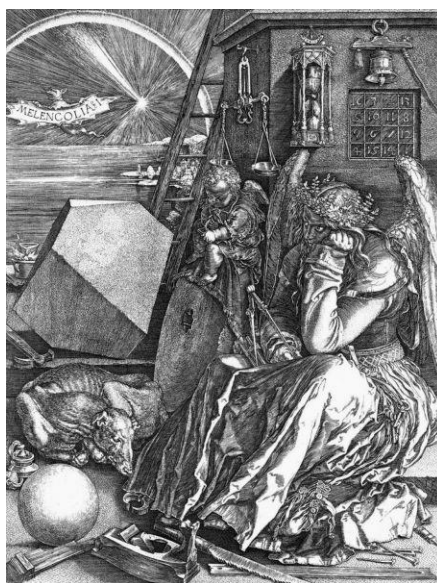

Рисунок 2. А. Дюрер. «Меланхолия». Резцовая гравюра. 1514.

Рисунок 3. А.А. Ушин. Пейзаж. Линогравюра 1960 г.

3. Новый материал. Для раскрытия темы сегодняшнего урока – просмотр работ в технике «шелкография». История трафаретной печати или шелкографии насчитывает тысячелетия. Основой древней печати были шаблоны, представляющие собой вырезные трафареты. Одним из доказательств

существования древней техники являются найденные в пещерах французских Пиренеев изображения, выполненные вручную с помощью вырезных трафаретов, через которые на камни наносились рисунки посредством выдувания краски через трубочки.

Рисунок 4. Изображения из пещер Перенеев.

Многие сведения по истории технологии трафаретной печати и шелкографии указывают на то, что, шелкография развивалась на территории современного Ливана, Китае, Корее.

Но большая часть ученых считает первооткрывателями – финикийцев. Финикийцы научились воспроизводить рисунки на ткани с помощью способа, множительной системы печати, системы повторения изображения.

Значительное улучшение трафаретного метода печати произошло 18 столетий спустя, примерно в 1185–1333 годах, около города Камакура, остров Нипон, бывшего тогда столицей Японии. Декорировались доспехи самураев и украшения для коней как трафаретным методом, так и с помощью новой технологии печати: изображение вырезалось и наклеивалось на своего рода сетку, состоящую из

нитей, сделанных из человеческих волос, натянутых на деревянную рамку. Таким способом изображение удерживалось вместе, а тонкие волосы становились незаметным, когда смоченный пигментом тампон прижимался к декорируемой поверхности.

К середине XX века трафаретная печать широко использовалась при изготовлении сувенирной и рекламной продукции.

Уже в более современное время на нее обратили внимание многие художники, а Энди Уорхол в 1960 годах вывел шелкографию на новый уровень. С помощью этой техники Энди Уорхолл в 1962 году наделал множество портретов знаменитостей. Яркие, кричащие, экспрессивные портреты Элвиса Пресли, Мэрилин Монро, Мика Джаггера тут же стали культовыми объектами для поклонников поп-арта.

Рисунок 5. Энди Уорхол. Мэрилин Монро. 1968 г.

Рой Лихтенштейн, Эрнст Фукс, Роман Петрович Тыртов (Эрте) – внесли огромный вклад в развитие шелкографии.

Печатать изображения можно на любой поверхности: бумага, ткань, металл, пластик, резина и т.д.

4. Практическая работа преподавателя. Педагог на практике показывает технику шелкографии на примере работы «Звездочёт». Рассказывает о требованиях к композиции и материалах, используемых в работе.

Рисунок 6. Разработка эскиза. Графические поиски композиции.

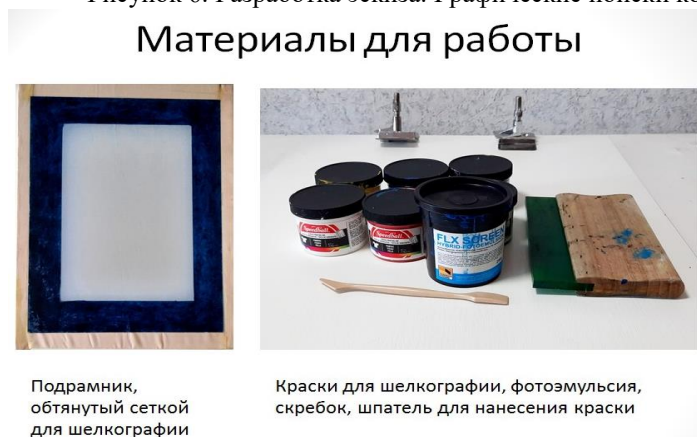

Рисунок 7. Подготовка подрамника и материалов для работы.

Педагог демонстрирует способ нанесения эмульсии. Проводит фотоэкспозицию. Педагог демонстрирует

как крепится рамка к шелкографскому столу и способ нанесения краски ракелью

Начало работы

Фотоэмульсия наносится совком с 2-ух сторон, после 7-минутной экспозиции получается трафарет для печати

Рисунок 8. Рисунок на сетке после фотоэкспозиции.

Процесс печати

Рама крепится на шарнирах, внизу закрепляется бумага для печати

Краска наносится шпателем и скребком распределяется по всей поверхности сетки

Рисунок 9. Нанесение краски на сетку.

ГОТОВЫЙ ОТТИСК

В шелкографии можно сделать множество оттисков, меняя цветовую гамму в зависимости от замысла

Рисунок 10. Оттиски в разной цветовой гамме.

Варианты цветового решения

Рисунок 11. Готовые оттиски

5 Практическая работа учащихся (разработка эскизов и перенос на основу)

Задание: Выполнить эскизы к шелкографии, выбрать коллегиально самый удачный вариант и перенести его на сетку.

Метод: Исследовательский метод

Цель: Развивать творческие навыки, познавательной деятельности, активности, и логического мышления.

Способы дифференциации: темп, выводы, диалог

Критерии оценивания: Грамотное составление эскизов, логическая последовательность выполнения операций.

Уровень мыслительных навыков: навык высокого порядка.

Учитель формулирует творческое задание – выполнить эскизы для шелкографии, выбрать командой лучший эскиз, перенести его на основу и сделать с него несколько оттисков (каждый учащийся печатает по одному оттиску)

Учитель направляет учащихся на самостоятельное творческое решение технической, конструкторской, дизайнерской задачи.

Учащиеся в активном поиске ищут решение поставленной задачи, делают эскизы, выбирают лучший и переносят его на основу.

6. Практическая работа учащихся (печать оттиска с сетки)

Метод: Исследовательский метод

Цель: Формирование навыков печати шелкографии, освоение технических приемов работы с различными инструментами и материалами с учетом техники безопасности.

Способы дифференциации: темп, выводы, диалог

Критерии оценивания: логическая последовательность выполнения операций, грамотное цветовое решение композиции.

Уровень мыслительных навыков: навык высокого порядка.

Учащиеся печатают оттиски в разных цветовых гаммах,

Способы дифференциации: выполнение печати группами по 2 человека, при необходимости, темп, выводы, диалог.

Критерии оценивания: технологичность выполнения

операций, аккуратность, подбор цветовой гаммы, художественная выразительность изделия.

7. Анализ проделанной работы. Учащиеся презентуют свою работу, объясняя последовательность выполнения операции. Учитель резюмирует сказанное, при необходимости вносит коррективы.

Дескрипторы:

Объясняют последовательность выполнения операций, аргументируют решение, используют технологическую терминологию.

Формативное оценивание: «Комплимент»

Дескрипторы

Описывает ход работы и последовательность операций, излагает композиционную идею, выполняет печать композиции в соответствии с замыслом и логической последовательностью.

Уровень мыслительных навыков

Анализ, проверка, сравнение

Формативное оценивание

Словесная оценка (устная обратная связь)

8. Подведение итогов мастер-класса.

Рефлексивный экран Учащиеся по кругу высказываются одним предложением, выбирая начало фразы из рефлексивного экрана на доске:

1.сегодня я узнал...

2.было интересно...

3.было трудно...

4.я выполнял задания...

5.я понял, что...

6.теперь я могу...

7.я почувствовал, что...

8.я приобрел...

9.я научился...

10.у меня получилось ...

11.я смог...

12.я попробую...

13.меня удивило...

14.урок дал мне для жизни...

15.мне захотелось...

Формативное оценивание Самооценка

Дифференциация способом диалог и поддержка

Список использованной литературы:

1. Закон Республики Казахстан «Об образовании» (с

изменениями и дополнениями) электронный ресурс <http://online.zakon.kz>.

2. Постановление Правительства Республики Казахстан от 27 декабря 2019 года №988 «Об утверждении Государственной программы развития образования и науки Республики Казахстан на 2020-2025 годы»

3. Приказ министра образования и науки Республики Казахстан от 6 апреля 2020 года №130

4. Введение в шелкографию электронный ресурс

<https://xn----7sbabbgpgf7alk9a0bdc2adc1fue.xn--p1ai/course-silk-printing>

5. История шелкографии. Зарождение и развитие технологии трафаретной печати электронный ресурс <https://www.print4u.ru/shelkografiya/istoriya-shelkografi>

6. «Мир трафаретной печати» книга электронный ресурс <http://www.showprint.ru/book/>

7. Шелкография: что это такое? электронный ресурс <https://accent.su/blog/shelkografiya-chto-eto-takoe/>

ЭСТЕТИЧЕСКОЕ ВОСПИТАНИЕ СРЕДСТВАМИ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОГО ИСКУССТВА

Ковалёва С.А.

Преподаватель ИЗО

Детская школа искусств №2

г. Караганда

...Красота – могучий источник нравственной чистоты, духовного богатства, физического совершенства...

В.А Сухомлинский

Эстетическое воспитание является не просто одной из составных частей системы воспитания, а силой облагораживающие другие формы воспитания и самовоспитания. Когда мы говорим о гармоническом развитии личности, то имеем в виду как раз эстетический принцип согласованного развития всех человеческих способностей и свойств.

Изобразительное искусство занимает важное место в эстетическом воспитании учащихся и ставит перед собой задачи:

-развитие эстетической культуры, восприятия прекрасного в жизни и в искусстве, формирование художественного вкуса учащихся на примере выдающихся произведений русского и зарубежного искусства (в нашей школе на уроках истории искусств)

-приобретение знаний, практических навыков изобразительной грамоты и развития творческих способностей детей. Кроме общеэстетической культуры учащиеся должны приобрести знания основ реалистической, изобразительной грамоты, умения передавать на плоскости объемные пространственные качества предмета, линейную и воздушную перспективу законов светотени (на уроках рисунка) На занятиях формируется такие свойства личности как самостоятельность, инициатива, настойчивость, аккуратность, трудолюбия, целеустремленность.

В процессе изобразительной деятельности учащиеся усваивают графические и живописные умения и навыки учатся наблюдать и анализировать предметы и явления окружающего мира.

Таким образом, изобразительное искусство служит эффективным средством познания действительности и одновременно помогает развитию и формированию зрительных восприятий, пространственных представлений, памяти, чувств.

В нашей школе имеются большие возможности для развития интереса к изобразительной

деятельности, так как занятия проводятся в самых разнообразных формах. Например, в конце года учащиеся ходят на пленер -летнюю практику. Рисования с натуры, на природе, город, транспорт, наброски людей, посещения зоопарка для работы животных с натуры. Ребятам очень нравится этот вид деятельности. Каждый день новое место, новые задачи, непривычная обстановка, осознания себя профессионалом. И каждое занятие новый маленький поход.

Развивается умение наблюдать природу, учиться у нее форме, цвету, испытывать радость от увиденного и отображать это в рисунке. Природа лучший учитель она учит целесообразности и гармонии, каждый человек может найти в природе новое и прекрасное, но что бы передать свое впечатление необходимо владеть изобразительными средствами уметь говорить на языке искусства. С помощью линий, красок изображения ребенка удовлетворяет потребность рассказать, выразить свое отношение к увиденному. Испытываемая ребенком радость, от встречи с прекрасным, от процесса художественного творчества, способствует воспитанию в нем доброты, сопереживания и сочувствие к окружающим.

Школа не ставит целью вырастить из каждого ребенка профессионального художника, главная задача состоит в том, что бы любой ребенок, вошедший в мир искусства не остался к нему равнодушным, и наряду с этим имел необходимый запас художественных знаний. Однако

Приобщая всех детей к искусству необходимо подготовить к вступлению на профессиональный путь особо одаренных. Для этого у нас в школе есть система, выстраивающая все виды занятий в гармоническое целое. Детям помогаю подготовиться к поступлению в колледжи и университеты, и потом состояться в профессии. Учащиеся нашей школы работают художниками оформителями в наружной рекламе, художниками дизайнерами, архитекторами и преподавателями.

Для расширения кругозора детей, после ознакомления с различными видами искусства, в своей практике используем, экскурсии в музеи, на выставки декоративно-прикладного и современного искусства.

Такие экскурсии стимулируют интерес у учащихся, побуждают желание попробовать и самому творить. Учит понимать искусство. В нашей школе так же практикуются ежегодные, отчетные выставки в музеи искусств, где выставляются художники Караганды. Для детей это огромное событие занять хоть на время место именитых художников, что дает им огромное желание творить целый год. Работать творчески и самостоятельно. Нужно заметить, что самостоятельность играет огромную роль в обогащении эстетического опыта. Выбрав самостоятельно тему своей работы, ученик сам определяет цели и задачи, находит средства для выражения своего замысла. Такие работы развивают творческую активность. В работе по своему замыслу раскрываются их интересы, мечты знания и навыки в изобразительной деятельности.

Задача учителя сохранить в работе учащихся детскую непосредственность, не стеснить ее рамки стереотипами, важно, что бы при освоении изобразительных средств искренность чувств не заглохла, придавленная техническими приемами. У каждого ребенка помимо логического мышления нужно развивать ассоциативное, подводя его к решению образов определенных чувств и настроений. Творческое начало должно воплощаться, прежде всего в «свободном» рисовании, где есть возможность проявить себя в не зависимости от педагога и коллектива.

Индивидуальный подход является одним из важных принципов педагогического процесса. Он помогает вовлечь всех детей в деятельность, создает условия для развития всех учащихся, а не только способных. Индивидуальный подход осуществляется в коллективе и с помощью коллектива. «Воспитывая отдельную личность, мы должны думать о воспитании всего коллектива» Макаренко. Обучаясь на художественном отделении по каждому предмету тип урока построен так, что обязательно выделяется время для работы индивидуально с каждым

учащимся. Что дает более плодотворные результаты. Индивидуальность проявляется не только в творческой деятельности, но в умении высказать свою точку зрения. После каждого урока проводятся небольшие итоговые просмотры работ. Ребята должны высказать свое мнение, назвать ошибки в работах других учащихся, плюсы, и что понравилось. Это очень важный этап урока. Дети анализируют, думают, учатся честно говорить правильные вещи. И конечно понимать правильное решение.

Большую роль играет чередование видов художественной деятельности.

Проблема интереса тесно связана с проблемой способностей « между развитием способностей и интересов существует теснейшая взаимосвязь. С одной стороны развитие способностей совершается в деятельности, которая стимулируется интересами, с другой стороны интерес к той или иной деятельности поддерживается ее успешностью»

Эстетическое воспитание есть развитие чувства и понимания прекрасного, потребность воспринимать его и создавать. Слово « эстетическое» в данном понятии означает красоту, умения чувствовать ее в жизни. Чувство прекрасного сформировалось на основе труда и разума как его духовная способность. Развитие чувство прекрасного составляет то, что называется эстетическим вкусом. Дело эстетического воспитания состоит в том, что бы пробудить и развить в человеке дремлющее чувства прекрасного, что бы научить его в конце концов эмоционально верно ориентироваться во всей действительности: отличать истинное прекрасное от мнимого красивого.

В этом нет иного пути, кроме опыта живого созерцания, сосредоточенного восприятия и глубоко изучения действительности.

Список использованной литературы:

1. Основы изобразительного искусства и методика руководства изобразительной деятельности детей. Косминская В.Б., Халезова Н.Б. 1987г
2. Педагогическое общение. Кан.Калик. г Москва
3. Рисунок и основы композиции Кулебякин Г.И. 1983 г
4. Основы профессионального педагогического общения. Г. Караганда Мирза.Н В 2003 г

РАЗВИТИЕ ПРАКТИЧЕСКИХ НАВЫКОВ УЧАЩИХСЯ ПРИ ОБУЧЕНИИ ИСКУССТВУ ПЕЙЗАЖА ШКОЛЬНИКОВ МЛАДШЕГО ВОЗРАСТА (ЖИВОПИСЬ)

Искакова А.Б.

Преподаватель ИЗО и комп.графики
Детская школа искусств 2,
г. Караганда, Республика Казахстан

У каждого человека от рождения дано чувство прекрасного, но оно нуждается в постоянном развитии, чтобы люди могли оценить красоту, созданную

другими, и, вдохновленные этими произведениями, создавать что-то новое, способное выразить их взгляд на мир. Мир и жизнь могут стать прекрасными благодаря искусству, поэтому для образования в целом и в частности необходимо считать

приоритетным приобщение к искусству и художественной культуре. Выявить и развить творческий потенциал в каждом ребенке является одним из самых важных направлений современной педагогики.

Развивать доброту сердца, чувствительной души, любовь ко всему прекрасному, художественного вкуса, творческого воображения, чтобы дать первую ориентацию в эстетической и художественной культуре страны - одна из самых важных и сложных задач. Для того, чтобы помочь в ее решении может искусство, в частности, один из самых эмоциональных жанров - пейзажной живописи. С помощью пейзажной живописи пробуждается интерес и любовь к красоте, развиваются эстетические чувства. Показано богатство и разнообразие мира цветов, форм. С помощью искусства познакомить с новыми для них предметами и явлениями. Взаимосвязь с пейзажами - большое дело в образовании. Это необходимо для всех. Влияние искусства на всех аспектах духовной жизни, не только формирует эстетический взгляд и вкус, но и интеллект, вся область эмоциональных проявлений огромна. Это не просто какое-то художественное оформление дополнение к необходимому - это человеческая потребность в образовании.

Развитие творческих возможностей у детей сложная и комплексная проблема. У детей школьного возраста развитие творческого потенциала должно основываться на их ведущей возрастной потребности, одной из многочисленных которой является рисование. Обращение к рисованию, как виду детского творчества очень важно, это продиктовано тем, что в результате у детей формируется мыслительные операции анализ, сравнение, сопоставление. Дети учатся самостоятельно находить способы решения различных творческих задач, учиться планировать свою деятельность, раскрывать свои творческие способности. При работе со школьниками на уроках изобразительной деятельности неоднократно отмечалось, что дети испытывают затруднения в правильном восприятии произведений искусства. Школьникам сложно увидеть особенности композиции и сюжета картины, они с трудом выделяют главный образ, определяют, какими средствами выразительности пользовался художник. Ребенку сложно с художественно-технической стороны видеть линию перспективы, пользоваться ею в изображении своих рисунков. Эмоциональная лексика у школьников тоже очень скудная, они с трудом могут выразить свое отношение, свои мысли к картинам знаменитых художников.

Для преодоления этого комплекса затруднений необходимы дополнительные занятия живописью. Одним из таких форм занятий является внеклассные кружковые занятия. Основным из задач курса занятий является изучение пейзажной живописи. Посредством пейзажной живописи у детей развивается интерес и

любовь к прекрасному. Общение детей с пейзажами, умение их наблюдать и замечать красоту окружающей природы в различное время года. Пейзажная живопись на внеклассных занятиях дает большой простор для развития детской фантазии. На внеклассных занятиях значительно увеличивается время для творчества. Что позволяет уделить время жанру пейзажа.

Таким образом, необходимость данного исследования *определяет* **противоречие**: между современными требованиями к методике обучения рисованию пейзажа в живописной технике и состоянием этой проблемы в общеобразовательной школе.

Исходя из актуальности, была определена **цель исследования**: разработать систему педагогических условий в среднем общеобразовательном учреждении, способствующих раскрытию и развитию художественно-творческого потенциала у учащихся на внеклассных занятиях в процессе изучения пейзажной живописи.

Объект исследования: процесс развития художественно-творческого потенциала и формирования эмоционально-целостного опыта учащихся через ознакомление с пейзажной живописью.

Предмет исследования: обучение учащихся на внеклассных занятиях основам пейзажной живописи.

Гипотеза исследования: развитие творческого воображения на занятиях пейзажной живописью будет более эффективным, при следующих условиях:

- наличие системы по формированию навыков художественного изображения;
- развитие у детей умения анализировать произведения мастеров, видеть ошибки в своих работах;
- разработанная система занятий направленная на освоение пейзажной живописи.

Задачи исследования:

- изучить и проанализировать научную, методическую, психологическую, искусствоведческую литературу, изучить программный материал по изобразительному искусству на внеклассных занятиях в школе по теме исследования;
- выявить педагогические возможности пейзажной живописи в раскрытии творческого потенциала учащихся;
- разработать методику ознакомления учащихся с видами пейзажной живописи и структуру тематического планирования;
- разработать внеклассные занятия для практического освоения учащимися основ пейзажной живописи.

Развивать доброту сердца, чувствительной души, любовь ко всему прекрасному, художественного вкуса, творческого воображения, чтобы дать первую ориентацию в эстетической и художественной культуре страны - одна из самых

важных и сложных задач. Для того, чтобы помочь в ее решении может искусство, в частности, один из самых эмоциональных жанров - пейзажной живописи. С помощью пейзажной живописи пробуждается интерес и любовь к красоте, развиваются эстетические чувства. Показано богатство и разнообразие мира цветов, форм. С помощью искусства познакомить с новыми для них предметами и явлениями. Взаимосвязь с пейзажами - большое дело в образовании. Это необходимо для всех.

Влияние искусства на всех аспектах духовной жизни, не только формирует эстетический взгляд и вкус, но и интеллект, вся область эмоциональных проявлений огромна. Это не просто какое-то художественное оформление дополнение к необходимому - это человеческая потребность в образовании. Актуальность выбранной темы является пейзаж, что дает простор для детской фантазии и возможности различных видов деятельности ребенка. Объектом исследования является пейзажная живопись.

РАБОТА КОНЦЕРТМЕЙСТЕРА НАД ДЕТСКИМ ХОРОВЫМ РЕПЕРТУАРОМ

Шныр Е.А.

преподаватель фортепиано
ГККП «ДМШ №3 им. Ермака Серкебаева»
г.Астана, Республика Казахстан

Деятельность концертмейстера имеет важное значение в решении задач воспитания и творческого развития участников хорового коллектива. Через освоение репертуара учащиеся приобретают определенные навыки исполнения, развиваются их музыкальные способности, кругозор, формируются духовно-нравственные ценности. Выразительное исполнение концертмейстером музыкального сопровождения помогает понять и осмыслить музыкальные произведения, проникнуться ими.

Репертуар концертмейстера хора включает в себя музыкальные произведения концертного и учебного репертуара различной сложности. Репертуарная направленность отражает музыку разных эпох, стран, стилей, жанров. Репертуар формируется из высокохудожественных произведений композиторов классиков, обработок народных песен, а также современных композиторов. Это произведения без сопровождения (а cappella), с сопровождением фортепиано, оркестром.

Репертуар подбирается с учётом особенностей развития голосов хористов. Работу над репертуаром необходимо начинать с анализа хоровых сочинений. Ознакомиться с информацией об авторе, характере произведения, и фактуре изложения партии сопровождения. Составить представление о стиле, жанре, в котором работал композитор, узнать особенности его письма. Просмотреть хоровое произведение, изучить роль фортепианной партии на протяжении всего сочинения.

В музыкально-педагогической практике принято считать, что концертмейстер отступает на второй план, а предпочтение отдается солисту, хору. Однако в некоторых случаях аккомпаниатором в фортепианном сопровождении применяются ансамблевые формы - «дуэта», «вопроса - ответа» когда пианист и хор выступают на равных, где аккомпанемент приобретает равноценное значение с вокальной партией. Редко встречается сопровождение, которое выступает на первый план. Обычно это имитационное проведение основной темы, использующееся во вступлении или

заклучении музыкального произведения. В этом случае пианист, исполняя главную тему сочинения, становится как бы центральной фигурой.

Рассмотрим работу концертмейстера над некоторыми музыкальными произведениями для детского хора.

«Дайдидау» казахская народная песня обработка неизвестного автора.

Хоровая обработка песни сделана для 3х голосного юношеского хора (дисканты, альты, мужская группа баритоны) с сопровождением. Песня лирического характера, куплетной формы. Склад изложения хоровой партитуры гомофонно-гармонический с солирующей партией баритонов в куплетах. Размер С, тональность ре минор.

Произведение начинается одновременным вступлением хора и аккомпанемента звучанием интервала ч5 (восьмая нота «ре» в басу, нота «ля» - унисон хора). Одновременное начало хоровой партии и сопровождения представляет сложность для хористов. Тонический аккорд на вторую восьмую первой доли в правой руке и четверть с точкой дают возможность хору услышать полный аккорд в аккомпанементе, подстроиться в звучании. Пение на пиано также помогает вслушаться в аккорды аккомпанемента.

Фортепианное сопровождение не поддерживает хоровую партитуру. Фактура изложения партии аккомпанемента гомофонно-гармоническая - чередование баса и аккорда в куплете и развернутые аккорды в средней части произведения. Некоторую трудность представляет звучание четырехзвучных аккордов в правой руке. При исполнении аккордов нужно одновременно и ровно воспроизводить все звуки. Верхний звук аккорда должен звучать отчетливо, поэтому пальцы должны быть активными. Для этого необходимо проучить аккорды правой руки отдельно, обратив внимание на аппликатуру. Так как темп произведения *alla breve* предполагает ускорение движения, краткость звука.

Сложностью исполнения является разный ритмический рисунок в хоровой партитуре и партии фортепиано. Пунктирный ритм в аккомпанементе создает определенные трудности для певцов хора. Так как сопровождение не поддерживает вокальную партию, концертмейстеру необходимо акцентировать первую долю такта. Звучание аккомпанеента в куплетах на *tr* позволяет баритонам вести уверенно свою партию. Здесь аккомпанемент является своеобразным фоном, несмотря на активный ритм в басу.

Сложной для исполнителей является средняя часть произведения, где вступает весь хор. В данной части в партии баритонов звучит *divisi*. Певцам нужно точно начать пение, услышать звуки своей партии в аккордах аккомпанеента, который звучит ритмически, как и хоровые партии. Для точного воспроизведения в репетиционной работе каждая партия прорабатывается отдельно с аккомпанементом. Внимание певцов обращается на опорные аккорды, в которых присутствует начальная нота каждой партии. Наиболее сложной в данной части является партия баритонов. Тесситурные условия партии баритонов неудобны, они поют выше всего хора (нота си бемоль первой октавы). Чтобы помочь партии баритонов точно вступить, концертмейстеру нужно в репетиционной работе взять развернутый аккорд в фортепианной партии верхним звуком, которого является нота си бемоль. В концертном исполнении партия баритонов должна уметь вступать самостоятельно.

«Көзінің қарасы» Абай, обработка для хора и оркестра А. Джамбаева.

Песня написана для 2х голосного хора в сопровождении оркестра. Размер 4/4, тональность до минор, форма куплетная. Для использования в учебной и концертной практике сделано переложение произведения. Воспроизведение на фортепиано оркестровой партитуры, которая имеет свои особенности, является важной составляющей работы концертмейстера.

Фортепианная партитура максимально приближена к оркестровой, включает перераспределение материала между руками. Во вступлении и проигрыше между 2 и 3 куплетами звучат темы партий духовых и струнных инструментов, которые перенесены в правую руку. Звучание инструмента приближено к оркестровому. В аккомпанементе песни смешанное изложение: гармоническая поддержка с некоторым дублированием вокальной партии в куплетах, и гомофонно-гармоническая фактура в сольных моментах.

В первом куплете фортепианный аккомпанемент состоит из баса и двухзвучной фигурации в правой руке. Во втором куплете в басу звучат октавы. С увеличением звучности развивается музыкальное содержание, которое достигает своей кульминационной точки в проигрыше –

фортепианном соло. Кульминационный момент в партии фортепиано имеет двойное значение. Он завершает музыкальную мысль, и в тоже время поводит к смысловой кульминации хора, исполнению третьего куплета.

Сольные моменты в партии концертмейстера требуют активной исполнительской позиции: выразительной фразировки, драматургического мышления, контрастной динамики. В данном произведении это вступление и проигрыш между вторым и третьим куплетами.

Фортепианное сопровождение гармонически поддерживает хоровые партии, все опорные звуки которых проходят в аккомпанементе. Особую сложность в исполнении составляет метроритмический ансамбль между хором и аккомпанементом. Певцам необходимо с первой ноты и фразы чувствовать пульсацию. Так как не все ученики имеют чувство метрической пульсации, на концертмейстера возлагается ответственность вести метроритм. Для этого необходимо акцентировать сильные доли такта в левой руке.

Исполнение оркестрового переложения не всегда удобно и представляет определенные пианистические трудности. Выбор правильной удобной аппликатуры, интерпретация штриховой палитры оркестровой партитуры, фразировка, позволят решить технические и художественные задачи в исполнении произведения.

«Песня охотника» музыка К. Вебера, слова Ф. Шиллера, перевод Б. Светличного.

Транспонирование широко применяется в хоровой практике. Транспонирование позволяет хористам исполнять произведения в удобной тесситуре. Концертмейстер делает транспонирование партии сопровождения в соответствии с текстом сочинения в оригинальной тональности. Произведение «Песня охотника» музыка К. Вебера, слова Ф. Шиллера, перевод Б. Светличного написано для трехголосного хора с сопровождением. Оригинальная тональность – Фа мажор. Процесс транспонирования включает следующие моменты:

- проигрывание произведения в основной тональности или зрительный обзор;
- определение исполнительских особенностей и трудностей в партии сопровождения;
- выявление трудно исполняемых мест в партии хористов с точки зрения тесситуры, а также дикционных и ритмических трудностей;
- уточнение темпа, агогики, динамических нюансов;
- транспонирование в заданную тональность;
- конкретизация музыкального образа;
- корректирование деталей.

При исполнении произведения в транспорте, концертмейстеру необходимо настроить хористов на новую тональность. Чисто исполнять партию аккомпанеента, соблюдая агогику, темп и ритм. Подчеркивать цезуры для свободного взятия певцами дыхания. Поддерживать певцов в плане динамики,

показывая кульминационный момент. Фортепианное вступление настраивает исполнителей на образ, характер произведения.

Работа концертмейстера имеет свою специфику. Она включает в себя многосторонние знания в области истории и теории музыки, развития вокально-хорового искусства, а также навыки владения музыкальным инструментом, чтения и транспонирования хоровых партитур, аранжировки музыкальных произведений.

Список использованной литературы

1. Бикташев В.Н. Искусство концертмейстера. Основы исполнительского мастерства. // Санкт-Петербург: Союз художников, 2014. – 156 с.

2. Веселова Е.Л. Развитие концертмейстерского мастерства в процессе подготовки пианистов. Учебно-методическое пособие. // Ялта: РИО ГПА КФУ, 2019. – 120 с.

3. Конюхова О.С. Особенности работы концертмейстера в классе сольного пения и на уроках хора. // <https://artschool-krkam.ucoz.ru>

4. Осеннева М.С., Самарин В.А. Хоровой класс и практическая работа с хором: Учебное пособие. // Москва: Академия, 2003– 192 с.

5. Шендорович Е.М. В концертмейстерском классе: Размышления педагога. Москва: Музыка, 1996 – 224 с.

УРОК ДПИ «ТЕХНИКА ТЕРРА»

Цыбуля С.Б.

Педагог-исследователь изобразительных дисциплин
ДШИ села Дубовка Абайский район
Карагандинская область

Методическая разработка урока по предмету ДПИ для учащихся художественных школ и школ искусств.

Количество часов - 2 часа

Цель: Создание творческой композиции в технике терра.

Образовательные: знакомство с новой техникой, совершенствование технического мастерства, закрепление основных правил работы в материале.

Развивающие: развитие у учащихся творческого подхода в ДПИ, овладение новыми техническими приёмами, развитие навыков работы с природным материалом, развитие чувства объёма, фактуры.

Воспитательные: воспитание чувства вкуса, аккуратности, формирование навыков работы с инструментами.

Ожидаемый результат: Учащиеся должны создать композицию в технике терра на плоскости или в объёме.

Оборудование: работы педагога по заданной теме, презентация к уроку.

Материалы для урока:

- Финишная шпаклёвка (можно использовать готовую акриловую шпаклёвку)
- Песок речной (любой, можно с мелкими камушками)
- Клей ПВА
- Кусок ДВП размера А3 (можно использовать оргалит или фанеру)
- Краска акриловая или гуашь, краска в баллончике – аэрозоль (золото, серебро), кисти
- Природные материалы: шишечки туи и ольхи, листья пальмы, стебли хвоща, ячневая крупа, гречка, ракушки, камни, бусинки и др.
- Посуда для раствора (желательно одноразовая)

- Шпатель, пластиковая ложечка, пульверизатор с водой
- Зубочистка или тоненькая палочка (для вдавливания мелких деталей)
- Лак аэрозольный, перчатки
- Рамка для оформления

Структура урока

1. Организационный момент – 5 мин.
2. Введение. История возникновения техники Терра - 10 мин.
3. Практическая часть. Демонстрация преподавателем технических приёмов работы в технике терра - 25 мин.
4. Самостоятельная работа учащихся – 30 мин.
5. Анализ работы (рефлексия) – 10 мин.

Ход урока

1. Организационный момент.

Приветствие участников. Сообщение цели и задач урока

2. Введение. История возникновения техники Терра.

Учитель. Если у вас есть сухие ветки, листья и растения, плоды, ракушки, желуди, осколки фарфора и стекла - не надо их выбрасывать. Многому, что в обыденной жизни воспринимается как сор в коллажах находится место.

Техника Терра – коллаж из натуральных материалов.

Основоположником техники «Терра» является Фридрих Раффел – известнейший немецкий флорист, художник, преподаватель цветочного дизайна. Он разработал различные технику флористического коллажа.

Кроме натуральных материалов, сегодня и художники используют различные материалы: стекло, осколки керамики, ткань, проволоку, куски пластика, шурупы и гайки, монеты, пуговицы и т.д.

Рисунок 1. Фридрих Раффел. Летнее время. Терра

Рисунок 2. Фридрих Раффел. На холодном севере. Терра.

В технике Терра можно работать и в объёме, используя в работе бутылки, банки и другие предметы. Хорошо сочетается «терра» с техникой «декупаж».

Рисунки 3-4. Декоративные бутылки. Терра.

Обаяние техники «Терра» — в ее многозначности. С ее помощью можно воспроизвести объем, глубину, цвет, игру светотени, разнообразие фактуры.

Многое связывает коллаж «Терра» с

живописью, так как работа ведётся не только с объёмом но и с цветом и тоном.

Большое значение в коллажах «терра» отводится фактуре: характеру поверхности, способу обработки.

Рисунки 5-6. Терра. Работы учащихся

Рисунок 7. Терра. Работа учащейся.

3. Практическая часть. Демонстрация преподавателем технических приёмов работы в технике Терра. В начале работы необходимо загрунтовать основу акриловой эмульсией. По предварительно подготовленному эскизу выполняется рисунок на плоскости, определяется центр композиции. За тем на основу наносится шпатлевка, куда вдавливаются различные предметы, которые подбираются в зависимости от замысла. В работе можно использовать сухую финишную шпаклёвку, разведя ее с водой и клеем ПВА, а можно использовать акриловую шпатлевку, которая продаётся в строительных магазинах.

После того, как работа подсохнет, наносится грунт: акриловой краской: тёплый или холодный. Работа в цвете ведётся сухой кистью, которая позволяет добиться интересных фактур. После того, как работа закончена, она покрывается прозрачным акриловым лаком.

Учитель демонстрирует технические приёмы на практике. Обсуждает с учащимися технические способы и приёмы работы в материале.

Учитель: В отдельных случаях в шпаклёвку лучше добавить краску (гуашь чёрную, фиолетовую, коричневую, для создания большей выразительности).

Работать с природными элементами нужно очень осторожно, чтобы сохранить фактуру листа или цветка, поскольку раствор скрадывает рельеф материала. Если залить их раствором, работа станет беднее, лишится выразительности, живости.

Поэтому пользуются техникой вдавливания, которая требует особой аккуратности, тщательности и опыта.

4. Самостоятельная работа учащихся. Учитель контролирует работу учащихся, даёт советы, помогает преодолевать трудности в работе.

5. Анализ работы учащихся. Подводя итог урока, учитель делает акцент на том, что любая работа требует сосредоточенности и усидчивости. Для того, чтобы творческая работа состоялась,

необходимо собрать много информации по теме, проанализировать её, провести массу экспериментов с материалами и техниками, выявить для себя главное и, исходя из собственных представлений о прекрасном приступить к выполнению работы в материале.

Список использованной литературы

1. Коллаж для интерьера в технике Терра электронный ресурс

<https://vostokzapadesign.ru/blog/idei-dlja-dekora/kollazh-v-tekhnikе-terra>

2. Творческие проекты и работы учащихся электронный ресурс <https://tvorcheskije-proekty.ru/node/949>

3. Техника Терра электронный ресурс <https://vmestemir.ru/articles/svoimi-rukami/tehnika-terra/>

4. Основы коллажной техники электронный ресурс <https://project.1sept.ru/works/571329>

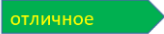

**КРАТКОСРОЧНОЕ ПЛАНИРОВАНИЕ ПО ЛИТЕРАТУРНОМУ ЧТЕНИЮ 4 КЛАСС
С.МИХАЛКОВ «БУДЬ ЧЕЛОВЕКОМ»**

Куриченко Г.А.

Учитель начальных классов

КГУ «Средняя школа №26»

РК г. Актобе

Раздел (сквозная тема):	В контексте сквозной темы «Охрана окружающего мира».			
ФИО педагога	Куриченко Г.А			
Дата:				
Класс: 4 «Б»	Кол-во присутствующих:	Кол-во отсутствующих:		
Тема урока:	С. Михалков «Будь человеком!» Для муравья и роса – наводнение.			
Цели обучения в соответствии с учебной программой:	<p>4.1.1.1 формулировать вопросы для установления причинно-следственных связей, явлений, поступков и отвечать на открытые вопросы;</p> <p>4.2.6.1 находить гиперболу, сравнение, олицетворение, эпитет, метафору и определять их роль</p> <p>4.3.3.1 писать творческие работы в форме диафильма/ проспекта/презентации/ схем/интервью/отзыва/ заметки/объявления/ постера</p>			
Цели урока:	Формировать умение, находить в тексте выразительные средства и писать заметку			
ХОД УРОКА				
ЭТАП УРОКА / время	ДЕЙСТВИЯ ПЕДАГОГА	ДЕЙСТВИЯ УЧЕНИКОВ	ОЦЕНИВАНИЕ	РЕСУРСЫ
<p>НАЧАЛО УРОКА 1-2 мин <i>Цель: Включение учащихся в деятельность на личностно-значимом уровне</i></p>	<p>1. Мотивирование на учебную деятельность. Организационный момент Формирование психофизического состояния (настрой на урок) Доброе утро (учитель)! Солнцу и птицам (учащиеся). Доброе утро (учащиеся)! Улыбчивым лицам (учитель)! - Садитесь, ребята. С улыбками, хорошим настроением начинаем урок. <i>Звонок позвал всех в класс.</i> <i>Урок литературного чтения у нас.</i> - Оцените своё настроение на начало урока Упражнение «Цветы»</p>	<p>Приветствие. Создание доброжелательной и атмосферы урока. Проверка готовности к уроку</p> <p>С помощью цветных стикеров показывают своё настроение</p>	<p>ФО Оценивание психологического настроения для создания благоприятной рабочей обстановки в классе</p> <p> отличное спокойное плохое</p>	<p>Стикеры для ориентирования учащихся на готовность включиться в учебную деятельность</p>
<p>СЕРЕДИНА УРОКА 35-40 мин 1.повторение</p>	<p>2.Актуализация опорных знаний Минутка читателя. Речевая разминка <i>«Виды</i></p>	<p>Учащиеся читают выполняют задания</p>	<p>ФО стикер</p>	

<p>Цель: повторение изученного материала, и выявление затруднений в индивидуальной деятельности каждого учащегося</p>	<p>чтения». Нас в любое время года (только глазами) Учит мудрая природа. (хором) Птицы учат пению, (шепотом) Паучок - терпению, (выделяя голосом каждое слово) Пчёлы в поле и в саду (медленно) Обучают нас труду. (скороговоркой) Самооценка.</p>			
<p>2.формирование новых знаний Цель: открытие новых знаний, для дальнейшего использования</p>	<p>3.Формирование новых знаний и умений (постановка учебной задачи) Работа по учебнику. - Сегодня, ребята, мы продолжим с вами путешествие по «Стране живой природы». А поможет нам поэт, который написал стихотворения «Про мимозу», «Лапуся», про дядю Степу, про Фому и др. Кто это? - Правильно, это Сергей Владимирович Михалков. Стихотворение называется «Будь человеком». - Какую цель поставим на урок? (К концу урока постараемся понять смысл стихотворения, научимся выразительно читать). Упражнение «Дерево предсказаний». - Что значит быть «человеком»? Работа над сквозной темой раздела урока «Для муравья и роса – наводнение» О ком сегодня будем читать, узнаете, отгадав загадку. Тащит он соломинку К маленькому домику. Всех букашек он смелей Наш трудяга (муравей) - Что знаете о жизни муравьёв? – Как человек может помочь муравьям или навредить? 1. Муравьи разносят семена лесных растений. 2. Они перемешивают, рыхлят и удобряют почву. 3. Муравьи освобождают лес от гусениц, поедающих листья деревьев. 4. Они перемешивают, рыхлят и удобряют почву.</p>	<p>Учащиеся определяют тему и цель урока</p> <p>Биография автора</p> <p>Работают в коллективе</p> <p>Высказывания ученика</p>	<p>ФО словесное поощрение</p> <p>ФО муравей</p> <p>ФО «муравей»</p> <p>ФО «муравей»</p> <p>ФО словесное поощрение</p> 	<p>Учебник стр. 80-82</p>

	<p>5. Муравьи освобождают лес от гусениц, поедающих листья деревьев. Где в лесу есть муравейник, там лес здоровый. Их называют «санитарами леса».</p> <p>Первичное чтение стихотворения (вполголоса) Чтение текста учителем. – Ребята, послушайте внимательно стихотворение и постарайтесь рассказать, что сделал герой этого произведения.</p> <p>Проверка первичного восприятия. – Где происходят события? (В лесу) – Что сделал герой этого произведения? – Какое чувство вызвало у вас это стихотворение? (Жалость, боль, злость. Нельзя так делать! Если бы я там был, я бы не дал обижать муравьев)</p> <p>Повторное чтение произведения детьми про себя. – Прочитайте стихотворение и подумайте на какие части можно его разделить (1.Жизнь муравьев в муравейнике; 2.разрушение муравейника мальчиком; 3.Обращение автора)</p>			
<p>3.усвоение новых знаний Цель: <i>Применение усваиваемых знаний или способов учебных действий</i></p>	<p>4.Этап усвоения новых знаний</p> <p> Работа с классом</p> <p>Анализ произведения + словарная работа. Чтение первых трех столбиков – 1часть (до слов «в траве и под листвой») Вопросы учителя: – Ребята, прочитайте, как автор называет муравьев? – Что значит «живут своим трудом»? – Как вы понимаете выражение: «У них обычаи свои»? – С чем сравнивает автор муравейник? – Что значит «миролюбивые»? – Зачитайте, чем заняты муравьи.</p>	<p>Работа в коллективе</p>	<p>ФО словесное поощрение</p> <p></p>	<p>С.80 зад.1</p>

	<p>Чтение – 2 часть Вопросы учителя: – Какая беда произошла с муравьями? Прочитайте. – С какой целью был разрушен муравьиный дом? – Что значит слово «подпалил»? «Метались»? «Тихо тлел»? – Как С. Михалков назвал героя произведения (эгоист – чёрствый, себялюбивый человек) -Как вы понимаете выражение: «Ведь ты того не создавал, Что предавал огню.»? – Обратите внимание на то, что С.В. Михалков никак не называет этого мальчика, кроме, как ТЫ, ЭГОИСТ. Мало того, автор даже не извиняется за это, так как он не заслуживает другого обращения.</p> <p>Чтение – 3 часть – Ребята, как вы понимаете выражение «атомный век»? (атомный век – это время умного человека, который создаёт сложные машины, решает трудные задачи. Но не всегда этот человек совершает правильные поступки, достойные звания человека. – К чему призывает автор стихотворения? Прочитайте. – С какой буквы написано слово человек? Автор призывает всех быть Человеком с большой буквы. – Что это значит? (Человек – самое разумное существо на земле. И вести себя он должен по-человечески, не нанося вреда окружающему миру, природе). – На кого бы вы хотели быть похожим: на мальчика или на муравья в своём поведении? – Почему? – Как вы относитесь к поступку мальчика? – Может ли мальчик исправить последствия своего поступка? – Что он должен сделать? (он должен посадить деревья, а муравьи построят дом на этом месте). Как он будет</p>	<p>ФО «муравей»</p> <p>ФО словесное поощрение</p> 		
--	---	--	--	--

	<p>называться? Муравейник (Г) Напиши заметку об этой истории Выразительное чтение стихотворения. 1 часть – спокойное чтение. 2 часть – тревожное чтение. 3 часть – назидательно, призывно. – Кто хочет прочитать стихотворение целиком? Работа в группах: 1 группа – выбрать слова, которые характеризуют муравьёв 2 группа- выбрать слова, которые характеризуют героя стихотворения (трудолюбивые, работающие, самолюбивый, бессердечный, миролюбивые, хладнокровный, злой, заботливые, исполнительные, равнодушный) – Давайте хором прочитаем последние строки стихотворения. 3 группа - Как вы думаете, какими качествами должен обладать человек, чтобы быть Человеком с большой буквы? (На доске расположены слова: скромный, грубый, справедливый, вежливый, ленивый, добрый, жадный, смелый, надежный, капризный, трудолюбивый, правдивый, драчливый, заботливый, жестокий, злой. Детям предлагается оставить только те слова, которые характеризуют Человека с большой буквы.) – Человек должен беречь природу, бережно относиться ко всему окружающему миру.</p>			
<p>5.коррекция знаний Цель: Корректировка деятельности учащихся на основе промежуточных результатов, полученных в процессе обучения</p>	<p>7.Этап применения, систематизации и коррекции знаний (Г)Работа в группах – Человек должен беречь природу, бережно относиться ко всему окружающему миру. Давайте мы вместе составим правила поведения в природе. Дети с опорой на плакат «Правила друзей природы» составляют правила поведения в природе:</p>	<p>Работают самостоятельно в группах</p>	<p>ФО словесное поощрение</p> 	<p>ФО №47 из сборника</p>

	<p>Не разжигать костер вблизи деревьев. Не разорять птичьи гнезда Не оставлять после себя мусор Не включать громко музыку Не ломать деревья и кустарники Не разорять муравейники</p>			
<p>КОНЕЦ УРОКА 3-5 мин <i>Цель: осознание учащимися метода преодоления затруднений, и самооценка ими результатов своей деятельности.</i></p>	<p>8.Подведение итогов. ВЫВОД : Сохранить природу – значит сохранить себя, как часть природы. А для этого надо каждому из вас стремиться быть Человеком с большой буквы. Я вам этого желаю, ребята! Тест С. Михалков «Будь человеком!» Рефлексия Урок интересный, потому что... Урок заставил задуматься о том, что... Урок взволновал меня, потому что...</p>	<p>Подводят итог урока по схеме:</p> <p>Учащиеся самостоятельно оценивают По эталону</p>	<p>ФО словесное поощрение ФО 10 баллов</p> 	

Журнал №	Нөмірге материалдар жинау	Нөмірді әзірлеу	Журналдың электронды нұсқасының шығатын күні	Журналдың басылып шыққан нұсқасының шығатын күні
№ Журнала	Срок приема материалов для номера	Верстка номера	Дата выхода электронного варианта журнала	Дата выхода печатного варианта журнала
1	21.01.2023	25.01.2023	28.01.2023	10.02.2023
2	21.02.2023	25.02.2023	28.02.2023	10.03.2023
3	21.03.2023	25.03.2023	28.03.2023	10.04.2023
4	21.04.2023	25.04.2023	28.04.2023	10.05.2023
5	21.05.2023	25.05.2023	28.05.2023	10.06.2023
6	21.09.2023	25.09.2023	28.09.2023	10.10.2023
7	21.10.2023	25.10.2023	28.10.2023	10.11.2023
8	21.11.2023	25.11.2023	28.11.2023	10.12.2023
9	21.12.2023	25.12.2023	28.12.2023	10.01.2024

ЖАЛПЫ АҚПАРАТ

Педагогтарға, оқытушыларға, психологтарға, әдіскерлерге, студенттерге және білім беру ұйымдарында жұмыс жасайтын мамандарға арналған «ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ҚОҒАМДАСТЫҚ ХАБАРШЫСЫ» Республикалық ғылыми-әдістемелік журналының өзіңіздің ғылыми еңбектеріңізді және оқу-әдістемелік әзірлемелеріңізді жариялауға шақырамыз.

БІЗ қысқа мерзімді (ҚМЖ) және орта мерзімді жоспарларды (ОМЖ), сабақ конспектілерін, іс-шаралар сценарийлерін, сабақтардың, семинарлардың, ойындардың әдістемелік әзірлемелерін, мақалаларды және басқа да ғылыми, оқу-әдістемелік материалдарды **ЖАРИЯЛАЙМЫЗ**.

ЖАРИЯЛАНЫМҒА ҚОЙЫЛАТЫН ТАЛАПТАР

Біз бұрын соңды жарияланбаған, бірегей Сіздің жұмыстарыңызды қарастыруға қуанышты боламыз

Жарияланымға көлемі 2 беттен кем емес материалдар қабылданады, бірақ 12 беттен аспауы қажет, пайдаланылған әдебиеттер тізімін қосқанда.

Парақ пішімі: Microsoft Word (*.doc, *.docx).

Бет пішімі: А4 (210x297 мм).

Мәтін пішіні: жиегі (жоғарғы, төменгі, сол, оң): 2 см-ден.

Қаріп (шрифт): өлшемі (кегель) – 14, түрі – Times New Roman.

Туралау: абзацты беттің оң және сол жақ шеттері бойынша туралау. Жоларалық интервал: 1.

Материалдар қазақ, орыс, ағылшын тілдерінде қабылданады.

Жарияланым құрылымы:

1. Атауы.
2. Автор(лар) (аты-жөні), оның (олардың) ғылыми дәрежесі, атағы, жұмыс орны, қаласы.
3. Жарияланым мәтіні
4. Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

Барлық суреттер мен кестелерге номерлер, атаулар немесе суретасты атаулар берілуі қажет және мағынасы бойынша мәтіннің ішінде орналасуы қажет (құжаттың соңында емес).

Сілтемелер мәтінде тік жақшалармен көрсетіледі, оның ішінде тізім бойынша әдебиеттің реттік номері және үтір арқылы – беттер (бет) номері көрсетіледі, мысалы: [5, 115 б.]

ОБЩАЯ ИНФОРМАЦИЯ

Приглашаем опубликовать свои учебно-методические разработки и научные труды в **Республиканском научно-методическом журнале «ВЕСТНИК ПЕДАГОГИЧЕСКОГО СООБЩЕСТВА»**, предназначенном для студентов, педагогов, преподавателей, психологов, методических работников, консультантов и других специалистов, работающих в различных организациях образования.

МЫ ПУБЛИКУЕМ краткосрочные (КСП) и среднесрочные планы (ССП), конспекты уроков, сценарии мероприятий, методические разработки уроков, семинаров, игр, статьи и другие научные, учебно-методические материалы.

ТРЕБОВАНИЯ К ПУБЛИКАЦИИ

Мы будем рады рассмотреть Ваши оригинальные, не опубликованные ранее работы

К публикации принимаются материалы объемом **не менее 2 страниц, но не более 12 страниц**, включая список использованной литературы.

Формат листа: Microsoft Word (*.doc, *.docx).

Формат страницы: А4 (210x297 мм).

Формат текста: поля (верхнее, нижнее, левое, правое): по 2 см.

Шрифт: размер (кегель) – 14, тип – Times New Roman.

Выравнивание: по ширине.

Межстрочный интервал: одинарный.

Материалы принимаются на казахском, русском и английском языках.

Структура публикации:

1. Название.
2. Автор(ы) (ФИО), его (их) ученые степень и звание, место работы и город.
3. Текст публикации
4. Список использованной литературы

Все рисунки и таблицы должны быть пронумерованы и снабжены названиями или подрисуночными подписями и расположены в тексте там, где требуется по смыслу (а не в конце документа).

В тексте сноски обозначаются квадратными скобками с указанием в них порядкового номера источника по списку и через запятую – номера страницы (страниц), например: [5, с. 115].

Республикалық
ғылыми-әдістемелік журнал
**Педагогикалық қоғамдастық
ХАБАРШЫСЫ**

Жинақ материалдары білім беру мен ғылым саласында инновациялық зерттеу жұмыстарымен айналысатын ғалымдарға, докторанттарға және магистранттарға арналған.

Басуға қол қойылды 28.11.2023 ж.
Таралымы 100 дана
Ш.т.б. 13,2

БАС РЕДАКТОР

Сулима Сергей Владимирович

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ

Бодыкова И.Н., Галиуллин Р.Р.,
Дүйсенбаев А.Қ., Кусанова Б.Х.,
Миралиева А.Ж., Нуржанова М.Н.,
Токжанова А.М.

МАТЕРИАЛДАРДЫ ЖАРИЯЛАУ ТІЛІ

орыс, қазақ, ағылшын

ТАРАЛУ АУМАҒЫ

Қазақстан Республикасы

Мақалалар авторлық редакциялаумен жарияланады

Жарияланған материалдар редакцияның көзқарасына сай болмауы мүмкін.

Жарияланымдағы фактілер мен мәліметтердің шынайылығына авторлар жауап береді.

Материалдарды қайта басу редакцияның рұқсатымен мүмкін болады.

РЕДАКЦИЯНЫҢ МЕКЕН-ЖАЙЫ:

030000, Қазақстан Республикасы,
Ақтөбе қ., 101 атқыштар бригадасы к., 8

ҚҰРЫЛТАЙШЫ ЖӘНЕ БАСПАГЕР

© SEV&N-GROUP

БІЗ ӘЛЕУМЕТТІК ЖЕЛІЛЕРДЕ

[@sevn_group](https://www.instagram.com/sevn_group)

Республиканский
научно-методический журнал
ВЕСТНИК
педагогического сообщества

Материалы сборника предназначены ученым, докторантам и магистрантам, занимающимся исследованиями в области инноваций в образовании и науке.

Подписано в печать 28.11.2023 г.
Тираж 100 экз.
У.п.л. 13,2

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР

Сулима Сергей Владимирович

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Бодыкова И.Н., Галиуллин Р.Р.,
Дүйсенбаев А.К., Кусанова Б.Х.,
Миралиева А.Ж., Нуржанова М.Н.,
Токжанова А.М.

ЯЗЫК ПУБЛИКАЦИИ МАТЕРИАЛОВ

русский, казахский, английский

ТЕРРИТОРИЯ РАСПРОСТРАНЕНИЯ

Республика Казахстан

Статьи публикуются в авторской редакции.

Опубликованные материалы могут не совпадать с точкой зрения редакции. Ответственность за достоверность фактов и сведений, содержащихся в публикациях, несут авторы.

Перепечатка материалов возможна только с разрешения редакции.

АДРЕС РЕДАКЦИИ

030000 Республика Казахстан,
г. Ақтөбе, ул. 101 стрелковой бригады, 8

УЧРЕДИТЕЛЬ И ИЗДАТЕЛЬ

© SEV&N-GROUP

МЫ В СОЦИАЛЬНЫХ СЕТЯХ

[SEV&N-group](https://www.facebook.com/SEV&N-group)

